

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YERELLEŞTİRME BAĞLAMINDA KULLANILAN ÇEVİRİ
TEKNOLOJİLERİ (ÇEVİRİBİLİM ÖĞRENCİLERİ VE ÇEVİRİ
SEKTÖRÜ ÖRNEKLEMLERİNDE)**

DOKTORA TEZİ

Ulvican YAZAR

Enstitü Anabilim Dalı: Çeviribilim

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK

Ekim- 2017

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**YERELLEŞTİRME BAĞLAMINDA KULLANILAN ÇEVİRİ
TEKNOLOJİLERİ (ÇEVİRİBİLİM ÖĞRENCİLERİ VE ÇEVİRİ
SEKTÖRÜ ÖRNEKLEMLERİNDE)**

DOKTORA TEZİ

ULVİCAN YAZAR

Enstitü Anabilim Dalı : Çeviribilim

“Bu tez 18.10.2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. İlyas Özyörüm	Başarılı	
Doç. Dr. Zender AT BULMAN	BAŞARILI	
Doç. Dr. Hüseyin ERSOY	BAŞARILI	
Prof. Dr. Arif Umal	BAŞARILI	
Prof. Dr. Metin Toprak	Başarılı	

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı:

YERELLEŞTİRME BAĞLAMINDA KULLANILAN ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ (ÇEVİRİ BİLİM ÖĞRENCİLERİ VE ÇEVİRİ SEKTÖRÜ ÖRNEKLEMLERİNDE)

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 237 sayfalık kısmına ilişkin *Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliği Madde 28* uyarınca aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 09.10.2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma iletilen *Turnitin* intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 8 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1) Kaynakça hariç
- 2) Alıntılar dahil
- 3) 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrenci

Ulvican YAZAR

18.10.2017

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı – Soyadı
Öğrenci Numarası
Ana Bilim Dalı
Programı
Statüsü

:Ulvican YAZAR

:1260D28001

:Çeviribilim

:Çeviribilim (Almanca)

:☐ Y. Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

Danışman

Prof.Dr. İlyas ÖZTÜRK

18.10.2017

ÖNSÖZ

Bu tezin hazırlanma sürecinde desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen, sevecen tavırlarıyla ve alandaki muazzam bilgi birikimiyle bana sürekli yol gösteren değerli danışmanım Prof. Dr. İlyas Öztürk'e en içten kalbi duygularıyla teşekkür ederim. Aynı zamanda bu süreçte izleme komitesinde yer alan Prof. Dr. Arif Ünal ve Doç. Dr. Hüseyin Ersoy'a da şükranlarımı sunarım. Doktora programının ders aşamasında bana yol gösteren tüm bölüm hocalarıma da yine ayrı ayrı teşekkür ederim. Anket çalışmalarına katılan tüm çeviri sektörü yöneticilerine ve tüm Çeviribilim/Mütercim Tercümanlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilere de teşekkürü bir borç bilirim. Bu tezi, hazırlama süresince benden her türlü desteğini esirgemeyen ve her zaman yanımda olan sevgili eşim Özlem Yazar'a, hayatını çocuklarına adayan ve her zaman en büyük destekçilerimden olan canım babam Andan Yazar'a ve canım annem Asiye Yazar'a ve kardeş duygusunu en güzel şekilde yaşadığım canım ağabeyim İlhan Uğur Yazar'a ve canım kardeşim Mustafa Cemil Yazar'a ve hayatımın anlamı, yaşama sevincim olan bir tane oğlum Emrehan Yazar'a ithaf ediyorum.

Ulvican YAZAR

18.10.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vi
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	x
ÖZET	xi
SUMMARY	xii

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: ÇEVİRİBİLİM VE YERELLEŞTİRME	13
--	-----------

1.1. Çeviribilim Tarihi.....	13
1.2. Çevirinin Kavramsallaşması	13
1.3. Çeviribilim Nedir?	14
1.4. Çeviribilimin Gelişimi	15
1.5. Milenyum Başlangıcından İtibaren Çeviribilim.....	17
1.6. Gelişen Çeviribilimin Kimliği.....	18
1.7. Çeviribilimde Dönüşüm Süreçleri	19
1.7.1. Kültürel Dönüşüm.....	19
1.7.2. 1990’larda Gerçekleşen Dönüşüm.....	20
1.7.3. Yeni Yüzyılda Gerçekleşen Dönüşüm.....	21
1.8. Yerelleştirmenin Tanımı	22
1.9. Yerelleştirmenin Tarihçesi.	23
1.10. Çeviribilim Yerelleştirme İlişkisi.....	25
1.11. Teknoloji Yerelleştirme İlişkisi	29
1.12. Endüstri Gözünden Yerelleştirme	30
1.13. Küreselleşme, Uluslararasılaştırma, Yerelleştirme, Çeviri (GILT)	31
1.13.1. Küreselleşme.....	32
1.13.2. Uluslararasılaştırma	35
1.14. Yerelleştirme Türleri.....	37
1.14.1. Yazılım Yerelleştirmesi	38
1.14.2. Web Sayfası Yerelleştirmesi.....	40
1.14.3. Video Oyun Yerelleştirmesi	42

1.14.4. Multimedya Yerelleştirmesi	46
1.14.5. Mobil Cihaz Yerelleştirmesi	48
1.15. Yerelleştirme Süreçleri ve Bu Süreçlerde Görev Alan Paydaşlar ve Sorumlulukları	51
1.15.1. Yazılım Yerelleştirme Süreçleri.....	52
1.15.2. Web Sayfası Yerelleştirme Süreçleri.....	54
1.15.3. Video Oyunu Yerelleştirme Süreçleri.....	56
1.15.4. Multimedya Yerelleştirmesi Süreçleri.....	59
1.15.4.1. Orijinal Ses zerine Seslendirme Süreci.....	59
1.15.4.2. Altyazı Süreci.....	60
1.15.4.3. styazı Süreci.....	61
1.15.4.4. Dublaj Süreci.....	62
1.16. Yerelleştirme Ve Kültür	66
1.17. Yerelleştirme Yetileri.....	68
1.17.1. Yönetim Yetisi	68
1.17.2. Teknoloji Yetisi	69
1.17.3. Dil-Kültür Yetisi.....	70
BÖLÜM 2: YERELLEşTİRME VE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ.....	71
2.1. Makine evirisi.....	72
2.1.1. Makine evirisi Kısa Tarihçesi	73
2.1.2. Makine evirisi Yaklaşımları.....	74
2.2. Çeviri Bellek Sistemleri	76
2.2.1. Çeviri Bellek Sistemlerinin Kısa Tarihçesi	78
2.2.2. Çeviri Bellek Sistemleri Modelleri	80
2.2.3. Çeviri Bellek Sistemlerinin alışma Prensipleri	81
2.3. Bulut Tabanlı eviri Araçları	84
2.3.1. Bulut Tabanlı eviri Araçları Kısa Tarihçesi.....	85
2.3.2. Bulut Tabanlı eviri Araçlarının Avantajları	86
2.3.3. Bulut Tabanlı eviri Araçlarının eviriye Etkisi	86
2.4. Masaüstü Yayıncılık Programları.....	87
2.5. Terminoloji Yönetim Araçları.....	88

2.6. Çeviri Yönetim Sistemleri	88
2.7. Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Sözlükler	89
2.8. Optik Karakter Tanıma Programları	89
2.9. Ses Tanıma ve Metin Okuma Teknolojileri	91
2.10. Ses ve Görüntü Düzenleme Programları	91
2.11. Web Tasarım Programları	92
2.12. Yerelleştirme Programları	93
2.12.1. SDL Passolo	94
2.12.2. Alchemy Catalyst	96
2.12.3. RCWinTrans	98
2.12.4. Susilizer	100
2.12.5. Nubuto	101
2.12.6. Wordbee	102
2.13. Bölüm Değerlendirmesi	104

BÖLÜM 3: ÇALIŞMA YÖNTEMİ.....106

3.1. Müfredat Analizi	106
3.2. Anket Uygulaması	108
3.2.1. Anket Uygulamasının Amacı	108
3.2.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu	109
3.2.3. Veri Toplama Aracı	110
3.2.4. Veri Toplama Süreci	111
3.2.5. Veri Analiz Süreci	111

BÖLÜM 4: TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDE YERELLEŞTİRME

EĞİTİMİ VEREN ÜNİVERSİTELER113

4.1. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Durumu	114
4.1.1. Boğaziçi Üniversitesi	114
4.1.2. Hacettepe Üniversitesi	115
4.1.3. Ege Üniversitesi	116
4.1.4. Yaşar Üniversitesi	117
4.1.5. Kırıkkale Üniversitesi	118

4.1.6. Arel Üniversitesi	119
4.1.7. Sakarya Üniversitesi	120
4.1.8. İzmir Ekonomi Üniversitesi	121
4.1.9. Atılım Üniversitesi	122
4.2. Bölüm Değerlendirmesi	123
4.3. Yerelleştirme Bağlamında Çeviri Teknolojileri Eğitiminin Önemi.....	126
4.3.1. Christiane Nord'un Uyguladığı İşlevsel Kuram	128
4.3.2. Kiraly'ın Uyguladığı Sosyal Yapılandırmacı Kuram	132
4.3.3. Yerelleştirme Dersi İçin İçerik Önerileri.	137
4.4. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Lisans Üstü Tezler.....	142
4.5. Bölüm Değerlendirmesi	146

BÖLÜM 5: YERELLEŞTİRME VE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ HAKKINDA

PAYDAŞLARIN GÖRÜŞLERİ	149
5.1. Öğrencilere Uygulanan Anket Çalışması.....	149
5.1.1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerinin Demografik Bilgileri	149
5.1.2. Öğrencilerin Temel Bilgisayar ve İnternet Becerileri	151
5.1.3. Öğrencilerin Yerelleştirme Amacıyla Kullanılan Çeviri Teknolojileriyle İlgili Görüşleri.....	153
5.1.4. Öğrencilerin Yerelleştirme Dersinden Beklentileri	156
5.1.5. Öğrencilerin Çeviri Sektörü ile İlgili Görüşleri	162
5.1.6. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Görev Tercihleri	166
5.1.7. Öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ile İlgili Tutumları.....	167
5.1.8. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri İle İlgili Düşüncelerinin Karşılaştırılması	173
5.2. Çeviri Sektöründe Yönetici Olan Katılımcılara Uygulanan Anket Çalışması.....	177
5.2.1. Yöneticilerin Demografik Bilgileri	177
5.2.2. Katılımcı Şirketlerin Çalışmaları.....	178
5.2.3. Çeviri Sektörü Tarafından Öğrencilerde Olması İstenilen Teknoloji Yetisi.....	181
5.2.4. Çeviri Sektörünün Kullandıkları Çeviri Teknolojileri.....	188

5.2.5. Çeviri Sektörünün Akademiyle İlgili Görüşleri.....	199
5.2.6. Çeviri İşletmelerinin Kadrolarında Görevli Personelin Sayısı ve Sorumlulukları	201
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	206
KAYNAKÇA	215
EKLER.....	227
ÖZGEÇMİŞ.....	237

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AKTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
ALPAC	: Otomatik Dil İşleme Danışma Kurulu
BDÇ	: Bilgisayar Destekli Çeviri
BİT	: Bilgi ve İletişim Teknolojileri
bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
CAT, BDÇ	: Computer Assisted Translation, Bilgisayar Destekli Çeviri.
CT	: Information and Communication Technologies, Bilişim ve İletişim Teknolojileri
Çev.	: Çeviren
GALA	: Globalization and Localization Association, Küreleştirme ve Yerleştirme Derneği
GIA	: Global Industry Analysts; Küresel Endüstri Analistleri
GILT	: Globalization, Internationalization, Localization, Translation; Küreselleşme, Uluslararasılaştırma, Yerleştirme, Çeviri.
HTML	: Hyper Text Markup Language, Sınırsız Metin İşaretleme Dili
krş.	: Karşılaştırınız
L10N	: Localization, Yerleştirme.
LISA	: Localization Industry Standards Association, Yerleştirme Endüstrisi Standartları Birliği
LSP	: Localization Service Providers, Yerleştirme Hizmet Tedarikçileri,
MLV	: Multiple Language Vendor, Çok Dilli Çeviri Sağlayıcı, Çok Dilli Satıcı.
MMORPG	: Massively Multiplayer Online Role Playing Game. İnternet üzerinden oyuncuların aynı anda oynadığı devasa rol yapma oyunlarıdır.
MT, MÇ	: Machine, Translation, Makine Çevirisi.
NATO	: The North Atlantic Alliance Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı
ÖSYM	: Öğrenci Seçme Ve Yerleştirme Merkezi
PHP	: Hypertext Preprocessor, Üstünyazı önilemcisi.
QA	: Quality Assurance, Kalite Güvence.

RTF	: Rich Text Format, Zengin Metin Belgesi
SGML	: Standard Generalized Markup Language, Standart Genelleştirilmiş İşaretleme Dili (ISO 8879:1986)
SLV	: Single Language Vendor, Tek Dil Sağlayıcıları
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
ST	: Source Text, Kaynak Metin.
TM	: Translation Memory, Çeviri Belleği.
TMS	: Terminology Management System, Terminoloji Yönetim Sistemi.
TMS	: Translation Management System, Çeviri Yönetim Sistemi.
TMX	: Translation Memory Exchange Standard, Çeviri Bellekleri Arasında Değişim Standardı.
TT	: Target Text, Erek Metin.
TÜÇEB	: Türkiye Çeviri Öğrencileri Birliği
vb.	: Ve benzeri
XML	: Extensible Markup Language, Genişletilebilir İşaretleme Dili

TABLO LİSTESİ

Tablo 5.1 : Çalışmaya Katılan Öğrencilerinin Demografik Bilgileri.....	149
Tablo 5.2 : Öğrencilerin Temel Bilgisayar ve İnternet Becerileri.....	151
Tablo 5.3 : Öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileriyle İlgili Düşünceleri.....	153
Tablo 5.4 : Yerelleştirme Dersini Alan ve Almayan Öğrencilerin Dersin Gerekliliği ile İlgili Görüşleri.....	156
Tablo 5.5 : Öğrencilerinin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersini Tercih Etme ve Etmeme Sebepleri.....	157
Tablo 5.6 : Öğrencilerinin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersi ile İlgili Model Tercihleri.....	160
Tablo 5.7 : Ders Programları Hazırlanırken Sektör İhtiyaçlarının Dikkate Alınmasına Dair Öğrenci Görüşleri	162
Tablo 5.8 : Öğrencileri Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersini Gerekli Görme ve Ders Programları Hazırlanırken Çeviri Sektörünün İhtiyaçlarının Karşılanması Arasındaki İlişki	164
Tablo 5.9 : Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra Çeviri Dünyasında Almak İstedikleri Görevler	166
Tablo 5.10: Öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ile İlgili Tutumları.....	168
Tablo 5.11: Öğrencilerin Yerelleştirme İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması.....	174
Tablo 5.12: Çeviri Sektöründe Yönetici Olan Katılımcıların Demografik Bilgileri....	178
Tablo 5.13: Katılımcı Şirketlerin Çalışma Yaptıkları Yerelleştirme Türleri	179
Tablo 5.14: Aday Personelde Olması Beklenen Beceriler	179
Tablo 5.15: Çevirmen Adaylarında Olması İstenilen Teknoloji Bilgisi	181
Tablo 5.16: Aday Personelden Çeviri Araçlarıyla İlgili İstenilen Bilgi Düzeyi	182
Tablo 5.17: Çeviri İşletmelerinin Çevirmen Adaylarından Beklentileri	185
Tablo 5.18: İşletmelerde Kullanılan Proje Yönetim Araçları.	189
Tablo 5.19: İşletmelerde Kullanılan Yerelleştirme Araçları.	190
Tablo 5.20: İşletmelerde Kullanılan Çeviri Belleği Araçları	191
Tablo 5.21: İşletmelerde Kullanılan Makine Destekli Çeviri Araçları	192
Tablo 5.22: İşletmelerde Kullanılan Masaüstü Yayıncılık Araçları	193
Tablo 5.23: İşletmelerde Kullanılan Kalite Kontrol Araçları	194
Tablo 5.24: İşletmelerde Kullanılan Proje Yönetim Araçları	195

Tablo 5.25: İşletmelerde Kullanılan Yerelleştirme Araçlarının Faydaları.....	197
Tablo 5.26: İşletmelerde Kullanılan Çeviri Belleği Araçlarının Faydaları	198
Tablo 5.27: Çeviri Sektörü ve Akademi İşbirliği	199
Tablo 5.28: İşletmelerde Görevli Olan Personelin Görevi ve Sayısı	202

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 : GILT	31
Şekil 2 : Küreselleşme Süreci	32
Şekil 3 : Yerelleştirme Türleri	37
Şekil 4 : Referans Modeli	80
Şekil 5 : Veritabanı Modeli.....	81
Şekil 6 : Boğaziçi Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı	114
Şekil 7 : Hacettepe Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı.....	115
Şekil 8 : Ege Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı	116
Şekil 9 : Yaşar Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı	117
Şekil 10: Kırıkkale Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı	118
Şekil 11: Arel Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı	119
Şekil 12: Sakarya Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı.....	120
Şekil 13: İzmir Ekonomi Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı.....	121
Şekil 14: Atılım Üniversitesinde Verilen Dersin Müfredat İçindeki Ağırlığı.	122

Tezin Başlığı: Yerelleştirme Bağlamında Kullanılan Çeviri Teknolojileri (Çeviribilim Öğrencileri ve Çeviri Sektörü Örneklerinde)

Tezin Yazarı: Ulvican YAZAR

Danışman: Prof. Dr. İlyas ÖZTÜRK

Kabul Tarihi: 18.10.2017

Sayfa Sayısı: x (ön kısım)+226 (tez)+10 (ek)

Anabilimdalı: Çeviribilim

Bilimdalı: Çeviribilim

Bu çalışmada, yerelleştirme uygulamalarının Türkiye'deki konumu sorgulanmıştır. Bu konunun belirlenmesi için çeviri sektöründe yer alan firma yöneticilerinin ve çeviribilim/mütercim-tercümanlık bölümlerindeki öğrencilerin görüşlerine başvurulmuş ve yerelleştirme uygulamalarının müfredattaki ağırlıkları incelenmiştir.

Söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi için çeviribilim/mütercim-tercümanlık öğrencilerine ve firma yöneticilerine anketler aracılığıyla sorular sorulmuş, alınan yanıtlar SPSS programı ile değerlendirilmiştir. Çeviri eğitimi müfredatı içerisinde yerelleştirme derslerinin konumunun belirlenmesi için Türkiye genelinde çeviribilim/mütercim-tercümanlık bölümleri olan üniversitelerin müfredatlarına web siteleri aracılığıyla ulaşılmıştır. Müfredatlarında yerelleştirme dersi olan bölümler tespit edilmiş, derslerin AKTS değerlerinin genel çeviri eğitimi programı içerisindeki ağırlığı belirlenmiştir. Tez içerisinde hem anket çalışma sonuçlarının değerlendirilmesi, hem de müfredat analizinde gerekli olan verilerin incelenmesi için nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Yapılan çalışmaların sonucunda; yerelleştirmenin çok önemli bir alan haline geldiği, bu alan içerisinde yerelleştirme amaçlı kullanılan çeviri araçlarının da bir o kadar önemli olduğu, hatta bu araçlar olmadan yerelleştirme uygulamalarının yapılamayacağı kanısına varılmıştır. Çeviri sektörü, çevirmen adaylarının yerelleştirme ve çeviri teknolojilerini kullanacak yeterlilikte olmasını beklemektedir. Çeviri bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin de bu alanın öneminin farkında oldukları ancak, konuyla ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Varılan sonuçlardan bir diğeri ise, yerelleştirme eğitimi verilirken üniversite ve sektör işbirliğinin yapılmasının çok faydalı olacağıdır. Elde edilen verilerin; çeviri eğitimi veren kurumlar müfredatlarını hazırlarken, müfredatta yer almasını istedikleri yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersi için yol gösterici olması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerelleştirme, Çeviri Teknolojileri, Yerelleştirme Araçları, Bilgisayar-destekli Çeviri Araçları, Yerelleştirme Eğitimi, Çeviri Teknolojileri Eğitimi, Müfredat Analizi

Title of the Thesis: Translation Technologies Used in the Context of Localization (In Samples of Department of Translation Studies Students and Translation Sector)

Author: Ulvican YAZAR

Supervisor: Prof. İlyas ÖZTÜRK

Date: 18.10.2017

Nu. of pages: x (pre text) +226 (main body)+10 (App)

Department: Translation Studies

Subfield: Translation Studies

In this study, the position of localization applications in Turkey is questioned. In order to determine this position, the views of the company managers in the translation sector and students in Department of Translation Studies/ Department of Translation and Interpretation were consulted and the weights of localization practices in translation curriculum were examined.

For the realization of these goals, students in Department of Translation and Interpreting Studies/ Department of Translation and Interpretation and company managers were asked questions via questionnaires and the responses were evaluated by the SPSS program. To determine the position of the localization courses within the curriculum, information about their curriculum is taken from universities in Turkey that have Department of Translation and Interpreting Studies/ Department of Translation and Interpretation with the help of their web pages. Departments that have localization courses were identified in the curriculum and the ECTS values of the courses were determined within the general translation education program. Within the thesis qualitative and quantitative research methods were used to evaluate both the results of the questionnaire and the data required in the curriculum analysis.

At the end of these studies; it has come to the conclusion that localization has become a very important field that the translation tools used for localization in this field are also so important, and that even without these tools localization applications cannot be done. The translation industry expects translation students to be competent to use localization and translation technologies. The students in the translation department were also aware of the importance of this field, but the information about this topic was inadequate. Another result is that university and sector cooperation will be very useful when localization training is given. It is anticipated that data obtained from this study will be able to guide the translation training institutions while preparing their curriculum about the course of localization and translation technologies.

Key Words: Localization, Translation Technologies, Localization Tools, Computer-Assisted Translation Tools, Localization Training, Curriculum Analysis

GİRİŞ

Mütercim / Tercümanlık oldukça eski bir meslektir. Çok hızlı gelişmektedir ve bu hızlı gelişimini de teknolojiyle bağlantılarına borçludur. Teknolojik gelişmeler yaşanmadan önce çeviriler kağıt üzerinde yapılır, çok zaman ve emek alırdı. Erek bir dile çevrilmek istenen metinler kağıtlardan okunup yine kağıtlara yazılırdı. Çevirmenin içinden çıkamadığı bir konu olduğunda da sözlüklere veya erek dildeki uzman kişilere başvurulurdu. Daha sonraları daktilo icat edildi. Bu icattan sonra kalem ve kağıt kullanılarak yapılan çeviriler eskimiş oldu. Daktilolar yardımıyla çeviriler daha hızlı yapılmaya başlandı. Daha sonra faksın da icadıyla yapılan çevirilerin iletilmesi çok daha hızlandı. Bu hız ve çevirideki kalite, bilgisayarın ve internetin ve bu süreçte bilgisayar destekli çeviri araçlarının (BDÇ) kullanılmasıyla beraber çeviri dünyasında işler bambaşka şekilde işlemeye başladı. Çevirmenlerin işleri çok daha hızlanırken edinmesi gereken yeni beceriler ortaya çıktı. Bu becerinin adı da teknoloji becerisi oldu. Çeviriler tamamen sanal ortamda olmaya başladı haliyle kağıda, kaleme, daktiloya ve kağıt üzerinde olan sözlüklere gerek kalmadı. Sözlüklere online ortamda ulaşılması ve internet desteğinin olması çeviri süreçlerinde ciddi kısaltmalar sağladı. Dahası günümüzde bulut sistemlerin de icadıyla çeviriye her yerden ulaşılır oldu. Bir projede aynı anda birden fazla çevirmen görev yapabilme imkanı sağlandı. Özetle bu bulut sistemleri, e-mail, makine çevirileri, çeviri destekli yazılımlar çevirinin hızını ve kalitesini oldukça fazla artırmıştır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) özellikle 21. yüzyılın başlarında günlük hayatımıza büyük etkisi olmuştur. Bu bilgi ve iletişim teknolojileri hemen hemen tüm mesleklerde kullanılır hale gelmiş, tabii ki çeviri mesleğinde ve yerelleştirme sektöründe de kullanılmaya başlanmıştır. Fakat bazı meslekler diğer meslek dallarına oranla daha büyük bir ölçüde etkilenmiştir ki, yerelleştirme sektörü de bunlar arasındadır. Çünkü yerelleştirme teknik bir alandır. Bundan dolayı bu teknolojilerin eğitimi ihtiyacı doğmuş, çevirmenin edinmesi gereken bilgi kapsamına bu teknolojiler de girmiştir.

Çeviri stratejilerinden olan yerlileştirme¹, çok uzun yıllar öncesinden, antik Roma'dan günümüze kadar gelmektedir. Latin çevirmenler, Roma kültürüne eklemeler yapmışlar ve Yunan şairlerin isimlerini kendi isimleriyle değiştirmişler kaynak kültüre özgü ifadeleri kaldırmışlar ve bu yolla çevirilere aslen Latince yazılmış süsü vermişlerdir. Bu strateji modern öncesi çağlardan beri özellikle Fransız ve İngiliz gibi baskın kültürlerde de kullanılmıştır (Berk, 2001: 49-66).

Yerlileştirme Türk çeviri tarihinde de, çeviri etkinliğinin özellikle yoğun olduğu 19. yüzyılın ikinci yarısında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında oldukça yaygın olarak kullanılmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısında Batı'dan yapılan ilk çevirilerle Osmanlı kültür dünyasına Batı etkisinin yeni kavram ve fikirlerle birlikte girmesi ve yeni Türk edebiyatının giderek gelişmesiyle birlikte ağırlıklı olarak kullanılan çeviri stratejisi yerlileştirme stratejisiydi. Bu strateji, erek yazın dizgesine sadece yeni edebi türler ve konular katarak ve dili geliştirerek yeni Türk edebiyatının doğuşunu sağlamamış, aynı zamanda daha geniş sosyo-kültürel çoğul-dizgede etki yaratmıştır. Tanzimat döneminde başlamış olan Türklüğün geliştirilmesi hareketi de temel olarak Batı'dan yapılan ilk çevirilerle ithal edilmiştir (Berk, 2001: 49-66).

Bu stratejinin yaygın olarak kullanılması sadece 19. yüzyılda Osmanlı erek dizgesine özgü değildir. Avrupa'daki pek çok küçük ulusun özellikle 18. yüzyılın sonlarında ve 19. yüzyılın başlarında, kültürel, ekonomik ve politik olarak uyanışı olarak tanımlanan dönem, büyük bir çeviri etkinliğine sahne olmuş ve yerlileştirme de bu ulusların çeviri etkinliklerinde temel yöntem olarak kullanılmıştır (Berk, 2001: 49-66).

Çeviri etkinliği denildiğinde aklımıza ilk gelen yazınsal ve teknik çeviri kavramları değişmiş, bundan önceki ezberler bozulmuş ve bunun yerini yeni çeviri anlayışı olan aslında yerlileştirme stratejisinin kullanıldığı süreç olan yerelleştirme kavramı almıştır. Yerelleştirme teknolojik ürünlerin adaptesi için yapılan çeviriler için kullanılmaya başlanmıştır. Açıklaması da şöyle olmuştur; yerelleştirme, dijital bir ürünün belirli bir erek kültürün ihtiyaçları, beklentileri ön plana alınarak ve bununla beraber erek

¹ Yerlileştirme: (Domestication): Çeviri stratejisi, yabancı bir dildeki metnin yabancılığını erek dil okuyucuları için mümkün olduğunca azaltmak için başvurulan bir strateji, metnin yabancılığını kırma. Yerelleştirme :(Localization): Etkinlik,süreç(ÖzlemBerk)https://www.academia.edu/23283902/Web_Sitesi_Yerelle%C5%9Ffirmeleri_ve_%C3%87evirmen_Sunumu

toplumun dilsel, düşünsel ve kültürel özellikleri ışığında adaptasyonudur denilebilir. Tabi ki yerelleştirme ile ilgili farklı kişilerin farklı tanımları da vardır. Bengi'nin tanımına göre; "Yerelleştirme için tek bir tanım vermek zor. Ama ana hatlarıyla yazılım ve örün (web) ürünlerinin ulaşacağı kitleye göre kullanıma hazır hale getirilmesi diyebiliriz." (Öner, 2006: 33-35). Mesela Pym'e göre yerelleştirme; belgelerin çevirisi ve uyarlanması için yeni yerellerin yani ülkelerin, bölgelerin, dillerin özellikle yazılım ve web sayfası alanında ihtiyaçlarını karşılamak için herkes tarafından yaygın şekilde kullanılan ve bilinen bir kelimedir. Yararlı bir ticari amaç için üretilmiş bir kelimedir. İşbirliği içinde çalışan ekipler tarafından elektronik metinlerin işlenmesi ve anlamı içinde verimliliğin ön planda geldiği bir süreçtir. Ürünlerde veya hizmetlerde farklı pazardaki ihtiyaçlara göre değişiklik yapmaktır (Pym:2004:199). Diğer bir tanım ise; bir ürünü veya hizmeti belirli bir dile, kültüre ve istenen yerele "görünüş ve hisse" uyarlama süreci (O'Hagan ve Mangiron: 2002:15). Bir diğeri; Yerelleştirme, yazılım geliştirme sürecinde, içeriklerin (kitaplar, filmler, ağ sayfaları), süreçlerin, ürünlerin ve özellikle bilgisayar yazılımlarının (Software) belirli bir coğrafyaya ya da etnik topluluğa özgü pazar ya da coğrafi bölgede (ülke, bölge ya da etnik gruplar) geçerli yerel dilsel ve kültürel özelliklere uyarlanmasıdır (Esselink, 2000:2). Dunne'a göre yerelleştirme ise, bir coğrafi alan, dil ve kültür açısından tanımlanan bir yerel coğrafyada geliştirilen dijital içerik ve ürünlerin, başka bir yerel ortamda satışa ve kullanıma adapte edildiği süreçler olarak tanımlamıştır. (Dunne, 2006: 4). Bir diğeri ise çeviri sektörünün içinde olan bir aktörden; yerelleştirme, bir işi veya içeriği belirli bir yöreye uyarlama işlemidir (Çallı, 2012: 10-12). Çeviri işletmeleri yerelleştirmenin içerik kısmı ile ilgilenirler ve amaçları yerel hassasiyetleri ortadan kaldırmak veya en az düzeye indirmek üzere, hedef pazar için oluşturulmuş bir görünüm ve kanıya sahip bir içerik oluşturmaktır. Tanımlarda ifadeler değişmektedir fakat içerik aynıdır. En kısa tanım ise, yerelleştirme dijital bir ürünün hedef kültüre uyarlanması sürecidir denilebilir.

Yerelleştirmenin endüstri haline gelmesi de bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve beraberinde getirdiği küreselleşme ile olmuştur. Küreselleşen dünyamızda gelişen teknolojik imkanlar sayesinde ulusların birbirilerini tanımları ve birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmaz olmuştur. 1980'lerde başlayan ve geçtiğimiz on yıl içinde de, yazılım üreticileri sayesinde yerelleştirme çok büyük iş hacmi olan bir profesyonel

endüstri haline gelmiştir. Yerelleştirme, web sitesi küreselleştirme, dil mühendisliği ve yazılım uluslararasılaşma, pazarlamak ve uluslararası pazarlarda kendi ürünlerini satmak isteyen şirketler için önemli konular haline gelmiştir. Birçok durumda, yerelleştirmenin uluslararası ürünün başarı için çok önemli bir eylem olduğu kanıtlanmıştır (Esselink, 2000: 2).

Yukarıda bahsedilen bu gelişmeler, akademide de ilgi uyandırmış ve bu alanda bilimsel çalışmaların yapılması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Çeviri piyasasının gerekliliğinden dolayı, çeviri eğitimi veren üniversiteler yerelleştirmenin ne olduğunu bilen ve bu bağlamda çeviri teknolojilerini işlevsel olarak kullanabilen mezunlar yetiştirme ihtiyacının görülmesi, bu alanda akademik bir açılımın yapılmasını gerektirmiştir (bkz. Gümüş, 2013). Ayfer ve Ateşman (2012) ulusal çeviri politikasına doğru yazılarında nasıl bir çevirmen yetiştirmek istendiğine dair görüşlerini belirtirken, yerelleştirmenin de önemini vurgulamışlardır. Bu gerekliliğin akademisyenler tarafından bilinmekte olduğunun göstergesidir.

Çeviri teknolojileri gerek Çeviribilim alanında gerekse ilgili diğer disiplinlerde önceleri sadece makine çevirisi ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalarda ele alınırken, günümüzde çeviri teknolojilerinin teknik boyutundan, profesyonel çeviri sektöründe ve akademik çeviri eğitiminde kullanımlarına varıncaya kadar geniş bir alanda incelenmektedir. Çeviri teknolojileri sözlü ve yazılı çeviriyi içine alan geniş bir kapsama alanına sahiptir. Bu çalışmada sadece yazılı çeviri teknolojileri ele alınmıştır. Ayrıca, çeviri teknolojileri denildiğinde yazılı çeviri teknolojileri kastedilmiştir.

Çevirmenlerin ve yerelleştiricilerin çoğunluğu dil çalışanlarıdır ve bir birlerinden ayırt edilmesi zordur. Yerelleştirmede çalışan birçok insan zaten bir çeviri geçmişine sahiptir. Bu nedenle, günümüzde artık çevirmenlerin çeviri projeleri esnasında tek görevlerinin çeviri eylemi olmadığının ve bundan dolayı daha çeviri eğitimi yıllarında çevirmen adaylarının ileride çeviri piyasasında görev alacakları karmaşık ve teknoloji odaklı çeviri piyasası için yetiştirilmeleri gerekmektedir (Pym, 2004: 53).

Bu anlamda çevirmen adayında yeni yetiler olması gerekmektedir. Buda yerelleştirme sürecinde çok ihtiyaç duyacağı teknoloji yetisidir. Günümüzde nasıl AutoCAD yazılımını bilmeyen mühendis olmazsa çeviri teknolojilerini, yani bilgisayar destekli

Çeviri (BD) programlarını bilmeyen de çevirmen olmaz. Yerelleştirme uzmanı hiç olamaz.

Bilgisayar Destekli eviri (Computer-aided translation ya da Computer-assisted translation (CAT); özellikle, teknik belgeler, kullanım kılavuzları vb. gibi kullanım metinleri denilen metin türlerinin çevirisinde ve özel bir eviri türü olan yerelleştirme işlemlerinde BD'den sıkla yararlanılır. BD yazılımları başlıca üç bileşenden oluşur: Çeviri belleği, terminoloji yönetimi ve çeviride proje yönetimi. Ayrıca metin düzenleme yazılımlarıyla uyumlu çalışabilmeleri için gerekli arabirimlere, daha önce yapılmış çevirilerin sisteme eklenmesi amacıyla kullanılan eşleştirme (alignment) yazılımlarına ve çevirmenlerin değişik dosya biçimleriyle çalışmasını sağlamak amacıyla kullanılan metin dönüştürücülere sahiptir.

Bu tür yazılımlar, yapılan çevirileri eviri birimlerine ayırarak kaynak ve erek metin eviri birimlerini eşleştirmek suretiyle eviri belleğinde saklar. Daha sonra yapılan çevirilerde aynı ya da benzer eviri birimlere rastlandığında eviri belleği bu birimleri çevirmenin kullanımına sunar. Böylece evirmen benzer cümlenin daha önce nasıl çevrildiğini öğrenir ve bellekteki çeviriden yararlanarak daha hızlı ve tutarlı eviri olanağına sahip olur. BD yazılımları, eviri belleği olarak güçlü veritabanı yazılımlardan ya da paralel metinlerden yararlanır.

Özellikle eviride kalite olgusunun ne çıkmasıyla birlikte eviri sürecinin toplam kalite yönetimi anlayışıyla ele alınmaya başlanmasından sonra entegre sistemler ne çıkmaya başlamıştır. Bu tür sistemler eviri, uzman kontrolü, yazım kontrolü ve biçim kontrolü gibi alt süreçlerden oluşan eviri sürecinin kontrol edilmesini ve yönetilmesini sağlar. Hatta sunucu ve istemci temelinde çalışan sistemler sayesinde çevirmenlerin evirim içi ya da çevrim dışı olarak Internet üzerinden eviri yapmalarına olanak sağlarlar.

Yerelleştirmede metin kavramını da değişirmiştir. Teknolojik gelişmeler bunun paralelinde gelişen yerelleştirme, metin kavramında da değişmelere sebep olmuştur. Yerelleştirme uygulamaları öncesi metin türleri ve bunların çevirisi denilince belirli bir okur kitlesine yönelik, belirli bir yazar tarafından oluşturulan yazılı ve sözlü metinlerden bahsedilirken (bkz. Öztürk, 1997), yerelleştirme uygulamalarından sonra

hiper metin² diye isimlendirilen sadece yazıdan oluşmayan bir metin kavramı ortaya çıkmıştır. Bu yeni kavramı yine çevirmenin edinmesi gereken edinçlere dahil olmuştur. Çevirmen adayı teknolojinin gelişmesiyle yeni edinçler geliştirmek veya var olanları da geliştirmek veya tekrar gözden geçirmek durumundadırlar.

Sonuç olarak, yerelleştirme eylemi çok yönlü bir süreçtir ve bu süreçte görev almak isteyen çevirmen adayının da kendine ek edinçler eklemesi gerekmektedir. Bu edinçlere sahip adaylar bu iş içine dahil olabilir. Günümüzde yerelleştirmenin önemi ve kapsama alanı geniştir. Bu yüzden bu süreç içinde eyleyenlerde önemlidir ve haliyle bu eyleyenlerden olan Çeviribilim/Mütercim Tercümanlık öğrencileri ve Çeviri Sektörünün bu konuya bakış açıları, durdukları yer ve beklentileri de çok önemlidir. Bu çalışmanın ana çizgisi, bu iki önemli eyleyenin yerelleştirme ve yerelleştirme sürecinde kullanılan çeviri teknolojilerine dair bakış açıları, yerelleştirme ve bu teknolojilerin halihazırdaki konumları ve sektör-akademi aralarında olması beklenen işbirliği üzerinedir.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, ülkemizde eğitim gören Çeviribilim/Mütercim-Tercümanlık öğrencilerinin ve Çeviri sektörünün yerelleştirme alanıyla ilgili tutumları ve görüşlerinin belirlenmesidir. Bu amaç aşağıdaki gibi detaylandırılabilir.

- Yerelleştirmenin, uygulamalarının ve süreçlerinin, yerelleştirmenin kapsadığı alt başlıklar ile bu bağlamda kullanılan çeviri teknolojilerinin ne olduğu, nasıl kullanıldığı ve bu yazılımların özellikleri, kullanılan yerleri ve amaçlarının incelenmesi,
- Türkiye’de lisans seviyesinde çeviri eğitimi veren çeviribilim / mütercim-tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında yerelleştirme ve çeviri teknolojileri derslerinin genel müfredat içerisindeki ağırlığının tespit edilmesi, bu amaçla kaç AKTS oldukları ve derslerin zorunlu mu veya seçmeli mi olup olmamalarının tespiti,
- Türkiye’deki Çeviribilim / Mütercim-Tercümanlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin, yerelleştirme kapsamında görev alan çevirmenin sahip olması

² Bilgisayar ekranı ya da diğer elektronik cihazlarda gösterilen ve sadece yazıdan ibaret olmayan gelişmiş özelliklere sahip belgelerdir.

gereken çeviri yetilerinden biri olan teknoloji yetisinin ne seviyede olduğu, bunun öneminin ne derece farkında olduklarını ve bu beceriyi geliştirme de istekli olup olmadığı, mezuniyet sonrası hedeflerini, sektör ve üniversite işbirliği hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi,

- Çeviri sektöründe hizmet veren ticari işletmelerin, yerelleştirme ve çeviri teknolojileriyle ilgili görüşlerinin ne olduğunun, yerelleştirmenin uygulamalarını ticari hayatlarına nasıl yansıttıkları ve ihtiyaç duydukları iş gücünün kaynağı olan üniversitelerden ne beklediklerini, nasıl yetilere sahip iş gücüne ihtiyaç duyduklarının belirlenmesi,
- Belirlenen bu görüşlerin, çeviri eğitimi veren kurumlarının yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersini müfredatlarına eklenmesini teşvik etmesi ve eklemek istediklerinde de, içerik açısından yol gösterici olması beklenmektedir.

Çalışmanın Önemi

Yerelleştirme konusu ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında bu alandaki eksiklik hemen göze çarpmaktadır. Bu çalışmanın hazırlanmaya başlandığı 2013 yılında yerelleştirme ve çevir teknolojileri isminde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezine ait internet sayfasında yapılmış olan tezler araştırıldığında 1 doktora ve 1 yüksek lisans tezi karşımıza çıkmaktaydı. Şu anda bile yani 2017 yılına kadar 3 doktora ve 4 yüksek lisans tezi bulunmaktadır.³ Bunun sebebi, yerelleştirme çeviribilim konuları içerisinde en yeni konulardan bir tanesi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden de bu alan üzerinde daha çok araştırma yapılması gerekmektedir.

Daha sonra çeviri sektöründe hizmet veren firmaların internet sayfaları araştırıldığında, yerelleştirme hizmetleri adında çeviriden ayrı bir başlık açıldığı tespit edilmiştir. Bu durum yerelleştirmenin önemini göstermektedir. Bu önem, Başbakanlık İdareyi Geliştirme Bakanlığı, Ağustos-2015’de Türkiye’de çevirmenlik mesleği adındaki araştırma raporu incelendiğinde meslek tanımı içerisinde yerelleştirmenin yer aldığı, yine çevirmenin yaptığı işlemler arasında, yerelleştirme yapmanın bulunduğu, bilgi ve

³ Bkz. 4.5.Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Lisans Üstü Çalışmalar

beceriler başlığı altında da yerelleştirme çevirilerinde özel yazılımlar kullanma bilgi ve becerisinin olduğu tespit edilmiştir. Bu durumdan hem yerelleştirmenin öneminin bir kez daha vurgulandığının hem de yerelleştirme görevinin çevirmenlerden beklenmekte olduğunun çıkarımı yapılabilir.

Yerelleştirme piyasasına bakıldığında da, satışlarının artmasını bekleyen kurumlar ürünlerini veya internet sayfalarını ürünü satmayı hedefledikleri kitlenin kültürüne diline ve alışkanlıklarına göre yerelleştirmek istediklerinden dolayı ihtiyaç duymaktadır. Tüm bu gelişmeler üniversitelerde yerelleştirme durumun incelenmesini akla getirmektedir. Bu nedenle çalışmada Türkiye’de lisans düzeyinde eğitim veren üniversitelerin, çeviribilim/mütercim tercümanlık bölümlerinin müfredatlarında yerelleştirme dersinin varlığı araştırılmıştır.

Bu tezde yapılan diğer çalışma da, Türkiye’de çeviribilim/mütercim tercümanlık bölümünde eğitim gören öğrencilerin ve Türkiye’de çeviri sektöründe faaliyet gösteren firma yöneticilerinin yerelleştirme ve çeviri teknolojileriyle ilgili görüşlerinin araştırılmasıdır. Araştırma yöntemi olarak anket uygulaması yapılmıştır. Anketten elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlar yapılmıştır. Yorumlar, anket sorularına verilen yanıtların frekans ve yüzde aralıklarına dayanılarak yapılmıştır.

Çeviri Sektörünün ve Çeviribilim öğrencilerinin bu konuyla ilgili görüşlerinin, bilgilerinin ve amaçlarının ortaya konması ve bunların ışığı altında önerilerde bulunulması açısından önemlidir. Yerelleştirme alanına ve yerelleştirme sürecinde kullanılan çeviri teknolojilerine, Çeviribilim/Mütercim Tercümanlık bölümlerinde okuyan öğrenciler ve çeviri sektöründe hizmet veren kurumların bakış açılarını deneye dayalı (ampirik) bir çalışma sonucunda ortaya konulması ve bu alanda Türkçe literatüre katkı sağlaması, bu konuda daha sonra araştırma yapacak araştırmacılar için şu anda olmayan ve ihtiyaç duyulan bir Türkçe kaynak oluşturması, ve çalışmada yapılan tespitler ışığında yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersi içeriğinin hazırlanma sürecinde yol gösterici olması ve alandaki yerelleştirmeye ilgili eksikliğin kapanmasına bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Soruları

Bu tezde, üç ana başlık altında çalışılmaktadır. Birinci araştırma sorusu yerelleştirme ile ilgili, ikinci araştırma sorusu Çeviribilim öğrencileriyle ilgili, üçüncü araştırma sorusu ise Çeviri Sektörüyle ilgilidir ve aşağıda bu başlıkları daha da açarak bu araştırma sorularının cevaplarının bulunması hedeflemektedir:

1. Yerelleştirme nedir? Hangi süreçleri kapsar? Yerelleştirme bağlamında kullanılan çeviri teknolojileri nelerdir? Bu araçların Yerelleştirme kapsamında yapılan çeviri eylemi içindeki yeri ve önemi nedir? Gün geçtikçe daha da önem kazanan yerelleştirme süreci içerisinde yer alan çeviri etkinliğinde kullanılan bu araçların neler olduğu, teknik özellikleri, nasıl kullanıldığı ve çeviri sektöründeki kullanıcılara kazandırdığı faydalar ve güçlükler nelerdir?
2. Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık Bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler yerelleştirme teknolojilerini kullanmaları için gerekli temel bilgisayar ve internet becerilerine sahipler mi? Bu temel becerilere sahip olmak için bir derse ihtiyaç duyuyorlar mı? Yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan çeviri teknolojileriyle ilgili bilgi düzeyleri ve ihtiyaçları nelerdir? Öğrenciler mezun olduklarında çeviri sektöründe nasıl bir görev almak istiyorlar? Üniversite ve Sektör arasında nasıl bir işbirliği beklentisi içindeler?
3. Çeviri sektörü yerelleştirme türlerinden hangileri üzerinde yoğunlaşıyor? Çeviri teknolojilerine bakış açıları nasıldır? Hangi teknoloji araçlarını tercih ediyorlar, bu araçları tercih etme nedenleri nelerdir? Çeviribilim bölümleriyle işbirliği istiyorlar mı? Çevirmen alımında nelere dikkat ediyorlar? Kadrolarında hangi görevde, kaç kişi istihdam ediyorlar?
4. Üniversite öğrencileri ve Çeviri sektörü yöneticileri, Kiraly (2000) savunduğu gibi çevirmen, çeviri piyasasında bir profesyonel çevirmenden beklenen edinçlerle donatılmalı görüşünü mü yoksa Mossop (2003) savunduğu gibi çevirmeni değişen piyasa taleplerine uyum sağlamalarına olanak tanıyan değişebilen becerilerle donatılmalı görüşünü mü desteklemektedirler?

Çalışmanın Yöntemi

Tek bir yöntemin yanıtlamakta yetersiz kaldığı araştırma sorularını cevaplandırmak için karma yöntem araştırmaları kullanılmıştır. Özellikle 2000’li yıllardan itibaren karma yöntem araştırmalarına ilişkin çok sayıda çalışma gerçekleştirilmiştir (Brewer ve Hunter, 1989; Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 2003). Creswell ve Plano Clark, (2007) karma yöntem araştırmasının, felsefi varsayımlarını açıklamanın yanı sıra bu yaklaşımın sorgulama yöntemleri ile de bir araştırma yöntemi olduğunu vurgulayarak karma yöntemin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamışlardır: Bir metodoloji olarak karma yöntem, araştırma sürecinde nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanımını kapsayan, tek bir araştırmada hem nitel hem de nicel verilerin toplanması, analizi ve birlikte kullanılmasını kapsayan bir yaklaşımdır. Karma yöntem araştırmasının temel dayanağı, nitel ve nicel yöntemlerin birlikte kullanılmasıyla araştırma probleminin, her bir yöntemin tek başına yapacağından daha iyi anlaşılmasını sağlayandır. Creswell’e (2008) göre karma yöntem araştırmalarının temel varsayımı, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte veya harmanlanarak kullanılmasının araştırma problem ve sorularının bu yöntemlerin ayrı kullanılmasından daha iyi anlaşılmasını sağlayandır. Johnson ve Christensen’e (2004) göre ise karma yöntem araştırmaları, nitel ve nicel araştırma yöntemleri veya paradigmalarının birlikte kullanımını içerir. Genel olarak tek başına nitel veya nicel araştırma yöntemlerinin cevaplayamadığı araştırma sorularına cevap aranırken karma yöntemden yararlanılır.

Bu çalışmada bu nedenle karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılmasıdır. Yani ampirik ve betimleyici bir çalışmadır. Çünkü bu çalışmada amaçlardan bir tanesi genelleme yapmak diğeri ise detaylı veri elde edip bu verileri betimlemek ve yorumlamaktır. Yani hem yerelleştirme ile ilgili hemde yerelleştirme sürecinde kullanılan çeviri teknolojileriyle ilgili kaynaklar detaylı olarak taranmış ve bu kaynaklardan elde edilen çeşitli bilgiler bu çalışmada ortaya konulmuştur. Bu amaç için nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır.

Ülkemizde Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümlerinde okumakta olan öğrencilere ve Türkiye’de Çeviri Sektöründe lider konumda olan kurumların yöneticiliğini yapan ve yıllardır bu sektör içinde olan, bu değerli insanlara görüşleri

anketler aracılığıyla soruldu ve yapılan anketlerin sonucunda da istatistiksel veriler elde edildi. Bu elde edilen istatistiksel veriler sayesinde genelleme yapma imkanı doğmuş ve bu amaç içinde de nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışmanın İçeriği

Bu çalışmada giriş bölümünde; Tezin konusu ve önemi, tezin amacı, araştırma soruları, tezin yöntemiyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde; Çeviribilim ve yerelleştirme başlığı altında yerelleştirme ve çeviribilim ilişkisi, yerelleştirmenin tanımı ve tarihçesi, uluslararasılaştırma, küreselleştirme, yerelleştirme türleri ve alt başlığında yazılım, web sitesi, film, oyun, doküman yerelleştirmesi, yerelleştirme ve kültür, yerelleştirme süreçleri, bu süreçlerin alt başlığında proje, yazılım, terminoloji kalite yönetimi ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümde; Yerelleştirme sürecinde kullanılabilecek teknoloji araçlarıyla ilgili açıklamalar yapılmıştır. Masaüstü yayıncılık programları terim yönetim sistemleri, yerelleştirme programları, çeviri bellek sistemleri, kelime işlemci programları, bilgisayar çeviri araçları, optik karakter tanıma programları, ses tanıma ve metin okuma teknolojileri, web tasarım programları, ses ve görüntü düzenleme programları ile ilgili bilgiler verilmiştir.

Çalışmanın Üçüncü bölümünde, çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. Bu bölümde öncelikle, Çalışmanın Türkiye’de çeviri eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının ilgili bölümlerinin lisans müfredatlarında yer alan yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan çeviri teknolojileri ile ilgili derslerin analizlerinin nasıl yapıldığı anlatılmıştır. Sonrasında ise, Türkiye’deki Çeviribilim / Mütercim-tercümanlık bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin bu alanda sahip oldukları bilgileri ve bu alandan beklentileri ve buna ek olarak çeviri sektöründe yöneticilerin yine aynı konuda görüşlerini belirten anket uygulaması sürecinde izlenen yöntem anlatılmıştır.

Dördüncü bölümde, Türkiye’de çeviri eğitimi veren bölümlerin lisans müfredatları incelenmiş, yerelleştirme ve bağlamda kullanılan çeviri araçları eğitimi ile ilgili olan dersler, yerelleştirme konusunun çeviri eğitimindeki ağırlığının belirlenmesi amacıyla

araştırılmıştır. Bu hedef doğrultusunda, derslerin müfredat içerisinde kapsadığı oranları, bu derslerin seçmeli mi yoksa zorunlu dersler olup olmama durumu, bu derslerin kaç AKTS'ye denk geldiği ve bu derslerin isimlerinin ne olduğu belirlenmiştir. Daha sonra Yerelleştirme ve bu bağlamında Çeviri Teknolojileri Eğitimi irdelenmiş, bu eğitim nasıl bir kuramsal alana dayandırılabilceğı ve nasıl bir içerikle verilebileceğı tartışılmış ve konuya ilgili olarak yorumlar yapılmıştır.

Çalışmanın beşinci bölümünde, çeviribilim ve mütercim-tercümanlık bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler ve çeviri sektöründe hizmet veren firma yöneticileriyle yapılmış olan anket çalışmalarının sonuçları yorumlanmıştır. Anket sorulara verilen yanıtlar yüzde ve frekans aralıklarının gösterildiğı tablolar oluşturularak analizler yapılmıştır. Her bir tablonun altında önce tabloda görülen veriler aktarılmış, sonrasında ise tablolardaki verilere dayanarak yapılabilecek yorumlar yapılmış, yine bu veriler literatürden verilerle desteklenmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde, bu yapılan araştırma sonucunda anket çalışmalarından ve taranan kaynaklardan elde edilen bilgilerin özet bir analizini sunulmuştur. Bu analizlerle beraber ülkemizdeki Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık bölümlerinin faydalanabileceğı tavsiyeler verilmiş ve bu alanda ileride yapılacak çalışmalara yol gösterebilecek bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: ÇEVİRİBİLİM VE YERELLEŞTİRME

1.1. Çeviribilim Tarihi

Akademik çevrelerde, çeviriye olan ilgi 1950'lerden itibaren genellikle dilsel bakış sayesinde büyüdü. O zamanın akademisyenleri arasında, Fransız dilbilimci ve göstergeci Georges Mounin ve Chomsky'nin fikirleri olan çevirinin bilimsel analizi ve eşdeğerliliği gibi görüşleri paylaşan ABD dilbilimci ve İncil çevirmen Eugene Nida vardır. Kanada'dan, Fransız Jean-Paul Vinay ve Jean Darbelnet'in karşılaştırmalı üslupları, *méthode de traduction* ismiyle yayınlandı. O tarihte olan bu çalışmalara rağmen, Çeviribilim adı 1972 yılına kadar *translatology* (Fransızca, *translatologie*) veya çeviri bilimleri (*translation science*) veya çevirme bilimi (*science of translating*) ve Almanca *Übersetzungswissenschaft*'a alternatif olarak önerilmemiştir. Amsterdam Üniversitesi'nden öğretim görevlisi ve şair çevirmen olan James S. Holmes 1972 Ağustosunda Kopenhag'da düzenlenen üçüncü Uluslararası Uygulamalı Dilbilim Konferansında, yayınlanan 'Çeviribilimin Adı ve Doğası' başlıklı ünlü konferans bildirisinin özetinde, çeviri ve çeviriler üzerinde yapılan çalışmaların uzun bir geçmişi olduğunu ve geçen yirmi yıl boyunca ayrı bir disiplinin özelliklerini giderek daha fazla göstermeye başladığını, bu yeni disiplinin adının ne olması gerektiğine dair henüz çok az sayıda genel bir anlaşma olduğunu ifade etmiştir (Holmes, 1972: 88). Sonrasında Holmes İngilizce konuşulan dünyada ve diğerleri için 'Translation Studies, Çeviribilim' adını önermiştir. Bu tercih, kurumsal adlarda (birçok üniversitede Çeviribilim Merkezleri / Bölümler / Okullar) ve bunun yanı sıra önde gelen akademik derneklerin isimlerinin de egemen hale gelmiştir.

1.2. Çevirinin Kavramsallaşması

Böyle bir alan için çevirinin kavramsallaşması önemlidir. Çeviri basit bir olgu değildir. Bir dilden diğerine, bir ürüne (çevrilmiş metin) veya bir konu ve olgu olarak kendine özgü bir metin oluşturma süreci denilmiştir. Çeviribilim, ünlü dilbilimci Roman Jakobson'un üç değişik çeviri biçiminin bir süreç olarak sınıflandırılmasını kullanmıştır:

- a. Dillerarası çeviri veya yeniden yazım, aynı dildeki diğer işaretlerle sözel işaretlerin yorumlanmasıdır.

- b. Dillerarası çeviri veya tercüme, sözlü işaretlerin bir başka dilde yorumlanmasıdır.
- c. Göstergeler arası çeviri veya dönüşüm, sözlü işaretlerin diğer dillerin sözsüz işaret sistemi aracılığıyla çevirisidir. (Jakobson 1959: 133)

Jakobson'un sınıflandırmasında, odak noktası farklı sözel diller arasındaki çevirilerdir. (Almanca- Fransızca, Çince-Arapça, İngilizce-Rusça gibi diller). Ayrıca, Çeviribilim alanında çalışmanın asıl amacı olmuştur ve halen devam etmektedir. Jakobson'un tanımlarında çeviri, yazılı veya sözlü kelimenin ötesinde işaretler anlamına gelir. Son yıllarda, bu görüşlerin çeviribilim alanından diğer göstergeler arası çeviri çalışmalarına doğru genişlemiştir.

Disiplinin gelişimi için ayrıca etkili olan terminolojik ayrım ünlü Leipzig Okulu'ndan Otto Kade tarafından yapılmıştır. Kendisi Übersetzen yazılı çeviri ve Dolmetschen'i sözlü çeviriyi kapsayan üst terim olarak teklif etmiştir. Önerdiği tanımlar (Snell-Hornby, 2006: 8-27), faaliyetlere odaklanıldığında yazılı ve sözlü performans arasındaki farklılık basit bir ayrımı aşıyordu. Bu nedenle sözlü çeviri, sözlü olarak ancak bir kez gerçek zamanlı olarak sunulan ve çok az düzeltme yapılmasına izin veren bir metinden yürütülürdü. Yazılı çeviri, normal olarak sabit, yazılı metinlerden yapılır ve bu da genellikle detaylı ve tekrarlanan düzeltmeye izin verirdi.

1.3. Çeviribilim nedir?

Holmes, disiplin için bir isim önermenin yanı sıra onun niteliğinden de bahsetmiştir. Deneye dayalı bu disiplini “salt” ve “uygulamalı” olarak iki alana ayırmıştır. “Salt” alanı ise betimleyici alan ve kuramsal alan olmak üzere iki başlığa ayırmıştır. Betimleyici alanı da “ürün odaklı”, “işlev odaklı” ve “süreç odaklı” olmak üzere üç alt başlıkta toplamıştır. Ürün odaklı alan metin odaklıdır ve var olan çevirilerin betimlenmesidir.

İşlev odaklı alan, çevirilerin erek dizge içindeki yerlerinin betimlenmesini içerir. Süreç odaklı alan ise çeviri esnasında çevirmenin karar verme sürecini inceler (Holmes 1988: 71). Holmes'ın konuyu sistematik olarak sınıflandırmaya çalışması, hangi alanların en çok incelendiği ve hangisinin ihmal edildiğinin görülmesi amacıyla olduğunu belirtmiştir. Uygulamalı tarafa olan ilgi, Holmes'in şemasında çok gelişmemiş olmasına

rağmen, Teori ve Uygulamayı bütünleştirmeye yönelik çok istekliliğini de yansıtmaktadır. (Munday, 2010: 419-428).

Holmes'ın ölümünden sonrasında çalışmaları daha fazla yaygınlaşmış ve etkili olmuştur. 1993 yılına gelindiğinde Edwin Gentzler, Holmes'ın bildirisini genel olarak bu alanın kuruluş bildirgesi olarak kabul edilmesi görüşünde olmuştur (Gentzler 1993: 92). Holmes, aynı zamanda bu alanda uluslararası işbirliğinin yapılmasının ve Leuven (1976), Tel Aviv (1978) ve Antwerp (1980) 'de yapılan önemli uluslararası konferansların düzenlenmesinin önemli sebebi olmuştur. Bu çalışmaların içerisinde Itamar Even-Zohar ve Gideon Toury bulunmuştur. Toury Holmes'ın makalesinin Betimleyici Çeviribilim ve Ötesi isimli çalışmasında şu andaki simgesel betimsel çeviri çalışmalarda daha fazla odaklanmayı sağlamıştır. Holmes'in şemasını disiplinin bir haritası olarak şemalaştırmıştır (Toury 1995: 10). Toury'nin çalışması, betimleyici çalışmalar için bireysel vaka incelemelerinin, varsayımların ve sonuçların çoğaltılmasına, karşılaştırılmasına ve düzeltilmesine olanak sağlayacak sistematik bir metodoloji ile ifade edilebilecek güçlü bir destek sağlar. Böyle tanımlayıcı bir branşın amacı, çeviri davranış örüntülerinin tanımlanması ve sonuçta, çevirinin olasılıklı "kanunlarının" formülasyonudur. (Munday, 2010: 419-428).

1.4. Çeviribilimin Gelişimi

Yirminci yüzyılın ortalarından itibaren daha sistematik dil kuramlarının tanıtılması çeviri çalışmasını değiştirmiş ve disiplinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. 1980'lerin sonundan bu yana, çeviri araştırmaları, pratik çevirmen eğitim programlarındaki hızlı büyüme, ilgili araştırmaların desteklediği ve çeviri için daha büyük bir uluslararası talebe yanıt verdiği ve kültürlerarası bir fenomen olarak çeviriye genel olarak ilgi gösterdiği için genişlemiştir. İlgi ve yayınlanan araştırmalardaki bu patlama, alana ayrılmış araştırma dergilerinin ve kuruluşların gittikçe sayılarının artmasını sağlamıştır. En seçkin uluslararası kuruluşlar arasında, kronolojik olarak 1955'te kurulan Babel (Baba), META (Kanada, 1955), Traduction, terminologie, rédaction (Kanada, 1988), Hedef (Hollanda, 1989), Çeviri Üzerine Görüşler (Danimarka, 1993), Çevirmen (İngiltere, 1995), Çevirme (Hollanda, 1996), Diller ve Kültürler Boyunca (Macaristan, 2001), Çeviri Çalışmaları (İngiltere, 2008) ve açık erişimli çevrimiçi yayınlara geçişi gösteren, Uzmanlık Çeviri Dergisi (İngiltere, 2004), Tercüme Etütleri: Tercüme

Çalışmaları Özetleri (St Jerome, 1998) ve Tercüme Araştırmaları Bibliyografyası (John Benjamins, 2004) sayılabilir. Ve bu eserlerin veri tabanlarında sunulması aktivitenin artışı da sağlamıştır. Buna ek olarak şu çalışmalar da Çeviribilimde önemli eserler arasındadır; Çeviri Çalışmaları (Bassnett,1980/1991/2002), Çağdaş Çeviri Kuramları (Gentzler 1993, 2001), Routledge Ansiklopedisi Çalışmalar (Baker & Malmkjær 1997; Baker & Saldanha 2008), Çeviri Çalışmaları Sözlüğü (Shuttleworth & Cowie 1997), Çeviribilim (Munday 2001/2008), Çeviri Çalışmalarına Destek (Kuhiwczak & Littau 2007), Çeviri Müfredatında Aranan Yolculuk (Munday 2009) ve mevcut proje, Çeviribilim El Kitabı (HTS). Bu büyük gelişmeyi disiplin içinde kategorize etmek için farklı girişimler yapılmıştır. Örneğin, Chesterman (1997: Bölüm 2), beş ana fikir veya 'süpermemes' (kaynaktan hedefe çeviri, eşdeğerlik; çevrilemezlik; serbes ve literal karşılaştırması) ve çeviri teorisindeki evrimin de sekiz önemli aşama görür (Sözler, Tanrı sözü, söz sanatı (retorik), logolar, dilbilim, iletişim, hedef ve algılama). Snell-Hornby (2006) Çeviri Çalışmalarının çeşitli dönüm noktalarını 1980'lerin 'kültürel dönüm noktası', 1990'ların disiplinler arası ve 1990'ların diğer döngüleri (ampirik, küreselleşme, vb.) dilbilimdeki pragmatik döngüye kadar açıklar. Görüşlerdeki farklılıklara rağmen, batıdaki disiplinin 20. yüzyılın sonuna kadar olan tarihçesi, bazen çakışan hareketlere rağmen yine de izlenebilir.

- a. Dil çevirisi teorisi, dillerin karşılaştırmalı analizi de dahil ve kaynak ve metin arasındaki eşdeğerlik kavramının ortaya çıkışı.
- b. İşlevselci teoriler Almancadan çeviri yapılırken, metin tipi ve skopos teorisi de dahil olmak üzere kaynak metin yerine hedefin iletişimsel amacı ve işlevinin ön plana çıkması bunları metin ve söylem analizi yaklaşımları takip etmiştir. Bu şekilde dilbilimden daha fazla dinamik modelleri çeviri iletişimini fonksiyonel olarak analiz etmek için ithal edilmiştir. Bu yaklaşımlarda, odak, edebi çeviriden (bkz. Edebiyat Araştırmaları ve Çeviri Çalışmaları) ve edebi olmayan birkaç metne doğru geçiş yapmıştır.
- c. Çoğul dizge teorisi ve diğer sistem teorileri Manipülasyon Okulu da dahil olmak üzere ve Betimsel Çeviri Çalışmaları branşı (Toury 1995; ayrıca bkz. Pym ve diğerleri 2007). Bu çalışmaların birçoğunun amacı, farklı sosyo-tarihî noktalarda çeviri normlarını oluşturmaktır. Toury için nihai hedef de, çevirinin yasalarını oluşturmaktır.

- d. Bassnett ve Lefevere'de (1990) "kültürel dönüşü" ifade etmiştir. 1990'lı yıllarda Çeviri Çalışmaları, Kültürel Çalışmalardan, özellikle Feminist ve Cinsiyet Çalışmaları ve Sömürge Sonrası Çalışmalardan teorik modeller ödünç almış veya uyarlamıştır. İktidar ve ideoloji ile bunların çevirilerle nasıl manipüle edildiği soruları hayati bir önem kazanmıştır. Çeviri çalışmalarında dilsel bir yaklaşımın önemi azalmıştır.
- e. Alman Romantiklerden, özellikle de Schleiermacher'den, edebi yorumlama ve etiğe ilişkin felsefi sorulardan esinlenen sürekli bir ilgi olmuştur. Venuti'nin Çevirmenin Görünürlüğü (1995/2008), yabancılaştırma ve yerlileştirme gibi tercüme eğilimlerinin etik bir eleştirisini geliştirmede, özellikle İngiliz ve Amerikan yayıncılık uygulamaları hakkındaki yabancı özelliklerini silmede çok etkili olmuştur (Munday, 2010: 419-428).

1.5. Milenyumun Başlangıcından İtibaren Çeviribilim

Milenyum başından bu yana Çeviribilim çok çeşitli şekillerde genişlemeye devam etmiştir. Öncelikle Batılı olmayan teorilerde Batı'da belirgin bir ilgi uyanmıştır. Özellikle Çin, Hindistan ve Arap dünyasında Çeviribilim gittikçe büyümüştür. Bu alandaki yayınlardan bazıları, antoloji veya kritik açıklamalarla önemli fikirler olarak gördükleri şeylerin, özellikle de Çinli çeviri söylemleri ile yaygınlaştırılmasını amaçlamıştır. Sözlü Budist kutsal yazıların Sanskritçe'den ve diğer dillerden 1. ve 8. yüzyıllar ve sonra Çinlilere olan çeviri projelerini dikkate alarak, Çeviri Araştırmalarının yeniden değerlendirilmesine neden olmuştur (Cheung, 2006). Bu da dil çeşitliliği ve araştırılan tarihsel koşulları ve çeviri durumlarını sağlamlaştırmış ve hatta çevirinin kavramsallaştırılmasının yeniden değerlendirilmesine başlanmasını sağlamıştır (Tymocko, 2007).

Çeviri ürünündense çevirmenin rolünde artan bir ilgi olmuştur. Bu, kendini çevirmen ahlakı ve kimliği ve bir çeviri sosyolojisine doğru güçlü bir eğilimle kendini göstermiştir. Fransız sosyolog Pierre Bourdieu'nun etkisi çok artmıştır. İngilizce olarak, çok sayıda çeviri ve çevirmenlerin ayrıntılı öykülerinin oluşturulması için çok çalışmalar yapılmıştır.

Başka bir büyük gelişme teknolojik gelişmeler olmuştur. Bu, birçok durumda proje yöneticilerini, çeviri bellek sistemlerini ve diğer bilgisayar destekli çeviri araçlarını içeren çeviri pratiğini ve küreselleşmiş bir pazarda çevirmenin yaptığı çeviriyi bir unsur olarak gören çeviri pratiğini değiştirmiştir. Uluslararasılaştırma-yerelleştirme-çeviri (GILT) bütünlüğü olmuştur. Bu da aynı zamanda, otomatik ve makine çevirisine büyük bir geri dönüş ile, çeviri odaklı ve bilişsel araştırmalarda (Kognitif yaklaşımlar), korpusa dayalı Çeviri Çalışmalarının yükselişinde, düşünceye dayalı protokoller, göz izleme ve çevirmenin karar alma süreçlerinin gözlemlenmesine yardımcı olan diğer yardımcıları ile birlikte çeviri çalışmalarının araştırılmasında büyük etkisi olmuştur. Bu tür araştırmalar artık çok disiplinli olunmayı ve uluslararası araştırma ekiplerinde ekipman ve işbirliğine önemli yatırım yapmayı gerektirmiştir. Ayrıca, yeni medya kendi alt dallarında etkinlik ve araştırma yapılmasını sağlamıştır, en dikkat çekici olanları, görsel-işitsel çeviri (veya ekran çevirisi), sadece dublaj ve altyazı çalışmaları değil aynı zamanda video oyunlarının yerelleştirmesini de içermektedir. (Munday, 2010: 419-428).

1.6. Gelişen Çeviribilimin Kimliği

Bu ilerlemeler göz önüne alındığında, Çeviri Çalışmalarının disiplini ve doğal kimliği sıkça gündeme gelen bir soru olmuştur. Ama bu soru artık Holmes'un 1972'de Çeviribilimin Adı ve Doğası makalesini yazdığından beri gündemi meşgul eden soru olma özelliğini kaybetmiştir. Çeviribilimin, kendi başına bir disiplin veya kendi disiplinleri olan bir disiplin olarak düşünülmelidir. Çeviribilimin karşılaştığı sorun, araştırmacının diğer disiplinlerden bir araya gelmesi ve bu nedenle birçok ülkede güçlü bir kurumsal kimliğin oluşmamasından dolayıdır. Çeviri konusunda çok iyi araştırmalar, yakın zamana kadar Çeviribilim ile açıkça bağlantılı olmayan disiplinlerde de gerçekleşmiştir.

2000 yılında Chesterman ve Arrojo'nun 'Paylaşılan zemin' adlı makalesi, "özcü" yaklaşımlar olarak adlandırdıklarını (anlamaların sabit olduğu ve çevirmenlerin görevi bunları aktarmaktır) ile "özcü olmayan" yaklaşımları (anlamaların sabit olmadığı ve çevirinin kendisinin sorulara açık olduğu) çalışmanın amacı doğrultusunda otuz tane ortaklaşa yapılandırılmış tezleri birleştirmeye çalışmışlardır. Gelişmeler, çevirinin metal dilinin yeniden değerlendirilmesine neden olmuştur. Çeviri Çalışmalarındaki

yüksek lisans ve doktora programlarının yaygınlaştırılması olumlu bir etki yaratmıştır. Bu da özellikle Çeviribilim eğitimi alanının da daha genç ve sayı olarak da daha fazla araştırmacıların bu konuyla ilgilenmesine yol açmıştır. (Munday, 2010: 419-428).

1.7. Çeviribilimde Dönüşüm Süreçleri

Günümüz bakış açısından, dil çalışmaları bağlamında "dönüşüm" kavramı büyük olasılıkla 1970'lerde dil bilimine meydana gelen "pragmatik dönüşümü" hatırlatmaktadır. Bu, şimdi, "yabancı dilsel gerçekliğin" tüm yönlerini dışlayan dönüşümsel üretken dilbilgisinin soyut ve katı dogmalarından, dilin dünyayla olan ilişkisinde eylem olarak gördüğü daha pratik, açık ve esnek yaklaşımdan açıkça anlaşılmaktadır. Ve özellikle bu durumla ilgili olarak en önemlilerinden birisi de o zamanlar devrimci konuşma eylemi teorisiydi. Süreç, dilin sosyal ve iletişimsel yönlerini ve metin dilbiliminin ortaya çıkışı ile devam etmiş ve bu şekilde de Çeviribilimin bir disiplin olarak ortaya çıkmasına açmıştır.

"Dönüşüm" kavramı günlük İngilizceden alınan bir metafordur. Burada anlaşılan "dönüşüm" kavramı ideal bir paradigma değişikliği, "pragmatik dönüşüm" belirgin bir "yoldan sapma" bir yönde belirgin bir değişikliğe uğrama anlamındadır. (Snell-Hornby, 2010: 366-370)

1.7.1. Kültürel Dönüşüm

Savaş sonrası yıllarda, Çeviribilim kendi başına bir disiplin olarak ortaya çıkmasından önce, bir taraftan karşılaştırmalı edebiyatın (edebi çeviri) ve diğer taraftan dilbiliminin (teknik, ticari ya da uzmanlık çevirisi) alt alanı olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra hedef dildeki (TL) ve kaynak dildeki (SL) eşdeğerlik kavramına odaklanarak bilimsel dilbilimin kategorilerine dahil olmuştur. Bir metindeki kaynak dil, hedef dildeki metine eşdeğer olacağı referans noktasıydı. (dolayısıyla yaklaşım "geçmişe yönelik" olarak tanımlanmıştır).

1970'lerin sonlarına doğru iki akademisyen grubundan çevirinin "ileriye dönük" bir görüş geliştirmişlerdir. Bu görüşte kaynak metine çok önem verilmez yani kaynak metin üzerinde yoğunlaşılmaz, hedef kültürün içindeki çevirinin durumu ve işlevi üzerine yoğunlaşılması savunulmuştur. Hollanda ve İsrail merkezli olan bu iki grup, Gideon

Toury (Betimsel Çeviri Çalışmaları, başlangıçta edebi çeviriye odaklanıyor, Hermans 1985) ve diğeri Almanya'da Hans J. Vermeer (İşlevsel yaklaşımlar) birbirlerinden bağımsız olarak çalışmışlardır, fakat 1980'lerin ortalarında, kaynak metnin dilsel öğelerinden ziyade, çevirinin kültürel içeriğine vurgu da dahil olmak üzere, oldukça fazla ortak yorumlara sahip görüşler sunmuşlardır.

Alman akademisyenlerin çalışmaları, Temmuz 1988'de Warwick'de bir konferansta verilen bir makalede açıklanmıştır. Bu çalışmaların yer aldığı kitapçığın giriş bölümünde, editörler Almanya'daki yapılan çalışmalara referans alarak 'kültürel dönüşüm' ifadesini kullanmışlardır. Çeviri Çalışmalarında "kültürel dönüşüm" teriminin başlangıcının bu çalışmaya dayandığını söylemekte bir sakınca yoktur ve bu arada disiplinin temel kavramlarından biri haline de gelmiştir. Dahası, kaynak metin odaklı, geriye dönük, "bilimsel" yaklaşımdan, hedef metin doğrultusunda ileriye yönelik, işlevsel ve odaklanmış bir yaklaşıma doğru net bir geçişin meydana geldiği görülmektedir. (Snell-Hornby, 2010: 366-370)

1.7.2. 1990'larda Gerçekleşen Dönüşüm

2010'un bugünkü bakış açısına göre, 1980'lerin sonundaki kültürel dönümün bu disiplinde tartışmasız bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. 1990'lara hemen takip eden yıllar perspektifinden bakıldığında, tartışmasız bir şekilde disiplinde radikal değişiklikler meydana getiren iki çarpıcı eğilim olduğu söylenebilir. Bunlar, çağdaş yaşamın birçok yönünü değiştiren ve dil endüstrileri için radikal değişiklikler getiren, bilgi teknolojisindeki nefes kesici gelişmeler ve dolayısıyla dünya çapındaki iletişimle birlikte, küreselleşme süreci idi. Buna da "küreselleşme dönüşü" denilmiştir. Çevirmen, yüzyıllarca, kelimeleri ve cümleleri düşünerek yalnız çalışan bir figür olarak görülmüştür. Birkaç yıl sonra, işyerinin terminolojik veri bankaları, MT sistemleri, İnternet araçları ve halen giderek artan bir hızda güncellenen diğer teknolojik gelişmeler (bilgisayar destekli çeviri, makine çevirisi) gibi, tüm bunlar çeviri hızında ve iletişim tarzında devrim yaratmıştır. Çeviri ile ilgili bazı temel değişiklikleri de şu şekilde özetlenebilir:

- a. Telekomünikasyon alanındaki gelişmeler ve İngilizcenin küresel kullanımının artması veya cep telefonlarının kullanımı, bazı çeviri biçimlerinin güncelliğinin kaybedilmesine yol açmıştır.
- b. Teknolojik "Lingua franca" içinde kültüre özgü farklılıkların ortaya çıkmasıyla birlikte hızlı işlem gereksinimi, makine destekli çeviri için daha büyük potansiyele neden olmuştur.
- c. Multimedya iletişimi, sözlü işaretlerin resimsel imgeler ya da simgelerle etkileşime girdiği yeni metin türleri (örn. Görsel-işitsel) yaratmıştır: Bu, daha şimdiden "ikonik dönüş" olarak ele alınmıştır (bkz. Bachmann-Medick 2007).

1990'ların diğer dönüm noktası, deneye dayalı dönüm (ampirik) olarak tanımlanmıştır. Bir yandan onlarca yıldır süren teorik tartışmalara karşı diğer taraftan tamamen pratik raporlar üzerine deneysel araştırmalara dayanan bilimsel ve sesli düşünce protokolleri (TAP) ve kapsamlı ve somut vaka analizleri şeklinde çalışmalar yapılmıştır. Bu da, şu ana kadar çok az ilgi görmüş olan (çoğunlukla konferans çevirileriyle sınırlı olan) sözlü çeviri alanında yoğun faaliyetler yapılmasına yol açmıştır. 1990'lı yıllarda sözlü çeviri çalışmaları açıkça kendi başına bir alt disiplin olarak ortaya çıkmış ve daha da zenginleşmiştir. Çeşitli deneylerde (özellikle mahkeme salonu, hastane veya polis karakolunda) bol miktarda ampirik araştırmaya dayalı olarak diyalog veya topluluk çevirisi çalışmaları yapılmıştır. (Snell-Hornby, 2006: 366-370)

1.7.3. Yeni Yüzyılda Gerçekleşen Dönüşüm

Disiplinsel bir "dönüşüm" ancak tamamlandıktan sonra algılanabilir ve tanımlanabilir; çeviri çalışmalarında geçen birkaç yılın "dönümleri" hakkında kesin fikir beyan etmek için halen çok erkendir. Adaylar içerisinde, daha önceki yıllarda daha önce de öngörülmüş olan sosyolojik dönüşüm ve teknolojik dönüşüm olduğu söylenebilir. Şu an için, Çeviribilimde halen devam etmekte olan gelişmelerden dolayı paradigma değişiklikleri olacağı ve dolayısıyla potansiyel olarak "dönüşümlerin" olduğunu kanıtlayan bir tartışmanın spekülasyon olmanın ötesine geçemeyeceği düşünülmektedir. (Snell-Hornby, 2006: 366-370)

1.8. Yerelleştirmenin Tanımı

Yerelleştirme terimini farklı tanımları vardır. Öner yerelleştirmeyi, “yazılım ve web ürünlerinin ulaşacağı kitleye göre kullanıma hazır hale getirilmesi” olarak ifade eder (Öner, 2006: 34). Bu sözcüğün İngilizcesi “localization”, Almancası ise “lokaliserung” olarak kullanılır. Yerelleştirme Endüstrisi Standartları Birliğinin yaptığı tanıma göre (LISA), yerelleştirme, bir ürün ile ilgili içeriğin ve bileşenlerin kaynak ortamdan alınarak, ürünün satılacağı ve kullanılacağı yerel ortama dilsel ve kültürel olarak uygun şekilde aktarılmasıdır. Bu tanıma, Anthony Pym, Bert Esselink, Mine Yazıcı, Işın Bengi-Öner gibi bu alanda çalışma yapan bilim insanlarının çalışmalarında karşılaşılabılır.

Yerel kelimesi, kullanıcının dilini, ülkesini ve diğer tercihleri tanımlamak için kullanılan bir dizi parametredir. Kabaca, bir dilin ve coğrafi bir bölgenin kültürel etkileriyle beraber bileşimidir. Örnek olarak, bir ülke, bölge veya şehir verilebilir. Yerel, bir kültür değildir. Çünkü kültür daha kapsamlı, çok daha köklü ve bir yerelden daha az geçicidir. Örneğin AB'de, AB pazarının tüm yasal ve kültürel uyarlamalarla birlikte İngilizce olarak kullanılmasına yönelik bir yazılım ürünü uyarlanabilir.

Yerel bir dil değil, ancak dil bir yerelin yaşamsal bir parçasıdır. Bununla birlikte, orijinalle aynı dili kullanan fakat yine de ürünün başarılı olması için adaptasyon gerektiren lokalizasyonlar olabilir, örn. Fransa'daki Fransızca ve Kanada'daki Fransızca gibi.

Bir ürünün yerelleştirilmesi, içeriğin (metin, resim, sesli diziler, vb.) dilsel ve kültürel özelliklerini belirli bir coğrafi veya demografik bölgeye uyarlamak anlamına gelir. Tarih ve saat biçimleri, para birimleri, sayılar, dil, renk kodlaması, kültürel tercihler, yazı sistemleri gibi özellikleri yerel bölgeler için içeriğin uyarlanmasını içerir. Veri gösterimi için bir yerel ayarlama algoritmaları ve ayrıca üst veya alt gövde karakterleri ayarlanır. Teknik olarak yerel ayarlar, dillerin temsili için iki harfli (ISO 639-1) standart kodlarla (ISO 3166-1), örneğin de BE Belçika'da konuşulan Almanca veya -CA Kanada'da konuşulan İngilizce anlamındadır. Yerelleştirme, genel olarak, küresel bilgi akışında çok dilliliğin yönetimi için hizmetler ve teknolojilerin sağlanması olarak da tanımlanabilir. Bu, endüstriyi, araç tedarikçilerinin yanı sıra yerelleştirme çalışmalarını

da kapsar. Daha pratik olarak, yerelleştirme, bir ürünü belirli bir yerel için değiştirme sürecidir (Yunker,2002: 17). Lokalizasyonun⁴ amacı, belirli bir yereldeki kişilerin ürünü kendi dillerinde herhangi bir zorluk çekmeden kullanabilmeleri olmalıdır. Belirli bir ürün, uluslararası bir tüketici grubuna satabileceğiniz her şey olabilir, ancak pratikte yerelleştirme terimi genellikle yazılım uygulama programları ve web siteleri için kullanılır.

Çeviribilim alanında yayınlanmış olan yayınlarda bulunan tanımlamalar içerisinde Dunne tarafından yapılan tanım daha kapsamlı gibi görülmektedir. Dunne'ye göre, dijital içeriğin ve ürünlerin bir başka yerel için (coğrafi bölge, dil ve kültür açısından tanımlanmış olarak) geliştirildiği satışa ve kullanıma adapte edildiği süreçlerdir. Yerelleştirme şunları içerir: metinsel içeriğin hedef dildeki dile ve metinsel sözleşmelere dönüştürülmesi, metinsel olmayan içeriğin (renkler, simgeler ve bitmap'lerden⁵ paketlemeye, biçim faktörlerine, vb.) Adaptasyonunun yanı sıra girdi, çıktı ve teslim mekanizmalarının bu yerelin kültürel, teknik ve mevzuat gerekliliklerini dikkate almasıdır. Özetlemek gerekirse, yerelleştirme birkaç birbirine bağlı süreçten biridir ve onlarla ilgili olarak bağlamlaştırılmadan tam olarak (veya doğru olarak) anlaşılamaz. Bu süreçler toplu olarak GILT⁶ kısaltması ile ifade edilir (Dunne, 2006:4).

1.9. Yerelleştirmenin Tarihçesi

Yerelleşmenin kökenleri, 1970'lerin sonu ve 1980'lerin başında kişisel bilgisayar ve yazılımların ortaya çıkışına kadar uzanabilir. Bu tür teknolojiler, programlama becerisine sahip olmayan kullanıcılar arasında popüler hale geldi ve bunun sonucunda birçok ABD bilgisayar şirketi, bu ihtiyaçları kapsamlı bir şekilde ele almak için yola çıktı. Sun Microsystems, Oracle veya Microsoft gibi şirketler kendi ürünlerini ABD'de yaygınlaştırmayı başardıklarında gözlerini uluslararası pazarlara çevirmişlerdir. İlk hedefleri Japonya, Fransa, İtalya, Almanya ve İspanya idi. Dolayısıyla ekonomik nedenler, lokalizasyonun ortaya çıkışı ve gelişimi için ana itici güç olarak kolaylıkla dile getirilebilir. Aslen Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan yerelleştirme süreçleri başlangıçta İngilizceden diğer dillere doğru yapılıyordu (Uren, Howard,

⁴ L10n kısaltması (L ve n arasındaki 10 karakter) lokalizasyon yerine kısaltma olarak kullanılır.

⁵ Bir görüntü alanını ve her bir pikselin rengini belirleyen dosya tipi

⁶ Küreselleşme, Uluslararasılaşma, Yerelleşme, Çeviri

Perinotti,1993:60). Daha sonra internetin ve web sayfalarının yerelleşmelerinin ortaya çıkmasıyla birlikte, ters yönde yapılmaya başlandı yani İngilizceden diğer yerellere doğru bir akış başlamış oldu. Günümüzde, dünya genelindeki kitlelere hitap etmek için, bu uluslararası lingua franca olan İngilizceye doğru yerelleştirilmiş web siteleriyle karşılaşmak, oldukça yaygındır.

Geliştiriciler, ilk başta metin dizelerinin tercümesine yardımcı olacak tecrübeli "dilbilimciler" seçerek, bu metin dizgelerinin çevrilmesine yardımcı olmalarını istedi. Yerelleştirmede ilk girişimler, geliştiricilerin bir yazılım ürününün programlamasının ve tamamlanmasının ardından çıkarılan kaynak dosyalarındaki dizelerin metin dosyalarının dilbilimcilere destekleyici belgelerle birlikte vermesi yoluyla olmuştur. Çeviriler tamamlandıktan sonra, geliştiriciler onları daha sonra yeniden bütünleştirmeye çalışmışlardır. İlgili tüm taraflar kısa bir süre içinde gelişimin çeviri aşamalardan ayrılmasının çeşitli nedenlerle pratik olmadığını keşfetmişlerdir. Örneğin, çevrilmiş bölümler normalde kaynak metinlerden daha uzun olabiliyordu ve bu yüzden de kendileri için ayrılan alana yerleştirilemiyordu. Sıklıkla metinsel dizeler, hedef yerel ayarların belirli sayı, cinsiyet gerektirmesi durumunda çevrilemeyen kodu ("sabit kodlanmış dizeler" olarak adlandırılır) içermekteydi. Bu tür metni dizgilerle uğraşmak, programlamanın temel bilgilerine hakim olmayı gerektiriyordu. Zamanla, geliştirme döngüsünün başlangıcından itibaren yerelleştirmenin işbirliğine dayalı olarak kavranması gerektiğinin farkına varılmıştır. Bunun sonucu olarak da şu anda geliştiricilerin, yöneticilerin, yerelleştirme mühendislerinin, yerelleştiricilerin ve / veya çevirmenlerin global yerelleştirme sürecini sağlamak için aktif olarak işbirliği içinde bulunmuşlardır. Buna GILT süreci ya da açmak gerekirse Küreselleşme, Uluslararasılaşma, Yerelleşme ve Çeviri sürecinin içinde, yan yana, dirsek dirseğe çalışma denilebilir (Dunne, 2006:4).

İşletmeler açısından bakıldığında şirketler başlangıçta çeviri gerektiren işlerini hem şirket içi çeviri ekiplerine (Microsoft veya Oracle) hem de dış kaynaklı olarak çeviri sağlayıcı kuruluşlara yaptırmayı tercih etmişlerdir. 1980 ve 1990'lar, şirketlerin, hükümet vergisinin düşüklüğü, teşviklerin cazipliğinden ve rekabetçi bir işgücü piyasası ortamından dolayı yerelleştirme merkezlerinin İrlanda da kurulduklarına şahitlik etmiştir (Esselink,2000:7). 1990'lı yıllara gelindiğinde, yerelleştirme hizmet endüstrisi

açıkça konsolide edilmiş olsa da, şirketler çok fazla sürmeden her bir çeviri işinde çeviri birimlerini kullanmanın karsız olduğunun farkına vardı ve Çok Dilli Çeviri Sağlayıcı (MLV) firmalarına yönelmeye başladı. Çünkü talep karşılanmıyordu. Çok dilli büyük projeler yapılmaya başlanmıştı (Mazur, 2007:339). Bununla beraber de bazen yine tek dil çiftinde ihtiyaç duyulduğunda da Tek Dil Sağlayıcılarına (SLV) başvuruluyordu. 1990'lı ve 2000'li yıllarda birleşme ve teknolojiye gelişme dalgası yerelleştirme endüstrisini de yeniden şekillendirmiştir. İnternet sayfası yerelleştirmesi, yazılım ürünlerinde yıllarca başarılı çalışmaların ardından ortaya çıkmıştır (Jiménez, 2013:9).

1.10. Çeviribilim Yerelleştirme İlişkisi

Çeviri Çalışmaları, çeviri süreçlerini ve ürünlerini inceleyen akademik disiplin veya disiplinler arası bir alandır. Çevirmen eğitime olan talebin artmasına paralel olarak, 1980'lerden beri büyük bir büyüme gelişme içerisinde. Bu anlamda, Çeviri Çalışmaları ekonomik küreselleşmeye verilen özellikle Avrupalı bir yanıtın parçası olarak görülebilir ve çok dilliliğe olan ihtiyacı vurgular. Disiplin, yine de, çok az çevirmenlik eğitimi olan ve çeviri ile ilgili tartışmaların daha çok edebi çalışmaları ilgilendiren Birleşik Devletler de oldukça az gelişmiş olarak kalmaya devam etmektedir (Pym, 2004: 1-7).

Çeviri Çalışmaları, yerelleştirme kavramlarıyla oldukça geç karşılaşmıştır. Özellikle ilk temaslar akademik değildi, çünkü yerelleştirme bir endüstri söylemi olarak kalmıştır. Çeviri Çalışmalarının yerelleştirme ile tanışması, öğrencileri gerçek dünya şartlarına hazırlama onları mezuniyetten sonra rahatça istihdam etme ihtiyacı nedeniyle eğitim kurumları vasıtasıyla gerçeklemiştir (Pym, 2004: 1-7).

Ülkemizde ekonomik sebeplerden dolayı son yıllarda çeviri sektörü oldukça gelişme göstermiştir. Özellikle 2006-2007 yıllarında meydana gelen krizden sonra finans ve iş çevreleri tarafından farklı ülkelere yatırımlar yapılmaya ve farklı pazarlar aranmaya başlanmıştır. Değişen bu ekonomik yapılar dış ticaretin artmasına ve dolayısıyla çeviriye olan ihtiyacında artmasına sebep olmuştur. Özellikle küçük ölçekli firmalar kriz ortamında bünyelerinde çevirmen çalıştırmak yerine çeviri bürolarından çeviri hizmetini alma yolunu seçmişlerdir. Bu seçim etkisi olumlu olmuş, sektörün gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Daha önceleri sektörün çoğunu

İngilizce/Almanca çevirileri kaplıyorken son yıllarda yaşanan gelişmelerle, sektöre Çince, Rusça, Arapça, Farsça gibi çeviriler de girmeye başlamıştır. Tabi bu gelişmeler yaşanırken, tercüme büroları günümüzde şirketleşme yoluna gitmeye başlamışlardır. Bu duruma ülkemizin yurt dışında yapmış olduğu işler ve yurt dışındaki yatırımcıların ülkemize olan ilgisi sebep olmuştur. Son yıllarda hızla teknolojik gelişmelerin yaşanması, ülkeler arasındaki iletişimi arttırmış ve ulaşılabilir kılmıştır. Bu durum da insanların çeviriye olan ihtiyacının artmasına sebep olmuştur.⁷

Yerelleştirmenin ilk önce 1990'ların sonlarında yeni bir yöntem olarak ortaya çıkmış ve şu an açıkça disipline dahil edilmesinin ispatı olarak tüm kitaplar içerisinde bu konunun dahil edilmesini verebiliriz (Baker ve Saldanha, 2008:271-275). Çeviri Çalışmaları el kitapları (Munday, 2009; Gambier ve van Doorslaer, 2010; Malmkjaer ve Windle, 2011) ve çeviri teorisi hakkındaki tüm kapsamlı makalelerde (Pym 2010, Munday 2012) gibi. İlk yerelleşmeye yönelik çabalarda çoğu akademik yayın sanayi temelli bir söylemi benimserken, endüstri ile akademi arasındaki boşluğu doldurmaya çalışmıştır. Eğilim birleştirilmiş sanayi süreçlerini tanımlamak ve Çeviribilim kavramları veya teorik yaklaşımlara daha az dikkat etmek üzerinde yoğunlaşmaktı. Bu eğilim çoğunlukla, akademik çevrelere geçiş yapan endüstri uzmanları tarafından idare edildi (Jiménez, 2013:20). Bu çabaların arkasındaki ana etken oldukça karmaşık bir olgu hakkında bilgi vermek ve hem eğitim hem de araştırma çabaları için bir temel oluşturmaktı. Akademik bakımdan bu açıklayıcı çalışmaların bazıları tamamen profesyonellerin çalışmasıydı (Sprung, 2000, Esselink, 2001). Diğerleri ise akademisyenler tarafından gerçekleştirilmiştir. Yani bu konu üzerine hem akademisyenler hem de endüstri uzmanlarının çalışmaları bulunmaktadır (Dunne, 2006). İkinci eğilim, yerelleştirmenin çevirmenlerin her zaman yaptığı şeyden başka bir şey olmadığını savunan akademisyenler tarafından ortaya konulmuştur (Wright ve Budin 2001). Bazı bilim adamları, Pym gibi "Yerelleştirme Modelleri, Çeviri Teorisi'nden ne öğrenebilir" konusundaki makalesinde endüstri ve akademi arasındaki boşluğu doldurmaya çalışmıştır. Aynı zamanda kendisi, endüstriyle diyalog kurmaya çalışan ilk bilim insanı olarak kabul edilebilir. Pym, daha sonraki bir yayında yerleşmenin, kültürel olarak tarafsız, uluslararası bir metnin yeni bir türünün ortaya çıkması ve uluslararasılaşmaya

⁷ <http://www.bilimar.com/tr/telekom-internet-ve-bilgi-politikasi/109-telekom-internet-ve-bilgi-politikasi/170-cevri-sektoeruene-genel-baki.html>

dayalı eşdeğerlik nedeniyle çeviribilim içerisinde yeni bir paradigmaya yol açtığını savunmuştur. Bu yeni eşdeğerlik türüne göre kaynak metinler nötr metinler olarak hazırlanır ve yerelleştirmesi başından itibaren düşünülmeli ve ürün geliştirmenin her aşamasında planlanmalıdır (Pym, 2010: 125). Bu metinler daha sonra birden fazla yerel hedefe göre uyarlanmalıdır. Aynı zamanda kaynak metinlerden gelen tüm izleri silmeye çalıştığı için yerelleştirmenin "delocalization⁸" olarak adlandırılması gerektiğini savunmuştur (Jiménez, 2013:21).

Çeviribilim içerisindeki ilk başlarda olan bir diğer tartışmada yerelleşmenin disiplin içine konumu ile ilgiliydi. Başlangıçta ortaya çıkan "multimedya çevirisi" kavramı içine dahil olma eğilimindeydi ve "multimedya yerelleştirmesi" terimi bile ortaya çıkmıştı (Hurtado, 2001; Gambier ve Gottlieb 2001). Sesli ve görüntülü konuşma alanlarında yerelleştirmeyi kısa bir süre için denemiş ve daha sonra medyanın ve dijital iletişim biçimlerinin harmanlanması, görsel-işitsel çeviri uzmanlarının, görsel-işitsel dijital ürünlerin tercümesi ve yerelleştirme arasındaki hatları bulanıklaştırmasına yol açmıştır (Remael, 2010:12-17). Son on yılda, yerelleştirmeyi daha büyük bir Çeviribilim şemsiyesi altına alınması için çabalar olmuştur. Bu çabalardan bir tanesini de çeviri olgusunu çeviri türleri ve yöntemlerini sınıflandırması önermiş olan Hurtado tarafından 2001 yılında yapılmıştır. Tercüme türleri, bazı özel meslek dallarıyla ilgiliydi örneğin yasal, tıbbi veya dini çeviri gibi. Türlelere göre sınıflandırma, dublaj, eş zamanlı çeviri veya yazılı metinlerin sözlü çevirisi gibi farklı çeviri yöntemlerine yol açmıştır. Hurtado'ya göre, türlelere göre sınıflandırma önemlidir çünkü herhangi bir kaynak metin farklı türleri izleyerek çevrilebilir. Mesela; Herhangi bir metin tercüme edilebilir veya görülebilir çevrilebilir. 2001'de yerelleştirmenin bu kadar önemine rağmen bu alandaki araştırmaların oldukça eksikliğini belirtmiştir. Vandepitte'nin önerdiği varlık felsefesinde, yazılım ve web yerelleştirme, türe göre tanımlanan çalışmalar dalında, daha özel olarak ise çeviri ve çeviri teknolojisi çalışmaları kapsamında yer almaktadır (Vandepitte, 2008:69-88). Açıkçası, lokalizasyon incelenebilir ve bu ontoloji içindeki sayısız çapraz kategorinin odak noktası olabilir. Araştırmacı bu gerçeği yerelleştirme örneğini ileri sürerek kabul eder (Jiménez, 2013:22).

⁸ yöresizleşme, yerelliğin bozulması

1980'lerin ortalarından itibaren, Tercüme Araştırmaları kaynak metni (bir çevirinin eşdeğer olması gerekenlere odaklanmaktan ve hedefin amacı veya işlevine odaklanmaktan (tüm çeviriler kaynaklarından farklı olduğu için) bir paradigma kayması geçirdi. Skopos-theorie (Vermeer ve Holz-Mänttari ile ilişkili), bir çevirinin amaçlanan işlevinin, yalnızca yeni bir izleyici kitlesine ve kültürel duruma hitap ettiği için kaynağının işlevinden farklı olduğunu belirtti. Denklik ("işlevsel değiştirme") bu nedenle en iyi ihtimalle özel bir durum olarak ele alınmalıdır. Buna paralel olarak, Betimsel Çeviri Çalışmaları (Even-Zohar, Toury, Lambert, Hermans) olarak bilinen dal, çevirilerin birçok farklı yolunun kültürel duruma çok bağlı olduğuna işaret etmek için çevirileri tarihsel bir çalışma üzerine konumlandırdı. Farklı kültürler farklı şekillerde tercüme edilirler ve bu nedenle kullandıkları gerçek norm aralığını incelemeliyiz. Her iki gelişme de, çeviride eşdeğerliği kavramına ciddi şekilde meydan okumuş ve zayıflamıştır. Genellikle, çeviriyi, eşdeğerlik neredeyse kazara bir yan ürün olan geniş çaplı kültürler arası bir süreç olarak modeller. Kısacası bu görüş çeviriyi, yerelleştirme olarak adlandırılacak kadar çok şey yapıyor olarak görüyor. Bu aynı iki cepheler üzerinde yaklaşık 20 yıllık bir çalışma ve düşünme sonrasında çevirmenler, çeviriyi yerelleştirme süreçlerinde sadece diyalog kutularının çerçevelerini aşmaktan sorumlu olan eşdeğerliliği temel alan bir dil değiştirme işlemi olduğunu duymaktan hoşnut değillerdir. Yerelleştirme teorisyenleri, çalışmalarının "sadece bir dil sorunu" olduğuna dair görüşe tepki göstermiştir (Brooks, 2000:43-57). Diğer taraftan da çevirinin "sadece bir dil sorunu" olduğu görüşüne karşıda kültürlerin kendi kimliklerini geliştirdiği ve yönettiği görüşünden hareketle çevirinin temel süreçlerden birisi olduğunu akademik bir disiplin içerisinde görülebilir (Pym, 2004: 1-7).

Yerelleşmenin teknolojik, yönetim veya küreselleşme konularıyla tamamen farklı bir olgu olup olmadığı veya başka bir çeviri yöntemi olup olmadığı tartışması halen devam etmektedir. Çeviribilimdeki 'teknolojik' (O'Hagan, 2012) ya da 'görsel-işitsel' dönüşler (Remael, 2010), çeviri, yeni ortaya çıkan metinsel üretim yöntemlerinin çeşitliliğini de içerecek şekilde genişletilip genişletilemeyeceği konusunda disiplin içindeki tartışmayı devam ettiriyorlar. Remael'in belirttiği gibi, yerelleştirmeyi teknolojik gelişmeler ve iş güçleri ile birleşme noktasında bir genişleme olarak düşünülebilir (Remael, 2010:12-17).

1.11. Teknoloji Yerelleştirme İlişkisi

Doğru teknoloji kullanımı her işte olduğu gibi yerelleştirme işinde de kolaylık sağlayacağı kesindir. Yani teknoloji kullanımı yerelleştirme eylemini kolaylaştırır. Yerelleştirme süreçlerinde çeviri araçlarının yaygın kullanımından dolayı tüm çeviri sektörlerinin içinde en teknolojik alan olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Aynı zamanda yerelleştirme süreçlerine de dikkat edilmesi gerektiği görüşündedir (Lommel, 2007:53). Bilgisayar endüstrisiyle bir kaynaşma içinde olduğu kesindir.

Yerelleştirme görevleri için tasarlanmış özel uygulamalar, çevirmenlerin metin bazlı kaynak dosyaları ve bazı ürünlerdeki çeviri oluşturma, doğrulama ve sözlük oluşturma özellikleri, yerelleştirmeye özgü işlevleri içeren ikili program dosyaları da dahil olmak üzere farklı dosya türleriyle çalışmasına olanak verir (Esselink,2000:383). Yazılım lokalizasyonu sürecinde, çevrilmesi gereken metnin çeşitli kodlar ve etiketlerle işaretlenmesi gerekir; bunlar yanlışlıkla değiştirildiğinde, yerelleştirilmiş yazılımda bir arıza meydana gelebilir. Özel lokalizasyon araçları, etiketlerin korunması, yazılımın çevrilebilir unsurlarının çıkartılması, dışa aktarılması ve geri getirilmesini kolaylaştırarak bunu gerçekleştirir. Çevirenin bağlamsal bilgilerinin genel olarak eksikliği nedeniyle, alınan hata iletileri, durum iletileri en çok zaman alan öğelerdir (Esselink 2000, 59). Bu programlar bu dizeleri bağımsız dizeler olarak sunarlar. Sık yapılan bağlamdan ayırma işlemi de, çeviri görevini çok zorlaştıran belirli bir yerelleştirme özelliği olarak düşünülebilir. Ayrıca yazılım dizelerinin parçaları, kullanıcı girdisine bağlı olarak değişen, yalnızca değişken öğelerle farklı konumlarda kullanılabilen "değişkenler" olarak adlandırılır. Yazılım ortamlarında dizilerin belirli kombinasyonlarının yinelemesi (örneğin Metin parçalarının rutin olarak tekrar kullanılması) beklenir. "Birleştirme" olarak bilinen teknik, tekrar eden dizeleri kullanır ve bu süreçte yeni dizeleri oluşturmak için bu farklı dizeler kullanılır. Bu kullanıcı tarafından tanımlanan belirli bir eylem temelinde önceden belirlenmiş bir formüle doğrultusunda olur. Yerelleştirmede Bilgisayar Destekli Çeviri (CAT) veya yerelleştirmeye yardımcı çeviri araçlarının kullanımı esnasında işlediği metnin bazı özellikleriyle eşleşir. Metin geri dönüşümü, simgelerin yayınlanmasını kolaylaştırmak için aynı veya benzer metni tercüme etmek için harcanan süreyi kısaltmak için genel olarak ticari çeviride ve özellikle yazılım yerelleştirme sürecinde önemli bir araç haline

gelmiştir. Buna ek olarak, kullanılabilirliğin en iyi düzeye getirilmesi ve yazılımın veya diğer elektronik içeriğin işlevselliğini etkilememesi için, terminolojinin ve yinelenen ifadelerin kullanımında ortaklığın korunması yani terminoloji bütünlüğü önemlidir. Bu özellikler, çeviri hafızaları gibi yerelleştirme amaçları için özellikle uygun çeviri belleği (TM) gibi CAT araçlarını, belgeler içinde tekrarlar ve benzerlikler için önceki çevirileri kullanır. Çeviri hafızaları, veritabanında saklanan aynı veya benzer bölümleri (cümle veya diğer bağımsız metinsel varlıkları) otomatik olarak arar ve eşleşenleri alır. Bu programlar çeviricinin sıfırdan aynı veya benzer parçaların birden fazla kez çevrilmesini önleyerek çevirmen verimliliğini artırmak amacıyla çeviricinin önceki çevirileri geri dönüştürmesini sağlamak için tasarlanmıştır. Ayrıca yerelleştirme sektöründe çeviri hafızaları (TM) ve makine çeviri'nin (MT) giderek daha bütünleşmiş şekilde kullanılması giderek yaygınlaşmaktadır (Hartley, 2009: 106-127). Makine çevirisi içeren teknoloji tabanlı iş akışlarında kaynak metni (ST) uygun hale getirilmesi için yapılan makine çevirisi yani makine çevirisi çıktısının düzeltilmesi de çevirmenler tarafından yapılabilir. Bu teknolojilerin kullanımı, yayınlanabilir nitelikte çeviri olmasına rağmen yerelleştirmede hedeflenen nihai amaç, çıktının edebi olmasından ziyade işlevselliği yani "amaç için uygun olması beklenir. Metinlerin işlevsel hedefi yerine getirildiğinde metnin kalitesi de tam not almış olur (O'Hagan ve Mangiron, 2013:10-21).

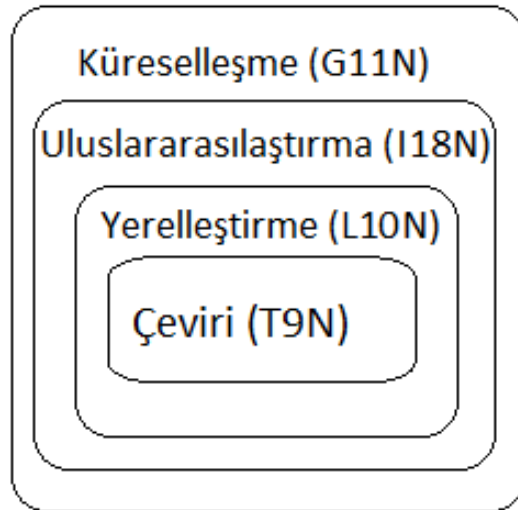
Çevirmenler, yerelleştirme araçları olmadan bu süreci idare etmeleri zordur. Bu araçlar bir web sitesinin veya yazılım paketinin içerdiği metni alıp o metni hedef dil ve kültür için uyarlamasını sağlayan teknolojik araçlardır. Bu araçların, görevi yazılım kodundan çevrilecek metinleri ayıklaması ve çeviri yapıldıktan sonra yeniden kodun içine yerleştirilmesini, yazılım veya web sitesindeki kısa yol tuşları, para birimleri, renkler, tarih formatları gibi fonksiyonlarında uyarlamasını sağlamaktır. Böylece, kaynak ürüne ait içerik, yerel kitleye (locale) göre uygun hâle getirilir (Bowker, 2015: 92).

1.12. Endüstri Gözünden Yerelleştirme

Endüstri yayınlarındaki lokalizasyon tanımlamaları, 1980'lerin sonu ve 1990'ların başına kadar uzanmaktadır (Uren, Howard, Perinotti,1993: 60-86). O zamanlar da, yazılım lokalizasyonu endüstride yaygındır ve GILT sürecinin temelleri oluşturulmuştur. Lokalizasyon teriminin kendisi, sadece bir dil değil dil ve kültürel

seçenekler bir araya gelmesi, genellikle belirli bir dil çifti ve para, tarih ve yerel özenle ilgili yerel sözleşmeler olarak tanımlanır (Pym, 2004:2). Bu terim, tek veya çok dilli ülkelerdeki bölgeler ve dil kavramının kendisi arasında ayırım yapmaya başladı. Yerelin ilk tanımları, tarih, saat veya para birimi biçimleri ve klavye özeni gibi yazılım ürünlerinde gerekli olan uyarlamalarına vurgu yaptı. Ayrıca, kültürel adetleri dilin ötesinde düşünülmesi gereken en önemli unsur olarak da belirtti. Yerelleştirme dillerden çok kültürel adetlere daha önem verdi. "Avrupa Kalite standardı En 15038'de olduğu gibi yerli halkın en yeni tanımları, dil, kültür, teknik ve coğrafi konvansiyonları içermektedir. Bir yerel ayar, ISO 639,10 uluslararası standardında yer alan dil kodunun ve ardından ISO 3166.11 standardında belirtilen ülke kodunun birleşimiyle ifade edilir. rnek olarak, Fransızca için Quebec de Kanada'da kullanılan yerel kod, Fr -Ca ve şili'den İspanyollar Es-Cl olur. Yerelleştirme (Lokalizasyon) gelince, en popüler tanımlama şu anda artık olmayan Lokalizasyon Endüstrisi Standart Birliği (LISA) tarafından yayımlanmıştır: Yerelleştirme, bir ürünü dil ve kültürel olarak kullanılacak ve satılacağı hedef yerel ayara (lke / bölge ve dil) uygun hale getirmeyi içermektedir. Endüstri Gözünden Yerelleştirmeyi bu şekilde ifade edebiliriz (Jimnez, 2013:12).

1.13. Küreselleşme, Uluslararasılaştırma, Yerelleştirme, eviri (GILT)

şekil 1. GILT

Kaynak: LISA Web Sitesi⁹

⁹ <https://blog-english.jrlanguage.com/what-is-gilt-globalization-internationalization-localization-and-translation/>

Yerelleştirme, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve buna paralel olarak getirdiği küreselleşme ile ortaya çıkmıştır. Bu yüzden küreselleşmenin önemi büyüktür. Kısa tanımı olarak, bir ürünü satış ve pazarlama amacıyla küresel pazara sunma stratejisi denilebilir. Küreselleştirme bir ürünü küresel hale getirmek ile ilgili iş kapsamını ifade eder. Teknolojik ürünlerin küreselleştirilmesinde uygun uluslararasılaştırma ve ürün tasarımının hemen akabinde yerelleştirmenin bütün bir kurum geneline yayılmasıyla birlikte dünya pazarında pazarlama, satış ve destek konularını kapsamaktadır (Esselink, 2000: 4).

Küreselleşme genel anlamda, üretim biçimlerinin, mali politikaların, toplumsal olguların, bilgi paylaşımının, ulusal sınırların da aşılmasıyla farklı olguları birbirine bağlı süreçlere dönüştürerek birden çok toplumu etkisi altına alan bir süreç olarak tanımlanabilir. Ve bu olgu toplumlar arası bir alan içerisinde değerlendirilmektedir. Artık dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelebilecek bir olay ya da bir devlet başkanının söylediği önemli bir söz, anında dünyanın her yerine ulaşmakta ve etkilerini farklı yerlerde kısa zamanda göstermektedir. Ülkeler arasındaki güç dengelerinin sonucunda gelişmiş bir ekonomiye sahip olan toplumlarda meydana gelen beklenmedik bir olayın, daha az gelişmiş olan toplundan bazen olayın ortaya çıktığı yerden daha çok etkileyebilmesi gibi farklı sonuçlara da yol açabilmektedir (Yücel, 2004:1-16).

Küreselleşmenin sonucunda bazı değişimler olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler iletişimin geçmişe kıyasla daha hızlı ve daha az maliyetle gerçekleştirilmesini sağlamıştır. İnternet'in yaygınlaşması ve İnternet ağının genişlemesi sayesinde dünyanın farklı yerlerindeki şirketlerin birbirleri ile iletişime geçmesi eskiye kıyasla çok daha kolaylaşmıştır. Bu kolaylık ilişkilerdeki hızlanmayı da beraberinde getirmiştir. Fakat farklı bölgelerde olan şirketler arasındaki dilsel farklılıklar bazı zamanlar iletişim kurulması ve bu iletişimin sürdürülmesinde engel teşkil etmiştir. İngilizce de bu iletişim kurulması için yeterli olmamıştır. İşte şirketler arasında olan bu dilsel farklılıklar sorun olduğunda bu sorunun iletişime engel olmaması için çeviriye ihtiyaç duyulmuştur.

Küreselleşme çok uluslu şirketlerin sayısının giderek artmasına neden olmuştur. Bunun bir sonucu olarak, çok uluslu şirketlerde yönetim kadrosu ile bu kadrolarla yakın çalışanların çok dilli olması tercih edilmektedir. Ve aynı zamanda ülkelerin hukuki

uygulamaları kimi dokümanların çok uluslu şirket ortaklarının dilinde de arşivlenmesini gerektirebilmektedir.

Şirketler küreselleşmeden dolayı küresel pazarda pay sahibi olma kaygısı içine girmişlerdir. Sadece yerel pazar için ürün üreten ve sadece yerel pazarda pazarlayan şirketlere göre küresel pazarda ürününü pazarlayan şirketler diğerlerine göre daha başarılı olmuşlar ve karlarını çok fazla artırmışlardır. Küreselleşme ve teknolojinin yardımıyla şirketler küresel pazara açılmalarını ve küresel pazara açılmadan öncesine kıyasla çok daha fazla gelir elde etmelerini sağlamıştır. Bu pazardan pay almayan şirketleri de oldukça büyük sorunlar yaşamıştır. Bütün bunlar şirketlerin küresel pazarda tutunma isteklerini beslemiştir. Bunun sonucu olarak da şirketler bu pazara yönelik, yani hedeflenen küresel alıcı kitlesinin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik üretim yapmalarını zorunlu hale getirmiştir. Bununla beraber çeviri, şirketlerin küresel pazarda yer alma hedeflerine ulaşmak için önemli bir ticari stratejisi ve önemli bir araç olduğu ortadadır. Şirketler hem küresel pazar için üretim yaparken hem de çeviri aracılığıyla ürünlerini yerel pazarlarda pazarlayabilmek için uygun yerele dönüştürme çabasına girmişlerdir. Küreselleşmenin yerelleştirme etkisi bu şekilde olmuştur.

Mesela, sadece Amerika'da faaliyet gösteren bir şirkette çalışan birisi olduğunu varsayalım. Ancak, şirket bir süre sonra Çin'de büyük bir ofis açmaya ihtiyaç duymuştur. Şirket Çince web sitesinde de İngilizce web sitesinde de her iki web sayfasında da ufak değişikliklerle aynı ürünleri ve hizmetleri sunmaktadır. Fakat belki de Amerika Birleşik Devletleri'ni hedefleyen orijinal web sitesinde yer alan unsurların bazıları Çin'deki hedef kitleyi rahatsız edici olabilir. Mesela web sayfasındaki bayraklar, renkler, milliyetçi görüntüler, şarkı, vb. öğeler ters gelebilir. Böylece, bu şirket sunumunun küçük ayrıntıları nedeniyle potansiyel bir pazarda karlı duruma geçemeyebilir. Dahası, bu şirketin ürünü yeni alıcılara uyarlaması gerekebilir, video oyunları en iyi örnektir.

Şimdi, bu şirketin bir kaç ülkede büyük ofisleri olduğunu ve bu ülkelerin her birinde özel olarak tasarlanmış bir web sitesinin olması gerektiğini varsayalım. Web sitesinin ve herhangi bir ülkede sunulan ürünlerin yerelleştirilmesinin nasıl olacağına karar vermeden önce, firma iş yapma tarzını küreselleştirmek için bölgedeki bir profesyonel şirketten yardım alarak genel bir strateji oluşturmaları tavsiye edebilir. Firma bu küresel

stratejiyi kodlamak ve desteklemek için bir çerçeve oluşturmak isteyebilir. Küreselleşme stratejisi ve küreselleşme çerçevesi, yerleştirme sürecinde önemli bir rehberlik sağlayacaktır.

Küreselleşme, uzun vadeli yerleştirme döngüsüne katılan ekstra işlerin azaltılmasında özellikle önemlidir. Yerleştirme bir döngüdür ve sürekli yerleştirilecek yeni metinler, güncellemeler ve projeler olacağı için ve bir kerelik bir proje değildir. Örneğin, orijinal web sitesi zamanla güncellendiğinden, çevrilmiş yerleştirilmiş web sitelerinin her birinin de güncellenmesi gerekecektir. Bu çalışma döngüsü, orijinal proje gelişmeye devam ettiği sürece devam eder. Bu nedenle, süregelen değişiklikleri uygulamak için küreselleşme süreçlerinin oluşturulması ve geliştirilmesi önemlidir.¹¹

1.13.2. Uluslararasılaştırma

Yerleştirme sürecinin karmaşıklığını ve maliyetini kontrol etme zorluğuyla karşılaşan yazılım yayıncıları, 1980'lerin sonunda ve 1990'lı yılların başında, yerleştirmeyi daha kolay hale getirmek için belirli adımların önceden atılabileceğini anlamaya başladılar. Çevrilemeyen metin dizelerini yürütülebilir koddan ayırma işlemiydi bu. Buna uluslararasılaştırma ya da yerleştirmeye hazırlama denilmiştir (Cadieux ve Esselink 2002). Uluslararasılaşma, yerleştirmeden önce yapılan ve uygulamanın özündeki kültürel ve dilbilimsel olarak hassas yazılım bileşenlerine ayrımını gerektiren bir mühendislik işlemidir. Bir yazılım parçası düzgün bir şekilde uluslararasılaştırıldığında, kaynaklarda hiçbir programlama kodu olmaz ve program kodunda herhangi bir çevrilebilir metin de olmaz (Uren, Howard ve Perinotti 1993: 60).

Uluslararasılaştırma kelimenin kendisinden de anlaşılacağı gibi bir ürünü uluslararası hale getirme sürecidir. Uluslararasılaştırma yerleştirme açısından ise, bir ürünün teknik bir seviyede yerleştirme için mümkün hale getirilmesi süreci olarak ifade edilebilir. Bu yöntem ile yerelden arındırılan, genelleştirilen ürün, pek çok dilde ve kültürel ortamda kullanılmak amacıyla yeniden tasarlanır. Uluslararasılaştırma, yazılım bağlantılı program tasarımı ve belge gelişimi konularında işlevseldir. Ürün mühendislik

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Language_localisation#cite_note-lisa-what-is-2

destekli çalışmadan sonra hedeflenen pazarlara sunumu sürecinde olması gereken bir aşamadır.

Yerelleştirme Endüstrisi Standartları Birliği uluslararasılaştırmayı şöyle tanımlamaktadır. Uluslararasılaştırma, bir ürünü yerelleştirme için teknik düzeyde uygun hale getirme sürecidir. Farklı bir ifadeyle, uluslararasılaştırılmış bir ürün yerelleştirme sürecinden önce teknik çalışmalar neticesinde belirli bir pazara kolaylıkla uyarlanabilecek şekilde tasarlanmış ve yapılandırılmış hale getirilip yeniden tasarlama faaliyetlerini gerektirmeyen bir süreçtir. Yani özetle ürünü daha tasarım geliştirme aşamasındayken birden çok dile ve kültürel geleneğe yani locale uygun biçimde genelleştirme sürecidir (Esselink, 2000: 2). Uluslararasılaştırma ürünün yerelleştirileceği dillere bağlıdır.

Mesela bir yazılım ürünü Japoncaya doğru yerelleştirilme yapılacaksa bu yazılımın Unicode karakter kodlaması¹² ile geliştirilmiş olması gerekir. Çünkü ASCII (American Standard Code for Information Interchange) kodlama sistemi örneğin aksanlı karakterlerini destek verdiğinden bu karakterlerin yanlış ya da bozuk görüntülenmesine sebep olabilmektedir. Uluslararasılaştırma sürecinde çok başvurulan uygulamalardan biri de metinlerin kültür örneklerden, göndermelerden ve sözcüklerden arındırmaktır. Burada sözü edilen örnekler uluslararasılaştırma uygulamalarının yalnızca bir parçasını oluşturmaktadır.

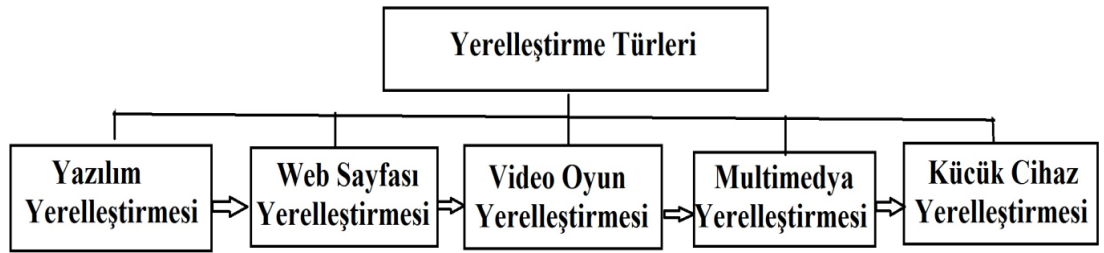
Bir ürünün tasarım sürecindeyken, daha sonra yerelleştirileceği planlanarak tasarlanması uzun vadede maliyetten ve zamandan tasarruf edilmesini sağlar. Aksi takdirde, ürünün yerel pazar veya tek bir Pazar hedefli tasarlanıp, üretilmesi durumunda eğer bu ürün daha sonra uluslararası bir pazara sunulmak istendiğinde muhtemel kültürel soruna, yerelleştirme işleminin daha uzun sürede tamamlanmasına ve ürünün hedeflenen pazarlara daha geç sunulmasına neden olabilir. Bu durum iki şekilde maddi

¹² Unicode karakter kodlaması için 16 bit (2 bayt) kullanan bir kodlama sistemidir. Bu yüzden, 8 bitlik karakterleri kullanan ASCII kodlama sisteminden çok daha yüksek bir kapasiteye sahiptir. ASCII kodu sadece 256 karakteri taşıyabilmektedir. Bu rakam tek bir dil için yeterli olabilir; ancak uluslar arası kullanım için yetersiz kalmaktadır. UNICODE ise 65.356 karakteri tanımlayabilir; bu da birden fazla dil desteği anlamına gelmektedir. Başta İnternet uygulamaları olmak üzere birçok uygulamada UNICODE kodlama sistemi kullanılmaktadır. (bkz.<https://support.office.com/tr-tr/article/ASCII-veya-Unicode-Latin-tabanlı%C4%B1-simgeler-ve-karakterler-ekleme-d13f58d3-7bcb-44a7-a4d5-972ee12e50e0>)

bir kayba yol açar. Bu ürünün yerelleştirme maliyeti uluslararasılaştırılmış bir ürünün yerelleştirme maliyetinden daha yüksek olur ve ürünün yerelleştirme için geçen süreç uzayacağından, ürünün piyasaya geç sunulmasına neden olacaktır. Bu durumdan kaynaklanan bir maddi kayıp meydana gelmesi de kaçınılmaz olur (Canım, 2008:43).

Çeviri sektörünün gözünden de uluslararasılaştırma, küresel kullanım hedefiyle içeriğin genelleştirilmesi işlemidir. Uluslararasılaşmaya bir örnek, belirli kelimelerin karşılığının her dilde aynı olduğundan emin olmaktır. Çevirmenler belirli kelimeleri oldukları gibi bırakmaları yönünde yönlendirilebilirler, böylece her dilde aynı kalırlar. Sıklıkla uluslararasılaştırılan sözcük örnekleri, şirket adları, ürün adları ve şirket sloganlarıdır. Uluslararasılaşma, tüm diller için bir doküman tasarımına uyulması anlamına da gelebilir.

1.14. Yerelleştirme Türleri

Şekil 3. Yerelleştirme Türleri

Kaynak: Jiménez, 2013:28

Yerelleştirme ilk yazılım yerelleştirmesiyle başlamıştır. Fakat teknolojik gelişmelere paralel olarak diğer alanlarda da yerelleştirme işlemleri uygulanmaya başlanmıştır. 1980 li yıllardaki kişisel bilgisayar için yazılım üretmekten Örneğin web sayfası, video oyun, multimedya, telefonlar için uygulamalar gibi.

Yerelleştirme, 1980'li yıllarda kişisel bilgisayar kullanımı için yazılım üretilmesiyle başlanıp günümüzde web, video oyunları, akıllı telefon uygulamaları, küçük cihaz yerelleştirmesine doğru genişlemiştir. 2000'li yıllarda, farklı lokalizasyon türleri ile farklı yerelleştirme türleri farklı kategorilerle birleştirilmiş ve temel yerelleştirme türleri halen var olmasına rağmen, yeni ortaya çıkan yöntemler bu türleri harmanlıyor ve

yeniden tanımlamaya devam ediyor. Örneğin, bulut bilişim yazılım uygulamalarına doğrudan tarayıcı aracılığıyla çevrimiçi erişilebilir. Sözde web tabanlı uygulamalar, web ve yazılım yerelleştirme özelliklerini tek bir işleme birleştirir. Bu bütünsel özellik, cep telefonları veya MP3 çalarlar gibi küçük cihaz yerelleştirmesinde de görülebilir: Akıllı telefonlara yakın zamanda web bağlantısıyla oyunlar ve farklı türde uygulamalar ekleme olanağı verilmiştir. Şekil 3 Küresel ekonomik etkiye göre organize edilen yerelleştirmenin temel tiplerini gösterir.

Yerelleştirme işlemlerinin çoğu, metnin dijital doğası, ekrandaki sunum, metinlerin etkileşimli doğası veya çevirmen-yerelleştiriciler, yerelleştirme mühendisleri ve son hedef ürünü üreten geliştiriciler arasındaki gerekli işbirliği gibi çeşitli özellikleri paylaşmaktadır. Bununla birlikte, gerçek metin kesimlerinin depolanma biçiminde, kullanılan programlama veya işaretleme dillerinde ve en önemlisi, metin türlerinde ve türlerde olası değişimi konusunda ciddi farklılıklar vardır (Jimenez, 2013:28). Örnek olarak, çoğu yazılım ürünü nispeten standartlaştırılmış bir metin türü gerektirir. Video oyunu yerelleştirmesi de sınırlı sayıda tür ile ilgilidir (Mangiron ve O'Hagan, 2006:10). Bununla birlikte, çoğu dijital veya web türü "karmaşık türler", diğer bir deyişle kendi yapılarına dahil olabilecek türlerdir. (ör. E-ticaret web siteleri bir satın alma sözleşmesi içerebilir). Austermühl'e göre¹³, yazılım ve web sitelerinin yerelleştirilmesi aynı tür yerelleştirme olarak düşünülmemelidir. Günümüzde tamamen farklı üretim ve yaşam döngülerinden, farklı metin özelliklerinden oluşmuştur. Gelişmekte olan akıllı telefon uygulaması yerelleştirmesi konusunda da aynı şey söylenebilir (Austermühl,2001:14).

1.14.1. Yazılım Yerelleştirmesi

Yazılım yerelleştirmesi, bir yazılım ürününü bir hedef pazarın dilsel, kültürel ve teknik gerekliliklerine uyarlama sürecidir. Bu süreç çok emek gerektirir ve geliştirme ekiplerinin önemli bir zamanını alır. Söyle de denebilir, bir yazılımın veya web ürününün, yazılımın kendisi ve ilgili tüm ürün belgeleri de dahil olmak üzere çevrilmesi ve uyarlanmasıdır.

Geleneksel çeviri, tipik olarak, kaynak belge tamamlandıktan sonra yapılan bir etkinliktir. Öte yandan, yazılım yerelleştirme projeleri, genellikle tüm dil sürümlerinin

¹³ <http://www.t21n.com/homepage/articles/T21N-2010-08-Austermuehl,Mirwald.pdf>

eş zamanlı gönderilmesini sağlamak için kaynak ürünün geliştirilmesiyle paralellik gösterir. Örneğin, yazılım dizininin çevirisi, yazılım ürünü halen beta safhasında iken başlayabilir.

Çeviri, yerelleştirme projesindeki faaliyetlerden yalnızca biridir. Yerelleştirme sürecinde ise proje yönetimi, yazılım mühendisliği, test etme ve masaüstü yayıncılık gibi diğer görevler de söz konusudur. Bir işlem hedef pazara göre uygun yapma işlemidir. Bu yolla kullanıcılar yazılımları kendilerine göre doğal olarak kullanabilirler.

Kullanıcı arabirimini çevirmek bir yazılım yerelleştirmesinin bir bölümüdür, ancak sayılar, para birimi, tarih ve saat için doğru biçimler gibi eşit derecede önemli diğer bölümleri de vardır. Ayrıca uygulamanın kendi tasarımı gibi içeriği de hedef pazara bağlı olabilir. Örneğin, Arapça ve İbranice gibi sağdan sola okunan dillerin soldan sağa doğru olan dillere kıyasla, 'aynalanmış'¹⁴ bir kullanıcı ara yüzü olacaktır. Mühendisler, şirketin satması muhtemel bir ürünü herhangi bir yerel pazara göre uyarlanabilmesi için yazılım tasarlamalıdır. Nihai hedef, yazılımın kendisinde değişiklik yapmadan yazılımı diğer yerellere göre uyarlamaktır.

Yazılım kodunun uluslararasılaştırılması her zaman karmaşık bir görev olmuştur. Yerelleştirme ile ilgili herhangi bir husus dikkate alınmaksızın geliştirilen yazılım kodu daha sonra o kodun yerelleştirme için tekrar tasarlanması çok daha zordur.

Yazılım geliştirirken en iyi yaklaşım, tüm programlama kodu boyunca dil bağımsızlığını sağlamaktır. Yazılımın herhangi bir dile özgü kod içermemesi gerekir. Ürün geliştirme ve uluslararasılaşma, tek bir bütünleşik süreç olarak ele alınmalıdır. Ayrıca, kod işletim sistemi tarafından sunulan dil destekleme sistemine veya başka bir nitelikli dil uygulama programlama arabirimi (API) tarafından sağlanan dil desteğine dayanmalıdır (Esselink, 2000:30).

Yazılım yayıncıları, dış pazarlar için yazılım kodunu uluslararasılaştırırken çeşitli tasarım sorunlarıyla uğraşmak zorundadırlar. Karakter şifreleme, kullanıcı arabirimi, kullanıcı arayüz tasarımı, bölgesel standartlar uğraşmak durumunda kaldıkları en önemli hususlardır. Bir ürünün geliştirildikten sonra yeniden mühendislik işlemlerinin

¹⁴ Sözcük veya Cümleleri Ters Yazma (Ayna Yazı) tarzı.

yapılması en başından uluslararasılaşmaya ilişkin sorunları çözmekten daha zaman alıcı ve sorunlu olduğunu unutulmaması gerekmektedir (Esselink, 2000:31).

1.14.2. Web Sayfası Yerelleştirmesi

Web lokalizasyonu, etkileşimli web metinlerinin farklı yerel kültüre sahip okuyucu kitlesi tarafından kullanılmak üzere değiştirildiği bilişsel, yazılı, iletişimsel ve teknolojik bir süreçtir. Veya başka bir tanımla, Web sitelerinin yerelleştirmesi, içeriği belirli yerel pazarlara çevirip uyarlamayı içerir. Bu, dil teknolojilerini içerir ve uyarlama derecesi pazarlama kriterlerine göre değişir. Web siteleri aracılığıyla kültürler arası iletişim ve her bir web sitesinin ekranlarını oluşturan öğeler, elektronik iletişim çağı sayesinde ortaya çıkan en hızlı büyüyen alanlardan biridir. İnternetin etkileşimli bir medya olarak gelişmesi, profesyonel çeviri uygulamaların yapılmasına neden olmuştur. Bir web sitesinin farklı dil sürümlerinde çalışan gruplarla ilişkilendirmenin birkaç yolu vardır. Çoğu kurumlar, karışık stratejiler izleyerek kendi küresel imajını korurken aynı zamanda bölgesel sinerjiyi ve yerel kullanıcılara hitap edebilecek unsurları birleştirirler. Web sitesi iletişimi çok hızlı hareket eden bir olgudur.

Web Sitesi lokalizasyonu yerel dil ve kültürün hedef pazar için var olan bir web sitesi uyarlama işlemidir. Farklı bir dil ve kültür bağlamında bir web sitesinin uyarlama sürecidir. Metnin basit çevirisinden çok farklı bir işlemdir (Sandrini, 2005:131-138). Bu değişiklik işlemi, web sitesinin bütünlüğünü koruyarak, içeriğin, resimlerin ve sitenin genel tasarım ve gereksinimlerinde belirli dil ve kültür tercihlerini yansıtmalıdır. Kültürel açıdan uyarlanmış web siteleri, ziyaretçilerin siteyle ilgili algısal güçlüklerini azaltarak, gezinmeyi kolaylaştırır ve web sitesine yönelik tutumları daha olumlu hale getirir (Shneor, 2014:352-374). Web sitesindeki değişiklik ayrıca yeni hedeflenen yerel piyasadaki alıcıya odaklanması onu dikkate alması yeni web sitesinin amacı olmalıdır. Yani web Sitesi lokalizasyonu o kadar doğal olmalıdır ki site sahibi ve hedef kitle arasındaki kültürel farklılıklara rağmen site sanki hedef kitleye göre üretilmiş hissini vermelidir. Amaç bu kadar net olmalıdır. Bu amaca ulaşmak için iki faktör önemli rol oynamaktadır, ilki programlama uzmanlığı diğeri de dilsel ve kültürel bilgi sahipliğidir.

Web sitesi yerelleştirmesinin yaygınlaşması, bilgisayar ve İnternet kullanıcılarının artmasının bir sonucudur. Dünyanın dört bir yanındaki insanlar İnternet'i bilgi ve hizmetler için ana kaynak olarak görürler. Bu da küreleşmenin bir sonucudur. Bu insanların hepsinin aynı dili konuşmaması ve aynı kültür geçmişine sahip olmamasından ve iş dünyasında genişleme için birincil araçlardan biri haline gelmesinden dolayı web sitesi yerelleştirmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Web sitesi yerelleştirmesi karma stratejileri içerdiğinden, firmalar yerel kullanıcılara hitap etmek için web sitesi yerelleştirmesini kullanırken küresel bir görüntü sağlama eğilimindedir. Web siteleri giderek önemi artmaktadır sebebi de şirketler dış pazarlarda varlığını daha çok sağlamlaştırma amaçlamaktadırlar çünkü web tasarımı ulusal kültüre göre daha uyumlu hale geldiğinde, çevrimiçi tüketici alımını teşvik edecektir.

Web Sitesi yerelleştirmesinde çeviri bir aşamadır. Çevirme işlemi dil sorunları çözer. Yerelleştirmede bundan başka farklı aşamalarda vardır. Mesela, ölçüm birimleri dönüştürülmelidir, resimler ve metinler, hedef kültüre hitap edecek şekilde adapte edilmelidir.

Web sitesi yerelleştirme süreci karmaşıktır ve üç farklı uyarlama düzeyini içerir. İlk tercümesidir. Web sitesi yerelleştirme, tüm metnin kullanılan ülkenin diline uyarlanmasını içerir. Kültürel yanlış anlama veya hedef kitleyi kızdırmaktan kaçınmak için bilgilerin tercümesinin "açık ve anlaşılır" olması önemlidir. Çevirinin yapılabilmesi içinde hedef kültürün bilinmesi gerekmektedir. İkinci düzeyde yine çeviri olmasına rağmen diğer yerelleştirme aşamaları da bulunmaktadır, metinlerin, grafik görüntüler, çizimlerden oluşan uyarlamalar bulunmaktadır. Bu uyarlamaların da hedef dil ve kültüre göre uyarlandığından emin olunmalıdır. Pazar segmentleri ¹⁵de dil, para birimi ve eğitim düzeyi ve gelir seviyesi kriterlerine göre tanımlamıştır. Yerelleştirilebilir birçok teknik unsur arasında: tarih ve saat biçimleri, para birimi biçimleri, sayı biçimleri, adres ve telefon numarası formatları, ölçü birimleri ve bağlantı hızı yer alır. Yerelleştirme sürecinde etkili iletişim sağlamak amacıyla, şu öğeleri göz

¹⁵ Pazar segmentasyonu geniş bir tüketici veya iş bölünmesi işlemidir. Pazar normalde alt gruba, mevcut ve potansiyel müşterilerinden oluşan tüketicilerin bilinen ortak bazı özelliklerine göre sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırmada araştırmacılar genelde ortak ihtiyaçlar, ortak çıkarlar, benzer yaşam biçimleri veya benzer demografik profiller gibi ortak özellikler ararlar.

önünde bulundurmak önemlidir. Bilgi mimarisi¹⁶, tema ve navigasyon, grafik, fotoğraf, ses ve görseller gibi. Üçüncüsü ise uluslararasılaşma, yazılımın söz konusu ülkenin teknolojisi ile tamamen uyumlu olmasından emin olunmalıdır.

Web sitesi yerelleştirme işlemi sırasında akılda tutulması gereken iki önemli husus vardır. Birincisi, kullanıcının isteklerine odaklanmaktır (Sandrini, 2005:131-138). Web sitesinin yerelleştirilmiş versiyonu hedef kitle okuyucuları tarafından okunduklarında onlara mantıklı gelmesi ve onlarda bir anlam ifade etmesi gerekmektedir. İkinci husus, müşterinin isteklerini göz önüne almaktır. Bu müşteri bir kurum, hükümet veya şahıs olabilir.

Sunucu uygulamasında ise bir web sitesinin birçok ögesi müşterinin bulunduğu bölgeye göre farklılıklar gösterebilir, bu farklılıklar yalnızca bir yerelleştirici tarafından küçük bir manüel değişiklik gerektirebilir veya hiç bir şey gerektirmez. Örneğin, web sitesinin oluşturulduğu sistem, müşterinin bulunduğu ülkeye göre otomatik olarak doğru para birimi sembolü üretmelidir

Sonuç olarak uluslararası pazarlarda var olmak isteyen ve web sitesini en avantajlı şekilde kullanmak isteyen kurumlar için yerelleştirme yaşamsal öneme sahiptir. Bu pazar içine girmeye çalışan şirketler için, web sitesi yerelleştirme oldukça karlı hale gelmiştir. Bu sürecin iş kısmı küresel ve yerel koordinasyonu gerektirir. Biraz daha açacak olursak finans dahil üretim ve operasyonlar, satış ve pazarlama, teknoloji ve dil koordinasyonu da dahil olmak üzere dil çevirisi, yazılım mühendisliği ve tasarım gerektirir diyebiliriz. Hedef kültürünün teknolojik yetenekleri ne kadar yüksek olursa web sitesinde uygulanan yerelleştirme de o kadar etkin olur (Pym, 2009:1-14).

1.14.3. Video Oyun Yerelleştirmesi

Video oyun yerelleştirmesi video oyun yazılımı ve donanımını bir bölge, genellikle farklı bir ülke için ithal edilip ve satılacak seviyeye dönüştürme sürecini ifade etmektedir. Metin öğelerinin¹⁷ çevirisi yerelleştirmenin büyük bir parçası olmasına

¹⁶ Bilgi mimarisi, paylaşılan bilgi ortamlarının yapısal tasarımını; Web sitelerini organize etme ve etiketleme sanatı ve bilimidir.

¹⁷ Çevirisi yapılacak yazılım, oyun veya web sayfası formatları için bir biçimdir. (.txt, .html, htm, xml, .bytes, .cvs gibi)

rağmen, bu süreç, sanatsal öğelerin değiştirerek yeni paketler ve kılavuzları oluşturmayı, yeni ses kaydı yapmayı, donanım dönüşümünü, kültürel hassasiyetler nedeniyle de oyunun bir bölümünü kesmek ve hatta kesilen bölümün yerine eklemek için yeni bölüm yazmak gibi işlemleri de içerir.

Bir oyunun yerleştirilme kararı, ekonomik faktörlere yani hedef ülkede yapılabilecek potansiyel kazançlara bağlıdır. Bu süreç genellikle, oyun geliştiricilerinin kendileri veya bir üçüncü taraf çeviri şirketi tarafından üstlenilir. Eğer istenilen dilde yayınlanmamış veya yapılan yerleştirme yetersizse izinsiz olarak o oyunun fanları tarafından da yerleştirme yapılabilir. Endüstriyel bir alan olarak yerleştirme halen gelişmektedir. Yerleştirmenin amacı, belirli kültürel bağlamlarına dikkat ederek son kullanıcı için eğlenceli, kafa karıştırmayan bir oyun deneyimi sağlamaktır. Eğer bir oyuncu ürünün onlar için hazırlanmamış ve onlar için bir anlam taşımadığını hissediyorsa ya da yerleştirmede karışıklık veya anlaşmazlık varsa, bu olay oyuncunun oyuna devam etme kabiliyetini, isteğini bozabilir (O'Hagan ve Carmen. 2013:10-21).

Bir oyunun yeni bir yerele uyarlanması mali açıdan uygulanabilirliğine bağlı olarak, bir dizi farklı lokalizasyon seviyesinden bahsedebiliriz. Birinci seviye yerleştirme uygulanmayan seviyedir. Potansiyel bir pazar varsa maliyetleri düşürmek için bir oyun yine de orijinal dilde hedef bölgeye aktarılabilir bu aşamada oyunu yerleştirme çabaları olmayacaktır yani yerleştirme yapılmayan aşamadır. İkinci seviye, oyun kutusunun ve dokümantasyonun yerleştirilmesidir. Bu aşamada kutu ve dokümantasyonun veya oyunun el kitaplarının çevirisi yapılır, oyunun kendisi değil. Bu taktik oyunda az metin veya hikaye, varsa kullanılabilir. Arcade oyunları ¹⁸buna örnek verilebilir. Yerleştirmede üçüncü seviyesi ise oyun metninin yerleştirildiği ancak seslendirme dosyalarına herhangi bir işlem yapılmadığı yerleştirme yöntemidir. Bu yöntemde amaç, oyunu başka bir dilde anlaşılır kılıp, seslendirme yapacak aktörlere ödenecek ücreti ödememek ve tüm diyalogları yeniden kaydetme maliyetini azaltmaktır. Maliyetten kısımdır. Ekranda görünmeyen sesli konuşmalar için altyazı olabilir. Yerleştirme son seviyesi, seslendirme, oyun metinleri, grafikler ve el kitapları

¹⁸ Arcade oyunları, bilgisyardan farklı olarak bir oyun hafızası olan bir kol 5 veya 6 tane tuş olan makinalar ve onlarla oynanan oyunlara arcade oyun ve arcade denir. https://www.turkcebilgi.com/arcade_ve_arcade_oyunlar%C4%B1

da dahil olmak üzere tüm oyun varlıklarının tercüme edileceği tam yerelleştirmedir. Bu en pahalı seçenektir ve genellikle sadece AAA¹⁹ oyun şirketleri bu yerelleştirme türünü tercih ederler (O'Hagan ve Mangiron, 2013: 60).

Oyun yerelleştirme sürecinde en önemli aşamalardan biri de hedef kültüre göre uyarlama ya da kültürelleşmedir. Çok kritik bir aşamadır. Çünkü Kültürelleşme, yerelleşmenin de ötesine geçerek bir oyunun varsayımlarını ve seçeneklerini daha ayrıntılı incelemekte ve ardından hem yerel, hem çok kültürlü pazarda hem de belirli yerelerde bu yaratıcı seçeneklerin uygulanabilirliğini değerlendirmektedir. Yerelleştirme, oyuncuların oyun içeriğini sadece çeviri yoluyla anlamasına yardımcı olurken, kültürelleşme oyuncuların oyun içeriğiyle potansiyel olarak daha anlamlı bir düzeyde oynamalarına olanak sağlar. Veya başka şekilde ifade etmek gerekirse kültürelleşme, oyun ortamında oyuncunun uyumsuz veya rahatsız edici olarak değerlendirilen bir içerikle karşılaşmamasını garanti etmektedir.

Kültürel hatalar, yalnızca potansiyel gelir kaybı değil, halkla ilişkilerin olumsuz etkilenmesi, kurumsal imajın zarar görmesi ve yerel yönetimle olan gergin ilişkilerin oyun geliştiricileri ve yayıncıları için maliyetli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hata sonucunda yerel bir hükümet oyunu yasaklamakla kalmaz, aynı zamanda şirkete karşı daha doğrudan eylemde bulunabilir; bunun için yerel personelin yakalanması, sorgulanması ve hatta hapsi cezası bile verebilir.

Belirli kültürel dünya görüşümüz dışında düşünememe, bir yereldeki bir oyun tasarımcısının başka bir yerel ayarda sorunlara neden olabilecek sorunlardan haberdar edilmesini zorlaştırmaktadır. Ama en azından oyunun bağlamı ve yerel kültürler arasında çatışma oluşturan şu dört kültürel değişken dikkate alınırsa, ancak bundan dolayı ortaya çıkabilecek sorunların potansiyelini azaltmak mümkün olabilir. 1- Tarih: Geçmiş ve Günümüz, 2- Din ve İnanç Sistemleri, 3- Etnik ve Kültürel Çatışmalar, 4- Jeopolitik Hayaller.²⁰

¹⁹ Bir AAA oyunu (genellikle "üçlü A oyunu" olarak telaffuz edilir) için kullanılan gayri resmi sınıflandırma şeklidir. Bu sınıflama içinde olan video oyunları çok yüksek geliştirme ve pazarlama bütçelerine sahiptir. AAA oyun geliştirmesi yüksek ekonomik risk ile ilişkilidir, karlılık elde etmek için yüksek satış seviyeleri gereklidir.

²⁰ "jeopolitik hayal" terimi, devletlerin isteklerinin gerçekliği yansıtmaması anlamındadır.

http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_15/19-28.pdf

Tarihsel doğruluk konusu, yerel pazarlar için en hassas konulardan biridir. Birçok kültür tarihsel mirasları ve kökenleri söz konusu olduğunda aşırı derecede korumacıdır. Bu nedenle alternatif veya yanlış tarih ifadesine karşı güçlü, duygusal tepki verebilirler. Tarih ilgi çekici bir konudur, ancak oyunda tarihsel bir olayın tam bağlamını sağlamak nadiren mümkündür. Fakat sorunlu olabilen sadece uzak tarih değil, yakın tarih de, olayların hatırlanması ve sonucu insanların kafasında çok taze olduğu için çok hassas bir konudur.

Oyun içeriği yaratıcılarının, oyun konularının çıkarılacağı kültürlerin temel mekanizmasına duyarlı olması gerekir. Genel olarak, dini kurallara dayalı bir toplum daha az esnek olma eğiliminde olur ve sorunlu bir içerik olması durumunda çok büyük tepkiler verir. Bu yüzden dini öğelerin doğru kullanımı çok önem arz eder.

Tarihin ve dinin daha uçucu konularının yanı sıra, anlaşmazlık, yanlış algılama, tutum ve kültürel gruplar arasındaki sürtüşmenin çeşitli biçimlerini ele alan birçok konu bulunmaktadır. Bunların arasında başlıca etnik ve / veya kültürel kalıplaşmış öğelerin kullanılması ve belirli bir gruba yönelik olumsuz bir önyargı dahil edilme ve dışlanma algısıdır.

Ulusal hükümetler genellikle dünya görüşlerini ve coğrafi egemenliklerinin boyutlarını, çevrimiçi haritalar ve video oyunları da dahil olmak üzere medya aracılığıyla güçlendirir. Bu, hükümetin belirli toprakları talep ettiği ve bu topraklarla bütünleşmiş olduğunu iddia etmesidir. Çin ve Hindistan gibi bazı hükümetlerin ulusal haritaların nasıl görünmesi gerektiğini veya yerel siyasi durumlarının nasıl gösterilmesi gerektiğini belirleyen kanunlar olduğu ve bu kanunlarla korunduğu için bu konuyla ilgili hata yapma şansı yoktur.

Oyun yerelleştirmesi konusunda Danimarka diğer ülkelere göre daha öndedir. Danimarka'nın başkenti olan Kopenhag'ın merkezinde yer alan Kopenhag Bilgi Teknolojileri Üniversitesi bu konuda oldukça ilerdedir. Bilgisayar oyunları ile ilgili iki yıllık Yüksek Lisans programı içermektedir. Bu bölümde bir oyunun nasıl tasarlandığı, bilgisayar oyunlarının nasıl çalıştığını, yani mantığını, yerelleştirmesini ve nasıl bir sosyal etkiye yol açtıklarıyla ilgili eğitim verirler. Bu üniversitede bu alanda söz sahibi

olan ğretim elemanları bulunmaktadır. Programın uluslararası bir bakış açısı olduğu için eğitim İngilizcedir.

1.14.4. Multimedya Yerelleştirmesi

Multimedya yerelleştirmesi, metin, grafik, ses, video, sunumlar, yazılım, animasyon, seslendirmenin yanı sıra altyazı gibi geniş bir çeviri yelpazesine sahiptir. Bu işte başarı için güçlü çoklu ortam tabanlı beceri seti ile bir araya getirilmiş geleneksel yazılım mühendisliği ve test becerilerinin bir kombinasyonunu gerektirir.

Multimedya yerelleştirmesi denilince aklımıza geniş ölçüde çeviri eylemleri gelir. Mesela, bir multimedya ürününün başarıyla yerelleştirilmesi, metin ve ses işleme ile ilgili teknolojinin deneyimli profesyonellerin elinden olmasıyla gerçekleşir. Yerelleştirme süreci, hedef pazarın analizi, multimedya ürününün senaryosunun bir çevirisi, seslendirecek aktörlerin dikkatlice seçimi, profesyonel sesli yönlendirme içerir.

Ürün analizi ve metin çevirisi için müşteri ürününü analiz ettikten sonra, multimedya komut dosyasını yerelleştirmek için en uygun çevirmenler seçilir. Senaryo daha sonra orijinalin zamanlamasına uyacak şekilde ince ayar yapıp ses yönetmeni tarafından okunur.

Ses yönetmenleri müşteriyle istişarede bulunarak geniş bir profesyonel havuzundan dikkatle seslendirme aktörleri seçerler. Metin, ses ifadeleri²¹ anlatıma karar verilip oyuncular kendi bölümlerine hazırlanır hazırlanmaz kayıt başlar.

Post-produksiyon ekibi, en iyi sürümü seçer, malzemeyi düzenler ve orijinali yansıtacak şekilde gerekli düzeltmeleri (eşitleme, seviye ayarı ve dinamik aralık ayarı gibi) yaparlar. Bu noktada, istediğiniz ses ve uzaysal efektler (yankı odaları gibi) eklenir. Sonunda, nihai ürün tamamlanır ve ürün gerekli formatlara dönüştürölür (ses kodekleri).

Üretim yoğun olarak seçilen stüdyolarda gerçekleşir. Böylece, stüdyo giderlerinin müşterinin bütçesine göre ayarlanması ve en iyi stüdyo ayarının müşterinin ihtiyaçları için (düz sesli kayıttan Dolby Surround Ses karışımlarına kadar değişen) olması sağlanabilir.

²¹ Üzgün, neşeli, şaşkın gibi ifadelerin ses tonuna yansıması.

Multimedya lokalizasyonu süreci genel olarak aşağıdaki süreçlerden oluşur:

- a. Transkripsiyon;²² ilk adımda, tüm kaynak materyaller derlenmelidir. Sözlü metin yazılı hale getirilir ve tüm ekran metinleri bir senaryo biçiminde düzenlenir.
- b. Zaman kodu oluşturulması; daha sonra, komut dosyasındaki her metin kesimine, konuşulan her bölümün başlangıcını, süresini ve bitimini tanımlayan bir zaman kodu atanır. Zaman kodu daha sonra çevrilmiş bölümlerin uzunluğunu kontrol etmek ve bitmiş ses parçasını zamana göre ayarlamak için kullanılır.
- c. Çeviri, Bir multimedya projesini çevirme görevi (genellikle "görsel-işitsel çeviri" veya AVT²³), bu işlemi diğer çeviri türlerinden ayıran çok fazla zorluk içerir. İçerik ve stilin doğru bir şekilde çevrilmesini sağlamanın yanı sıra çevirmen, çevrilen metnin uygun uzunluğa sahip olmasını, ses materyalinin konuşulduğunda doğal olduğunu ve video ve ses içeriğinin senkronize kalmasını sağlamalıdır. Çevirinin uzunluğu, kaynak malzemeye karşı titizlikle kontrol edilmeli ve gerektiğinde düzeltilmelidir. Tercüme edilen metin daha sonra onay için müşteriye gönderilir. Bazı durumlarda, uygun isimler ve yabancı dil kelimelerinin ses yetenekleri tarafından doğru şekilde telaffuz edilmesini sağlamak için ayrıntılı telaffuz rehberleri oluşturulur.
- d. Ses kaydı veya altyazı; müşteri senaryoyu onayladıktan sonra, nihai metin, profesyonel bir konuşmacı tarafından dublaj²⁴ yöntemiyle veya dış ses²⁵ yöntemiyle kaydedileceği bir kayıt stüdyosuna götürülür. Müşteri gerekirse, şahsen veya telefon yoluyla kaydı gerçek zamanlı olarak gözlemleyebilir veya yönetebilir. Ses post-produksiyon aşamasında, nihai ses parçası, video içeriğiyle eşleşecek şekilde temizlenir, hassas bir şekilde zamanlanır. Alternatif olarak, multimedya projesine alt başlık da eklenebilir. Bu durumda, çeviri, ekranın alt kenarında bir ile iki satırlık metin biçiminde görüntülenir. Altyazı metni, orijinal olarak söylenen içeriğin yanında görünecek şekilde zamanlanır.

²² Yazılı hale getirmek.

²³ İleri görüntü teknolojisi

²⁴ Yabancı dildeki filmlerin başka bir dile çevrilmesi işi.

²⁵ Dublajdan farklı olarak diğer dildeki seslendirmeler orijinal seslendirmenin üstüne kayıt edilir, arka planda orijinal sesler duyulabilir. Genelde haber programları veya belgesellerde altyazı tercih edilmiyorsa tercih edilir.

- e. Video üretimi; multimedya yerelleştirme işlemini tamamlamak için, ekrandaki tüm metinleri, yerel kullanımlara uygun tarzda çevrilmiş içerikle değiştirmek de gerekiyor. Video post-produksiyon aşamasında, bitmiş ses parçası video materyaliyle birleştirilir ve uygun formatta oluşturulur. Bu karmaşık işlemin sonucu, hedef pazarın gereksinimlerini karşılamak için mükemmel bir şekilde hazırlanmış tamamen yerel bir ürün meydana getirilmiş olur.²⁶

1.14.5. Mobil Cihaz Yerelleştirmesi

Her geçen gün teknolojinin sunduğu olanaklardan daha fazla insan faydalaniyor. Buna en iyi örnek akıllı telefonlar ve tabletler, mobil cihazlardır. Dünyada neredeyse her 5 kişiden 1'i akıllı telefon kullanmakta ve bu rakam giderek artmaktadır. Mobil cihazlar için geliştirilmiş olan “mobil uygulamalar” hayatınızın bir parçası olmaya başlamıştır. Sosyal medyaya kolay erişim sağlayan Facebook, Twitter, Instagram gibi sosyal mecraların mobil sürümleri, diyet sürecine yardımcı olan mobil uygulamalar, firmaların ürün satışlarını gerçekleştirdiği mobil uygulamalar ve buna benzer birçok uygulamayı sayabiliriz.

Önceleri internete giriş kapısı olarak görülen web sitelerinin yerini son yıllarda mobil uygulamaların aldığı söylenebilir. Firmalar markaları adına bir mobil uygulama geliştirdiklerinde ve uygulamanızın daha geniş kitlelere yayılmasını istediklerinde yapması gerekenler öncelikle tasarımı daha sonrasında da hedef yerele göre yerleştirilmesi olmalıdır. Çünkü etkileyici bir otomobil gördüğünüzde, yapımı yeni bitmiş bir eve girdiğinizde ya da bir restoranda yemek yemeye karar verdiğinizde dikkatinizi ilk çekenin o aracın veya mekanın tasarımı olduğunu kabul edersek, ilk izlenimin karar verme sürecinde ne kadar önemli olduğunu da rahatlıkla görebiliriz. Mobil kullanıcılar için de aynı ölçüt geçerlidir. Yani dikkat çekici ve işlevsel bir mobil uygulama tasarımı ile kullanıcıları etki altında bırakabilir ve uygulamanızın itibarını artırabilirsiniz. Mobil kullanıcı davranışlarını araştıran EffectiveUI'e²⁷ göre iyi

²⁶ <https://www.textform.com/en/introduction-to-multimedia-localization/>

²⁷ <http://www.effectiveui.com/>

bir mobil uygulama tasarımı, rakip uygulamalara karşı marka bağlılığı duyan mobil kullanıcıları bile etkileyebiliyor olmalıdır.²⁸

Her geçen gün mobil dünyaya adım atanların sayısının artmasından dolayı da küreselleşmenin önü açılmaktadır. Mesela, Türkiye’de Türk kullanıcılarına yönelik geliştirilen bir mobil uygulamanın çok daha geniş kitlelere ulaşabilmesi adına diğer ülkelerin pazarlarına da açılması söz konusu olabiliyor. Bu noktada yerelleştirme ya da lokalizasyon olarak bilinen mobil uygulama geliştirme çalışmasının yapılması gerekiyor. Küresel başarı ve firmanın gelirini artırması için bu olmazsa olmazdır.

Yerelleştirme kavramı mobil dünyada herhangi bir marka, bir ürün ya da hizmetin farklı bir kültüre uygun hale getirilmesi durumunu karşılar. Örneğin, bir ABD’li ayaküstü yemek zinciri Türkiye pazarına girdiğinde, ürünlerinden ABD’de tüketim oranı yüksek olan domuz içerikli maddeleri çıkarmak zorunda kalır. Bu, Türkiye’deki beslenme alışkanlıklarına ve yaygın dini değerlere; yani kültürel yapıya uyum sağlamak için yapılan bir yerelleştirme çalışması olarak ifade edebiliriz. Yerelleştirme, mobil uygulamalar gibi daha hızlı ve pratik bir şekilde küreselleşebilen dijital sistemlerde, ağırlıklı olarak dil seçenekleri sunulması ve kullanım kolaylığı sağlanması amaçlanmaktadır.

Mobil uygulamalar, erişilebilirlik açısından küresel çapta hizmet sunmaya yarayan son derece pratik araçlardır. Ancak herhangi bir pazara girip erek kitleyi etki altına alabilmek için önce o pazarın müşterileri ile iletişim sorunu olmaması yani bu erek kültür tarafından anlaşılabilir olmak çok önemlidir. Bunun ilk önce yerel dile dair çeviri çalışması yapmak gerekmektedir. Bu çalışmalar yerelleşme sürecini hem kolaylaştırır hem de hızlandırır.

Profesyonel çeviri hizmetleri veren kurum metnin anlaşılabilir bir şekilde birebir çevirisinin yapılmasını sağlayabilir. Fakat yapılan bu çeviri yeni girilen pazarda bulunan hedef kitlenin kültürel tutumlarını tam olarak karşılamamaktadır. Bu eksiklik büyük sorunlara sebep olmaktadır. Hedeflenen yereldeki hedef kitlenin dil kullanım özelliklerine ve kültürel özelliklerine hakim uzmanlarca yapılan yerelleştirme çalışması ise hedef kitle tarafından çok daha kolay benimsenmesinin ve tercih edilmesinin önünü

²⁸ <https://www.mobiroller.com/tr/>

açmaktadır. Mesela, bir hedef kitlede “ucuz” kavramı ürünün sadece fiyat olarak daha uygun olduğu algısı yaratırken farklı hedef kitlede o ürünün kalitesiz olduğu algısına sebep olabilir. İşte bu yüzden o ürünün yerelleştirilmesi çok büyük öneme haizdir. Sadece bu yerelleştirmeyi ancak ve ancak hedef kitlenin kültürünü yani dilini ve yaşam biçimini iyi bilerek ve iyi analiz ederek başarmak mümkündür. Bunun için de yerelleştirme çalışmaları sırasında hedef pazar özelliklerinin kapsamlı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir.

Bazen tüm çeviriler ve düzenlemeler yapılsa bile uygulamanın görünümü yerel hedef kitlede beklenen etkiyi sağlamayabilir. Mesela, soldan sağa yazılan Türkçeden, sağdan sola yazılan Arapçaya doğru yerelleştirme gerçekleştiğinde yazıların yerleşimi değiştiği için mobil uygulamanın tüm görsel tasarımında da değişiklik yapılması gerekebilir. Bu tür farklılıklar dikkate alınıp daha uygun bir tasarım meydana getirmek kullanıcı görüşünü olumlu yönde değiştirebilir. Bununla beraber hedef pazarda önem verilen günler ve renklerin anlamları gibi değişken kavramlar yerelleştirme çalışmalarına etkiler. Bu çalışmaların çok verimli yapılması gerekmektedir.

Kullanıcıya kullanım kolaylığı sağlanabilmesi için mobil uygulama güncellemeleri ve bildirimleri, yerel saat göz önünde bulundurularak yapılmalıdır. Bu sayede de bildirimler mobil kullanıcılar tarafından daha fazla dikkate alınma yüzdeleri artış gösterebilir. Bu uyumda yani mobil cihazların bulunduğu bölgenin uydu saati ayarları veya yerel saati ile mobil uygulamaların hedef kitleye uyum sağlaması oldukça kolay yapılabilir.

Mobil uygulamaların çok daha geniş kullanıcı kitlelerine ulaşabilmesi ve kullanım miktarının fazlaşması için mobil uygulamanın kullanıcıların isteklerine cevap verecek donanıma sahip olması ve bununla beraber yerelleştirme çalışmalarındaki başarı kullanıcılar da uygulamaya karşı bir bağlılık oluşturmada etkili olmaktadır.²⁹

²⁹ <https://www.mobiroller.com/tr/>

1.15. Yerelleştirme Süreçleri ve Bu Süreçlerde Görev Alan Paydaşlar ve Sorumlulukları

Yerelleştirme süreçleri, yerelleştirme mühendisleri, yöneticiler, terminologlar, kalite kontrol operatörleri ve yerelleştiriciler-çevirmenler gibi çok sayıda profesyonelin birlikte çalışabileceği bir dizi adım içerir (Gouadec, 2007:38).

Bu adımların uygulanış şekli genel hatlarıyla hemen hemen her yerelleştirme projesinde aynıdır fakat detaylarda farklılık gösterir. Örneğin bir doküman yerelleştirme projesinde mühendislik çalışmasına gerek duyulmayabilir. Bir yazılım yerelleştirme projesinde de masaüstü yayıncılık çalışmasına gerek duyulmayabilir. Bununla beraber Çeviri Sektörü yerelleştirme sürecinde farklı kaynaklar kullandığından örneğin dış kaynak kullanımı yolunu tercih edebileceğinden bu süreçlerde görev alacak kişiler değişme gösterebilir. Mesela bir yazılım yerelleştirme projesinde terminoloji yönetimi ve çeviri hizmetleri proje yönetiminden de sorumlu işletme tarafından yönetilebilir. Mühendislik ve kalite kontrol görevi de başka işletmelerin veya kişilerin sorumluluğunda olabilir. Genel hatlarıyla yerelleştirme süreci aşağıdaki alt süreçleri kapsar.

Proje yönetimi yerelleştirme projelerinin en önemli bileşenlerinden biri olduğu için bir yerelleştirme projesinin başarısı proje yönetiminin başarısıyla paralellik gösterir. Diğer bileşenler ise proje yönetimine göre biçimlenir. Bu yüzden bir yerelleştirme projesinde, proje yönetimi uzmanı kritik önem taşır.

Terminoloji yönetimi bir yerelleştirme projesinde projenin içeriğine göre değişkenlik gösterebilir. Müşteri yerelleştirme projesini üstlenen ve dil hizmeti veren firmadan terminoloji araştırması yapmasını isteyebileceği gibi, terminoloji verileri müşteri tarafından da sağlanabilir. Firmadan terminoloji araştırması yapmasını istediğinde bu görevi terminoloji uzmanı üstlenecektir (SDL MultiTerm kullanılabilir).

Çeviri sürecinde de mesela, eğer yazılım dosyalarının çevirisi yapılıyorsa dosyanın içerdiği kodların bozulmadan korunması çok önemlidir. Çünkü bu kodların zarar görmesi halinde yazılım çalışmayabilir. Gerçi bu noktada da yerelleştirme araçlarının önemi ortaya çıkar, bu araçlar bu kodlara çevirmenin herhangi bir müdahalesini önler, yazılım dosyalarının hiçbir zarar görmeden çevrilme işleminin sürmesini sağlar.

Bir yerelleştirme projesinde önemli aşamalardan birisi de kalite yönetimi aşamasıdır. Bu süreçte yerelleştirilen ürün çeşitli test etme işlemlerinden geçirilir. Bu süreçler yerelleştirme testi, işlevsellik testi ve teslimat testi olarak ifade edilebilir. Pek çok dil hizmeti sağlayıcısı bu aşamalardan daha çok işlevsellik testini gerçekleştirir. Çünkü yerelleştirmenin çeviri aşamasında, düzeltme ve son okuma yapıldığından aynı zamanda dilsel öğelerin gözden geçirilmesi de yapıldığından olası hatalar zaten düzeltilmiş olacağındandır (Esselink, 2000:147).

Masaüstü yayıncılık sorumlu personeli de yerelleştirme projelerinde görev alabiliyor. Ve bir dizi sorumlulukları bulunmaktadır. Mesela, bu kişiler, çeviri süreci öncesinde çevrilecek dosyaların biçimsel kontrollerinin yapılmasından, kaynak dosyalarda bulunabilecek her türlü biçimsel hataların belirlenmesinden ve düzeltilmesinden sorumlu olurlar (Esselink, 2000:324).

Mühendislik aşamasında ise sorumlu olan personel yerelleştirme projesinde müşterinin gönderdiği proje paketinin kontrol edilmesi, yerelleştirilecek dosyaların belirlenmesi, yerelleştirilecek olan dosyaların kontrol edilmesi ve sorunlu dosyaların tespit edilmesi, Yerelleştirmenin yapılacağı ortamın düzenlenmesi, proje paketindeki dosyaların ilgili çalışanlara ulaştırılması, yerelleştirilecek dosyaların çeviriye hazır hale getirilmesi, çevrilecek dosyaların karakter/sözcük sayımlarının yapılması, müşteriye teslim edilecek proje paketinin oluşturulması, yerelleştirilen dosyaların kozmetik, işlevsellik ve teslimat testlerinin gerçekleştirilmesi gibi iş yükü vardır. Ve hemen hemen tüm yerelleştirme türlerindeki projelerde yazılım mühendisleri görev alır (Canım,2008:87). Bu süreçleri ayrı ayrı daha da detaylandırabiliriz. Tek bir yerelleştirme türü olmadığından farklı yerelleştirme türleri olduğundan, aşağıda bu farklı yerelleştireme türlerinde gerçekleşen süreçlerden bahsedilmiştir.

1.15.1. Yazılım Yerelleştirme Süreçleri

Yazılım yerelleştirmesi bu aşamalar aşağı yukarı küçük cihaz yerelleştirmesi süreçleriyle de benzerlik gösterir. Teknik olarak, yazılım yerelleştirmesi, bir uygulamanın belirli ulusal veya bölgesel sürümlerini (Beni oku dosyaları³⁰, CD kapakları, çevrimiçi yardımlar, kullanıcı talimatları, kurulum talimatları vb.) hedef kitle

³⁰ Bir programa ilişkin belgeleme ve kullanım bilgilerini içeren küçük bir dosyadır.

için üretmek amacıyla yapılan tüm işlemleri ifade eder. Böylece rn orijinal versiyonda kendi piyasasında olduğu gibi, diğer dillerde ve bağlamalarda da etkili ve kullanıcı dostu olabilmektedir.

Yazılım yerelleştirmesi genellikle, kullanılan tekniklere (ve mevcut araçlar), belirli ürün için gerekli uzmanlık derecesine ve mesleki alanın gereksinimine bağlı olarak, bir veya daha fazla eyleyeni içeren ve bu eyleyenlerin de birkaç farklı mesleki beceri türüne sahip olmasını gerektiren, bir düzine kadar farklı aşamaları kapsar. Yerelleştirme ekibi genelde bir yazılım mühendisi içerir. Bu aşamaları sırasıyla şöyle tanımlayabiliriz: uygulamanın yapısı ve belgeleri analiz edilir, proje, ilgili aşamaların tanımlanması ve gerekli kaynaklardan başlayarak planlanır, iş sağlayıcı, gereken hizmeti belirtir, ürün sklr, uygulama çeşitli bileşenlere ayrılır ve bunlar çeşitli şekillerde depolanır, (mesela, kaynak kodu, metin ve mesajlar, menüler, ekran görüntüleri, diyalog kutuları, kullanıcı arabirimleri, grafikler, video-ses düğmeleri gibi.) n eviriyapılır; bu süreçte, etiket işleme, format dönüşümleri, gerekli formatta dosya ve eviri materyallerinin eviri ortamında kurulması, ilgili terminoloji ve deyim kaynaklarının edinilmesi ve duruma göre, konuyla ilgili gerekli araştırmaları yapılır. (evirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir), hedef dile eviri gerektiren çeşitli öğeler çevrilir. (uygulamanın yeni kültürel ortamda olabildiğince etkili ve kullanıcı dostu olmasını sağlamak için ilgili yazılım değişiklikleri yapılır).

Gerçekte tercüme edilen unsurlar şunlardır: Gerçek içerikler (veritabanları, metin, indirilebilir dosyalar, erişim protokolleri, çalışma zamanları, komut dosyaları ve ilgili siteler), kullanıcı ara yüzleri (mesajlar, düğmeler, simgeler, diyalog kutuları, menü çubukları, vb.) , çevrim-içi yardım dosyaları, ürün belgeleri, paketlemeler, disk kapakları, basın bildirileri, pazarlama literatürü ve ürünün piyasaya sunulması için gerekli ihtiyaç duyulan her şey. (evirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir), kalite kontrolleri yapılır. Bu kontroller çevirinin kalitesi, kullanılan dil kalitesi, teknik kalitesi, işlevsel kalitesi, genel tutarlılık gibi işlemleri kapsar. Fonksiyonel testler bilgisayarda ve diğer platformlarda gerçekleştirilir. (evirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir), arabirimler ilerde gerektiği gibi düzenlenir. (rneğin, düğmeler veya diğer öğelerin yeniden tasarlanması ve yeniden boyutlandırılması gerekebilir), uygulama yeniden birleştirilir. yeniden boyutlandırma, program bloklarını yeniden birleştirme, çevrilen

dosyalara bağlantıları değiştirme ve / veya yeniden bütünleştirme, çevrilen dosyalardaki görüntü kaynaklarını kontrol etme gibi işlemler yapılır, çeşitli bileşenler ve modüller yazılım paketine entegre edilir, belirli hedef pazarında ihtiyaç duyulan araçlar (yazım denetleyicisi, dilbilgisi denetleyicisi, ve yazı tipleri, veri giriş programları, hesap makinesi, para birimi dönüştürücü vb.) pakete entegre edilir, Uygulama derlenir, çevrimiçi yardım entegre edilir, nihai kalite kontrolleri ve testleri yapılır. Bu testler, yerleştirilmiş sürümünde yazılımın kendisi için gerekli zorunlu, kapsamlı testleri içerir, bunun ardından da gerekli değişiklikler ve düzeltmeler yapılır. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir), bir kullanıcı çalışma zamanı oluşturulur, Montaj, yürütme ve kullanılabilirlik testleri gerçekleştirilir. Çevrimiçi yardım testi yapılır, çalıştırılabilir bir sürüm oluşturulur, son kalite kontrol ve doğrulama gerçekleştirilir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir), uygulama oluşturulur ve test edilir, uygulamanın belgeleri yeniden birleştirilir (Gouadec, 2007:40).

1.15.2. Web Sayfası Yerelleştirme Süreçleri

Web sitesi yerelleştirmesi, çeviri sonrası klonlamayı veya hayali klonlamayı gerektirir. Klonlama, siteyi tasarlamak için kullanılan yazılımı kullanarak web sitesini yeniden oluşturmak ve böylece hedef sürümün orijinal sürümle (ör. Aynı bileşenler ve iç hiyerarşi) tamamen aynı işlevsel ve yapısal özelliklere sahip olmasını sağlamaktır. Hayali klonlama, ya yeni bileşenler tasarlamak (orijinalde bulunmayan ancak tüm temel işlevsel özelliklerin hedef kullanıcı ortamında çalışmasını sağlamak) ya da orijinalinden farklı bir yazılım kullanarak belirli bileşenleri yeniden tasarlamak, gerekli olan bir dizi fonksiyonu yeniden oluşturmak, yerel ortamda gerekli işlevsel özellikler veya siteyi hedef kitle için daha kullanıcı dostu hale getirmek için bileşenlerinin yeniden yapılandırılmasından ibarettir. Projede görev alacak kişilerin sayısı, kullanılan tekniklere ve mevcut yazılıma, ürünün teknik niteliğine ve işin yapılması için gerekli olan edinçlere bağlı olarak belirlenir. Ekip genellikle en az bir BT uzmanı içerir.

Bu süreç genellikle şu aşamaları içerir: Yerelleştirme ortamı hazırlanır, site içeriği ve yapısı yeniden oluşturulur, site fonksiyonları ve işlevleri analiz edilir. (Web sitesinin yapısı bölümlere ayrılır, analiz edilir. Site; arızalar ve çalışmayan kırık bağlantılar, eksik grafikler, bütünlük sorunları, yanlış adresler, uygun olmayan formatlar için test edilir.) Yerelleştirme projesi tanımlanır. Hedef pazar için gerekli uyarlamalar tanımlanır, iş

tanımları ve genel çalışma çizelgesi hazırlanır. Sonrasında, web sayfası bileşenlerine ayrılır ve oluşturulacak web sitesi yapısı seçilir. Tüm farklı öğeler, çeviri için hazır hale getirilir. (etiketleme, dönüştürme, çevrilebilir materyali uygun donanım ve yazılım ortamında kurma vb.) Ayrıca çevirmen; platform, donanım, yazılım ve uygulayıcı gibi diğer gerekli kaynakları ayarlar. Uluslararasılaştırılır. Bu işlem yerelleştirme işleminin kapsamadığı her şeyi (uluslararası resimleri ve tüm dillere uyabilecek olan her şeyi) içerir. Resimler dizinleri oluşturulur, adresler güncellenir ve iyileştirilir. Site çoğaltılır (veya klonlanır). Her yeni dil için klasörler ve dosyalar oluşturulur, kaynak dosyalar yeni (yerel) isimler altında yeniden üretilir. Çeşitli dil sürümleri arasında dolaşımı sağlayan tüm bağlantılar oluşturulduktan sonra bağlantılar HTML veya Java Script'e veya diğer dosyalara dönüştürülür. Eğer gerekirse, aynı tür bileşenler homojen gruplar halinde toplanır. Tek metin veya kodlar, script, frame, bar, açılır pencereler, yalnızca sayfaların kaynağında görünen (araç ipuçları gibi) ses dosyaları, görüntüler, kullanıcı arabirimleri, (runtime, veritabanları vb.) gibi türler. Çeşitli bileşenler, çeviri için hazır hale getirilir. (etiketleme, dönüştürme, biçimlendirme, yerelleştirme ortamına hazırlanması vb.) (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) Terminolojik ve deyimsele ham veriler toplanır, konu veya tema çalışması gerektiği şekilde yapılır. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) Site içeriği yerleştirilir. Bu da; (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) metin bileşenleri, (sayfalar, açılır pencereler, başlıklar, arayüz mesajları, veritabanı tabloları vb.) yazılım bileşenleri, (indirilebilir dosyalar, erişim yöntemleri, runtime³¹) görsel-işitsel bileşen veritabanı, indirilebilir dosyalar, erişim yöntemleri, çalışma zamanları, senaryolar ve diğer bağlantılıların (Web siteleri, videolar, vb.) çevirilerinin yapılmış olduğu anlamına gelmektedir.

Hedef site için gerekli olan ancak, daha önce orijinalinde bulunmayan tüm bileşenlerin oluşturulması ve test edilmesi gerekir. Metin olmayanlar, yani grafikler animasyonlu ve hareketsiz görüntüler uyarlanır ve yeniden işlenir. Çevirinin son okuması yapıldıktan ve kontrol edildikten sonra (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) işlevsel kalite testleri gerçekleştirilir. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) "Hayali Klonlama" örneği için; sitenin yapısı oluşturulur, tasarlanır ve inşa edilir. Çevrilmiş,

³¹ Çalışma zamanları (bir bilgisayar programının çalışmasını, başlangıcından sona erdirilmeye kadar yürütülme, derleme süresini ifadesidir.)

yani yerleştirilmiş öğeler site yapısına yeniden entegre edilir. Bu işlem; çevrilmiş kod veya metin entegrasyonunu, çerçeve dosyalarının entegre edilmesini, başlıkların birleştirilmesini, çevrilen dosyalar içinde gerekli bağlantıların değiştirilmesini, çevirisi yapılan dosyalardaki görüntü kaynak dosyalarının kontrol edilmesini, göstergelerin³² yeniden entegre edilmesini, açılır pencerelerin yeniden entegre edilmesini ve gerektiğinde yeni bağlantılar oluşturulmasını, gerekirse renkleri ve kullanıcı arabirimi uyarlanmasını gerektirir. Orijinalde bulunmayan ancak, hedef kullanıcılar için gerekli görülen tüm öğeler entegre edilip fonksiyonel kalitesi test edilir. Çevirim dışı kalite kontrolü yani fonksiyonel testler, tüm kullanıcı işlevleri, bağlantılar, kısa yollar ve hatırlatıcı öğeler, başlıklar ve içindekiler arasında çapraz kontroller, ölçümler ve denetimler yapılır. Fonksiyonel testler mümkün olduğunca farklı formatlar, ekran ve web tarayıcıları gibi geniş bir yelpazede yürütülür. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) Düzeltmeler, modifikasyonlar, uyarlamalar yapılır ve ardından değişikliklerin onaylanması sağlanır. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) İnternette yayınlanmak üzere hazır bir web sayfası sürümü oluşturulur. Kültürel kabul edilebilirlik ve etkinlik test edilir. Gerekli tüm uyarlamalar yapıldıktan sonra (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) çevrimiçi kalite kontrolü ve geçerliliği gerçekleştirilir. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) Duruma göre sitenin ana arama motorlarına kaydı yaptırılır. Ana anahtar kelimeler tanımlanır ve kayıt ettirilir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) (Gouadec, 2007:42). Bazı süreçler çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir fakat, çevirmenlerin tüm süreçleri de yürütmeleri rastlanmayan bir şey de değildir.

1.15.3. Video Oyunu Yerleştirme Süreçleri.

Aşağıda, video oyun tasarımının ve lokalizasyonunun genel döngüsünün bir açıklaması verilmiştir. Yerleştirme proje yöneticisi bir çevirmen olabilir.

a) Oyun tasarımı

Oyun tasarımı tümüyle bir oyun konseptiyle ve bir senaryoyla başlar ve tasarım ekibi, gerçek oyunun neye benzeyeceği konusunda biraz fikir sahibi olmak için oyunun oynanabilir bir demosu üretilir. Yayıncılar, pazar araştırması yaparak bir yatırım

³² Grafiğe eşlik eden ve bilginin nasıl sunulduğunu açıklayan bir anahtardır.

planı hazırlar. Fikrin doğrulanması durumunda oyun; hikaye, kullanım kılavuzu ve senaryodan sorumlu bir senaryo yazarı, yazılımı tasarlayan ve geliştiren geliştiriciler, planlama, modelleme, tekstüre etme³³ ve aydınlatma yapmak, efektleri, karakterleri ve oyunun "dünyasını" yaratmak ve animasyonla ilgilenmek için bir grafik stüdyosu, sesleri, şarkı sözlerini ve müziği kaydetmek için de ses kayıt stüdyosunu içeren bir ekip tarafından oluşturulur.

Süreç; metinlerin, oyunların ve müziğin kalitesi, mükemmel bir altın sürüm elde etme noktasına kadar kapsamlı olarak test edilmesine kadar devam eder. Grafik uzmanları CDROM ve kullanıcı el kitabı kapaklarının yanı sıra, kutunun ön ve arka kapağını oluşturur. Ve sonrasında reklam ve pazarlama kampanyası başlatılır.

b) Çeşitli Dillerde Çeviri ve Yerelleştirme

Oyunlar, komut dosyaları ve paketlerin geliştirilmesine paralel olarak yerelleştirmesinin yapılması eğilimindedir. Her bileşen veya öge, hazır olur olmaz yerelleştirme için gönderilir ve önceden belirlenmiş bir plana göre bu süreç takip edilir. Oyun, orijinal sürümün geliştirilme aşamasında çeşitli değişiklikler geçirir, tüm bu değişikliklerin de yerelleştirilmesi gerekir.

Tam yerelleştirme süreci şu şekildedir: Her dil için bir proje yöneticisi atanır. Yerelleştirme proje yöneticisi, yerelleştirilecek öğeleri alır. Bu öğeler ise; oyunda gömülüler,³⁴ diyaloglar ve ses yansımaları,³⁵ sesli komut dosyası ve genelde paketleme olarak adlandırılan çeşitli eşlikleri³⁶ (kutu, kutunun arka kısmı, CD yüzü, kullanım kılavuzu, kullanıcı kılavuzu, kuponlar vb.) içerir. Yerelleştirme proje yöneticisi geçerli tüm uygulanabilir tanımlayıcı özellikleri toplar. Çeviri yerelleştirme ortamları kurulur ve test edilir (platform, donanım, yazılım, uygulayıcılar ve kaynaklar seçimi). Gruplar, mümkünse hazırlanır. Bileşenler sıralanır ve set haline getirilir: Oyunda gömülüler, ses komutları, eşlikler. Yerelleştirme proje yöneticisi ana zaman çizelgesini oluşturduktan

³³ Yapısını, dokusunu belirlemek.

³⁴ Metin veya diyalog bileşenleri oyunda gömülü olmasıdır.

³⁵ Onomatofeya, yansılama. Doğadaki insan dışı canlı ve cansız varlıkların çıkardığı ses ve gürültüleri taklit yolu ile yansıtan sözler: gür gür, çat pat, pat pat, küt küt, hır hır, gürül gürül, hav hav, civ civ, ciyak ciyak, mışıl mışıl, zırl zırl gibi.

³⁶ Destek malzemeler.

sonra gerekli becerilere sahip çevirmenleri kabul eder. Bu özellikler, oyunun stiline, platform türüne ve çalışma diline bağlı olarak oyunu yerleştirmek için gereklidir.

Yerleştirciler oyunun yapısını ve işlevlerini ve / veya beraberinde gelen belgelerin içeriğini analiz eder. Oyunun karakterlerine ve senaryosuna özel dikkat gösterirler. Çeviri yerleştirme projesi (yapılar, modlar, seçenekler, vb.) belirtilir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) ve yerleştirme projesi onaylanır. Yerleştirme proje yöneticisi (veya çevirmenler-yerleştirciler), yerleştirme ve / veya çeviri için (etiketleme, dönüşümler, terminoloji, deyimler, çeviri hafızaları ve belgesel çalışma eğer uygulanabilirse) yerleştirme amaçlı sürümlerini hazırlar. Duruma göre destek sürümleri oluşturulur (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Çevirmenler tercümeyi uygular, (varsa, altyazılar dahil, çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) çeviriyi kontrol eder, düzeltir ve kalite kontrol yapar (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Mümkünse, yerleştirme proje yöneticisi tüm çevrilmiş materyali yeniden birleştirir. Ses kayıt stüdyosu, yerleştirilmiş ses komut dosyalarını kaydeder.

Geliştiriciler yerleştirilmiş oyunda gömülülere, ses ve oyun müziğini oyuna entegre ederler. Geliştiriciler, çevrilmiş tüm paketlerin unsurlarını ilgili ortamlarına entegre ederler. Yerleştirme bölümü, oyunun yerleştirilmiş ve komut dosyalarını içeren bir sürümünü alırlar. Yerleştirme bölümü, oyunun yerleştirilmiş sürümünü test eder, yani: yerleştirilmiş tüm öğeleri kontrol eder, dil-üslup kalitesini kontrol eder, komut dosyaları, oyunlar ve resimler arasında mükemmel bir uyum olup olmadığını kontrol eder, fonksiyonel kaliteyi kontrol eder, oyunun ergonomisini³⁷ test eder ve yerleştirme sonucunu değerlendirir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Oyunun test edilmiş sürümü, tüm hata raporlarıyla birlikte tasarımcılara / geliştiricilere geri gönderilirse, tasarımcılar / geliştiriciler oyunu düzelterek son halini verirler. (bu bazen yeni bir kalite kontrolü turundan sonra gerçekleşir) Orijinal bir kopya üretilir ve ambalaj basılır. Yerleştirme bölümü, oyunun kendisi ve özellikle tanıtım malzemeleri, basın ve medya bilgileri, pazarlama ve bilgi amaçlı olarak kurulan sitelerin içeriği ile ilgili her şeyin çevirisini yapmak ve yerleştirmek için de gereklidir.

³⁷ Ergonomiye kısaca, fiziksel çevrenin insana uyumlaştırılması sürecidir.

c) Promosyon³⁸ ve Satış

Yerelleştirilen sürümler bir kez entegre edilip, hazır hale geldiğinde, ambalajlar bastırılır, CD'ler veya DVD'ler yakılır ve kutular oluşturulur. Reklam ve pazarlama kampanyaları başlatılır. Oyuna ayrılmış siteler etkinleştirilir ve medya kampanyaları başlatılır (Gouadec, 2007:45).

1.15.4. Multimedya Yerelleştirme Süreçleri.

Medya yerelleştirmesi, yerelleştirmenin türlerinden bir tanesidir. Bu yerelleştirme türü de; seslendirme, altyazı ve üstyazı, dublaj ve medya açıklaması gibi yeni teknikleri kapsar. Bu aşamalarda da izlenmesi gereken süreç ve bu sürecin içine dahil olan eyleyenlerin görevleri vardır. Aşağıda bu süreçlerden bahsedilecektir.

1.15.4.1. Orijinal Ses Üzerine Seslendirme Süreci

Bu tür seslendirme, ekranda görünmeyen bir kişinin eylemi anlattığı, duygularını sunduğu ya da olayları özetlediği bir tekniktir.

Seslendirme orijinal dilde olabilir. Aslında bu teknik, çoğunlukla, bir filmi dilini bilmeyen bir kitleye o filmi anlaşılabilir kılmak için kullanılır, bu yöntemle filme altyazı yazı yazmak zorunda kalmadan gerçekleştirir.

Bu yöntemde orijinal seslendirmesinin üzerine yerleştirilmiş seslendirmesi adapte edilir. Burada orijinal mesaj dava vurgulu verilmeli ve yerelleştirilen seslendirme ekranda gösterilenlerle aynı olmalı yani bir uyumsuzluk olmamalıdır. Seslendirmeye karşılık gelen görsel dizilerle mükemmel şekilde senkronize edilmelidir. Dublajda istenen dudak ve kamera senkronizasyonu bu tür bir çeviride gerekli değildir (Gouadec, 2007:47).

³⁸ Promosyon, firmaların potansiyel müşterilerine kendilerini tanıtmak ve ürünlerini pazarlamak amacıyla kullandığı etkili bir tanıtım aracıdır. Türkçe karşılığı özendirme'dir.

1.15.4.2. Altyazı Süreci

Altyazı, orijinalde konuşulan diyalogların çevirisinin yazılı halidir. Çevirmen, eğer altyazı için hazır bir sürümünü almayıp, sadece diyalogları metin şeklinde alıp bunları altyazı haline dönüştürürse, altyazı oldukça karmaşık bir işlem haline dönüşür.

Bu süreç şöyle gelişir: Çevirmen veya altyazıcı, belgesel, reklam, film, çizgi film ile beraber senaryonun kopyasını alır, şartnameleri alır, videoyu seyreder, altyazı ortamını oluşturur. Altyazı için de şu adımlar izlenerek bir sürüm oluşturur: Materyali uygun bir ortama aktarır. (örneğin, filmleri zaman kodlarıyla beraber videoya dönüştürmek. Bu dönüşüm işleminde de sıralama kodları olmalı ki bu şekilde konuşmanın hangisinin önce veya hangisinin sonra geldiği anlaşılsın) Kullanılacak altyazı programının formatına dönüştürür. (dönüştürülmediği takdirde video veya filmin işlenebilmesi mümkün olmaz.) Altyazı ortamına altyazı sürümünü kurar, algılama veya işaretleme yoluyla çeviri için bir sürüm oluşturur

"Algılama" veya "işaret", diyalogların başlangıcını ve bitişini, ayrıca kamera değişimlerini ve başlık kartlarını veya sadece başlıkları içermektedir. Algılama, asıl diyaloglarla yazılı senaryonun kontrol edilmesi olanağı sağlar. Çevirmen böylece: Senaryoyu diyalog dizilerinin başlangıcı ve bitiş ve ekran görüntüleri ile işaretler. Diyalogları, kartları veya başlığı bölümlere ayırır. Resimlerle senkronize olan her altyazı için karakter sayısını veren altyazı matrislerini ayarlamak için özel bir yazılım paketi kullanır. Diyalogun her bir ögesi için zaman kodu ve zaman kodu çıkışını, her bir ögenin süresini (okuma süresi) ve konumunu belirler. Çevirmen; karakterlerin, hikayenin ve senaryonun sunumunu okur, (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) altyazıları oluşturur (çevirir). Buna genellikle altyazıları uyarlama denir. Buradaki ana sınırlama, izleyicinin altyazıları konuşma hızıyla karşılaştırıldığında okunabilir olmasıdır (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Çevirmen, bir altyazı dosyası oluşturursa eğer yazılım izin veriyorsa altyazıları içine yazar (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Daha sonra, altyazıların son okumalarını yapar, kontrol eder ve gerekli düzeltmeleri yapar (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Simülasyon; (altyazıların videoya entegre edildiği bir deneme sürümü) altyazıları gerçek zamanlı olarak görüntüleme, uyum sağlayıp

sağlamadıklarını görme, görünür, okunabilir, iyi ve etkili olup olmadıklarını kontrol etme imkanı sağlar.

Simülasyon aşaması, genellikle filmin ya da videonun yapımında yer alan çeşitli kişilerin (yönetmen, yapımcı, vb.) kontrolü altında gerçekleştirilir. Simülasyon sürecinde altyazı kare kare³⁹ olarak kontrol edilir, altyazıların boyut veya konumlarındaki sorun varsa değişiklikler yapılabilir, okunamayan altyazılar yeniden konumlandırılabilir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Gerekirse, çevirmen düzeltmeyi, uyarlamayı, çeviriyi düzeltir, geliştirir ve bu durumda yeni bir simülasyon gerçekleştirilir (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Altyazılar onaylanır. Altyazılar seçilen tekniğe (örn. Gravür ve diğer) göre film haline getirilir ve bir ana kopya oluşturulur. Gerekirse, film optimum⁴⁰ altyazı kalitesini sağlamak için özel olarak işlenir. Son ürün izlenir, kalite onaylandıktan sonra da piyasaya sunulur.

Sağır ve işitme engelliler için altyazılı yayın yapılması tercüme gerektirmez, çünkü amaç, yazılı bir diyalog veya sesli yorumun yorumlanmasıdır. Bu, bir dereceye kadar basitleştirme ve bölgesel aksan gibi belirli özelliklerin kaybedilmesi anlamına gelebilir. Altyazılar, geleneksel bir renk koduna göre görüntülenir; böylece izleyiciler hangi sözcüklerin diyalog, iç monolog veya ses açıklama yorumu olması gerektiği hakkında bilgi sahibi olurlar (Gouadec, 2007:49).

1.15.4.3. Üstyazı Süreci

Üstyazı, aktörlerin veya şarkıcıların sözlerinin sahnenin üzerinde gösterildiği bazı operalarda ve tiyatrolarda kullanılan tekniğe denir. Bu, altyazının canlı şeklidir. Fakat bu teknikte sözcüklerin sahnedeki eylemle elle senkronize edilmesi gerekir. Üstyazı açıkçası, eserin librettosunu⁴¹ ve mümkün olduğunca eserin mevcut çevirilerini kullanacaktır, ancak başlıklar belirli sahne yönlerine uyarlanmalıdır (örneğin, yönetmen orijinal çalışmada belli kesintiler yapabilir). Üstyazıların belirli aktörlerin veya şarkıcıların kişiliklerine de uyum sağlaması beklenebilir. Düet ve koro parçaları, belirli

³⁹ Kare kare (film çekimi)

⁴⁰ Uygun değer

⁴¹ Bir operanın metni veya diğer uzun vokal çalışmalarıdır.

zorluklar çıkarabiliri farklı bölümlerin açıkça belirtilmesi gerektiğinden zıt renkler kullanımı faydalı olabilir.

Üstyazılar, özel olarak tasarlanmış bir lineer ekran üzerindeki bir PowerPoint sunumunun ögesine göre görüntülenecek içeriğe benzetilebilir. Yapılması gereken tek şey, üstyazıları önceden hazırlamak ve ardından vokal hareket ilerledikçe göstermektir. Kaynak libretto veya metnin kendisidir.

Üstyazı işlemi, zihinsel bir çeviklik ve yazı yazma becerisi gerektirir. Buna ek olarak her bir altyazı bittikten hemen sonra otomatik olarak görüntülenebilen özel yazılım işlevleri gerektirir (Gouadec, 2007:49).

1.15.4.4. Dublaj Süreci

Dublaj süreci; bir yabancı dil versiyonu üretme hakkını satın alan bir distribütör⁴² tarafından başlatılır. Dublaj süpervizörünün⁴³ veya yönetmenin işe koyulmasıyla başlar. Süreç şu şekilde gelişir:

Başlangıç: Dublaj yönetmeni, seslendirilecek olan görsel, işitsel bir ürünü teslim alır. Basitlik ve rahatlık uğruna, ürün başka bir ortamda çoğaltılır. **Takım kurulumu:** Dublaj yönetmeni, en azından aşamaların her biri için (algılama, uyarlama, kaligrafi⁴⁴ -eğer manüel olarak dublaj yapılırsa- sanatçı ve komedyenlerin planlanması, kayıt yapma, mixleme, geri alma) bir uzman olmak üzere ekibi kurar. **Transkripsiyon:** Eğer orijinal senaryo kağıtta mevcut değilse, bir kağıda dökülür. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir) **Kabul:** Çevirmen, bağdaştırıcı, yazar, senaryo ve bu ürünle ilgili her ilgili eşlikleri dublaj için alır.(çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisindedir). Bazı durumlarda, dublaj yönetmeni senaryonun bir çevirisini alır. Bu çeviri, senkronizasyona hiç önem verilmeden herhangi bir çevirmen tarafından yapılır. Bu aşamada orijinalinin sadık bir çevirisini yapma eğilimindedirler. Daha sonra dublaj ekibi, bu çeviriyi filmin durumuna ve senkronizasyonuna uyacak şekilde uyarlarlar. (daha sonra senkronize

⁴² Dağıtıcı

⁴³ Bir iş yerinde denetleme ve kontrol işini yapan üst düzey yönetici, denetleyici" anlamındaki bir kelimedir. Kısaca denetmen, yönetici, müfettiş vs.

⁴⁴ Hat sanatı ya da kaligrafi, yazı sistemleri ve yazı öğeleri kullanılarak geliştirilen, sıklıkla dekoratif amaçla kullanılan, bir görsel sanat türüdür.

etmek için). Çevirmen, yerelleştirici ve yazar, şartnameyi sağlarlar (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Görüntüleme: Çevirmen, yerelleştirici ve yazar, çoğaltma için ortamı görüntüler (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Çevre: Dublaj ortamı (platform, donanım, yazılım ve çeşitli kaynaklar) kurulur (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Dublaj için sürüm: Senaryoyla birlikte dublaj için bir versiyon hazırlanır (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Bunun anlamı; malzemenin bir çalışma ortamına aktarılması ve materyalin uygun biçimde dönüştürülmesidir (örn. kullanılan yazılımı format gerekliliklerine uydurma). Kurulum: Dublaj versiyonu, dublaj ortamında ayarlanır (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Algılama: Bant üzerinde şunları saptama (zaman kodlarına göre) ve işaretlemeyi içerir: Döngüler, sahnelerden kısa (15 ila 50 saniye arası) alıntılar, film karesi değişiklikleri, cümle ekleyip çıkarma, solunum sesleri, kahkahalar, bağırtilar, izleyici, gördüğü ile duyduğu şey arasındaki uyumsuzlıklardan dolayı rahatsız olacağından, dudak hareketleri, ağız açma ve kapama hareketleri ile diyalogları senkronize etmek. Yerel sürümündeki dudak hareketleriyle, uluslararası versiyondaki dudak hareketlerini değiştirmek, her karakterin diyalogunu tanımlamak ve işaretlemek gerekir. Böylece herkes, ne zaman, hangi saatte ne kadarını söylediğini bilir. Belirli bir karakter tarafından konuşulan tüm diyaloglar rythmo⁴⁵ bandında aynı çizgide görünür ve renkler tekdüze renkle kodlanır. (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde) Çeviri: Senaryodaki diyalog ve diğer unsurların yerelleştirilmesidir. Yani; yerelleştirme uzmanı, diyalogları doğrudan her şeyin eşitlendiğinden emin olarak zaman kodlu görüntü bandına yeniden yazar.

Dublaj yazılımı, kaligrafi, senaryo ve ilgili karakterler için diyalogların tablo halinde gösterimini otomatik olarak oluşturur (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Yazılım mevcut değilse, yerelleştirme uzmanı, her bir bant öğesi için TC⁴⁶ girişi ve TC çıkışı belirlen bir dosya oluşturmak için bir kelime işlemci kullanır. Son okuma ve kalite kontrolü, gerekli düzeltmeler ve değişiklikler ile uygunluk kontrolleri yapılır (çevirmenlerin sorumluluk alanları içerisinde). Simülasyon: Yerelleştirme uzmanı, her şeyi eşitlendiğinden emin olmak için rythmo bandında görüntülediğı gibi çeviriyi

⁴⁵ Seslendirme uzmanı metni görür ve videoda bir tür "ilerleme çubuğı" nun görsel yardımı alması gibi ona videonun üzerine bindirildiğinde metin okumak için gereken süreyi gösterir..

⁴⁶ Zaman kodu

yüksek sesle okur. Duruma göre, diyalog dosyasının rythmo bandına yeniden entegrasyonu yapılır. Eğer dublaj manuel olarak yapılırsa: a. Kaligrafi (diyalogların manüel kayıtlarının alınması) veya diyalog metinlerinin dışa aktarımı. b. Çalışma programlarının oluşturulması gerekir. Aktörler veya komedyenler dublajlı yapılmış versiyonunu kayıt etsinler diye ortaya çıkan çalışma kayıt stüdyosuna gönderilir. Bu, diyalog dosyasının dışa aktarılmasıyla yapılabilir. Üretim sonrası yöneticisi bir ses stüdyosu (kayıt) yöneticisi ile anlaşır. Ses kayıt yöneticisi komedyenleri veya aktörleri seçer. Ses kayıt yöneticisi bir stüdyo kayıt programı oluşturur. Ses mühendisi, müzik ve ses efektlerini içeren IV (uluslararası versiyon) tüm diyalogları, sesleri, gülüşmelerin veya hıçkırık seslerini, solunum seslerini, köpeklerin havlamalarını vs. siler. Kayıt: Komedyenler veya aktörler diyalogları kaydederler. Bundan sonra bir döngü devam eder. Döngüler sırayla numaralandırılır. Her döngüde semboller, atış değişikliklerini, ağzı açıp kapatmayı, kahkahaları, öksürükleri, öpücükleri, karakterin ağızdan veya burnundan solunması gibi olayları belirtir.

Komedyenlerin veya aktörlerin senaryoyu okumadığı ya da filmi izlemediği durumlarda kayıt yöneticisi tavsiye ve rehberlik sağlamalıdır. Ayrıca, sahneler kronolojik sırayla kaydedilmelidir. Belirli bir sahnenin orijinal halini görüntüler ve diyalogu kaydederler. Eğer bu tatmin edici ise, bir sonraki sahneye geçerler, değilse kayıt yöneticisi komedyenlere veya aktörlere yeni açıklamalar ve talimatlar verirler (diyaloglar da tadil edilebilir). Ve döngünün yeni bir kaydı yapılır. Değişikliği doğal olarak yapmak zaman kazandıran bir süreçtir.

Mikslemek⁴⁷: Burada yerel versiyon film müziği, yerleştirilmiş sesler ve efektlerle (telefon, TV, uzaktan bağırma, arka plan sesleri, vb.) karıştırılır ve tekrar senkronize edilir. Önemli olan nokta, görüntülerin ve seslerin mükemmel bir şekilde senkronize edilmesidir. Burada genellikle kalite kontrolleri ve test döngüsü yer alır. Yerel sürüm, nihai yerel sürümü oluşturmak için uluslararası sürüme aktarılır. Yerleştirilmiş son sürüm, post prodüksiyon yöneticisine gönderilir. Layback⁴⁸ (video) veya mastering. Son ses karışımı video düzenleme masasına geri aktarılır. Yerel ses kaydını entegre eden

⁴⁷ Sesleri birbirine katmaktır.

⁴⁸ Bitmiş ses karışımını video düzenleme masasına geri aktarımı.

filmin esas kopyası oluşturulur. Duruma göre, dublaj stüdyosu gerekli tüm vizeleri almak için ilgili makamlardan izin almak için başvurur. Son kopyalar oluşturulmuştur.

Seslendirme, çevirmenlerin kültürel nedenlerle karşılaştığı sorunların mükemmel bir örneğidir. Bu nedenle, örneğin, çevirmen, yerelleştirici, belirli bir ülkedeki izleyicilerin anlayamayacakları referansları aramaya, konuşma dillerine dikkat etmeye, şakalara dikkat etmek durumundalar. Yerelleştirme uzmanı bazen de, çevrilecek diyaloglar aslında örtülü ifade varsa olduğu gibi bırakmalı ya da aksine orijinalde örtük olanı açıkça belirtmelidir. Uyarlamanın büyük kısmı konuşmanın veya herhangi bir hedef dilin aksanı ve ritmi ile sözel davranış özelliklerinin seçilmesi yoluyla yapılabilirken, orijinaldeki beden dili ve ifadeleri de bu işleme dahil edilmelidir. Üstüne üstlük, farklı ülkelerdeki izleyiciler diyalog dengesi ve ses efektleri ile alakalı farklı beklentiler içindedirler. Bazıları diyalogun herhangi bir kısmını ses efekti ile örtmek istemezken diğerleri ise umursamazlar.

Aslında, dublaj işlemi, yerelleştirilmiş senaryoyu kültürel, dilsel ve teknik kısıtlamaları uyarlamak için çok uzun ve karmaşık bir süreçtir. Bu işlemin başarısı, senaryonun çevirisinin bir veya birden fazla çevirmen tarafından yapılmaya başlanıp başlanmamasına çeviriyi yapacak yerelleştirme uzmanı ve çevirmen arasında sürekli yapılan toplantılar sonucunda diyalogların doğal olduğuna ve eylemler ve karakterlerle mükemmele eşleştiğinden emin olana kadar sürecin devam etmesine bağlıdır. Çeviri ve diyaloglar konuşulmalı ve tekrar tekrar kontrol edilmeli ve gerekiyorsa değiştirilmelidir. Eğer gerekiyorsa kayıt aşamasında bile, senaryoda değişiklikler ve uyarlamalar yapılmalıdır. Kaydın zorluğu hakkında bir fikir edinmek için (ilgili herkes tarafından kabul edilebilir bir uygulanabilir program oluşturmanın zorluğuyla başlayarak) bir film veya video içerisindeki farklı karakterlerin ve etkileşimlerin sayısını göz önüne almak yeterlidir. Bu süreç mükemmel işlemeli çünkü çeviri ve ses parçasındaki ufak bir eksikliğin izleyiciler üzerinde olumsuz bir etkisi olacaktır. Bu nedenle, dublaj ekibinin (dublaj yöneticisi, çevirmenler, yerelleştirme uzmanları, ses mühendisleri, aktörler veya komedyenler ve diğerleri) en ufak kültürel, dilsel ve teknik ayrıntılara abartılı bir şekilde, aşırı titizlikle dikkat etmesi gerekir. Uygulama özellikle zordur, çünkü çevrilmiş sekans hem orijinal konuşma dizisinin süresi, hem de herhangi bir görülebilir dudak hareketiyle (oyuncunun yüzü görüldüğünde) uyuşmalıdır. Bu, özellikle bazı

dillerde, biktırıcı olabilir. Bu teknik aynı zamanda dudak senkronizasyonu olarak da adlandırılır. 3 boyutlu grafik uygulamaları orijinal dudak hareketlerini uyuşmazlığını düzeltmek için kullanılabilir bir yöntem olabilir (Gouadec, 2007:50-54).

1.16. Yerelleştirme ve Kültür

Kültür kavramının yerelleştirme içindeki önemini ifade etmeden önce genel olarak kültürün ne olduğunun ifade edilmesi gerekir.

Kültür, bir kuşaktan diğerine geçen değerler btn yani ahlak, inanç, kurallar, ritüeller, gelenekler gibi öğelerin birleşimidir. Özellik olarak adlandırılabilcek bu farklı öğeler hem görünür hem de görünmezdir. Görünür nitelikler, kullanılan gıda maddeleri, toplumun giyinme tarzı, araçlar ve tekniklerdir. Görünmez nitelikler ise buna karşın inançlar, değerler, toplumun insanların düşünme biçimleridir.

Hem görünür hem de görünmez nitelikler, kültürün özünü yaşatmak için çok önemli olmakla birlikte, yerelleştirme bakış ağısına göre, görünmez nitelikler daha fazla ağırlık taşır. Bir organizasyonun pazarlama stratejileri, bir organizasyonun ürün veya hizmetini başlatmaya çalıştığı yerel kültürüne büyük ölçüde bağlıdır. Uygulanacak strateji, bir ürünün hedef kitlede kabul veya reddedilmesini sağlar.

Yerelleştirme içindeki önemine gelince, şirketlerin ilk amacı pazarlamak istedikleri ürünlerinin hedef kitlenin kültür öğelerine uyumlu şekilde yani yerel kültürel semboller, renkleri, resimleri tüm içeriğin uyarlanmasıyla yapılmasıdır. Özetle yerelleştirme yapılmış ürünler veya hizmetleri sanki o hedef kitle için hazırlanmış hissini uyandırmalıdır. Ancak hedef kitle yerelleştirilmiş ürünü kendi kültürleriyle ilişkilendirebilirse, sonuç kesinlikle ürünün lehine olacaktır.

şirketler bir bölgede ürün pazarlayacakları zaman o bölge için pazarlama stratejisi belirlemeye çalışırlar. Bu strateji belirlenirken de anketlere büyük miktarda para harcarlar. Bu harcamanın amacı da sadece yerel kültürü anlamak ve yerel halkla güçlü bir ilişki kurmaktır. Çünkü onların değerlerini, inançlarını, ritüellerini, çalışma biçimini anlamadan onlarla bir bağ kurulamaz.

Hedef bölgede bulunan kitlenin kültürünü anladığınız takdirde uygun pazarlama ve reklam stratejilerini hayata geçirebilirsiniz ve hedef müşterilerle bağlantı sağlamanız mümkün olur ve de bu sayede de onlar tarafından ürün ve hizmetlerinizin farkına varılır bu da sizin küresel erişiminizi ve dolayısıyla artan pazar payınızı genişletme yolunuzu kolaylaştırır.

Konunun, yani kültürün öneminin daha iyi anlaşılması için, kültürün önemi görmezden gelindiğinde ya da kültür öğeleri yanlış yorumlandığında sonuçlarının nasıl olacağının görülmesi faydalı olacaktır. Mesela, potansiyel müşteriler kaybedilir ve şirkete olan güven sarsılır, hedef bölgede sağlamış olduğunuz ürün ve hizmetleriniz reddedilir, satışlarınız azalır veya hiç satış yapamazsınız bu yüzden gelir kaybı yaşarsınız ve şirket yasal yaptırımlarla, cezalarla karşı karşıya kalabilir.

İşte, kültürün ihmal edilip görmezden gelinmesi bu kadar vahim sonuçlar doğurabilir. Bir şirketin kültürü dikkate almadığında sonuçların ne kadar vahim olacağını birkaç örnek vererek pekiştirebiliriz.

Ortadoğu'da 2003 yılında Xbox oyunları olumsuz tepki almıştır. Oyun, arka planda Kuranı Kerimden ayetler kullandığından ve ayetler de İslam'da Allahın sözleri olduğundan saygı duyulması gerektiğinden, bu durum Müslüman cemaat arasında öfkeye yol açmıştır. Bu nedenle oyunları tamamen reddedilmiş ve şirket tüm oyunlarını geri çekmek zorunda kalmış, sonuç olarak da potansiyel müşterilerini kaybetmiş ve satışları kesilmiştir. Diğer bir örnek ise, nüfusun çoğunun Budist olan Budizm dinine tabi olan Tayland'da Buda heykelinin başında oturan bir adamı gösteren film afişinin ortaya çıkmasından sonra, Budizm'e karşı çok hassas olan insanlar bu filme karşı öfkelenmişler ve bu filmi reddetmişlerdir. Hatta Sri Lanka ve Malezya'daki rahipler posterin hemen kaldırılmasını ve değiştirilmesini ve halka da filmi izlememeleri çağrısında bulunmuşlardır.

Bu nedenle, herhangi bir bölgeye girmek için bir firmanın önce hedef kültürü anlaması ve daha sonra, hedeflenen müşterilerin ürün ve hizmetleriyle bağlantılı olmasını

sağlamak için uygun pazarlama ve reklam stratejisini uygulaması gerekir. Bu da, küresel erişimin artmasını ve satışların çoğalmasını sağlar.⁴⁹

1.17. Yerelleştirme Yetileri

Bu yeterlilikleri çok dilli yerelleştirme proje yönetimi ve çeşitli ekip uzmanlarına dayanarak 1) Yönetim, 2) Teknoloji, 3) Dil-Kültür gibi üç kategoriye ayırabiliriz.

1.17.1. Yönetim Yetisi

Yönetim yetisi; standart GILT süreçlerini, bir yerelleştirme projesinin çeşitli birleşenleri (aşamaları, görevleri, ekipleri) yerelleştirme modellerini (şirket içi, dış kaynaklı veya çeşitli kombinasyonları) ve arzulanan müşteri çıktılarını, yerelleştirilebilirlik derecesini, diğer bir deyişle, kaynak metnin yerel pazarlara uyarlanabilme derecesini ve çevrilmiş metnin kolayca çıkartılmasını ve yeniden eklenmesini sağlayan uluslararası bir dosya biçiminde nasıl değerlendirileceğini, somut son kullanıcı ihtiyaçlarına göre gerekli olan lokalizasyon derecesinin (örneğin, tam veya kısmi), "içerik" ve "ürünün" (işlevsel kullanıcı uygulaması vs. saf bilgi) nasıl değerlendirileceğini, çeşitli düzey ve türdeki bilgilerin nasıl analiz edileceğini kapsar.

Değerlendirme, sınıflandırma, öncelik verme ve yönetme; görevlerin ve sorunların (potansiyel sorunlar dahil) usule uygun olarak nasıl tanımlanabileceğini, bilgi ve tecrübeye dayalı seçimler ve çözümler sunmayı, dünya ve konu bilgisinin nasıl uygulanacağını, sosyo-kültürel bağlam, kaynaklar, teknolojiler, modeller, edinilmiş beceriler ve sağduyu süreçlerini kapsar. Aynı zamanda, üstün iletişim aktarımına ulaşmak amacıyla görev ve sorunlara standart ve yaratıcı stratejileri nasıl uygulayacaklarını, görevleri ve olası sorunları (yani risk yönetimi) dikkate alan, standart ve yaratıcı seçenekler içeren proje planlarının nasıl hazırlanacağını, program veya içerik mühendisliği ve tasarımı, masaüstü yayıncılık ve / veya web tasarımı, çeviri ve düzenleme, terminoloji dahil olmak üzere çeşitli ekipler arasındaki takım sinerjisinin nasıl yönetileceğini, çeviri belleği (TM) ve / veya başka bir CAT aracı (MT dahil) kalite kontrol prosedürlerinin nasıl oluşturulacağını ve uygulanacağını kapsar. Projeyi; kalite

⁴⁹ <http://binarysemantics.com/blog/index.php/importance-culture-localization/>

* Bu çalışmadaki yapılan çevirilerin tümü yazara aittir.

kontrolü, standartlara uyum ve test etme açısından değerlendirmeyi ve etkili iletişim kurma, müzakere etme becerilerini kapsar. (Folaron,2006: 213-216).

1.17.2. Teknoloji Yetisi

Teknoloji yetisine sahip olan bir çevirmen şunları bilmeli ve uygulamalıdır: Veriyi ilgilendiren temel kavramlar (oluşumu, yapısı ve organizasyonu, ambalajlama, yönetim ve geri çağırma). Veri tabanını neyin oluşturduğu (alanlar, tablolar, kayıtlar, vb.) ve verilerin çok dilli uygulamalara nasıl uygulanacağı, mevcut teknolojiler açısından belge içeriğini neyin oluşturduğu, kaynaştırma içeriği oluşturmak için kullanılan teknolojiler ve yerleştirme ile ilgili kaynak içerik verilerini yerleştirme ile ilgili olmayan veriden (ayırıştırma-yerleştirme-birleştirme paradigması) ayıran teknikler, (ayırma genellikle tamamlanmamış küreselleşme veya uluslararasılaştırma durumunda bir sorundur), temel ilişkiler: parçaların tamamına, veri nesneleri (öğeler ve nitelikler; değişkenler), bilgi paketleme, paketin açılması ve yeniden paketlenmesi, çeşitli iş akışı türleri, proje kaynak içeriğinin formatlarını analiz edebilmek ve bu içeriği proje boyunca manipüle etmek için hangi araçların, teknolojilerin ve uzmanlığın değerlendirileceğini bilmelidir. O anki araç ve teknolojiler, CAT ve yerleştirme araçları ile yerleştirilen uygulamalar ve içerikler açısından beklenen işlevsellik olmaması durumunda yaratıcı stratejileri uygulayabilecek (veya uygulayabilecek) kullanılabilir kaynaklar ve yedek çözümler, insan-bilgisayar etkileşimi ve ergonomi de dahil olmak üzere temel bilgi, içerik, iletişim ve web teknolojilerini destekleyen dinamikler, belge yönetim sistemleri, mobil cihazlar, otomatik iş akışı ve kurumsal uygulamalar (içerik yönetimi) da dahil olmak üzere çeşitli sistemlerin ürettiği ve bunları üreten içeriği tercüme etmek ve yerleştirmek için uygulanan teknolojiler, sistemler, küreselleşme yönetim sistemleri, bilgi yönetim, sistemleri, kurumsal kaynak planlama sistemleri, vb.) her tür web etkinli uygulamaları yetisine sahip olmalıdır.

Veritabanı sistemleri, World Wide Web Konsorsiyumu tarafından desteklenen standartlara dayalı içerik oluşturulması ve değiştirilmesi (XML, XLIFF, TMX, TBX, OLIF, OSCAR) ve genel açık etiket, karakter setleri ve kodlama, özellikle Unicode, karakter kodlaması, yerel ayarlar, yerel sözleşmeler, kültürel konular ve bunların uygulanması teknik açıdan uluslararasılaştırma ve uluslararasılaştırılmış kaynak içeriği tasarım aşamasının başlangıcında, yerleştirmeden önce, ondalık sayı, zaman, para

birimi ve ölçüm biçimleri gibi sıralama, imla gibi bir sistemin yerel ayarları uyarınca içeriğin dilsel / kültürel adaptasyonu, böylece son kullanıcı dil ve senaryoyu kaybetmeden veya bozulmadan kendi içindeki bilgileri işleyebilmelidir (Schäler 2003: 106-109). Çeşitli dil ve komut dosyaları için biçimlendirilmiş ve çeşitli platformlar ve çevre birimleri için kodlanmış sayısal içeriğin işlenmesi gibi uzmanlık alanlarını yazılım uygulamaları için programlama ve mühendislik, özellikle de daha sonra yerelleştirmeyi kolaylaştırmak, web için yazma (belge yapısı, meta ve işaretleme dilleri; SGML, XML, HTML ve diğerleri; metin biçimlendirme, yazı tipleri; görüntüleme), multimedya bileşenlerinin ve uygulamalarının oluşturulması, veritabanı oluşturma ve yönetme (terminoloji ve çeviri belleği veritabanları dahil), masaüstü yayıncılık, CAT / MT / L10N araçlarını (özellikle araçları ve teknoloji işlevlerinin dayandığı ilkeler ve özellikle teknolojilere çeviri uygulanırken) kullanabilmelidir (Folaron,2006: 213-216).

1.17.3. Dil-Kültür Yetisi

Dil-Kültür yetisine sahip olan bir yerelleştirme uzmanı; bilgisayar yazılım programcılığının geliştirilmesi, farklı coğrafi bölgelerdeki farklı dil aileleri için web kodlaması ve biçimlendirme açısından yerelleştirme geçmişi, kültürel açıdan diller ve çeşitli dil-etnik gruplarla temas, gelişen bilgi ve iletişim teknolojileriyle etkileşim içindeki pazarlar, hükümetler ve finansal kurumlar tarafından getirilen ekonomik küreselleşme, küresel ölçekte bilgi ekonomisi ve/veya bilgi ekonomisini oluşturan ağ tabanlı organizasyon yapıları ve kültürleri hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Bununla birlikte; çeviri / yerelleştirme için kontrollü dil ve kaynak içerik yazarlığı, lokalizasyon ve uluslararasılaşma danışmanlığı, iki seviyeli kültürel adaptasyonun uygulanması "genel" (renkler, imgeler, işaretler, semboller, sesler, tarihçe, terimler ve kısaltmalar) ve "radikal"(eğlence, eğitim ve öğretim, toplumsal cinsiyet, hoşgörüyle karşılanan davranışlar, problem çözme davranışları, kültürel tutum davranışlar) tutum ve davranışlar hakkında da bilgi sahibi olmalıdır (Folaron,2006: 213-216). Yerelleştirme uzmanı olmayı amaçlayan bir çeviribilim veya mütercim tercümanlık öğrencisinin bu yetilerle kendisini donatması yapacağı işte başarılı olması için gerekli olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM 2: YERELLEŞTİRME SÜRECİNDE KULLANILAN ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ

Brian Mossop'ın "Kalem kâğıtla çeviri yapamıyorsan, en son teknolojiyi de kullansan, yine beceremeyeceksin." Sözüyle bazı tez ve makalelerde çok defalar karşılaşılabilir. Bu çalışmada, teknolojinin çok önemi olduğu hemen hemen her fırsatta vurgulanmıştır. Bu görüşe ile ilgili şöyle yorum yapılabilir: Zaten çeviri yapmasını bilmiyorsan kalem kağıdın olsa da yine çeviri yapamayacaksın ve buna ek olarak eğer çevirmen olarak çalışıyorsan çeviri yapmayı bilmen de kağıt kalemin olması da günümüzde yeterli değildir aynı zamanda çeviri teknolojilerini de bilmen gerekir. Yani nasıl AutoCAD bilmeyen mühendis olmazsa, teknoloji araçlarını bilmeyen de çevirmen olamaz. Hele hele yerelleştirme uzmanı hiç olamaz. Çünkü yerelleştirme teknik bir alandır. Teknoloji araçları çevirinin olmazsa olmazıdır.

Küreselleşme sonucunda bilgisayar, internet ve sürekli gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri (ICT) dünya çapında kurumların çalışma alanının, yönünün ve iş akışı planının değişmesine yol açmıştır. Bu değişim çevirmen profilinde de değişime yol açmıştır. Kalın sözlükler etrafında bir yığın kitaplar arasında tek başına çalışan bir çevirmen imajı, günümüzde bilgisayarı, interneti olan, elektronik sözlükleri, çeviri yazılımlarını kullanan bir çevirmen imajına dönüşmüştür. Haliyle bu değişiklikler sebebiyle işveren konumunda olanların da istekleri değişmiştir. Çevirmenler değişen şartlara nasıl uymak zorunda kaldılsa, aynı şekilde çeviri firmaları da farklı müşterilerin farklı ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılamak amacıyla mesleki prosedürlere uymak zorunda kalmışlar ve kendilerinin yeni şartlara göre donanımlarını artırmışlardır. Bu farklılıklar ve değişimler de Çeviribilimde farklı paradigmlar doğmasına neden olmuştur. Bunlardan ilki teknoloji paradigması diğeri de yerelleştirme paradigmasıdır.

Teknoloji, ofis programları ve yazılımları, iletişim ve haberleşme, kelime işleme, veri toplama ve internette hesaplama ve sunum yapma gibi işleyiş ve performansla ilgili temel ihtiyaçlara cevap verdiği gibi, Çeviri Ortamı Araçları (TEnt)⁵⁰ veya Bilgisayar Destekli Çeviri Araçları (CAT) olarak bilinen çeviri yazılımlarının, çeviri yapabilmek için farklı süreçlerde kullanılmasına da müsaade eder. Bu çevirmen dostu, çevirmen

⁵⁰ Translation Environment Tools.

yardımcısı araç ve teknolojiler, terim, dizi ve segment seviyelerinde terminoloji veri tabanları, konkordansları⁵¹ ve çeviri hafızaları aracılığıyla çevirmenlere veri sorgusu yapma, karşılaştırma ve gerektiğinde de bu verileri çağırma olanağı sağlar. Ayrıca çevirmenlerin yoğun iş yüküne yardımcı olup, çoğunlukla çoklu, karışık, dosya formatlarında çalışarak hedeflenen, kaliteli bir profesyonel işi istenilen sürede teslim etmelerine yardımcı olurlar.

Teknoloji çeviri sürecine dahil olması ve kullanımı ile ilgili farklı görüşlerden ötürü aşağıdaki farklı yöntemler meydana gelmiştir. Ve bununla beraber de teknolojiyle ilgili terimler ve onların kısaltmaları da çeviri sürecine dahil olmuştur. Mesela, İnsan Çevirisi (HT), Bilgisayar Destekli Çeviri (CAT), Makine çevirisi (MT), Makine Destekli İnsan Çevirisi (MAHT) ve İnsan Destekli Makine çevirisi (HAMT). MAHT (CAT veya TEnT dâhil) çevirmenlerin çeviri süreci esnasında çeviriye yardımcı bilgisayar programları kullanması, HAMT ise çevirmenlerin makinenin çevirdiği metne müdahale edilecek yerler varsa müdahale edip son halinin verilmesi işlemidir. Çevirmen işini kolaylaştırdığı yazılıma eğilim göstermiş özel araçlar ve teknolojilerin ulaşılabilirdiği ve paylaşılabildiği, aynı zamanda kelime sayaçları, dönüştürme uygulamaları ve içerik bulma araçları gibi araçları kullanmaya başlamıştır. Çeviri ortamı için geliştirilen patentli veya açık kaynaklı veya Google gibi arama motoru tabanlı araçlar, bağlantı kurduğu birçok bağlamdan gelen fonksiyonları sürekli olarak birleştirirler: proje yönetimi, çok dilli masa üstü veya internet sayfası yayıncılığı, yazılım, internet sayfası, oyunlar ve mobil araçların yerleştirilmesi ve otomatik (makine) çevirisi gibi.⁵²Aşağıda çeviriye yardımcı tüm araçlar genel olarak anlatıldıktan sonra yerleştirme sürecinde en çok tercih edilen, sektörde en çok kullanılan araçlardan daha detaylı bir şekilde bahsedilecektir.

2.1. Makine Çevirisi

Makine çevirisi (MT), yazılı metni veya konuşmayı bir doğal dilden diğerine çevirmek için kullanılan bilgisayarlı dilbiliminin (CL) veya doğal dil işlemenin (NLP) bir alt alanı olup, tam çeviri sürecinin otomasyonunun merkezindedir (Xiaojun, 2015:105).

⁵¹ Uygunluk.

⁵² <http://www.translationromani.net/tr/ceviri/teknoloji/ceviriteknolojileri>

Pym'in de dediği gibi bu çeviri yöntemi şu anda tek başına yeterli değildir. İnsan çevirisinin kalitesinin yanından bile geçemez. İnsan çevirisi kalitesinde olmasını beklemek de gerçekçi olmaz zaten. Bu çeviriye ancak düzenlemeye ve gözden geçirmeye ihtiyaç duyulacak bir ön veya kaba bir çeviri denilebilir (Pym, 2011:1-9).

2.1.1. Makine Çevirisi Kısa Tarihçesi

Makine çevirisi fikri 17. yüzyıla kadar uzanabilir. 1629'da René Descartes, farklı dillerde eşdeğer sembolleri içeren bir dil önerdi. "Makine çevirisi" alanı Warren Weaver'ın çeviri bildirisinde (1949) geçmiştir. Alanındaki ilk araştırmacı Yehosha Bar-Hillel araştırmasına Massachusetts Teknoloji Enstitüsünde (MIT) başladı (1951). Bunu Georgetown Üniversitesi MT araştırma ekibi, 1954'te Georgetown-IBM deney sistemini kamuya açıklayan bir sunum takip etti (1951). Japonya ve Rusya'da (1955) MT araştırma programları açıldı ve ilk makine çevirisi (MT) konferansı Londra'da (1956) gerçekleştirildi. Araştırmacıların, ABD'de (1962) Makine Çevirimi ve Hesaplamalı Dil Bilimleri Derneği kurulduğundan ve Ulusal Bilimler Akademisi, makine çevirisini (1964) incelemek için Otomatik Dil İşleme Danışma Komitesi (ALPAC) oluşturulduğundan beri bu alana katılmaları devam etmiştir. Bu alanda, gerçek ilerleme çok daha yavaştı ve on yıllık uzun araştırmanın beklentileri karşılayamadığını tespit eden ALPAC raporu (1966) sonrasında, bu alana ayrılan finansman büyük ölçüde azaltıldı. Savunma Araştırma ve Geliştirme Mühendisi (DDR & E) tarafından 1972 yılında yayınlanan bir rapora göre, büyük çaplı MT'nin fizibilitesi, Logos makine çevirisi sisteminin, çatışma sırasında askeri el kitaplarını Vietnamcaya çevirme başarısı ardından yeniden kuruldu.

Fransız Tekstil Enstitüsü ayrıca, özet akışlarını Fransızca, İngilizce, Almanca ve İspanyolca'ya tercüme etmek için makine çevirisini kullandı (1970). Brigham Young Üniversitesi, Mormon⁵³ metinlerini otomatik çeviri ile çeviren bir proje başlattı (1971).Ve Xerox, teknik el kitaplarını çevirmek için Systran 'ı kullandı (1978). 1980'lerin sonundan başlayarak, hesaplama gücü arttıkça ve çeviri daha ucuz hale geldiğinden, makine çevirisi için istatistiksel modellere daha fazla ilgi gösterildi. Çeviri bellek teknolojisini geliştiren ve pazarlayan ilk kişi olan Trados (1984) de dahil olmak

⁵³ 1830'da ABD'de Joseph Smith, Jr. tarafından kurulan, Latter-Day Saints İsa Mesih Kilisesi üyesi.

üzere çeşitli MT şirketleri kuruldu.(1989). Rusça, İngilizce, Almanca, Ukraynaca için ilk ticari makine çevirisi sistemi Kharkov Devlet Üniversitesi'nde (1991) geliştirildi.

İnternetteki makine çevirisi, Systran ile başladı. Küçük metinlerin ücretsiz çevirisini (1996) sunan AltaVista, Babelfish, günde 500.000 çeviri başvurusu aldı. (1997). Franz-Josef Och (Google'ın Tercüme Geliştirme Bölümünün gelecekteki başkanı) Darpa'nın makine çevirisi yarışmasını kazandı (2003). Bu süre içerisindeki diğer yenilikler ise, açık kaynaklı istatistiksel makine çevirisi motoru Moses (2007), Japonya'daki cep telefonları için bir metin ve SMS çeviri servisi (2008) ve İngilizce, Japonca ve Çince için konuşma işlevleri yerleşik bir cep telefonu, (2009). Google, Google Çevirinin bir günde kabaca 1 milyondan fazla kitap hacmi kadar metni çevirdiğini açıklamıştır (2012).

Doğal dillerin tercümesi için bilgisayarların kullanılması fikri 1946 yılının başlarında A.D. Booth ve muhtemelen diğerleri tarafından önerildi. Warren Weaver, 1949'da "Çeviri" adlı önemli bir bildiri yazdı. Georgetown deneyi ilk başta böyle bir uygulama değildi. 1954'te Londra Üniversitesi'ndeki APEXC makinesinde İngilizce'nin Fransızcaya çevirmesi eylemini gösteren bir sunum yapıldı. O zamanlar konuyla ilgili birçok gazete ve hatta popüler dergilerde makaleler yayınlandı (örneğin, Wireless World, Eylül 1955, Cleave ve Zacharov'a bakın). Aynı zamanda Londra Üniversitesi'nde de görme özürlüler için olan alfabeye okuyan bir yazılım icat edilerek bu konuda bir çığır açılmıştır.

2.1.2. Makine Çevirisi Yaklaşımları

Makine çevirisi dil kurallarına dayanan bir yöntemi kullanabilir, bu da sözcüklerin dilsel bir şekilde çevrileceği anlamına gelir. Hedef dilin en uygun (konuşulan sözlü şekli) sözcükleri, kaynak dildeki kelimelerin yerini alır. Sıklıkla, makine çevirisinin başarısının, öncelikle çözülmesi gereken doğal dil anlayışında yatmakta olduğu savunulmaktadır.

Genellikle, kural tabanlı yöntemler bir metni çözümler, genellikle hedef dilde bir aracı, sembolik gösterim oluşturur. Aracı sunumunun niteliğine göre, bir yaklaşım, diller arası makine çevirisi veya transfer temelli makine çevirisi olarak tanımlanır. Bu yöntemler

morfolojik, sözdizimsel ve semantik bilgi ve geniş kural kümeleri içeren kapsamlı sözlükler gerektirir.

Yeterli veri sağlandığında, makine çevirisi programları çoğu zaman bir başka dili konuşan birisi tarafından diğer dili konuşan birisinin yazdıklarının yaklaşık anlamını elde edecek kadar, yeterince iyi çalışır. Zorluk, belirli yöntemi desteklemek için doğru türde yeterli veri elde etmektir. Örneğin, istatistiksel yöntemlerin çalışması için gerekli olan çok dilli büyük veri tabanı, dilbilgisi tabanlı yöntemler için gerekli değildir. Ancak daha sonra, dilbilgisi yöntemleri kullandıkları dilbilgisini dikkatli bir şekilde tasarlaması için nitelikli bir dilbilimciye ihtiyacı duyar. Yakın ilişkili diller arasında tercüme yapmak için kural tabanlı makine çevirisi olarak adlandırılan teknik kullanılabilir.

Günümüzde, farklı yaklaşımlar olmasına rağmen insanların bir bilgisayarı bir kaynak metne dayalı orijinal bir hedef metin oluşturmak için programlayıp programlamayacakları tartışılmaktadır. Bunlar, çeşitli veya kombine türler olabilir (örneğin IBM gibi çapraz platformlarda çalışmaktadır):

- a. Kural tabanlı diller arası makine çevirisi (örneğin, SYSTRAN, Eurotra, Apertium);
- b. Kural tabanlı aktarım makinesi çevirisi: a. Sığ transfer makinesi çevirisi (metnin önceden bilgisi yok) b. (Örneğin Matxin, OpenLogos);
- c. Kural tabanlı sözlük makine çevirisi (sözlük kayıtlarından başlar)
- d. Doğrudan makine çevirisi, kelimeleri doğrudan çevirir.
- e. İstatistiksel makine çeviri (SMT), iki dilli metin bütüncesi üzerinde çalışır.
- f. Örnek tabanlı makine çevirisi (EBMT), aslında iki dilli bir bütünce kullanan bir benzerlik tercümesidir.
- g. Melez tabanlı makine çevirisi (HMT), bu belgelerin avantajlarını ve dezavantajlarını dener. Hem kural tabanlı hem de istatistiksel MT (örn. Wordlingo).

Kural tabanlı yöntemler, kaynak metni belli bir seviyeye kadar ayrıştırır ve bu dezavantaj nedeniyle oluşturulan hedef metne insan müdahalesi gereklidir. Kural tabanlı makine çevirisini, düşük geri çağırma ve yüksek hassasiyet ile karakterize ederken,

istatistiksel sistemler her bir durumu ele almaya çalışmaktadır, ama en basit durumlarda bile hataya eğilimlidirler (Imre, 2015:187).

2.2. Çeviri Bellek Sistemleri (TM)

Çeviri araçları, günümüzde çevirmenlerin ve çeviri projesi yöneticilerinin çeviri eylemlerinin içinde daha çok yer almaya başlamıştır. Çeviri araçları çevirmenler daha kolay, daha hızlı ve daha verimli çalışabilsinler diye tasarlanmıştır. Dönüştürme programlarından Terminoloji yönetimi, çeviri belleği, makine çevirisi ve iş akışı ve proje yönetim sistemlerine kadar farklı çeviriye yardımcı araçlar vardır. Geliştirilme amaçlarından biri tekrarlanan çeviri çalışmalarındaki zaman kaybını azalmaktır. Fakat diğer yandan da iş yüküne farklı görevler eklemiştir, veritabanları ve benzerlerini yönetmek gibi. Çevirmen böylece teknoloji edincine sahip olma ihtiyacı duymuştur.

Çeviri bellek sistemleri, adından anlaşılacağı üzere "ezberlemek", çevirilerin bir çevirmen tarafından yapılması demektir. Çeviri belleği sistemlerinin çoğu (TM-sistemleri olarak da isimlendirilir), çeviri ile birlikte orijinal metni depolayan bir veritabanından oluşur. Segment çiftlerinin olduğu bir veritabanı. Burada "Segment" terimi, tercüme edilip veritabanına depolanan birimlerin tek bir sözcükten (örneğin, madde işaretli bir listedeki bir başlık veya bir öge) cümlecikler, eksiksiz cümleler veya tüm paragraflara kadar değişebileceğini belirtir. Araçlar, bir kesimi (segmenti), örneğin nokta veya paragraf işaretleri gibi bir dizi iç kuralla tanır.

Çeviri boyunca bu çeviri aracı, iki dilli çeviri belleğine tercüme edilmesi için otomatik olarak her yeni kaynak dil bölümünü arar. Aynı bölüm veritabanında bulunursa, sistem bu bölümle kaydedilen çeviriyi, çeviriciye yeniden önerilmek üzere bir öneri olarak sunar. Aynı segmenti bulamazsa, benzer segmentler aramaya başlayacaktır. Kaynak dil bölümleri (belgede ve veritabanında) yalnızca belirli bir yüzdeyle eşleştiği için bunlar bulanık eşleşmeler (fuzzy) olarak adlandırılır. Çevirmen, veritabanından böyle bulanık bir eşleşme önerisi aldığı anda, mevcut çeviri için ne kadarının yeniden kullanılabilir olduğuna karar verebilirler. Genellikle çevirmen, benzerliğin yüzdesi olan "bulanıklık" seviyesini bile ayarlayabilir. Böylece sistem, önerilen çeviride çok fazla değişiklik yapmak zorunda kalmadan yeniden kullanılabilen çeviriler sunabilir.

Dolayısıyla, bu şekilde bir çeviri bellek sisteminin kullanılması tutarlılığı hem artırabilir hem de bir çevirinin yazılma süresini kısaltır. Bu teknik dokümantasyon, el kitapları, talimatlar ve halihazırda çevrilmiş materyallerin güncellenmesi gibi tekrarlayan belgelerin tercümesi için özellikle geçerlidir.

Tercüme bellek araçları genellikle bir araç paketinin ana bileşenidir. Bu paketler, grupta sistemleri (alignment systems) diye adlandırılan geri dönüşüm araçlarını da sunmaktadır. Bunlar, böyle bir çeviri bellek aracında yeniden kullanmak için çeviri bellek sistemleri olmadan yapılan çevirileri gruplamak için kullanılır. Kaynak ve hedef dil dosyalarını okurlar, paralellik gösterenler kaynak dil bölümleriyle ilgili hedef dil bölümlerine bağlantı olarak önerirler. Daha sonra bir çevirmen bu bağlantıları inceler. Ardından, uygun görülen segment çiftleri çeviri belleğine aktarılabilir. Bundan böyle, sanki sistemin kendisiyle etkileşimli olarak çevrilmişlermiş gibi kullanılabilirler. Buna benzer araçların bir diğeri ise terminoloji yönetim sistemi aracıdır. Bu araç da tek terimleri veya cümlecikleri çevirileriyle beraber program hafızasında depolar. Çeviri belleği veritabanı ve terminoloji veritabanı tercüme sırasında birlikte çalışır.

Çevirmen yalnızca tüm bölümlerin çevirisi için öneri almakla kalmaz, aynı zamanda terminoloji veritabanında bulunan bu bölümdeki tüm terimlerin bir listesini de alacaktır. Böyle bir araç paketinin diğeri bileşenleri ise iş akışı veya proje yönetim sistemleri gibi dosya biçimi dönüştürme araçları için filtreler ve yardımcı programlar olabilir.⁵⁴

Çeviri bellek sistemleri ayrıca belge veya içerik yönetim sistemleri ile kullanılmak üzere özelleştirilebilir ve bazıları bir API (programlama arabirimi - kullanıcının başka bir uygulamadan çeviri bellek sistemini çağırmasını sağlayan programlama komutları) aracılığıyla bile programlanabilir.

Piyasada şu anda farklı çeviri bellek sistemleri vardır. Bu sistemler kelime sayısını vermek, istatistik analiz fonksiyonu yerine getirmek ve ön çevirim gibi ortak temel

⁵⁴ ⁵⁴ <http://www.unige.ch/eti/ptt/>

özelliklerin bir karşılaştırmasını içerir ve hatta bazıları da TMX⁵⁵ uzantısı kullanarak sistemler arasındaki veri değişimi olanaklarını sağlarlar.

Çeviri süreci yoğun ve yorucu olabilir, çünkü çok sayıda araştırma ve bağlamsal bilgi gerektiren çok sayıda konuyu kapsamaktadır. İyi ki dijital devrim, çeviri yükünü hafifletmeye, verimliliği, tutarlılığı ve kaliteyi artırmaya yardımcı olan araçlar, yazılımlar ve kaynakların ortaya çıkmasını sağladı. Aşağıda, çevirmenler tarafından düzenli olarak kullanılan ve çevirmenler için önerilen çeviri hafızalarından bazılarının listesi verilmektedir. SDL Trados Studio, MemoQ, Atril DéjàVu gibi masaüstü tabanlı (desktop-based) çeviri hafızalarının yanında Nubuto, Memosource, Wordbee gibi bulut tabanlı (cloud-based) ücretli yazılımların yanında OmegaT, Wordfast gibi açık kaynak yazılımlar da vardır. Yukarıda isimleri olanlar, piyasadaki yazılımlardan bir kısmı veya en çok tercih edilenler diyebiliriz. Tabii ki bunlarla beraber piyasada çok sayıda bu işlemleri yapan yazılımlar mevcuttur. Çevirmen, belgeleri çok daha hızlı çevirmek istiyorsa, bu yazılımlar terminoloji ve stil standardize edilebileceğinden tutarlılık kaybı olmadan bir belge üzerinde çalışmak istiyorlarsa veya daha önceden çevrilmiş cümleleri tekrar tekrar çevirmek istemiyorlarsa bu araçları kullanmayı tercih etmeleri faydalı olabilir.

2.2.1. Çeviri Bellek Sistemlerinin Kısa Tarihçesi

Çeviri hafızaları teknolojisi fikri, yaklaşık 30 yıl geriye dayanır. Profesyonel çevirmenin çalışma yerlerinin kökenleri ve temel bileşenleri üzerine bir makalede, Peter Arthern çeviri hafıza için başlangıç olacak orijinal fikrini, bilgisayar tabanlı terminolojinin potansiyel kullanımı üzerine bir makalede özetlemektedir (Hutchins, 1998: 294). Avrupa Komisyonu için çalışan çevirmenlerin, daha önce çevrilmiş metinlerin bazı bölümlerini yeniden çevirerek değerli zamanlarını harcadıklarına dikkat çeken Arthern, çevirmenler tarafından kolayca, yeniden erişilebilecek, kaynak ve hedef metinlerin bilgisayar ortamında depolanmasını önermiştir. Ardından bir başka tarihi fikir, Kay tarafından sunulmuş. Kay, ‘Dil içinde İnsanların ve Makinelerin Uygun Yeri’ isimli

⁵⁵ TMX formatının amacı, araçlar veya çeviri satıcıları arasında dönüştürülen kritik verilerin bu işlem esnasında çok az veya hiç kayıp vermeden işlemin tamamlanması için standart bir yöntem sunmaktır. Bu çeviri bellek verilerini tanımlamak için kullanılır.

makalesinde makine çevirisinin (yani tamamen otomatikleştirilmiş bir çeviri) yakında insan çevirisine uygulanabilir bir alternatif olacağını varsayan çağdaşlarının çoğunun aksine, insan çevirmenlerin çeviri sürecini kontrol altında tutması gerektiğini ve ilerleme biçiminin insan çevirmenlerine, çalışmalarında yardımcı olabilecek bilgisayar araçları geliştirmek olmalıdır görüşünü savunur (Kay, 1980: 3-23.). Ana bilgisayar sistemiyle bağlantılı bir terminal kuran Kay'ın temel amacı, var olan metin işlemciliğine özel çeviri araçları geliştirmek ve eklemektir. Bu araçlar, çevirmenlerin önceki kararları takip etmeleri ve aynı veya benzer kaynak metinlerin önceki çevirilerine erişimleri için çeşitli yollar içermelidir (bkz. Hutchins 1998: 295). Çeviri hafızalarının gelişimi için bir başka temel Melby tarafından 1981'de sunulmuştur. Melby'e göre bilgisayar tarafından üretilen iki dilli uyumaları çevirmenler için bir araç olabilir ve böyle bir aracın çevirmenlerin ilgili metinlerdeki potansiyel çeviri eşdeğerleriyle metin bölümlerini tanımlamalarına olanak sağlayabilir.

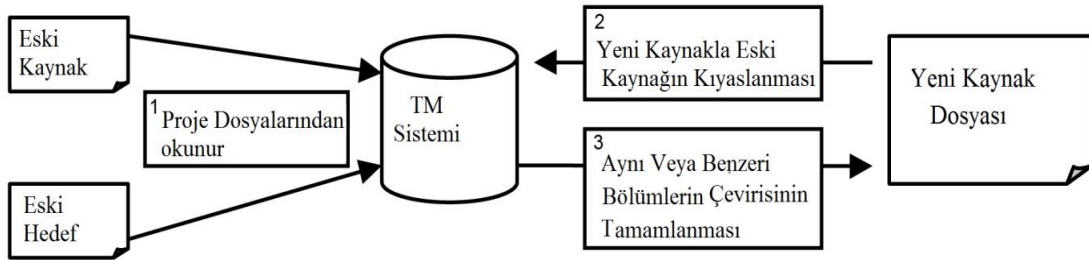
Hutchins, modern çeviri hafızası teknolojisine yönelik gelişmedeki diğer önemli adımlardan birinden bahseder. Bu adım da 1980'lerin sonlarında, Otomatik Dilde İşleme Sistemi (ALPS), Çok Dilli Sözcük İşlemcisi, kaynak ve hedef metinlerin eşzamanlı olarak görüntülenmesiyle beraber "Tekrarlama çıkarma" sağlayan bir yöntem sunmuştur (Hutchins 1998: 300). Modern çeviri hafızası teknolojisine doğru atılmış bir diğer önemli adım, Harris'in 1988'de iki metin kavramı fikridir. Melby'nin devamında 1981'de iki dilli uyumluluk, iki metni kaynak ve hedef metinleri birbirine bağlayarak ve yeni bir çeviri projesi ile bağlantılı olarak elektronik araştırma yapma ve istenilen bilgiye ulaşma imkanı sağlamıştır (Hutchins 1998: 301).

Ticari TM sistemlerinin gerçekleştirilmesi, ilk önce metin uyuma, gruplaşma araçlarının çevirilerin iki dilli veritabanlarını oluşturmasıyla mümkün hale geldi. Bu fikirlere ve teknik gelişmelere dayanarak, 1990'lı yılların başında, IBM'den The TranslationManager, Star'dan The Transit system, Trados'dan da The Eurolang Optimizer and the Translator's Workbench olmak üzere dört ticari TM sistemi piyasaya çıktı (Hutchins 1998: 303). İlk TM sistemlerinin piyasaya sürülmesinden bu yana, bu teknolojilerin yaygınlaşması ve büyümesini sürdürdü.

2.2.2. Çeviri Bellek Sistemleri Modelleri

Temelde tüm çeviri bellek araçları aynı amaç doğrultusunda geliştirilmiştir. Yani daha önce çevrilmiş olan metinlerin sıfırdan tekrar tercüme edilmesi için geliştirilmiştir. Veritabanından veya referans metinlerden çevirinin çıkması durumunda yine çevirmen bir önceki çevirinin tekrar kullanılabileceği veya değiştirilmesi gerekip gerekmediği ile ilgili karar vermesi gerekir.

Bunu başarmak için kullanılan teknolojiler farklıdır. Bazı araçlar, önceki bir projenin dosyalarını referans alan bir model kullanır. Referans modeli, yeni çevirilerin önerileri için kaynak olarak daha önce çevrilmiş dosyaları (orijinal kaynak dil dosyaları ve çevrilmiş dosyalar) kullanır. Bu model, çok sayıda küçük değişiklik içeren güncellemeleri içeren projeler için özellikle iyi çalışır. Aşağıda bu bahsedilen prensibin şemasını görebilirsiniz.

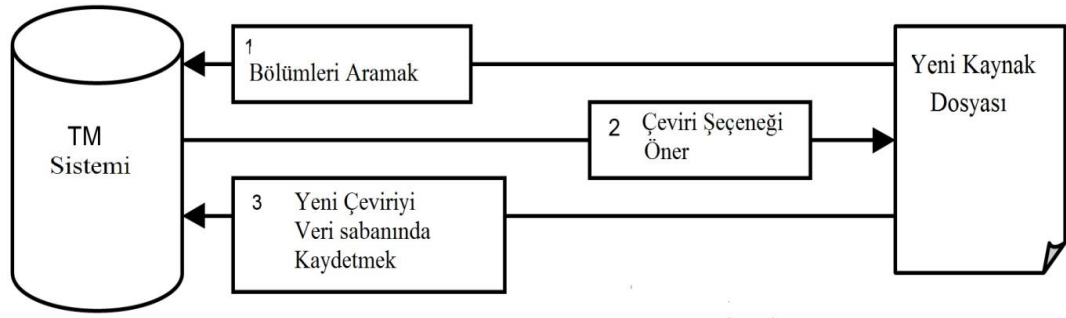

Şekil 4. Referans Modeli

Kaynak: Zeffass, 2002:49

Öte yandan veritabanı modeli, aynı veya benzeri bölümlerin farklı projelerde ve doküman türlerinde olduğu durumlarda faydalı olan bağlamdan bağımsız olarak bir veritabanında yapılmış tüm çevirileri saklar. Sık kullanılan çeviri belleği sistemlerinin çoğu kullanıcı makinesinde kurulu herhangi bir dille çalışabilir ve kullanıcıya her çeviriye proje veya kullanıcıya özel bilgi ekleme olanağı da verir. Aşağıda bu bahsedilen prensibin şemasını görebilirsiniz.⁵⁶

⁵⁶ <http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2002/>

Şekil 5. Veritabanı Modeli

Kaynak: Zeffass, 2002:49

2.2.3. Çeviri Bellek Sistemlerinin Çalışma Prensipleri

Çevrilecek metin, başlıklar, cümleler, liste öğeleri, dizin girdileri ve benzeri daha küçük birimlerden oluşur. Bu metin bileşenlerine "segmentler⁵⁷" denir. Çeviri bellek sistemleri, bir bölümün nerede başladığı ve nerede bittiğini tanımlarını sağlayan bir dizi kurallarla donatılmıştır. Bir çeviri belleği sistemi ile çeviri yaparken sistem, metine giderek veritabanında veya referans materyalinde saklanan benzer bir bölümü çevirmene çeviriyle birlikte segment, segment sunar. Çevirmen, önerilen çeviriyi tekrar kullanıp kullanamayacağına, onu düzenleyeceğine mi yoksa sil baştan yeni bir çeviri mi üreteceğine karar verir ve onu sisteme kaydeder. Böylece çevirmen gelecekteki yapacağı çeviri için referans alınabilen bir segment çifti deposu oluşturur.

Bu segment çiftleri deposu, elde edilebilir geri dönüşüm oranını belirlemek amacıyla yeni dosyaları analiz etmek için de kullanılabilir. Ya da bir ön çeviri yapmak için kullanılabilir. Bu segmentler daha önceden aşağı yukarı bir biriyle eşleşen çevirilerin olduğu parçaları içeren dosyaları oluşturur. Bu, büyük bir dosya üzerinde çalışırken veya bir çeviri bellek aracıyla çalışmayan diğer çevirmenler için dosyaları hazırlarken çok yararlıdır.

Ortak Word dosyalarından DTP (masaüstü yayıncılık) dosyalarına, örneğin FrameMaker veya Interleaf'e veya web için HTML, XML veya SGML' deki dosyalarına kadar farklı dosya biçimlerinde çeviri bellek araçlarını kullanabilmek için bu biçimlerden bazılarının dönüştürülmesi gerekir. Yani çeviri belleği aracıyla

⁵⁷ Bölümler

çalışmayı mümkün kılacak bir biçime dönüştürülür. Bu, işlem diğer çeviri araçlarının veya çeviri bellek sistemlerine entegre edilmiş filtrelerin kullanılması ile olur. Bu nedenle TM sistemini seçerken, hangi dosya biçimlerinin üzerinde çalışılacağına ve daha sonra bunları hazırlamak ve çeviri için kullanılabilir bir biçime dönüştürüp ve daha sonra orijinal biçimine geri dönmesi için ne kadar zaman ve çaba sarf edeceğinin göz önüne alınması gerekir.

Ayrıca, örneğin yazılım lokalizasyonu söz konusu olduğunda, projenin farklı bölümleri için farklı araçlar kullanılmalıdır. Proje kullanıcı arabiriminden (GUI)⁵⁸ diyaloglara ve mesajlara kadar çevrimiçi yardım dosyaları, dokümantasyon, paketleme ve pazarlama materyali gibi yazılım içerisindeki metinden oluşabilir. Ve burada farklı metin türleri farklı araçların kullanılmasını gerektirir. GUI yazılım diyalogları ve mesajlar, bu özel yazılım dosya formatlarını okuyabilen bir yazılım yerelleştirme aracı ile en iyi şekilde çevirisi yapılır. Eğer çevrilmiş metnin yerleştirileceği alan düğme alanına uymama veya ortaya çıkabilecek herhangi bir uzunluklarla ilgili sorunlar içeriyorsa, örneğin kısa yol tuşlarının tutarlı kullanımını ve bu olası hataları kontrol edecek test özelliklerine sahiptir, fakat bu sistemler çoğunlukla yazılımın kendisi üzerinde uzmanlaşmıştır.

Belgelerin tercümesi için başka bir çeviri bellek aracı gereklidir. Bu noktadan sonra da burada yazılım ve dokümantasyonun tercüme edilmesi için kullanılan araçların nasıl bir etkileşim içinde oldukları sorusu akla geliyor. Çünkü bir kısmı çevrilmiş olanlar, diğerinde tekrar kullanılabilir. Örneğin çevrimiçi yardım dosyaları, her iki sistem türü de bu biçimi desteklediğinden dokümantasyon için bir yazılım yerelleştirme aracı veya çeviri bellek sistemi ile çevrilebilir.

Tüm çeviri belleği araçları, sözcük sayımı veya geri dönüşüm potansiyeli analizi gibi temel işlevleri (dosya içindeki bölümlerin kaç tanesinin veritabanında veya referans materyalinde %100 eşleşme veya benzeri, bulanık eşleşme olarak var olduğunu) sunar. Ayrıca, otomatik ön çeviri segmentleri veritabanı içindeki arama işlevleri ve çeviri sırasında terminoloji yönetim bileşenlerine erişim için imkanlar sağlarlar. Fakat her araçta kendine özgü özellikler vardır. Bunlar, araç seçimini etkileyebilecek özelliklerdir.

⁵⁸ Grafiksel kullanıcı arayüzü

Çeviri belleği sistemlerinin çoğu, sistemin kendisinin içinde bulunan çevrilecek dosyaları okur, bunları bir tabloya dönüştürerek bir sütunda kaynak metin bölümlerinin olduğu, diğer sütunda da hedef çevirinin olduğu sütunlara yerleştirir. Diğerleri Microsoft Word'e bağlanır, böylece Word'de açılabilen herhangi bir dosyanın çeviri öncesinde o dosyanın dönüştürülmesi gerekmez ve bir WYSIWYG'de (ne görüyorsanız onu alırsınız) modunda çalışılabilir. Çevirmenler alışkın oldukları bir ortamda çalışabilirler. Diğer dosya biçimleri, örneğin DTP biçimleri veya XML, HTML veya SGML gibi etiketli dosya biçimleri olarak adlandırılanlar ayrı bir düzenleyicide dönüştürülür veya görüntülenir. Çevrilecek metin için renklerin yanı sıra dosyanın yapısını ve biçimlendirmesini oluşturan etiketler, işaretlemeler de kullanılır.

Daha fazla sayıda geliştirici, bağlam duyarlı ön çevirim veya makine çevirisine benzer bileşenlerin (çeviri belleğinden hiçbir eşleşme olmayan bölümler için) yanı sıra proje yönetimi bileşenleri gibi yeni özellikler ekleyerek çeviri bellek araçlarının işlevlerini geliştirmektedir.

Önceleri, çevirmenler bir çeviri bellek sistemindeki verileri, yeniden kullanmak üzere başka bir sisteme çevirme imkânına sahip değillerdi. Araç geliştiren üreticiler tarafından bazı patentli formatlar için, dışa aktarma işlevleri ekleyerek bir dereceye kadar bu sorun çözülmeye çalışılmıştır. Ancak, her aracın diğer tüm araçların içe ve dışa aktarma özelliklerini desteklemesi, özellikle de her zaman geliştirilen ve pazarlanan yeni araçlar için bu işlemlerin yapılması mümkün değildi.

Bundan dolayı artık çeviri araç üreticileri, sistemlerindeki verileri temsil etmek için en azından dışa aktarma formatlarında bir standart format kullanmaya karar verdiler. Bu, çeviri belleğinin bir sistemden diğerine daha kolay aktarılmasına olanak sağladı. Ancak, buna rağmen sonuçlar her zaman tamamen tatmin edici değildir. Bu standarda TMX (Translation Memory Exchange)⁵⁹ biçimi denir. Yani, bir çeviri bellek sisteminde saklanan verilerin XML⁶⁰ temelli gösterimidir.⁶¹ Örnek veri gösterimi aşağıdaki gibi olabilir:

⁵⁹ Çeviri Hafıza Değişimi

⁶⁰ Bilgi dilinde, genişletilebilir İşaretleme Dili (XML), belgeleri insan ve makine tarafından okunabilir bir biçimde kodlamak için bir kurallar kümesi tanımlayan bir işaretleme dili.

Segment çifti:

This is a test (İngilizce Segmenti)

Bu bir testtir. (Türkçe Segmenti)

<tu>

<tuv lang="EN_US">

<seg>This is a test.</seg>

</tuv>

<tuv lang="TR_TR">

<seg> Bu bir testtir.</seg>

</tuv>

</tu>

Her bir segment çifti, başlangıcını ve sonunu belirten bir <tu> ve </tu> etiketi ile temsil edilir. ("Tu", "çeviri birimi" anlamına gelir) Daha sonra, bölümlerin ve metin içeriğinin bireysel dilleri gelir. Bu format, TMX ile çalışan herhangi bir çeviri bellek sistemi tarafından üretilebilir ve okunabilir.

Bugün üç düzeyde TMX uyumluluğu vardır. İlk seviye yalnızca metnin kendisini temsil eder. İkinci seviye, biçimlendirme bilgilerini de gösterebilir. Ve seviye üç, kullanıcı kimlikleri, proje adları ve kullanıcının belirttiği özel verilerini temsil etmek için kullanılır. Günümüzde çoğu araç en azından TMX düzey 1 veya hatta düzey 2'ye uyumludur.

2.3. Bulut Tabanlı Çeviri Araçları

Bulut tabanlı çeviri araçları; çeviri belleğinin uzak bir sunucuda bulunduğu, çevirmenin kaynak ve erek metne bir web tarayıcısı aracılığıyla ulaşip, çeviri eylemini gerçekleştirdiği çeviriye yardımcı sistemlerdir. Bu sistemler 15 yıldan uzun süredir çeviri piyasasında mevcuttur. Bulut tabanlı çeviri sistemlerinin, aynı anda aynı belge üzerinde birden çok çevirmenin çalışmasına imkan sağlama, diğer uygulamalarla

⁶¹ <http://www.unige.ch/eti/ptt/>

çakışmayan bir TM sistemi, Mac de dahil olmak üzere herhangi bir işletim sisteminde düzgün çalışan bir model, hiç güncellemek zorunda kalmadığınız bir çeviri bellek sistemi ve model olarak da abonelik sistemi nedeniyle oldukça düşük bir başlangıç yatırımı sunan bir sistemdir.

2.3.1. Bulut Tabanlı Çeviri Araçları Kısa Tarihçesi

Bulut tabanlı bir ortamda, yerel bilgisayar temel olarak uzak bir sunucu ile iletişim kuran bir giriş, çıkış aygıtı olarak hizmet eder ve uzaktaki sunucuda işlemler olur ve verilerin çoğu bulunur.

Sonuç olarak, "bulut tabanlı çeviri bellek sistemi" terimi, çeviri belleği yazılımının ve dilsel varlıkların (örneğin, çeviri belleği veritabanı, sözlükler vb.) uzakta web tabanlı sunucularda depoladığı, donanımsız istemci (a thin client)⁶² veya sadece standart bir web tarayıcısı kullanarak bağlanıldığı sistemlerdir. Bu çeviri araçlarını, büyük çeviri servis sağlayıcıları ve büyük çevirme hizmetleri alıcılarının kullanmaya başlamaları yaklaşık 15 sene öncesine dayanır. Lionbridge'nin Freeway ve Idiom's Worldserver gibi web destekli çeviri yönetim sistemleri kullanılmaya başlanmıştır fakat, bu sistemlere de o sırada yalnızca bu sistemlerin birkaç sahibinden birinde çalışan çevirmenler erişebiliyordu.

2000'li yılların ikinci yarısında her şey değişti. 2007 yılında yeni kurulmuş bir çeviri teknolojisi şirketi olan Lingotek, bulut tabanlı çeviri belleğini tüm çevirmenlerin kullanması için ücretsiz olarak sundu. Ancak 2009'da, Google'ın Çevirmen Araç Seti'ni başlattığı bulut tabanlı çeviri, ilk kez daha geniş bir kitleye ulaşmıştır. Ücretsiz bir tam özellikli bulut tabanlı çeviri belleği sistemi, esasen Google'ın kendi makine çevirisi sistemi olan Google Çevirinin çeviri kalitesini artırmak üzere tasarlanmıştır.

Günümüzde, çevirmenler çok çeşitli profesyonel bulut tabanlı çeviri bellek ürünlerinden birini tercih etme imkanları vardır. Translator Toolkit büyük olasılıkla bugün en büyük kullanıcı tabanına sahiptir ve Wordfast Anywhere, Wordfast ailesinin çeviri bellek

⁶² Bir donanımsız istemci, özellikleri düşük olan yani işlemcisi düşük, ram'i düşük olan bilgisayar kullanarak amacın bir sunucuya uzaktan erişim olan bir eylemi gerçekleştiren bilgisayardır. Bu bilgisayarların donanım olarak güçlü olması gerekmez çünkü bütün işlemler uzak serverlarda gerçekleşir.

sisteminin üçüncü ve en yeni üyesinin de olduğu gibi hala ücretsizdir. Ücretli hizmetlere örnek birkaç isim olarak da Nubuto, Lionbridge Çeviri Çalışma Alanı, Memsources Bulutu, Wordbee ve XTM Cloud'u verebiliriz.

2.3.2. Bulut Tabanlı Çeviri Araçlarının Avantajları

Bu araçların faydalarına gelince de, yani bu araçları kullanırsanız, yüklenecek uygulama olmadığı için herhangi bir uygulama yüklemeniz gerekmez, güncelleme olarsa kendisi yaptığı için her seferinde güncel çeviri yazılımınız elinizin altında, işlemler uzak serverda olduğu için sizin kullanacağınız bilgisayar veya diğer araçlar sadece uzak servera bağlanmak için aracı olduğundan bilgisayarınızın veya kullandığınız cihazınızın donanımsal özelliği ve işletim sistemi ne olursa olsun örneğin mac veya mobil cihazların kullandığı herhangi bir işletim sistemi fark etmez, aynı projede çalışan tüm çevirmenler arasında kolay işbirliği sağlar, iş akışı, proje yönetimi ve portal işlevlerini takip edebilme ve hatta müşterinin bile girip görebilme imkanı ve son olarak da önemli faktörlerden olan düşük maliyet imkanları sunar.

2.3.3. Bulut Tabanlı Çeviri Araçlarının Çeviriye Etkisi

Müşteriler çevirme sürelerini kısaltmak isterler, bu da çevirmenler arasında daha fazla işbirliği gerektiren bir hal alır. Biraz daha ileri gidersek, oyun yerelleştirme bölümünde bahsettiğimiz simship stratejisi gerektiğinde yani yerli ve yabancı pazarlarda eşzamanlı olarak bir ürün veya hizmet sunulması olan bu işlem gerektiğinde birden fazla çevirmenin aynı dilde veya ayrı dillerde çalışmak durumunda kalacaklardır. Bu durumda bulut tabanlı çeviri sistemleri bir çözümdür. Her bir ekleme veya değişiklikten sonra bir çeviri otomatik olarak gerçek zamanlı olarak güncellendiği için yine bu sistemde ortak çeviri, oldukça kolaydır. Hatta bir çevirmen ekibi çeviri konusunda çalışırken bir veya daha fazla editörün bir belgeyi düzenleyebilmesi bile mümkündür. Bu tür işbirlikçi ortamda, çevirmenler sadece takım arkadaşları tarafından oluşturulan eşleşmelerden değil aynı zamanda da, editörler tarafından sağlanan anlık geribildirimden yararlanabilirler.

Bulut tabanlı araçlar, dil hizmetleri alıcıları ve sağlayıcıları tarafından daha iyi tanınıp, tercih edilir olduğunda, serbest çeviri niteliği önemli ölçüde değişecektir. Çünkü

günümüzde çoğu serbest çevirmenler yalnız çalışır durumdadır. Ama yarının çevirmenleri, editörleri, terminologlar, yorumcular vb. bugünkü sahip olduklarından çok daha fazla edinçlere sahip olmaları gerekecektir. En önemlilerinden biri de işbirlikçi bir ortam içerisinde olmaları gerekeceğinden, çevirmenlerin bir takım oyuncusu zihniyetini oluşturmaları ve sürekli geliştirmelidirler.⁶³

2.4. Masaüstü Yayıncılık Programları

Masaüstü yayıncılık, kitap, dergi gibi yayınları, masa başında, bilgisayar destekli olarak, baskı ya da yayına hazırlama işidir. Bu terim, İngilizce DTP (Desktop-Publishing) teriminin Türkçe karşılığı olarak kullanılır. Günümüzde masaüstü yayıncılık deyince akla masaüstü bilgisayarlar ile artık her kesimden insanın ilgili yazılımları kullanarak bu işlevi yerine getirmesi anlaşılmaktadır. Bir de kağıt kullanmaya ek olarak içerik artık elektronik ortamda da yayınlanabilmektedir. Alternatif olarak görsel medya ürünleri de (ses ve video kullanımı ve aranjmanı) artık günümüz masaüstü PC'leri ile yapılabilecek işler arasına girmiştir. Sözlüksel tanımı şöyle yapılabilir: "Masaüstü yayıncılık, yazı ve resimlerin bir döküman oluşturmak için bilgisayar ve yazılım kullanarak bir araya getirilip sunulması veya basılmasıdır." Masaüstü yayıncılık değişik safhalara sahip olabilir. Kullanacağınız medyanın dijital ortama aktarılması için (örneğin; scanner ile ilgili fotoğrafların taranması, vs.) bir çalışma yapılması, yazı (text) kısımların bir kelime işlemcide fotoğrafların ise bu konuda uzmanlaşmış bir program tarafından işlenmesi gerekebilir. Profesyonel kullanıcılar genellikle bu "ürünleri" masaüstü yayıncılığa yönelmiş programlar(Corel Draw, Adobe İndesign, QuarkXPress) ile birleştirip basıma hazır hale getirirler.⁶⁴

Çeviri sektörü içinde ise masaüstü yayıncılık, metin ve grafik tasarımını ve düzenini içerir. Genellikle basılı belgelerle ilgili olmasına rağmen, bazen dijital içerik için de gerek duyulur. DTP ekibinin ana görevi tercüme edilen içeriği orijinal kaynak dosyayla aynı görünecek şekilde ayarlamaktır.

⁶³ <http://www.tcworld.info/e-magazine/content-strategies/article/the-silent-revolution-cloud-based-translation-memory-systems/>

⁶⁴ http://memko.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/01/19/726781/dosyalar/2016_05/30064502_calismanotu21.pdf

Hem MAC hem de PC için en yaygın DTP uygulamaları şunlardır: Adobe InDesign, Adobe Illustrator, Adobe Photoshop, CorelDraw, PageMaker, Microsoft Publisher ve Quark. DTP gerektiren diğer dosya biçimleri Microsoft PowerPoint ve Microsoft Word'tür (yalnızca sekmeli görüntüler, tasarım stilleri ve tablolar olduğunda ikincisi). DTP ekibinin belgelerle (resim, bağlantı, yazı tipi) ilgili tüm kaynaklarıyla çalışabilmesi gereklidir. Diğer dosya biçimindeki belirli projeler ayrıca DTP'yi (web sayfaları, flash animasyon, videolar, vb.) gerektirebilir.⁶⁵

2.5. Terminoloji Yönetim Araçları

Bu araçları, belirli bir alanda sıkça tekrar eden terimlerin bilgisayar yazılımı aracılığıyla depolanmasını ve tekrar kullanılmasını sağlar. 1960'lı yıllarda kullanıma başlayan ve çeviri amacı dışında da farklı alanlarda da kullanılan terminoloji yönetim araçları, günümüzde çok yaygın olarak kullanılan “Termium” ve “Eurodicautom” gibi geniş kapasiteli terim bankalarının gelişmesiyle çok kullanılan bilenen bir duruma gelmiştir (Bowker, 2002: 78). Günümüz teknik çevirilerde ve yerelleştirme uygulamalarında çeviri belleği uygulamalarının içerisine dahil olan terminoloji yönetim araçları çevirmenlere büyük fayda kolaylık sağlamaktadır. Herhangi bir uzmanlık alanına ait terminolojinin hafızada saklanmasına, herhangi bir projede kullanılmak amacıyla geri çağırılmasına ve yeni terimlerin hafızaya kazandırılması yoluyla alan ile ilgi terimlerin sürekli güncellenmesine yardımcı olur. Bu araçların kullanımı ile erek metindeki terminoloji tutarlılığı kolaylıkla sağlanabilir. Çevirmeninde her yeni çeviri eylemi süresince terminoloji araştırması yapmasına gerek kalmaz (Balkul, 2015:27) .

2.6. Çeviri Yönetim Sistemleri

Çevrimdışı veya çevrimiçi olarak kullanılabilen bu yazılımlar yardımıyla, özellikle çeviri işletmeleri hizmet verdikleri projelere ait kayıtları depolayıp, saklayabilmektedirler. Proje yönetim sistemleri gibi de işlem yapan çeviri yönetim sistemleri, çeviri işletmelerinin ve iş yükü fazla olan serbest çevirmenlerin de kullanmayı tercih ettikleri araçlardır. Çeviri yönetim sistemlerinin sağladığı yararlar şunlardır:

⁶⁵ <http://www.milengo.com/translation-resources/faq/desktop-publishing-dtp/>

1. Hangi müşteriden, çeviri görevinin hangi kaynak ve erek dil çiftleri alındığının ve her yeni çeviri görevi için istenecek olan fiyatlandırmanın kaydını tutar,
2. Çeviri projelerinin başlama ve hedeflenen teslim tarihlerinin kayıtlarını tutar.
3. Proje kapsamında müşteriler tarafından kullanılması istenen bellek ve terminoloji bankalarını listeler ve istek doğrultusunda çeviri işlemi sonrasında gerçekleştirilecek olan dosya uzantısı değişimlerini hatırlatır.

“Translation Projex”, “Projetex” ve “XTRF” örnek gösterilebilecek çeviri yönetim sistemlerinden birkaçıdır. Günümüzde bu araçlarla birlikte, her çeviri bürosu tarafından ya kendisinin geliştirdiği ya da “Microsoft Office” yazılımlarıyla oluşturdukları çeviri yönetim sistemleri de kullanılmaktadır (Balkul, 2015:28) .

2.7. Çevrim İçi ve Çevrim Dışı Sözlükler

Çevrim dışı ve çevrim içi olarak kullanılan sözlükler, BDÇ araçlarının en önemlilerinden birisidir. Çevrim dışı sözlükler, bilgisayar, tablet ve cep telefonu gibi araçlara yüklenmesi ile çalışan dijital sözlüklerdir. Çevrim içi sözlükler ise yukarıda ismi geçen teknolojik araçlarla internet bağlantısı olması şartıyla kullanılabilen sözlüklerdir. Bu sözlükler tek dilli veya çift dilli olarak tasarlanmıştır. İnternet teknolojisiyle aracılığıyla çevirmenlerin hizmetine sunulan önemli kaynaklar arasında yer alır. İnternet bağlantısı yardımıyla ulaşılabilen çevrimiçi sözlükler kapsadıkları kelime kapasitesi ve bir kelimenin farklı kullanımlarına dair sundukları öneriler ve bu önerilerle beraber cümle içinde kullanım örnekleri bakımından çevirmenlere önemli derece kolaylık sağlamaktadır.

Çeviri teknolojilerinin hızla gelişim gösterdiği günümüzde, özellikle çeviri amaçlı olarak hazırlanmış ve bir kelimenin ya da tümcenin farklı bağlamlarda ve farklı çevirmenler tarafından nasıl çevirinin yapıldığını gösteren çevrim içi sözlüklere de rastlamak mümkündür. Bunlar içinde en fazla tanınan “Glosbe” programıdır (Balkul, 2015:32).

2.8. Optik Karakter Tanıma Programları

Optik Karakter Tanıma ya da kısaca OKT (Optical Character Recognition, kısaca OCR), bilgisayar ortamında bulunmayan yazılı dokümanların özel tarayıcılar veya

normal olarak taranmış resimlerinin FineReader ve OmniPage gibi bazı özel programlar arayıcılığıyla bilgisayar ortamına düzenlenebilecek sayısal halde aktarılmasıdır. Okunmuş resim veya doküman metin dosyası olarak saklanabilir. Optik Karakter Tanıma veya OCR, taranmış kâğıt evrakları, PDF dosyaları veya dijital bir kamerayla çekilen resimler gibi değişik belge türlerini düzenlenebilir ve aranabilir verilere dönüştürmenize olanak sağlayan bir teknolojidir.

OCR programlarıyla tanınan belge, aynen orijinali gibi görünür. İleri seviye ve etkili OCR yazılımı, çeşitli belgeleri oluştururken, işlerken ve başka bir amaç için değiştirirken çok fazla zaman ve çabadan tasarruf etmenize olanak sağlar. OCR programlarıyla ilave düzenleme yapmak ve meslektaşlarınızla, ortaklarınızla paylaşmak için kâğıt evrakları tarayabilirsiniz. Yeniden yazmaya gerek kalmadan, kitaplardan ve dergilerden alıntılar aktarabilir ve onları ders çalışmalarınızı ve raporlarınızı oluşturmak için kullanabilirsiniz. Dijital kamera ve OCR programlarıyla birlikte dışarıdaki afişlerden, posterlerden, zaman çizelgelerinden metinleri yakalayabilir ve daha sonra yakalanan bilgiyi kendi ihtiyaçlarınız için kullanabilirsiniz. Aynı şekilde, eğer yakınınızda tarayıcı yoksa veya kullanamıyorsanız, kitaplar ve kâğıt evraklardan bilgi aktarabilirsiniz. Bunun yanında OCR yazılımını aranabilir PDF arşivleri oluşturmak için kullanabilirsiniz

Bir evrakın, örneğin bir dergi makalesi, broşür veya PDF formatında herhangi bir belgeyi düzenlemek için Microsoft Word'de düzenlemek için bir tarayıcı yeterli olmayacaktır. Bir tarayıcının tüm yapabileceği şey, belgenin resmini oluşturmaktır ki bu raster görüntüsü olarak bilinen siyah beyaz veya renkli noktalar topluluğundan başka bir şey değildir. Taranmış belgelerden, kamera resimlerinden veya sadece resim içeren PDF dosyalarından verileri çıkartmak ve başka bir amaç için düzenlemek amacıyla resimlerdeki harfleri seçip ayıracak, onlardan kelimeleri ve kelimelerden de cümleleri oluşturup bu sayede orijinal belgenin içeriğine erişmenize ve düzenlemenize olanak tanıyacak bir OCR yazılımına ihtiyacınız vardır. Bu amaca hizmet eden programlara da optik karakter tanıma programları denir. Piyasada çok sayıda OCR programları olmasına rağmen, Abby Fine Reader, Abby Screenshot Reader, en çok kullanılan programlardandır.⁶⁶

⁶⁶ http://www.abbyy.com.tr/products/personal/finereader/about_ocr/whatis_ocr/#-Section_3;

2.9. Ses Tanıma ve Metin Okuma Teknolojileri

Bilgisayardaki bir metni bilgisayarın okuması işlemi (Text To Speech)⁶⁷, bilgisayar tarafından sesin algılanması işlemidir (Speech Recognition)⁶⁸. Aslında bu teknolojiye yakın bir teknoloji sesle arama özelliği olan cep telefonlarında görülebilir. Cep telefonlarındaki teknoloji tam olarak ses eşleştirmedir. Kullanılabilir örneklerden biri de sesli yanıt sistemlerini tuşlara tıklamak yerine konuşarak kullanmaktır. Daha basit bir örnek olarak bilgisayardaki programları sesli komutlar ile çalıştırma veya konuşarak bilgisayara metin yazdırma gibi örneklerdir.

Makine ile konuşarak iletişim kurmak, makineyi konuşturarak insansılaştırmak, makineyi ses ile yönlendirmek gibi hayallerin peşindeki araştırmacılar ve bilim adamları, uzun zamandır bu konu üzerine çalışmışlardır (bkz. Köse ve diğerleri). Ses tanınması; konuşmacı tarafından söylenen sözleri tanımlamak için işitsel sinyallerin analizi işlemidir. Basit gibi görünmesine rağmen bu işlem, yazılım geliştiricilerinin karşılaştıkları en karmaşık problemlerden biridir. Sadece son yıllarda, güç ve hafıza kapasitelerindeki ilerlemelerin yardımıyla, yüksek kapasitedeki ses tanıma sistemleri ticari açıdan uygulanabilir gözükmektedir. İnsan işitme mekanizması bilim adamları tarafından iyi bilinmesine rağmen, konuşma ile ilgili yüksek seviyedeki beyin fonksiyonları hala bilinmeyen olarak kalmaktadır. Konuşmanın bilgisayar tarafından tanınması için gerekli olan algoritmalar, otomatik ses tanınması (ASR) olarak belirtilmektedir (Çakır ve Okutan, 2011:13-17). Bu programlar sayesinde konuşmanın yazıya hatta çeviri programlarına aktarılması mümkün olabiliyor.

2.10. Ses ve Görüntü Düzenleme Programları

Bir proje üzerinden herhangi bir yabancı dilde sesin en önemli unsuru ses kaydının kalitesidir. En iyi sonuçlar için özel olarak tasarlanmış olan stüdyolarda, Pro Tools sistemleri ile donatılmıştır ve çok sayıda eklenti ve son teknoloji donanım ile donatılmış olmalıdır. Ses mühendisleri ve editörleri, üretimin genel başarısı için yalnızca en iyi ekipman ve düzenleme yazılımını kullanmalıdır. Ses mühendisleri, yabancı dil seslendirme projesinin amaçlarını belirlemek için proje yöneticileri ile yakından çalışan

⁶⁷ Yazı okuma

⁶⁸ Konuşma tanıma

deneyimli profesyoneller olmalıdır. Bu işlem için Pro Tools, Focus Rite, AKG, Neuman gibi programlar kullanılabilir.

2.11. Web Tasarım Programları

Web tasarım programlarının genel amacı, bir web tasarımcısının web sayfası hazırlama sürecinde hatalı yazımlarının önüne geçmek onlara önerilerde bulunmaktır. Web sitelerine ihtiyaç arttıkça web tasarım programları da artış gösterdi. Programcıların kullanım ihtiyaçları arttıkça gelişen programlar, profesyonel siteler hazırlamak isteyenler için yükü oldukça azaltmaya başladı. Aşağıda bu yazılımlardan bazılarını görebilirsiniz.

- a. Adobe Dreamweaver: Günümüzde en çok kullanılan web tasarım programlarının başında gelir. HTML, PHP, ASP, CSS ve Javascript desteği ile kodlamaları kolaylıkla yapabileceğiniz, design penceresi ile yazarken görünümünün nasıl olduğuna bakabileceğiniz oldukça gelişmiş ve arkasına Adobe'un gücünü almış bir programdır. Hatalı yazımları göstermesi ve öneriler sunması ile oldukça başarılı bir programdır.
- b. Adobe Photoshop: Birçok kişi, fotoğraf ve resimleri düzenlemek için kullanıldığı düşünülse de birçok alanda işlevi olan bu program, web tasarım yapılırken vazgeçilmezlerdendir. Katman sistemi oldukça gelişmiş yapısı ile tasarımın koda dönüştürülmesinde büyük kolaylık sağlamaktadır. Tasarımı oluştururken oldukça fazla özelliği bu programın tek sınırı, uygulanabilirlik ve hayal gücünüz.
- c. NetBeans IDE: İlk olarak Java geliştirmek için üretilen ve Oracle gibi bir firma tarafından desteklenen bu program PHP yazılımları için özel bir program çıkardı. Sadece PHP programlama dili değil HTML5, CSS3, Less ve JQuery gibi sonradan geliştirilmiş programlama dillerini desteklemesi oldukça kolaylık sağlıyor. OOP (Object Oriented Programing) yani proje içindeki tüm dosyaları okuyarak çalışan program siz yazarken var olan kodlardan tahmin sunuyor. Program ana amaç olarak PHP yazılı ile ilgilendiği için Design bölümü bulunmuyor ancak ileri seviye kodlayıcıların ihtiyaç duymayacağı bir özellik.

Remote Server ile çalışma özelliği sayesinde kaydetme anında dosyaları servera gönderebilir, 1 haftalık bellek ile geri sürümlerini yükleyebilirsiniz.⁶⁹

2. 12. Yerelleştirme Programları

Yerelleştirilme işlemi genellikle programcılar, çevirmenler, yerelleştirme mühendisleri, kalite güvence uzmanları ve proje yöneticileri gibi çeşitli uzmanları içerir. Bu nedenle, her görevin sorunsuz bir şekilde ele alınmasının yanı sıra ekip çalışması ve koordinasyon da gereklidir. Özel araçlar olmadan, bu işlem çok zaman alan bir işlemdir ve sıklıkla aynı görevde, gereksiz yere tekrarlanmalar olabilir. Yazılım araçları desteğiyle, serbest çevirmenlere ve tüm kurum içi yerelleştirme sürecinde görevli elemanlar sayesinde bu işlem doğru ve daha kısa sürede tamamlanabilir. Bu yüzden, çok aşamalı bu süreçte birimler bir biriyle uyum içinde çalışıp, yerelleştirme işlemleri için hazırlanmış özel araçları kullanmak durumundadırlar.

Yerelleştirme işlemleri için hazırlanmış özel araçlar, kaynak kodu dosyaları (RC) veya EXE veya DLL gibi ikili dosyalarda çevrilemez kodlarla çevrili, çevrilmesi gereken kısa metinleri çevirmek amacıyla üretilmişlerdir. Bu nedenle, bu kısa dizeleri doğru bir şekilde ayıklamak için çevirileri orijinal ortamdaki kodların olduğu ortama doğru şekilde kaydedecek grafik kullanıcı arayüzü (GUI) gerektirir. Çevrilebilir metne gömülü olan kontrol işaretleri (&) ve kısa yollar (Alt + D) gibi, öğelerin çevirisine çok daha dikkat edilmelidir.

Bu işlem için başka bir gereklilik ise, çevrilen dizelerin orijinal metnin ile aynı boyutta olmasıdır. Bunun nedeni, çevrilmiş metnin menüler ve diyalog pencerelerinin uygun alanlarına sığması gerektiğidir. Ebat eşdeğerliliği yoksa yeniden boyutlandırma işlemleri gereklidir. Yalnızca kısa metin dizeleri çevrildiğinde, çeviri belleğine (TM) ihtiyaç yoktur. İki dilde veya çok dilde bir terminoloji veri tabanı veya sözlük yeterlidir.

Windows Yardım - HLP, HTML Yardım -CHM, Web sayfaları - HTML veya Adobe Acrobat PDF gibi çok daha uzun dizeler çok daha fazla çeviri metni içerir. Bu dosyalar, genellikle, noktalarla bölünmüştür ve geri dönüşüme olanak tanıyan, önceden zaten kullanılan cümleleri içeren TM yazılımı tarafından daha iyi işlenir. Çoğu TM yazılımı,

⁶⁹ <https://www.mediaclick.com.tr/blog/web-tasarim-programlari>

yeni ve önceden çevrilmiş kesimler arasındaki uyuşma derecesini tanımlamak için bazı bulanık eşleme algoritması (fuzzy match) içerir ve kullanıcının bu tür bu ortamın da eklemesine ve düzenlemesine olanak tanır.⁷⁰

Şu anda piyasada çok tercih edilen masaüstü yerleştirme programları arasında SDL Passolo, Alchemy Catalyst, RCWinTrans ve Susilizer'ı sayılabilirken bulut tabanlı yerleştirme programı olarak da Nubuto ve Wordbee'i sayabiliriz. Tabii ki piyasada çok çeşitli yerleştirme araçları da bulunmaktadır.

2.12.1. SDL Passolo

PASS Engineering GmbH, 1990 yılında tıbbi analiz sistemi sağlayıcısı olarak kuruldu. PASSOLO, ilk kullanıldıktan sonra 1998'de bağımsız bir yerleştirme aracı olarak piyasaya sürülmüştür.

SDL Passolo, yürütülebilir Windows programları (EXE, DLL), kaynak dosyaları (RC), WPF ve Silverlight dahil olmak üzere Microsoft NET derlemeleri, kaynak dosyaları (RESX), Delphi ikili dosyaları, Java kaynakları (Java, Class) ve Java projeleri (JAR, WAR), VB6 (FRM, VBP), Qt (TS), Taşınabilir Nesne Dosyalar (PO), JSON ve RESJSON, Microsoft yükleyicileri (MSI, ISM), XML, XLIFF, HTML, CHM, metin dosyaları, Excel, ODBC veritabanları ve mobilyazılım (iPhone, Android, Windows Mobile) dahil olmak üzere çok çeşitli yazılım dosya formatlarını destekler.⁷¹

Proje yönetimi, çeviri ve test de dahil olmak üzere verimli bir yerleştirme için ihtiyacınız olan tüm araçları bu yazılımda bulabilirsiniz. SDL Trados Studio, SDL MultiTerm ve SDL çeviri yönetim sistemleri gibi endüstri lideri çeviri yazılımı ile sorunsuz entegrasyon imkanı vardır.

Hızlı, kaliteli çeviriler için standart PC uygulamalarının grafiksel olarak görselleştirilmesi de dahil olmak üzere, çevirmenler için güçlü üretkenlik özellikleri bulunur. Kolay yerleşik yazılım özelliklerini yine bulabilirsiniz.

⁷⁰ <https://multilingual.com/>

⁷¹ http://webshop.tech-lingua.hu/images/tartalom/SDL_pb_Passolo_2015_EN_A4_hires.pdf

Tüketici elektroniği, mühendislik makineleri, akıllı telefonlar ve diğer grafik kullanıcı ara yüzlerinin yerleştirilmesi bu yazılımla mümkündür.

Yürütülebilir programlar, kaynak dosyaları, XML tabanlı dosyalar ve mobil uygulama biçimleri de dahil olmak üzere çok sayıda yazılıma özgü dosya biçimi için zengin destek sağlanmaktadır. Söz konusu programlar, yerleştirme ekiplerine sürekli destek sağlar. Sunucular ve yazılım üretimi ile kolay entegrasyon edilebilir. Entegre bir kodlama motoru ve isteğe bağlı yazılım geliştirme kiti (SDK) aracılığıyla güçlü özelleştirme olanakları sağlar. Binlerce kuruluş tarafından kullanılır ve özel deneyimli profesyoneller tarafından desteklenir.

Gömülü sistemlerde yazılımı tercüme etme, tüketici elektroniği, tıbbi cihazlar, akıllı telefonlar ve makinelerdeki ekran panelleri grafiksel yazılım ara yüzlerine sahiptir. SDL Passolo, çevirmenlerin çevrilmiş metnin ekranın sınırlı alanına uyup uymayacağını görmek için özel test ve görüntüleme işlevleri sayesinde yerleştirmeyi kolaylaştırır. Bu işlevler, test etme ve düzeltme için harcanan zamanı ve çabayı önemli ölçüde azaltır.

Görsel yerleştirme ortamına ek olarak SDL Passolo, çevirmenlerin verimliliğini artırmak için aşağıdakileri de içeren geniş bir işlev yelpazesine sahiptir:

- Otomatik Yayılma Özelliği: Yinelenen metin girişlerini çevirir ve benzersiz erişim tuşları ekleyerek çeviri maliyetlerinizi azaltır.
- Hızlı Index: Alt segment eşleşmelerini bulur ve çeviriler proje boyunca aktarır. Daha önce çevrilmiş kısa metinler daha uzun metin girişlerinde vurgulanır. Bu, çevirinin tutarlılığını artırır.
- Kaydedilebilir Filtreler: Bul, Değiştir, Sırala ve Grup işlevlerinin yanı sıra kaydedilebilen filtreler, büyük projelerde gezinmeyi ve belirli metin girdilerini bulmayı kolaylaştırır.
- Satır İçi Desenler: Düzenli ifadeler, serbestçe seçilebilen metinlerin (örneğin, özel yer tutucular) çevirmene ait düzenleme alanında korunmasını ve istatistiklerde dikkate alınmamasını sağlamak için kullanılabilir.

Bu yazılımın bir başka özeliği ise Makine çevirisiyle, SDL Passolo, SDL Dil Bulutu, Google Çeviri ve Microsoft Translator ile sorunsuz entegrasyon sunarak daha hızlı çeviri imkanı sunar. SDL Language Cloud, çevirmenlerin doğrudan Passolo'nun

düzenleme ortamında yüksek kaliteli makine çevirisi (MT) hizmetlerinden faydalanmalarını sağlar. SDL Language Cloud kullanıldığında, genel makine çevirisi hizmetlerine ek olarak kullanıcılar BT, seyahat, otomotiv ve benzeri gibi endüstriye özgü makine çeviri motorlarına erişebilir veya MT çıktısını terimleriyle ve markalarıyla kişiselleştirerek daha kaliteli bir çıktı elde edebilirler.

SDL Passolo, Microsoft Windows tarafından Unicode standartları aracılığıyla taşınan tüm dilleri destekler. Buna Doğu Avrupa, Asya ve çift yönlü diller (Arapça ve İbranice) yanı sıra Hint dillerini de kapsar.

SDL Passolo'nun çeşitli sürümleri sayesinde geniş kapsamlı bir dizi için uygun maliyetli bir çözüm sunar. Bu sürümler, Profesyonel sürümü, Takım sürümü, İşbirliği sürümü, Çevirmen sürümü olarak çeşitlenir.

2.12.2. Alchemy Catalyst

Alchemy Yazılım Geliştirme Limited, İrlanda'nın Dublin şehrinde Kasım 2000'de orijinal geliştiriciler ve Corel CATALYST™ tasarımcıları tarafından kurulmuştur. Yeni şirket Corel Corporation Limited Corel CATALYST™'ı satın almıştır. Buna karşılık Corel, şirket de % 24,9'luk bir hisse payını elinde tutmaktadır.

İrlandalı şirket Alchemy Software Development Limited bu yazılımı geliştirmiştir. Bu yazılım, Microsoft. NET desteği de dahil olmak üzere tüm Windows programlarını (DLL, EXE, INI), RC ve Yardım dosyalarını (RTF, CNT, CPP, HPP) yanı sıra XML / XHTML tabanlı dosyaları ve İnternet uygulamalarını desteklemektedir. Desteklenen tüm dosya türleri, Windows Yardım dosyalarının yanı sıra yetkin ve elverişli bir şekilde yönetilir. CATALYST'in XML / XHTML özelliklerinde en etkileyicisi: Üç uzman editör özeliğinin, kullanıcının tüm biçimlendirme etiketleri, kodları ve komut dosyası bölümleri içerisinde yalnızca çeviri gerektiren öğeleri çevirmesine izin veriyor olmasıdır. Alchemy CATALYST, bu özeliğiyle oldukça avantajlı kapsamlı yazılım yerelleştirme aracıdır. Yazılım yerelleştirme aracı olmasına rağmen, yalnızca TM veya bilgisayar destekli çeviri (CAT) uygulamalarında görülen özelliklerine nerdeyse yakındır.⁷²

⁷² <https://multilingual.com/>

Alchemy CATALYST: Yerelleştirme Sürümü, dünyanın en büyük yazılım geliştirme şirketlerinin %80'inden fazlası için görsel bir çözümdür. Yerelleştirme proje döngüsünün sürelerini azaltmak, kaliteyi artırmak ve yazılım uygulamalarının uluslararası yazılım pazarlarına ulaşmasını hızlandırmak için kullanılır. Özellikle yazılım yerelleştirme mühendisi için tasarlanmış olup, yazılım, yardım ve online web içeriğinin yerelleştirme mühendisliği ve testinde yardımcı olmak için, tamamen entegre bir ortam içermektedir. Bu yazılım aşağıdaki uzmanları içerir:

Analiz Uzmanı: Bu uzman, bir çeviri belleğinden mümkün olan çevirinin miktarını hesaplar. Bu, çeviri projesinin toplam maliyetini hesaplamak ve bir anahat proje takvimi geliştirmek için kullanılır.

Kaldıraç Uzmanı: Bu uzman kaynak dosyalarını işler ve otomatik olarak onlara çeviri hizmeti sunar. Müşterilere daha önce çevrilmiş herhangi bir segmentin yeniden kullanılması yoluyla yatırım getirilerini en üst düzeye çıkarmalarında yardımcı olur. Mükemmel eşleşme (%100) ve Bulanık Eşleştirme teknolojilerini destekler.

Temizleme Uzmanı: Bu Uzman Alchemy masaüstü TM'leri oluşturmak için kullanılır. Birden çok proje TTK'sını⁷³ tek, çok dilli, taşınabilir bir masaüstü TM'yle birleştirir. Bu, tüm proje çevirilerini tek bir yerde arşivlemek için kullanılabilir ve gelecekteki projelerde çevirilerin en iyi şekilde kullanılmasına yardımcı olur.

Doğrulamacı Uzman: Çeviri ve mühendislik işlemi sırasında yaygın olarak kullanılan hataların% 90'ını otomatik olarak algılamak için olan bir uzmandır.

Sanal Çeviri Uzmanı: Bu uzman, geliştiricilerin yazılımlarının, web sitelerinin ve çevrimiçi yardım sistemlerinin kolayca çevrilebildiğini doğrulamak için ve de yazılım uygulamalarında sabit kodlanmış dizelerin bulunmadığını doğrulamak için de kullanılırlar.

⁷³ Alchemy CATALYST, tüm web sitelerini, çevrimiçi yardım sistemini ve yazılım uygulama dosyalarını, genelde "Proje TTK" kısaltmasıyla bilinen bir Proje Tercüme Araç Takımı olarak adlandırılan bir veritabanında saklar. Bu, herhangi bir rastgele metin veya ikili nesne depolayabilen, oldukça optimize edilmiş bir veritabanıdır. Bir Proje TTK, içinde bulunan her dosya için hem kaynak hem de çevrilmiş metinler içeren iki dilli bir dosyadır.

Karşılaştırma Uzmanı: Yerelleştirme projelerinin planlanmasında değişim kapsamının belirlenmesi hayati önem taşır. Bu uzman projeler arasındaki farkları tanımlar ve çok görsel ve anlaşılması kolay bir raporla sunar.

Çalışma Zamanı Doğrulaması: Win32 uygulamasını masaüstü bilgisayarınızda çalıştırırken, doğrulamak için bu uzman kullanılır. Bu, Mühendisler ve Test Cihazları'nın oldukça karmaşık, dinamik iletişim kutuları ve diğer karmaşık kullanıcı arabirimi senaryolarında düzen problemlerini bulmalarına yardımcı olur.

Güncelleme Uzmanı: Bu uzman, projedeki tek bir dosyayı bu dosyanın en son sürümüyle değiştirmek için kullanır. İşlem sırasında, bu uzman Kaldıraç Uzmanı'nı kullanır ve TM'lerden mümkün olduğunca çok çeviri kullanır.

2.12.3. RCWinTrans

Yazılım firması olan Schaudin.com 1993 yılında Microsoft Windows üzerinde çalışan özel yapım programları geliştirmek amacıyla kuruldu. 1995 yılından beri MS Windows yazılımının çok dilde yerelleştirmesi için çeviri yazılımı üzerinde yoğunlaşmışlardır. En önemli yazılımı RC-WinTrans'ın yanında, genellikle standart olmayan dosya türlerinin veya özel çeviri isteklerinin tercümesi ve karşılanamayan özel ihtiyaçlar için özel araç geliştirme seçenekleri sunmuşlardır. Merkezi Almanya'nın Frankfurt Rhein / Main yüksek teknoloji alanındaki merkezi olan schaudin.com, Londonderry (NH, ABD), Seattle (WA, ABD) ve Berlin (Almanya) çalışanları tarafından da desteklenmektedir.

RC-WinTrans iletişim kutuları, menüler, dizi tabloları (stringtables)⁷⁴, hızlandırıcı tablolar ve bitmapler⁷⁵ oluşan Microsoft Windows yazılımının Grafik Kullanıcı Arayüzü (GUI) lokalizasyonu destekler. RC-WinTrans, Windows kaynak komut dosyaları (.RC, .DLG, .RC2), Program dosyaları (.EXE, .DLL ve OCX) yanı sıra Java,

⁷⁴ Dize tabloları, büyük koleksiyon dizinlerini uygulanması, saklanması ve alınması için kullanılabilir.

```
STRINGTABLE {1, "merhaba dünya!"  
              2, "merhaba dünya yine!"  
              3, "son merhaba dünya!" }
```

⁷⁵ İlgili imajı oluşturan ve her biri renk bilgisi içeren piksel veya noktaların yan yana ve alt alta dizilmesiyle oluşan grafik türüdür. Piksel ise, bir bitmap görüntüyü oluşturan en küçük noktadır.

<http://www.grafikerler.org/forum/konu/vektor-nedir-bitmap-nedir.25109/>

PROPERTIES⁷⁶ dosyaları, basit C / C ++ metin tanım dosyaları (.H), Windows INI dosyaları (: INI) ve InstallShield dize tabloları (.SHL). Uygulama, açık bir tablo görünümünde her bir hedef dil için kaynak metni ve ek sütunları sunar. Ayrıca, iletişim kutusunu ve iletişim kutusu öğelerini hedef metnin gereklerine göre ayarlamak için yerleşik bir iletişim kutusu düzenleyicisi bulunur. RC-WinTrans'in bir özelliği de iletişim kutularında kullanılan ActiveX denetiminin desteğidir. Metinlerin ActiveX denetimlerinden ayıkladıktan sonra, ActiveX⁷⁷ denetimlerini dağıtılmış bir çeviri içinde dağıtmanıza ve tekrar yüklemenize gerek yoktur.

RC-WinTrans'i kullanmanın diğer bir avantajı, kaynak dosyadaki değişiklikleri izleyen ve mevcut çevirileri etkiledikleri noktaları gösteren değişim denetimidir. Değişiklikler çeviriciye görünür hale getirilir ve yalnızca değiştirilen veya yeni metin öğelerinin tercüme edilmesi gerekir.

Merkezi olmayan bir çeviri işlemi için, RC-WinTrans, çeviri verilerini dağıtmak ve birleştirmek için dış aktarma ve alma yeteneklerine sahiptir. Doğrudan içe ve dışa

⁷⁶ Bir dosya tipi veya uzantısı. properties dosyaları daha çok Java programlama dilinin kullanıldığı yazılımlarda ve teknolojilerde kullanılır. bu dosyalarda uygulamalarının ayarlanabilir veya değiştirilebilir parametreleri anahtar/değer (key/value) ikilileri şeklinde kaydedilir. Bir başka kullanım alanı ise uluslararasılaştırma ve yerelleştirme denen mekanizmaları sağlamak için stringleri saklamaktır. Mesela uygulamanın İngilizce/Almanca/Fransızca/Türkçe /Mandarin/Japonca dillerinin her biri için ayrı birer properties dosyası oluşturulur ve her anahtarın o dillerdeki karşılığı yazılır.

mesela tr.properties dosyasında şunlar olur:

ok = tamam

cancel = iptal

file = dosya

edit = düzenle

Uygulamanın dili Türkçeye çevrilince tüm anahtarların değerlerini tr.properties dosyasından okunur ve gerekli şekilde ayarlanır. Yukarıdaki örnekte properties dosyaları sadece okunabilir gibi bir anlam çıkarılabilir. İsin doğrusu properties dosyaları değiştirilebilir, yeni key/value parametreleri eklenebilir, var olanlar silinebilir. Properties dosyalarıyla işlem yapmak için gerekli metotlar Java.util.properties class'ında bulunur. <http://www.fileviewpro.com/tr/file-extension-properties>

⁷⁷ ActiveX, Microsoft'un Microsoft Windows platformları için geliştirdiği bir nesne bileşeni modelidir (COM). Yazılım tabanlı olan ActiveX teknolojisi Internet Explorer eklentisi ve web sayfalarına iştirilmiş ActiveX tabanlı uygulama olarak çalışır. <https://tr.wikipedia.org/wiki/ActiveX>

aktarma özellikleri, metin dosyaları, RC-WinTrans çeviri veritabanları, kaynak dosyaları ve program dosyalarını destekler. Çevirmen, çeviri işlemi sırasında mevcut çeviri projelerinin yanı sıra entegre RC-WinTrans kaynak metin sözlüklerini de kullanabilir. RC-WinTrans'ın Otomatik Çevirme işlevi, bir veya daha fazla sözlüğün veya bir veya daha fazla mevcut çeviri projesinin verilerini temel alan otomatik bir çeviriyi sağlar. Mevcut bir çeviri projesi bir sözlük gibi kullanılabilir, yani bir metni iki kez çevirmek zorunda kalmazsınız ve artan sayıda çevrilmiş projelerle mevcut bir projeyi çevirmek için mevcut veriler artar. İkili kaynak dosyaları (.RES) RC-WinTrans ile tercüme edilemez. RC-WinTrans 32-bit program dosyalarının yerleştirilmesini destekler (.EXE, .DLL ve .OCX). 16-bit program dosyaları desteklemez. Borland Delphi programları RC-WinTrans ile tercüme edilemez. RC-WinTrans ile yerleştirilebilmesi için, programın/yürütülebilir dosyaların (kaynak dosyasıyla oluşturulmuş) Windows kaynak komut dosyaları üzerine kurulmuş olması gerekir. Bunlar, örneğin, C / C ++ programlama dili ile geliştirilmiş programlardır. Metni program kodundan ayırmak için bir kaynak komut dosyaları kullanıldığında, Visual Basic programlarındaki dizeler çevrilebilir.

2.12.4. Susulizer

Sisulizer, 1994'ten beri yazılım yerleştirme işinde olan bir isimdir. Sisulizer, yerleştirme sektöründe en tecrübeli yazılım mimarları ve ürün uzmanlarından bazılarının ev sahipliğini yapmaktadır. Yazılım geliştiricileri olmak üzere müşterilerden gelen değerli geri bildirimler sayesinde yazılım sürekli geliştirilir. Çevirmenlere içerik sağlayan bir araç sağlamak, WYSIWYG ve ürünün kaliteli bir yerleştirilmiş sürümünü oluşturmak için özellikler sunmaya çalışırlar.

Yerleştirme güncellemeleri hızlı bir şekilde yapılır. Sadece "Değişiklikleri Tara" uygulamasını başlatmak için bir düğmeye basmanız yeterlidir ve Sisulizer tüm yeni, değiştirilmiş ve kaldırılmış dizeleri ve mevcut çevirileri otomatik olarak yeniden gösterir.

Yürütülebilir dosyalar veya DLL'ler gibi ikili dosyaları ve C / C ++, Delphi, Java ve VB6 gibi popüler dillerle, ayrıca Qt, gnuGetText ve Ini dosyalarıyla ve Pocket PC ile geliştirilen tüm klasik Windows uygulamalarını yerleştirmeyi destekler. Bu yazılım şu

şekilde profesyonel özelliklere sahiptir: NET uygulamaları için tam destek sunar. C# ve VB.Net Win, Silverlight ve WPF uygulamaları, ResX ve ikili resource kütüphane yerelleştirmesi desteklenmektedir. Buna ek olarak HTML ve XML dosyalarının da yerelleştirmesini destekler. Çeviri belleği değişimi (TMX) özelliğiyle önceki belleklerinizi bu yazılıma adapte edebilirsiniz. Canlı yazım denetleyicisi çeşitli diller için tercüme ve orijinal kaynak metinde hataları bulmak için size yardımcı olur. Büyük QA özelliğiyle çeviri doğrulamak için veya unutulmuş menü kısa yolları gibi ortak çeviri sorunlarını çevrilmiş programda ortaya çıkmadan önce çözmeye yardımcı olur. Raporlar ve istatistikler yerleştirme iş hacmi ve durumunu güncel tutar.⁷⁸

2.12.5. Nubuto

Nubuto Londra merkezli dil teknolojileri şirketidir. Akıllı dil teknolojilerini yeniden geliştirir ve entegre eder ve pazarlar. Çeviri pazarı olarak birincil hedefleri Türkiye, Orta Doğu ve BDT ülkelerindeki çeviri endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılamak için akıllı teknoloji şirketleriyle ortaklık kurmaktır. Temel işlevi çeviri yönetim sistemi ve CAT aracı olan XTM Cloud'tır. Nubuto'yu içerik yönetim sistemleriyle bütünleştirmek için mevcut birçok farklı araçları bulunmaktadır.

En iyi çevirmen seçmek için otomatik iş akışları kullanılabilir. Çeviri hafızalarını ve terminoloji tek bir yerde saklanabilir. Diğer çevirmenler, editörler ve terminologlarla kolayca işbirliği yapılabilir. Gerçek zamanlı ilerleme izlenebilir. Güvenli bir çevrede çeviri varlıklarını paylaşılabilir ve alınabilir. Kullanımı çok kolaydır. InDesign, AutoCAD, Word, Excel, PPT, HTML ve 50 daha fazla dosya biçimi desteklenir. Desteklenen diğer biçimler de aşağıdaki gibidir:

Microsoft Office (doc, docx, xls, xlsx, ppt, pptx), xhtml, xht, Microsoft Visio (vdx), Xlf, xliff, sdxliff, Open Office (sxw, odt, ods, odp) ,Trados (ttx) ,Adobe FrameMaker (.mif), Java properties dosyası, Adobe InDesign (inx, incx, idml), html, htm, Adobe Illustrator (fxg), rtf, Wordfast (txml) , po / pot, pdf (düz metne dönüştürür) ,dita, sdf, asp, aspx, svg, txt, yml, yaml, tpl, iPhone uygulamaları (dizeler) ,resx, php, ini, xml, JSON.⁷⁹

⁷⁸ <http://www.sisulizer.com/localization/editions/sisulizer-enterprise.shtml>

⁷⁹ <http://nubuto.com/index.php/about-nubuto/nubuto-team>

Ayrıca, dosya yönetimi sekmesinde projedeki dosyalar üzerinde tam kontrole sahip olunabilir. Projede kaynak dosyalar eklenebilir veya silinebilir. Aşağıdaki dosyaların herhangi birisi oluşturulabilir ve indirilebilir. Ayrıca bazı durumlarda karşıya dosyalar yüklenilebilir: Hedef, PDF ön izleme, HTML ön izleme, TMX, Çok dilli Word (Sadece MS Word kaynak dosyaları için mümkündür. Bu dosyalar kaynak ve hedef dilin her ikisini de içerir).

Ayrıca, dosyaları indirerek çevrimdışı olarak çevirebilir veya gözden geçirebilir ve iş tamamlandığında belgeyi sisteme yüklenilebilir. İndirilebilir dosya türleri:

LIFF, Çoklu Dosyalı XLIFF, Çoklu kaynak dosyaları olduğunda mevcuttur. Bir XLIFF dosyası oluşturarak çevrimdışı çevirinin yönetimini kolaylaştırır. TIPP paketi, MemoQ gibi uyumlu programlarda açılabilen, düzenlenebilen ve sonra tekrar Nubuto'ya yüklenebilen bir XLIFF:doc dosyası içerir. TIPP ve XLIFF tanımları aşağıdaki gibidir: o TIPP paketi. - TIPP - Çeviride Birlikte Çalışabilirlik Kontrol Paketi (TIPP), birbirinden bağımsız farklı Çeviri Yönetim Sistemleri (ÇYS) arasında kusursuz bilgi değişimine izin veren bir bilgi kapsayıcısıdır. o XLIFF:doc - XLIFF dosyalarında belgeleri temsil eden bir referans kılavuzudur. XLIFF:doc'un temel amacı, yerleştirme iş akışındaki araçlar arasında XLIFF verisinin kayıpsız değişimine izin veren bir mekanizma sağlar.⁸⁰

2.12.6. Wordbee

Wordbee, web tabanlı bir çeviri yönetim sistemidir; proje yönetimi ve Bilgisayar Destekli Çeviri için çevrimiçi bir işbirliği platformudur.

Ana özellikleri arasında şunlar bulunur: İşbirlikçi Tercüme, Çeviri Yönetimi, Çeviri Belleği, Finansal Yönetim, Otomatik İş Akışları ve API Entegrasyonu.

İşbirliği özellikleri, çevirmenler, editörler, konu uzmanları, müşteriler, ortaklar ve sağlayıcılar da dahil olmak üzere tüm katılımcıları çevrimiçi belge arayüzünde buluşturur. Dahası, düzeltmeler çeviri tamamlanmadan çalışmaya başlayabilirler.

⁸⁰ https://xlm-intl.com/manuals/Nubuto_Cloud_%C4%B0leri_D%C3%BCzey_Kullanım_Kılavuzu.pdf

Çevirmenler, merkezi çeviri bellek yazılımından gerçek zamanlı olarak çalışırlar. Aynı projede iki farklı belge üzerinde çalışan iki farklı çevirmen aynı hafızada çalışır, tekrarlar ve tutarlılık için faydalıdır.

Müşteri, Dil Servis Tedarikçileri ve sürece katılan tüm taraflar proje topluluğunun bir parçasıdır ve otomatik iş akışları ve merkezileştirilmiş bir çevreye sahiptir.

Wordbee Çeviri Yönetim Sistemi ile proje yöneticisi ekibi kolayca kurar, projeyi devam ettirir ve proje için gereken dilsel kaynaklara erişim sağlar. Proje yöneticisinin, tüm proje üzerinde her zaman ve her yerde kuşbakışı görüşü vardır.

Etiketleme ve yorum etiketleri yayınlayın: Çevirmenler ve yorumcular, yorumları aynı şekilde zorluklarla karşılaşabilecekleri diğer dillerdeki çevirmenlere yardımcı olmak amacıyla editörde etiketleme yapabilir.

Ekip liderleri, döngü sonundan önce hataların yakalanmasını sağlayarak yerelleştirme zincirinde gerçek zamanlı olarak önemli bilgileri inceleyebilir ve sunabilir.

Global arama olanakları: Wordbee Translator, bilgi birikimlerinin ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanan tüm kaynaklar, belgeler, sözlükler ve veritabanları aracılığıyla belirli bir terimin veya kelimelerin bir dizesinin aranmasına izin verir.

Müşteriler, Müşterek Küresel Platform aracılığıyla, bir düzeltme veya doğrulayıcı olarak kendi çeviri projelerine doğrudan dahil olabilirler.⁸¹ Aşağıdaki dosya uzantılarını destekler:

Adobe FrameMaker(.mif), Adobe InCopy(icml), Adobe InDesign(.indd, .idml), Adobe Photoshop(.psd), ASP.NET Web Pages(.aspx, .ascx, .master), Code Files(.cs, .inc, .js, .css, .jfs, .cls, .asax, .asa, .c, .cpp, .h), CSV Files(.csv), Dita Files(.dita, .ditamap), Email Messages(.msg, .eml, .oft), INI Files(.ini, .conf, .cfg), iOS Strings Files. (strings), JavaProperties. (properties), JSON Files(.json), Microsoft Excel (xls, .xlt, .xlsx, .xlsm, .xltx, .xltm, .xlsb), Microsoft Powerpoint(.ppt, .pot, .pps, .pptx, .pptm, .potx, .potm, .ppsx, .ppsm), Microsoft Visio(.vsd), Microsoft Word(.doc, .docx, .dot, .dotx, .docm, .dotm), Microsoft.NET Resources(.resx), OpenOffice Format(.odt, .ods, .odp), PDF

⁸¹ <https://www.wordbee.com/en/Blog>

Files.(pdf), Plain Text.(txt, .utxt, .utf8, .text, PO/POTFiles po, .pot,) RTF Files.(rtf), Trados Bilingual Files(.bak), Transit Language Files(.deu, .eng, .fra,, TTX Files.ttx,) Web Pages(.htm, .html, .xhtml, .htmls, .php, .php2, .php3, .php4, .php5, .php6, .phtml, .csm, .jsp, .ahtm, .ahtml,) Wordbee Beebox(.wbloc), XLIFF Files(.xlf, .sdlxliff, .xliff, .xlif, XML Files. (xml), XSL Files(.xsl, .xslt), YAML(files yaml, .yaml)⁸²

2.13. Bölüm Değerlendirmesi

Çevirmenin yukarda açıklaması yapılan Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarından hangisini tercih edeceği kendi amaçlarına ve bu araçlar için ne kadar kaynak ayırdığına ve kiminle çalışacağına o çalıştığı firmanın hangi aracı tercih ettiğine bağlıdır. Mesela, Trados bu çalışmada Çeviri Sektörüyle yapılan anketlerde de görüldüğü gibi en yaygın kullanılan programlardan biridir. Yurt dışından alacağınız işlerde bile yurtdışındaki çeviri büroları bile yine yoğunlukla bu aracı kullandığından bu aracı tercih etme durumunda kalınabilir. Hatta iş ilanlarına bakıldığında Trados yazılımı kullanma şartını hemen hemen her ilanda görebilirsiniz. Ayrıca nasıl kağıt mendil isminin yerine Selpak ürün adı geçmişse, Çeviri Araçları denilince de ilk akla Trados gelmektedir. Bu yazılım için hemen hemen her yıl yeni versiyonu ve ek paketleri çıktığından sürekli takip içinde olmalısınız ve kendinizi sürekli yenilemelisiniz ve sürekli para ödemeye kendinizi alıştırmamız gereklidir. .

Yukarıdaki gibi bir zorunluluk yoksa çevirmen bu sefer maddi durumuda göz önüne alarak ona göre tercih yapabilir. Bu tercih eğer başlangıç seviyesindeyse sadece bu programların mantıklarını öğrenmek ise ücretsiz yazılımları (Wordfast, MetaTaxis, OmegaT) veya programların demo versiyonlarını tercih edebilirler. Yukarda bahsettiğim gibi sürekli güncelleme yapıp, bu güncellemeler için sürekli ücret talep eden şirketlerin yanında yine güncelleme yapıp her güncelleme için ücret talep etmeyen Déjà Vu'nun pazarlamasını yapan şirketler de vardır.

Çeviri Sektöründe görev alan şirketler zorunluluktan dolayı Trados yazılımlarını kullanmak durumunda kalabilirler. Fakat yine de diğer yazılımları da, şirketlerinin envanterine kaydedip o programları da kullanacak çevirmen istihdam etmelidirler.

⁸² <http://documents.wordbee.com/display/WBT/File+Formats>

Sonuç olarak, Şu anda piyasada olan araçlar arasında fonksiyon olarak birbirlerine kıyasla çok btyk fark olmamasına rağmen çevirmenler ve eviri büroları bir çeviriye destek aracı seçerken daha çok piyasa Şartlarına göre tercih etmektedirler. Bazen de piyasa Őartlarından dolayı bir değil birkaç çeviriye yardımcı araç kullanma durumunda kalabilirler.

BÖLÜM 3: ÇALIŞMA YÖNTEMİ

Bu bölümde, çalışmada kullanılan yöntemler açıklanmaktadır. İlk aşamada, Türkiye’de Yerelleştirme Ve Çeviri teknolojileri dersi veren üniversiteler ve çalışmanın literatürü üzerinde araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar yapılırken nitel araştırma yöntemi olan doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Diğer aşamada, Türkiye’deki eğitim vermekte olan iki vakıf ve iki devlet üniversitesinden toplam 204 öğrenciye ve çeviri sektöründe lider konumda olan 12 işletmenin yöneticisine yerelleştirme ve çeviri teknolojileriyle ilgili tutum ve düşünceleri sorulmuş, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket yöntemi kullanılmış, SPSS programıyla analiz edildikten sonra yorumlanmıştır.

3.1. Müfredat Analizi

Bu bölümü yapılan çalışma, betimleyici bir araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Betimleyici bir araştırmada herhangi bir ilişkinin varlığı veya yokluğu araştırılır. Örneklemden hareketle evren hakkında geniş bilgi sahibi oluruz. Yeni hipotezlerin formüle edilmesi kolaylaşır. Betimleyici araştırmalar bize o olgunun niçin öyle olduğunu, o ilişkinin niçin öyle kurulduğunu açıklamazlar, onun yerine olgularda neyin olduğunu, neyin neyle ilişkili olduğunu bildirirler. Betimleyici araştırmaların sonuçları, yüzde tabloları, grafikler ile gösterilir ve değişkenler arasında korelasyonun varlığı veya yokluğu saptanır.

Betimsel araştırmalar (survey), olayların insan gruplarının bazı özelliklerinin tek tek ne olduğunu veya iki ve daha çok özelliğinin ilişkisel düzeyde nasıl olduğunu açıklamaya çalışır. Betimsel araştırmalarda, deneysel araştırmada olduğu gibi bir değişkeni diğerinin fonksiyonu gibi inceleme söz konusu değildir.

Betimleyici araştırmalarla kavramsal modelimiz zenginleşir. Bu tip araştırmalarda da hipotez, gözlem ve yorumlama aşamalarından geçilir. Hipotez bir kurama dayanacağı gibi sağduyuya da dayanabilir veya kuram ile hipotez arasında çok yakın bir ilişki var olmamış olabilir.⁸³

⁸³ <http://oguzcetin.gen.tr/bilimsel-arastirma-yontemleri.html>

Çalışmanın bu bölümünde uygulanan yöntem, nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemini kapsamaktadır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Bu yöntemde, hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir (Madge,1965:75). Örneğin eğitim ile ilgili bir araştırmada, şu tür dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir: eğitim alanında ders kitapları, müfredat yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğrenci rehberlik kayıt ve dosyaları, öğrenci ve öğretmen el kitapları, sınav tutanakları, ders ve ünite planları ve eğitimle ilgili resmi belgeler. Tezin araştırma alanı yerleştirme eğitimini kapsadığı için, ülkemizde çeviri eğitimi veren bölümlerin müfredatları incelenmiş ve çeviri teknolojileriyle ilgili dersler tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu dersler doküman inceleme aşamaları izlenerek belirlenmiştir. Bu aşamaları uygulayan her araştırmacı bu aşamaları araştırma probleminin niteliğine, doküman incelemesi sonucunda elde etmeyi hedeflediği veriye veya dokümanları ne kadar kapsamlı ve derinlemesine incelemek istediğine bağlı olarak yeniden yorumlayabilir. Doküman incelemesinin belli başlı beş aşaması şunlardır: (1) dokümanlara ulaşma (2) orijinalliğin kontrol edilmesi (3) dokümanların anlaşılması (4) verinin analiz edilmesi (5) verinin kullanılması (Balcı, 2005: 21).

Bu bilgi ışığında bu çalışmada Türkiye'deki Lisans seviyesinde çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerinin ilgili bölümleri belirlenip programlarının müfredatlarına ulaşılmıştır. Bu süreçte bölümlerin web sitelerindeki bilgiler dikkate alınmıştır. Elde edilen veriler tablolara dönüştürülmüştür. Araştırmanın konusu olan yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersleri üzerinde analiz yapılmıştır.

Veri analizi yapılırken; Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersinin seçmeli ya da zorunlu olarak müfredat içerisinde yer alıp almadığı, AKTS bilgileri ve genel müfredat içerisindeki yüzdeleri tespit edilmiştir. Türkiye'deki mütercim-tercümanlık ve Çeviribilim bölümlerinden mezun olabilmek için toplam 240 AKTS'ye tamamlayacak ders alınması zorunlu olduğundan Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersinin genel müfredat içerisindeki oranı 240 AKTS' ye olan oranı yüzde cinsinden ifade edilmiştir. Doküman incelemenin son aşamasında ise, elde edilen veriler değerlendirilip, yorumlar yapılmıştır.

3.2. Anket Uygulaması

Çalışmanın bu bölümünde ise anket çalışmasından bahsedilecektir. Çalışmada durum saptayıcı/betimsel araştırma grubuna dahil olan betimsel model kullanılmıştır. Bu modelde konudaki halihazırdaki durum araştırılır. Betimsel araştırmalar iki şekilde gerçekleştirilebilir: özaktarım araştırmaları ve gözlem araştırmaları. Gözlem araştırmalarında veriler, katılımcıların araştırmacı tarafından gözlenmeleriyle toplanır. Özaktarım araştırmalarında ise veriler, örnekleme yer alan bireylerin kendilerinden bilgi alınarak toplanır. Katılımcılardan, anketler aracılığıyla yazılı olarak bilgi alınabileceği gibi, görüşmeler yoluyla sözlü olarak da bilgi toplanabilir.⁸⁴Bu çalışmada katılımcılardan, anketler aracılığıyla yazılı olarak bilgi alınmıştır.

Aşağıda anketin hangi amaçla hazırlandığından başlanıp, araştırma evreni ve ulaşılan çalışma grubundan bahsedilecek, daha sonra veri toplama aracı, veri toplama süreci ve veri analiz sürecinden detaylı olarak açıklanacaktır.

3.2.1. Anket Uygulamasının Amacı

Tezin diğer araştırma aşamasında, yani anket uygulamasında ülkemizde Çeviri Sektörünün ve Çeviribilim ya da Mütercim-Tercümanlık bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin yerleştirme ve bu süreçte kullanılan çeviri teknolojilerine karşı görüşlerini belirlenmesi hedeflenmektedir. Bu anket uygulamalarında, hem çeviri sektörünün hem de çeviribilim ya da mütercim-tercümanlık bölümlerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin yerleştirme ve bu süreçte kullanılan çeviri teknolojileri ile alakalı tutumlarını göstermek ve bu tutumlarını yorumlamak amaçlanmıştır.

Anket çalışmalarında, yukarıda belirtilen amaçlara ulaşılması için, yerleştirme ve çeviri teknolojileri konusunda hem çeviri işletmelerinde görev alan yöneticilere ve daha sonra bu alanda görev alacak çeviri öğrencilerine bu konuyla ilgili bakış açılarını öğrenmek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu sorular yorumlanmış, buna ek olarak anket soruları içerisinde birbiri ile ilişki içerisinde olması düşünülen soruların ilişki testleri yapıp yine yorumlaması amaçlanmıştır.

⁸⁴ <https://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/2.pdf>

3.2.2. Araştırma Evreni ve Çalışma Grubu

“Çalışma Evreni”, araştırmacının ya doğrudan gözleyerek ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde yapılan gözlemlerden yararlanılarak hakkında görüş bildirebileceği evrendir (Karasar, 2005: 110). Anket uygulamasının çalışma evreni, Türkiye’deki Çeviri bölümleri ve Mütercim Tercümanlık bölümlerinde okuyan öğrenciler ile Çeviri İşletmelerinde yönetici görevinde olan idarecilerdir.

Örnekleme, bir araştırmanın konusunu oluşturan evrenin bütün özelliklerini yansıtan bir parçasının seçilmesi işlemini belirtir. Örneklem, seçildiği bütünün küçük bir örneğidir. Örneklemen seçildiği grubun tümü ise evreni oluşturur. Örneklem seçilirken, örneklemen temsil yeteneği taşımasına ve yeterli büyüklükte olmasına dikkat etmek gerekir. Örneklem seçilerek yapılan araştırmalar zaman ve maliyet yönünden ekonomik olduğu gibi, çoğu zaman da bütün evrenin incelenmesiyle elde edilen sonuçlar kadar geçerli, sağlıklı ve güvenilir olabilir (Gökçe, 1988:77-78).

Örneklem olarak Türkiye’deki üniversitelerden 4 tanesi seçilmiştir. 2 tanesi İstanbul içinde ve vakıf üniversitelerinden olması diğer 2 tanesi ise İstanbul dışından Devlet üniversitesi olması ve öğrenci profillerinin homojen olması amacıyla da bu seçilen üniversitelerin taban puanlarının birbirine yakın olmalarına dikkat edilmiştir.

Anket uygulamasında çalışma grubu olarak Çeviribilim bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin ve Çeviri sektöründeki yöneticilerin seçilmesinin nedeni, bu iki aktörün bu alanda önemli olan üçayaktan ikisi olmasıdır. Üçüncü ayak da eğitmenlerdir. Balkul (2015) eğitmenlerin çeviri teknolojileri hakkındaki görüşlerini inceleyen bir çalışma yapmıştır.

Bu süreçte örneklemelerin doğruluğundan emin olunması için, çeviri öğrencilerine çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elemanları aracılığıyla ulaşıp, çalışmaların yüz yüze, kağıt üzerinde yapılması amaçlanmıştır. Bu amaçla çeviri bölümlerinde görev yapan öğretim elamanlarıyla görüşülüp, yapılacak olan anket çalışmalarında yardımcı olunması istenmiştir. Olumlu yanıt alınan bölümlere anketler ulaştırılmıştır. Çeviri İşletmelerindeki yöneticilerle ise, önce telefonla görüşüp randevu alınmış, işletmelerinin olduğu bürolara giderek yüz yüze görüşülmüş ve anketleri yanıtlamaları istenmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma, ikisi devlet ikisi vakıf üniversitesi olmak üzere 4 üniversitede toplam 204 öğrenci ve çeviri sektöründe hizmet veren 12 işletmede yönetici kadrosunda olan 12 yöneticiyle yapılmıştır.

3.2.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak anketlerden faydalanılmıştır. Anketler, yerleştirme ve çeviri teknolojileri literatürü detaylı bir şekilde tarandıktan ve teknoloji içerikli tüm anketler tarandıktan sonra, Çeviri Sektörüne uygulanan ve Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık öğrencilerine uygulanan bu anketler tasarlanmıştır. Öğrencilere uygulanan anket 22 sorudan oluşmaktadır. Çeviri işletmelerine uygulanan anket ise 14 sorudan oluşmaktadır.

Anketin hazırlanmasında sunuş (kapak) mektubu, form ve yönerge ile soruların sıralanışına özen gösterilmiştir. Anketlerde, bu çalışmalardan hangi araştırma için ve hangi amaçla hazırlanmış olduğu ve kaynak kişilerden neler beklendiği belirtilmiştir. İyi bir sunuş yazısında aranan özelliklerin doğrultusunda sunuş yazısı hazırlanmıştır (Karasar, 2005: 178). Yani; olabildiğince kısa olarak yazılmıştır, araştırmanın amacı, ana çizgileriyle açıklanmış, bilgilerine ve yardımlarına neden ihtiyacımın olduğu vurgulanmıştır. Cevapların gizliliği vurgulanmış, bu durum ankete ad, soyad yazılmayabileceği şeklinde bir açıklama ile pekiştirilmiştir. Ve yine anketin anlaşılabilirliğini artıran, kaynak kişiye, kendisinden beklenenleri açık seçik bildiren, bu yönleri ile cevap vermeyi güdüleyen biçim ve içerik çalışmaları yapılmıştır. Anket formu şu özelliklere sahip olmalıdır (Karasar, 2005: 178). Göze hoş görünür olmalı, temiz ve düzenli olmalı, sorular kolayca okunup izlenebilmeli, hangi sorunun cevaplarının nereye işleneceği ve hangi sembollerle işleneceği form üzerinde belli olmalı, gerektiğinde kullanılmak üzere, ek açıklamalar için uygun boşluklar bırakılmalıdır. Bu çalışmada kullanılan iki anket de bu doğrultuda hazırlanmış ve uygulanmıştır.

Daha sonra hazırlanan bu anketler bu konuda uzmanlaşmış akademisyenler tarafından gözden geçirilmiş ve önerileri doğrultusunda düzeltmeler yapıp son hali verilmiştir.

3.2.4. Veri Toplama Süreci

Sosyal bilim araştırmalarında başarı açısından uygun veri toplama yönteminin belirlenmesi ve uygulanmasının büyük önem taşımakta olduğunun bilinciyle, araştırma amaçları doğrultusunda planlı olarak veriler toplanmış, kaydedilmiştir.

Anket çalışmaları, Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık Bölümlerindeki öğrencilere hedef üniversitelerde görev yapan öğretim görevlileri yardımıyla yapılmıştır. Bu uygulama, örneklem gruplarının doğruluğundan emin olunması amacıyla yapılmıştır. Çeviri sektöründe görev yapan işletmelerin yöneticilerine uygulanan anketler ise, yine örneklem grubunun doğruluğundan emin olunması amacıyla, kendileriyle yüz yüze veya telefonla görüşüldükten sonra ankete katılmaları rica edilmiş, çalışmaya katılmayı kabul eden işletme yöneticilerine çevrimiçi olarak Google belgeler platformu üzerinde hazırlanan anketin linki elektronik posta aracılığıyla gönderilmiştir. Çeviri işletmelerindeki yöneticiler yönlendirilen link vasıtasıyla kolaylıkla ankete ulaşp ve bu sayede de görüşlerini yansıtmışlardır.

3.2.5. Veri Analiz Süreci

Anketler tarafıma ulaştırıldıktan sonra incelenmiş, anketlerin istenen şekilde uygulanıp uygulanmadığı ve anketteki sorulara tam yanıt verilip verilmediğı incelenmiştir. Bazı sorulara yanıt verilmemiş olan anketler değerlendirmeye alınmamıştır. Bu şekilde olan 3 katılımcının anketi değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuç olarak Çeviribilim bölümlerinde öğrenim gören 204 öğrenci ve Çeviri sektöründe hizmet veren şirketlerin yöneticilerden 12 kişiyle yapılan anketlerden elde edilen veriler SPSS 22.0 programına aktarılmıştır. SPSS programına verilerin girilmesinin ardından anket çalışmalarında sorulan sorulara verilen cevapların yüzdeleri ve frekansları alınmış, bu şekilde veriler tablolara dönüştürülmüştür. Öğrencilerin ve işletme yöneticilerinin görüşlerini belirlemek için bilgi toplanmıştır. Toplanan bilgiler, yani bağımsız maddeler belirli bir düzen içerisinde sunulmuştur. Anket soruları ve yaklaşımlar uzman görüşü ile anketin amaca uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu çalışma anket çalışması olduğundan ve toplanan veriler sınıflama düzeyinde olduğu için, geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmadan verilerin analizi yapılmıştır. Ölçek çalışmalarında geçerlik ve güvenilirlik

belirleme çalışması yapılmaktadır.⁸⁵ Anket verileri genellikle frekans, yüzde, korelasyon, ki-kare, kümeleme v.b. analizler kullanılarak incelenir. Bu çalışmada veriler frekans, yüzde, ki-kare ve kruskal wallis test analizleri kullanılarak incelenmiştir. Anketler hemen hemen her alanda kullanılmakla birlikte, tüm araştırma modellerinde veri toplanması amacıyla kullanılabileceğinden bu çalışmada bu yöntem kullanılmıştır.

⁸⁵ <http://www.alfaistatistik.com/single-post/2014/02/05/Anket-ile-%C3%B6l%C3%A7ek-aras%C4%B1ndaki-farklar-nelerdir>

BÖLÜM 4: TÜRKİYE’DE LİSANS DÜZEYİNDE YERELLEŞTİRME EĞİTİMİ VEREN ÜNİVERSİTELER

Çalışmanın bu bölümünün yapılmasının amacı; günümüzde çok önemli olan yerelleştirme ve çeviri teknolojilerinin, Türkiye’de lisans seviyesinde çeviri eğitimi veren üniversitelerdeki konumunu belirlemek ve çeviri eğitimi için önerilerde bulunmaktır.

Araştırma süreci şu şekilde gerçekleşmiştir; ÖSYM⁸⁶ veri kitapçıkları incelenip Türkiye’de lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren üniversiteler belirlenmiştir. Bu veri kitapçıklarının incelenmesi sonucunda ise Türkiye genelinde lisans düzeyinde aktif olarak çeviri eğitimi veren 15 devlet üniversitesinin çeşitli dillerde eğitim veren 28 bölümünün olduğu ve 14 vakıf üniversitesinin çeşitli dillerde eğitim veren 20 bölümünün bulunduğu saptanmıştır. Ancak, bu üniversiteler içerisinde yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersini veren toplam 9 üniversite bulunduğu saptanmıştır. Bunların da 5’inin devlet üniversitesi ve 4’ünün de vakıf üniversitesi olduğu belirlenmiştir. Bu dokuz üniversite, Boğaziçi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Kırıkkale Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Arel Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi’dir.

Belirlenen üniversitelerin müfredatları incelenmiş, incelenen müfredatlardaki yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersleri tespit edilmiştir. Daha sonra bu derslerin genel çeviri eğitimi içerisindeki ağırlığı belirlenmiştir. Elde edilen bu veriler dilim grafikler aracılığıyla ifade edilmiştir. Bu süreçte dokümanlar incelendiği için de nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

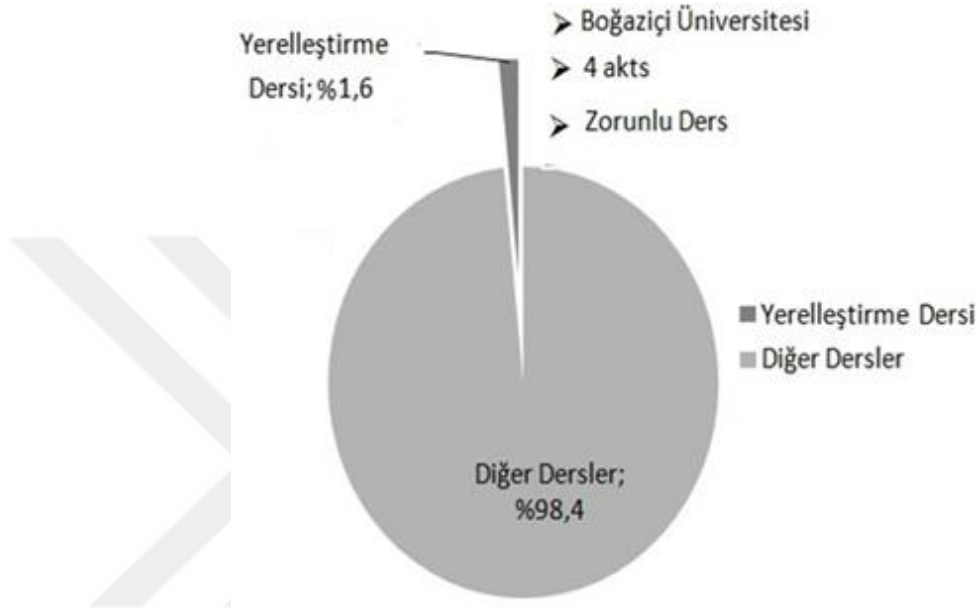
Daha sonra, yerelleştirme ve çeviri eğitiminde kullanılabilecek, bu eğitime pedagojik zemin oluşturacak kuramların ne olabileceği tartışılmıştır. Bu kuramlar ile ilgili açıklamalar yapıp, örnekler verilmiştir. Sonrasında konuyla ilgili yorumlar yapıp, tavsiyelerde bulunulmaya çalışılmıştır.

⁸⁶ <http://www.osym.gov.tr/TR,12734/2016-yili-yayinlari.html>

4.1. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Durumu

Bu kısımda, Türkiye’de Devlet ve Vakıf Üniversitelerindeki Yerelleştirme ve bu bağlamda verilen çeviri teknolojileri dersinin çeviri eğitimi müfredatındaki ağırlığını belirlemek ve bu veriler ışığında yorumlar yapmak amaçlanmıştır.

4.1.1. Boğaziçi Üniversitesi

Şekil 6. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

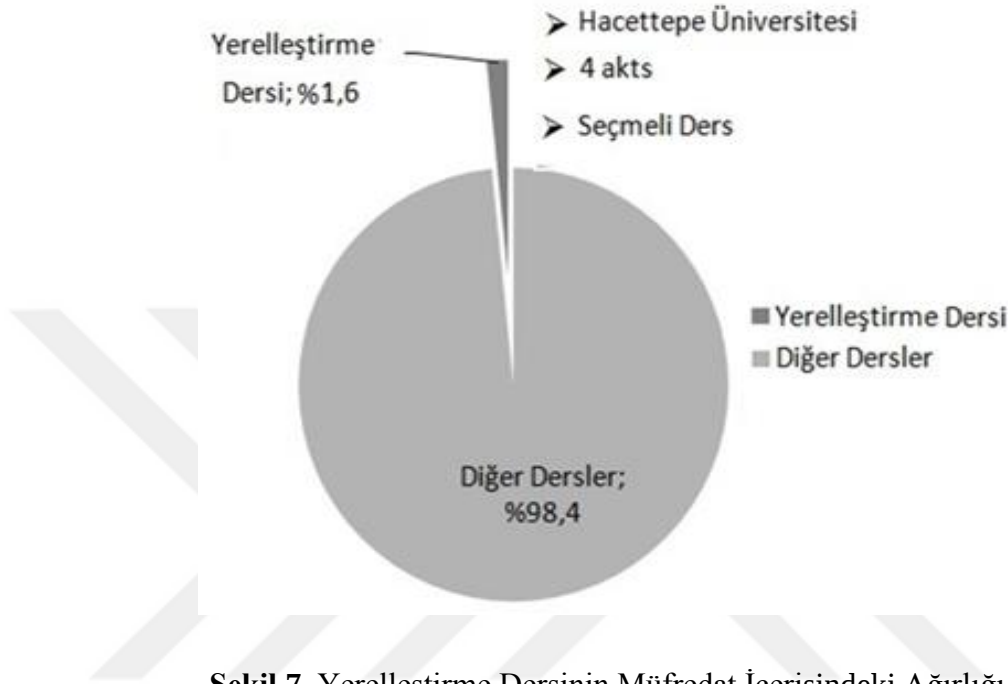
Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim bölümünde yerelleştirme isminde ön koşulu çevirmenler için bilişim teknolojileri dersi olan bir ders verilmektedir. Verilen yerelleştirme dersin, yerelleştirmeye giriş; geçmişten günümüze gelişmeleri kapsamaktadır. Bu ders süresince çeviri belleklerine genel giriş ve uygulamalı çalışma, terminoloji araçlarını tanıma, web sayfası yerelleştirme, proje yönetimi, proje çalışması gibi çalışmaların yapılacağı ifade edilmektedir.⁸⁷

Üniversitenin 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımı incelenmiştir. Bu incelemenin sonucunda, yerelleştirme dersinin diğer derslere oranının, yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 4 AKTS olduğunun

⁸⁷ <http://transint.boun.edu.tr/?q=tr/node/53>

bunun da tüm dersler içerisinde % 1,6' ya denk geldiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bölümün müfredatında bulunan yerleştirme dersinin genel müfredat içerisinde yetersiz olduğunu göstermektedir.

4.1.2. Hacettepe Üniversitesi

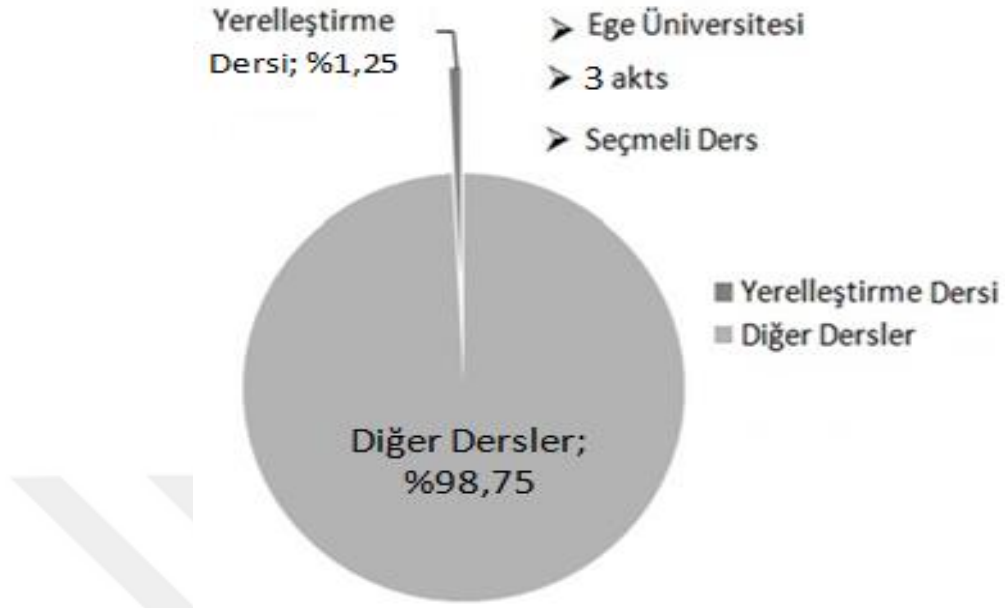
Şekil 7. Yerleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Hacettepe Üniversitesinde yerleştirme isminde bir ders verilmektedir. Bu dersin içeriğinde şu ifadeler yer almaktadır: Bu dersin içeriği ve ders materyalleri öğrencinin profesyonel hayata en iyi bir şekilde hazır olması için yazılım ve ağ ürünlerinin, internet siteleri, ayrıca çok uluslu şirketlerin farklı ülkelerdeki internet siteleri üzerinden yapacakları çeviri uygulamaları olacağını ifade etmektedirler..⁸⁸

Hacettepe Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyılık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyılık programdaki dağılımına bakılmıştır. Bu inceleme sonucunda, yerleştirme dersinin diğer derslere oranının, öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 4 AKTS den geldiğini bu da tüm dersler içerisinde % 1,6 oranında olduğu görülmüştür. Bu tespitlere dayanarak, bölüm müfredatında bulunan yerleştirme dersinin genel müfredat içerisinde yetersiz olduğu yorumu yapılabilir.

⁸⁸ <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/dosyalar/06-MTB-DT.pdf>

4.1.3. Ege Üniversitesi

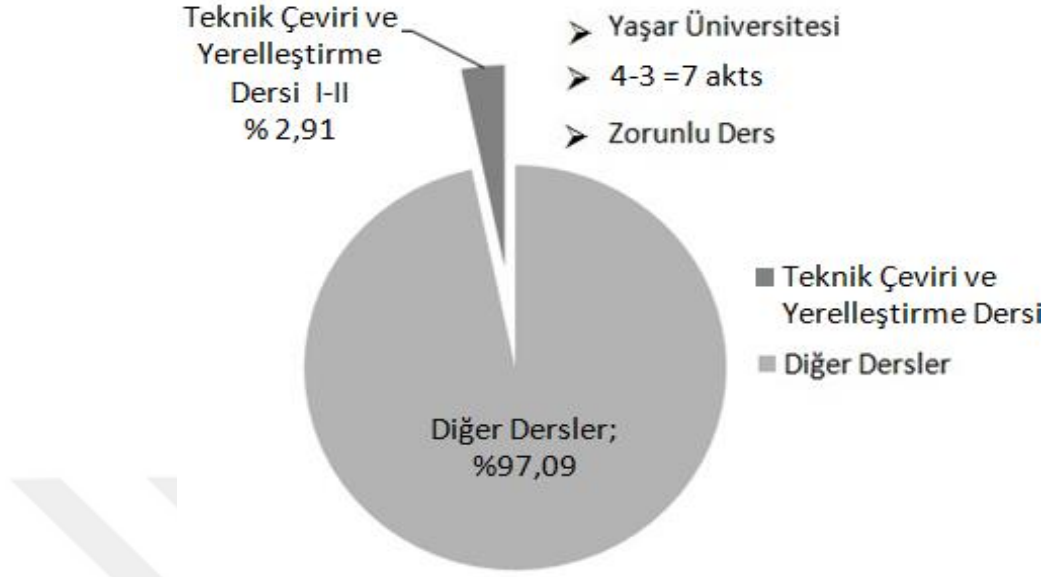
Şekil 8. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Ege Üniversitesi yerelleştirme isminde bir ders verilmektedir. Bu dersin amacının, terimce ve hazırlanmasına amacıyla kuramsal bilgi edinmek, terim ve terimce kavramlarını detaylı incelemek, terimce hazırlanma yazılımlar ile tanışıklık sağlama olduğu dersin çıktılarının ise, yerelleştirme kavramının farkında olmak, yerelleştirme uygulamasına ilişkin uygulama alanında tecrübe sahibi olmak olduğu ifade edilmektedir.⁸⁹

Ege Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımı incelenmiştir. İnceleme sonucunda, yerelleştirme dersinin diğer derslere oranının yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS içerisinde 3 AKTS olduğu, bu da tüm dersler içerisinde % 1,25' e denk geldiği görülmüştür. Bunun da bölümün müfredatında olan yerelleştirme dersinin genel müfredat içerisinde çok yetersiz olduğunu göstermektedir.

⁸⁹ <http://ebys.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/course.aspx?zs=2&mod=1&kultur=tr-tr&program=2711&did=242273&mid=651912&pmid=15846>

4.1.4. Yaşar Üniversitesi

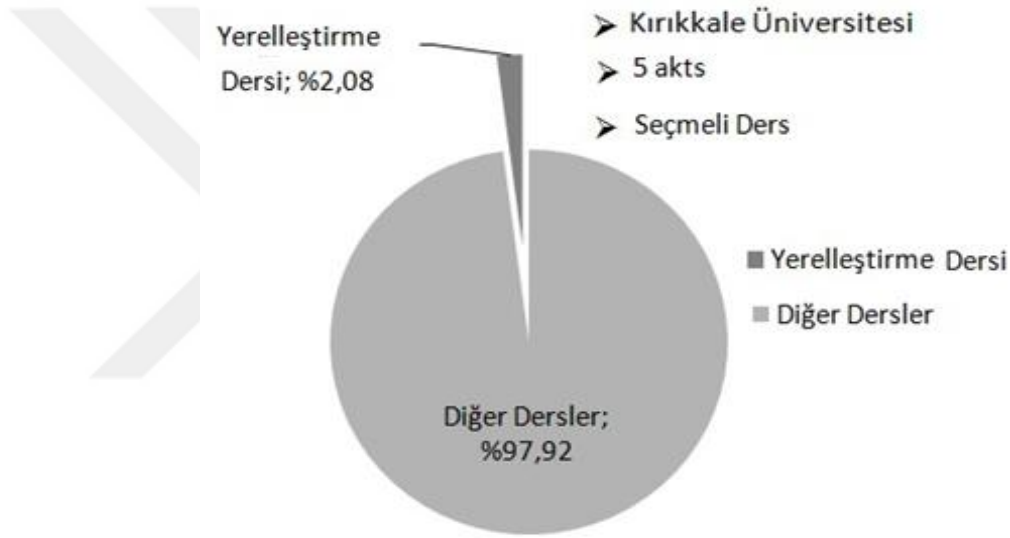
Şekil 9. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Yaşar Üniversitesinde, Teknik Çeviri ve Yerelleştirme I ve Teknik Çeviri ve Yerelleştirme II isimindeki dersler verilmektedir. Dersin amacında, öğrencileri çok geniş bir alanı kapsayan teknik nitelikli metinlerin çevirisi konusunda bilgi ve deneyime kavuşturmadır. Derste, bu tür metin türlerinin dilsel ve üslupla ilgili özelliklerine dikkat çekilirken, söz konusu metinlerle ilgili teknik alan bilgisine ve terminolojik duyarlılığa sahip olma gerekliliği de, yapılan çeviri uygulamaları yoluyla ortaya koyulmaktadır. Derste, globalleşen dünya düzeniyle büyük önem kazanan ve teknik çeviriyi, kültürel adaptasyonla harmanlama zorunluluğunu ön plana çıkaran yerelleştirme konusunda farkındalık ve deneyim kazandırmaya da özel vurgu yapılmaktadır. Dünya çapında iş yapan şirketler Dünyanın her yerinde hizmet verdikleri müşterilerin birlikte çalıştıkları iş ortaklarının ve çalışanlarının ana dillerinde iletişim kurmak durumundadır. Bu nedenle ürünlerin ve içeriklerinin çevirisi açık, kesin ve kültürel açıdan uygun olmalıdır. Bu önemli noktayı göz önünde tutarak yabancı şirketlerin web sitelerinin çevrilmesi üzerinde de durulacağını belirtilmektedir.⁹⁰

⁹⁰ <http://dti.yasar.edu.tr/ders-icerigi-ve-mufredat/>

Yukarıdaki şekilde Yaşar Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistiksel çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına bakıldığında yerleştirme dersinin diğer derslere oranının, yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS içerisinde 7 AKTS değerinde olduğu bu da tüm dersler içerisinde % 2,91'e denk geldiği tespit edilmiştir. Bu değerin bölümün müfredatında bulunan Teknik Çeviri ve Yerelleştirme I ve Teknik Çeviri ve Yerelleştirme II isimindeki derslerin genel müfredat içerisinde yine de yetersiz olduğunu göstermektedir.

4.1.5. Kırıkkale Üniversitesi

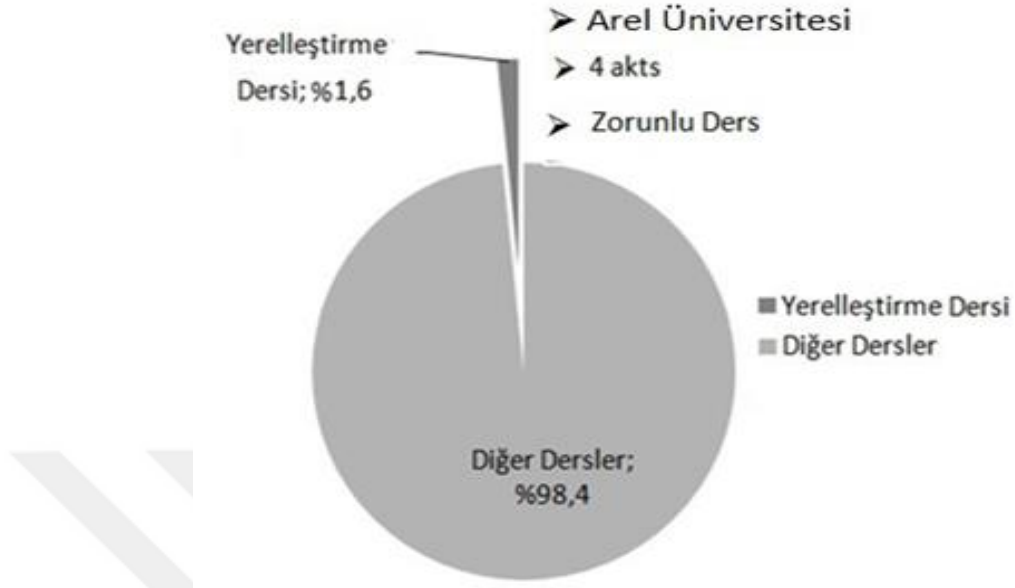

Şekil 10. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Yukarıdaki şekil 9’da Kırıkkale Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına baktığımızda Yerelleştirme dersinin diğer derslere oranının, yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 5 AKTS bulunmaktadır bu da tüm dersler içerisinde % 2,08’e denk gelmektedir. Bu da, bölümün müfredatında bulunan Yerelleştirme dersinin genel müfredat içerisindeki çok yetersiz olduğunu göstermektedir. Ders içeriğiyle ilgili herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır⁹¹

⁹¹ http://otomasyon.kku.edu.tr/katalog/lisans_detay.php?department_information=121

4.1.6. Arel Üniversitesi

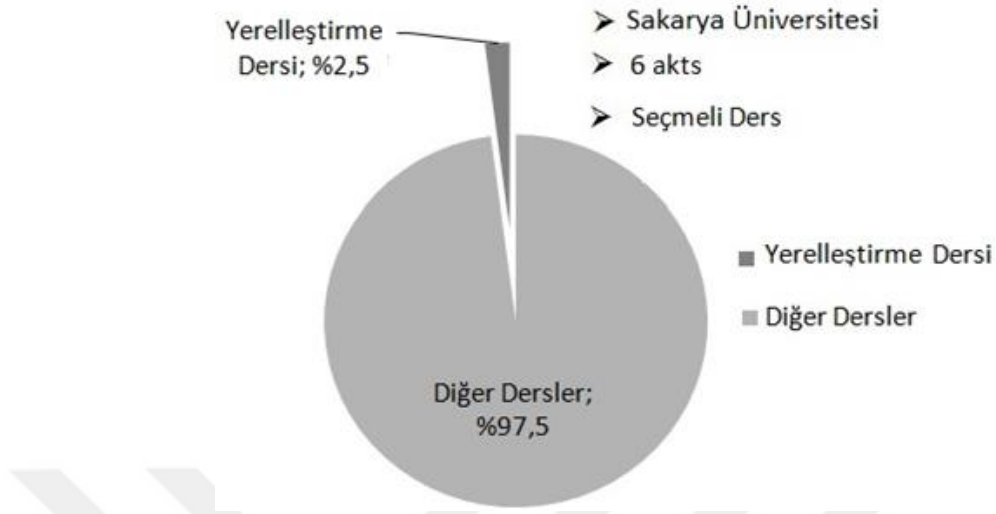

Şekil 11. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Yukarıdaki şekilde Arel Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yerelleştirme dersinin diğer derslere oranının, öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 4 AKTS değerinde olduğu, bu da tüm dersler içerisinde % 1,6'ya denk geldiği tespiti yapılmıştır. Bu da bölümün müfredatında bulunan yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan Çeviri Teknolojileri dersinin genel müfredat içerisinde yine de yetersiz olduğunu göstermektedir. Diğer üniversitelerde olduğu gibi bu dersinde içeriğine ulaşılacak istenmiştir fakat üniversitenin internet sayfasında bu ders içeriğiyle ilgili herhangi bir açıklamaya rastlanmamıştır.⁹²

⁹² <http://www.arel.edu.tr/faculty-of-science-and-letters/department-of-translation-and-interpreting/course-content>

4.1.7. Sakarya Üniversitesi

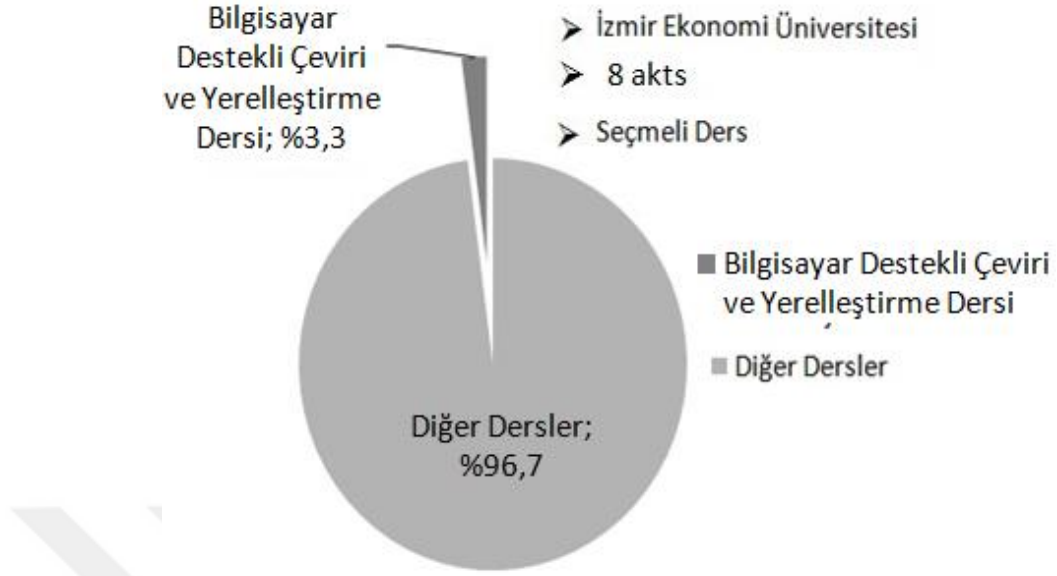
Şekil 12. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Sakarya Üniversitesinde yerelleştirme isminde bir ders verilmektedir. Bu dersin amacının, yerelleştirmenin ne olduğu, yerelleştirme aşamalarının incelenerek, yerelleştirme endüstrisinin başlangıç düzeyde öğrenciye tanıtılması, örnek yerelleştirme projelerinin sınıf içinde uygulanması ve öğrencilerin yerelleştirme endüstrisine hazırlanması olduğu belirtilmektedir. Dersin öğrenme çıktılarında ise, öğrencilerin yerelleştirmenin temel kavramlarını tanıyacağı, yerelleştirmenin süreçlerini kavrayacağını, yerelleştirme aşamalarıyla ilgili bilgi sahibi olacağını, yerelleştirmenin bütün temel kavramlarıyla ilgili bilgi sahibi olacağını, bir yerelleştirme projesinde görev alabilecek konuma gelebileceğini, yerelleştirme uzmanının üstleneceği rolleri üstlenme fırsatı edinebileceğini ifade etmektedir.

Yukarıdaki şekilde Sakarya Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına baktığımızda Yerelleştirme dersinin diğer derslere oranının, yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 6 AKTS bulunmaktadır bu da tüm dersler içerisinde % 2,5'e denk gelmektedir. Bu da bölümün müfredatında bulunan Yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan Çeviri Teknolojileri dersinin genel müfredat içerisinde yetersiz olduğunu göstermektedir.⁹³

⁹³ http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/tr/5761/ebs_bolum_lisans

4.1.8. İzmir Ekonomi Üniversitesi

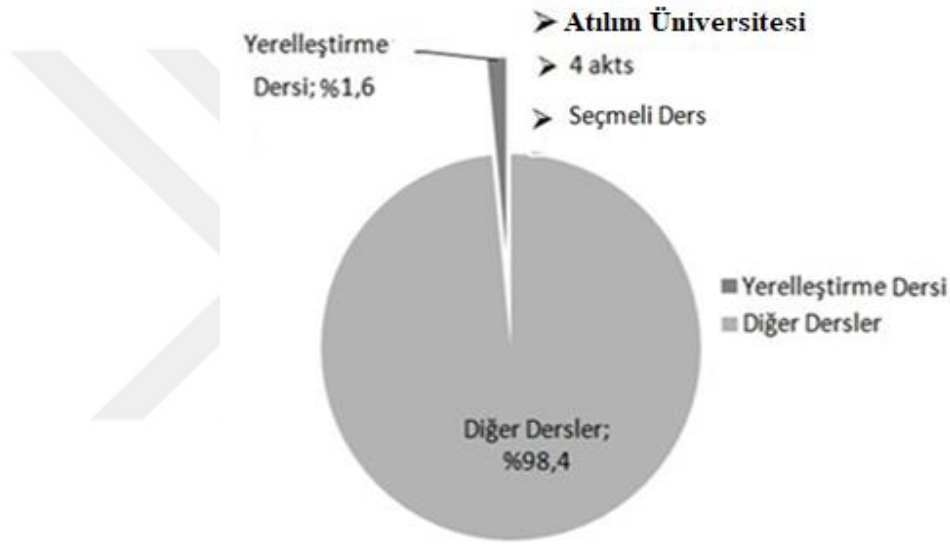

Şekil 13. Yerelleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

İzmir Ekonomi Üniversitesinde Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerelleştirme isminde bir ders verilmektedir. Dersin amacı, öğrencilerin çeviri sürecinde ve çeviri araştırmalarında kullanılan mevcut teknolojiler konusunda yeterli bilgi seviyesine ulaşmalarını ve bu teknolojileri bilimsel temeller çerçevesinde uygulamaya aktarmalarını sağlamak olduğu ifade edilmektedir. Dersin Öğrenme Çıktılarında, öğrencilerin çeviri belleklerini kullanabileceğini, yazılımları ve uygulamaları son teknolojileri kullanarak yerleştirebileceğini, yerleştirme sürecine dahil olan aşamaları tanımlayabileceğini, teknolojinin çeviri sürecindeki yerini kuramsal açıdan inceleyerek kuramsal bilgileri uygulamaya aktarabileceğini, bütüncü oluşturup, çeviri amaçlı kullanabileceğini, geleneksel çeviri ve bilgisayar destekli çeviriyi karşılaştırabileceğini, bilgisayar çevirisinin temel bileşenlerini tanımlayabileceğini, görsel işitsel çeviride kullanılan teknolojileri inceleyebileceğini, terminoloji yönetimi yapabileceğini ifade edilmektedir. Dersin içeriği de bu dersin çeviri eyleminde ve çeviri araştırmalarında kullanılan mevcut teknolojileri ele almakta olduğunu, güncel teknolojilerle donatılmış laboratuarda kuramsal bilgilerinde dahil edildiği uygulamalar yapılacağını belirtilmektedir.

Yukarıdaki şekilde İzmir Ekonomi Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistiksel çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına baktığımızda yerleştirme dersinin diğer derslere oranının yani öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 8 AKTS olarak bulunmaktadır. Bu oran tüm dersler içerisinde % 3,33'e denk gelmektedir. Bu da bölümün müfredatında bulunan Yerleştirme ve bu bağlamda kullanılan Bilgisayar Destekli Çeviri ve Yerleştirme dersinin genel müfredat içerisindeki yine de yetersiz olduğunu göstermektedir.⁹⁴

4.1.9. Atılım Üniversitesi

Şekil 14. Yerleştirme Dersinin Müfredat İçerisindeki Ağırlığı

Yukarıdaki şekilde Atılım Üniversitesi Çeviribilim bölümünde 8 yarıyıllık ders programları incelemeye alınmıştır. Bu istatistik çalışmada toplam derslerin 8 yarıyıllık programdaki dağılımına bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda, yerleştirme dersinin diğer derslere oranının, öğrencinin bölümden mezun olması için gerekli 240 AKTS ders içerisinde 4 AKTS değerinde olduğu, bu da tüm dersler içerisinde % 1,6'ya denk geldiği tespiti yapılmıştır. Bu da bölümün müfredatında bulunan yerleştirme ve bu bağlamda kullanılan Çeviri Teknolojileri dersinin genel müfredat içerisinde yine de yetersiz olduğunu göstermektedir.⁹⁵

⁹⁴ <http://dti.ieu.edu.tr/tr/syllabus/type/read/id/ETI+390>

⁹⁵ <http://mtb.atilim.edu.tr/academicprogramcourses/courseFile/circulumId/133/id/7873?lang=tr>

4.2. Bölüm Değerlendirmesi

Üniversitelerde verilen çeviri eğitimi edincini kazandırmayı amaçlayan derslerin bu edinçleri geliştirecek ağırlıkta ve birbirini tamamlayacak nitelikte olması gerekir. İnceleme sonucunda yukarda da belirtildiği gibi Türkiye’de bu eğitimi sadece 9 üniversite vermektedir. Bu üniversitelerin de bu eğitimi vermek için belirledikleri ders saatleri, bu konuda etkin olmak için gerekli eğitimin alınması için olması gereken zamanın çok altında kalmaktadır. Çünkü hem yerleştirme olgusu kazandırılacak hem çeviri teknolojileri öğretilcek hemde bu eğitimler proje çalışmaları içerisinde uygulanacaktır. Tüm bunlar için zamanın daha fazla olması daha faydalı olabilir.

Yazar (2014) çeviri teknolojileri dersinin müfredat içerisindeki konumunu belirlemek için yaptığı çalışmada iki devlet, iki özel üniversitelerin çeviribilim bölümlerinin ders programlarını incelemiştir. Bu inceleme sonucunda ders programları incelenen dört üniversitede de ortak eksiklik çeviri amaçlı kullanılabilmesi için verilmesi gereken Bilgi Teknolojileri Derslerinin teknoloji edincini kazandırmak için çok yetersiz kaldığı ve acilen bu derslerle ilgili müfredatın yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği ifade edilmiştir.

Bu çalışmayı destekleyen bir çalışma da Öztürk (2013) tarafından yapılmıştır. Araştırmacı Türkiye’de çeviri eğitimi veren toplam 12 bölümün programlarını inceleyip müfredatlarında yer alan çeviri teknolojileri ve yerleştirme ile ilgili dersleri belirlemiştir. Ülkemizdeki çeviri teknolojileri derslerinin oldukça az sayıda ve seçmeli statüde olduğunu ifade etmiştir. Bu tespitten sonra, bu derslerin müfredat içerisinde daha yoğun olarak yer alması gerektiğini ve zorunlu ders kapsamında olması gerektiğini vurgulamıştır.

Yerleştirme eğitiminin müfredat içerisinde yetersiz olması veya hiç olmaması çevirmen adaylarında büyük bir eksikliğe sebep olacaktır. Yetersiz veya hiç eğitim almayan çevirmen adayları yerleştirme sürecine dahil olup, bu işi yapmaya çalıştığında ortaya uygun olmayan sonuçlar çıkabilmektedir. Gün geçtikçe daha da büyüyen yerleşme sektöründe önemli konumda olan yerleştirme uzmanlarıdır ve olması gerektiği gibi yetişmeleri gerekir, aksi durumda ortaya çıkan ürünler hiç tatmin edici olmayabilirler.

Yerelleştirme uzmanı, yerelleştirme yapacağı bir yazılımın veya oyunun başka dillerde ve kültürlerde de eksiksiz olarak kullanılabilmesi için, bunun dilsel ve kültürel öğeler yönünden dönüştürme işi olduğunun, sadece yerelleştirilecek ürün içindeki tüm metinlerin çevrilmesi olmadığının bilincinde olmalıdır ve bu bilinci edinmesi için gerekli eğitimi alması gerekmektedir. Yerelleştirme yapacak aday, deneyimlerine ve ilgi alanlarına göre yerelleştirme projelerine katılmalıdır. Bu işleri yapmaya çalışan çevirmenlerde yapacağı işle ilgili art alan⁹⁶ bilgisinin olmaması ve çeviri yapılacak alanda bilgi sahibi olması çok önemlidir. Yani daha önceden çalışacağı alanda tecrübe sahibi olması gerekmektedir. Mesela ömründe hiç sözleşmeler üzerinde çalışmamış bir çevirmenin sözleşme çevirisi yapması ne kadar yanlış ise aynı şekilde hayatında hiç yerelleştirme projesi içinde yer almamış kişinin yerelleştirme yapmaya kalkışması o kadar yanlıştır. Çalışacağı yerelleştirme alanı içinde görev yapmış olması gerekmektedir. Örneğin, oyun yerelleştirmesi projesinde yer alacak kişinin oyun oynamamış, oyun yerelleştirmesi içinde bulunmamış birinin olması çok yanlıştır. Yerelleştirme yapacak uzman adayının genel oyun ve teknoloji terimcesine, sektöre, oyunların işleyişine aşina olması gerekir. Örneğin yerelleştirme uzmanı bir mobil oyunda “Swipe” terimini “Kaydır” diye çevireceğini bilmesi gerekir. Yeniliklere de kesinlikle açık olmaları, teknolojiyi takip etmeleri gereklidir. Yapılan hataların sebeplerinden biri de budur. Yani yeniliklerin takip edilmemesi, bundan dolayı da bilgilerinin güncel olmamasından kaynaklanır. Örneğin, Uzun yıllar MMORPG (Massively Multiplayer Online Role-Playing Game)⁹⁷, yerelleştirmesi yapan bir çevirmen, yeni türlere ve kurallara da açık olması ve gelişmeleri takip etmesi gerekir. Çünkü artık mobil oyunlar ve “casual”⁹⁸ diye ifade edilen türler hakimdir. Yerelleştirme uzmanının, çeviri kararlarını ve kullanacağı terimceleri de bu anlamda yenilemesi çok önemlidir. Mesela; mobil “casual” oyunlarda artık, “öldün”, “yenildin” gibi ifadeler yerine “bir daha dene” gibi daha olumlu kullanımlar tercih edilmektedir. Ayrıca bir takım nedenlerden dolayı dilsel tonun “senli benli” ve “kısa ve öz” olması gerekebilmektedir.

⁹⁶ Background, arka plan bilgisi.

⁹⁷ Devasa Çok Oyunculu Çevrim İçi Rol Yapma Oyunu

⁹⁸ Bu türü tanımlayan en iyi sözcük ise Az oyna, çok eğlendir. Tabi buradaki daha az oynanın anlamının yoğunluğu azaltılmış olduğu anlamındadır

Terim tutarlılığı açısından da güncel yayınların takip edilmesi çok önemlidir. Futbol, araba yarışı, bulmaca gibi oyunların terimcileri gerçek hayatta da var olan terimlerden oluşur. Fakat fantastik diyarlarda geçen oyunlardaki kavramları karşılamakta günümüz Türkçesi yetersiz kalmaktadır. Kimi zaman bu terimler için yeniden yaratım yoluna gitmek, kimi zaman da kaynak dilden ödünçleme⁹⁹ yapmak gerekebilir. Örnekleri az da olsa, Türkçe fantezi ve bilim kurgu yazınıni takip etmek oldukça önemlidir. Gerek özgün, gerekse çeviri fantastik ve bilim kurgu romanlar hiç olmadık zamanlarda terim üretiminde yardımcı olabilirler. Bunları yaparak kendini geliştirmeli bu konu dahilinde her herşeyden haberdar olmalı hatta LQA¹⁰⁰ yapacak yeterlilikte bile olmalıdır.¹⁰¹

Oyunla ilgili bilgilere daha önceden ulaşmaya çalışmalıdır, bilgilendirici rehber hazırlanmasını talep etmelidir ve oyunun (alfa ya da beta)¹⁰² oynanabilir bir sürümü her zaman çok değerli bir kaynak vazifesi göreceğinden yerelleştirme sürecinde bu kaynakları talep etmelidir.

Yukarda belirtildiği gibi yerelleştirme sürecinde görev alacak ekibin yeterli olması gerekmektedir. Bu yeterliliğin kapsama alanı içinde de yerelleştirme kapsamında kullanılan çeviri araçları da girmektedir. Şu sorunun cevapları hep evet olmalıdır: Bu ekip bu işi yapabilecek mi? Bu işi yapabilmesi için gerekli şartlara sahipler mi? Çok büyük miktarda yerelleştirmesi gereken metinleri daha tutarlı ve hızlı bir şekilde yapabilmesine yardımcı olacak çeviri araçlarını kullanabiliyorlar mı?

Yerelleştirme ekipleri yerelleştirme sürecinin sağlıklı bir şekilde tamamlanması için gerekli olan yeterli süreci işverenden talep etmelidirler. İşin bitiş tarihleri o projenin tamamlanması için yetmemesi durumunda yerelleştirme süreci içerisinde yapılması gereken aşamaların hızlı veya yapılmadan geçilmesi sonuç olarak da yine hatalı ürünler ortaya çıkmaktadır. Örnek olarak QA (kalite güvence)¹⁰³ testleri yeterince yapılamadan

⁹⁹ Bir dildeki bir terimi başka bir dile geçirip kullanmak. Bazen ses yönünden değişiklikler gerektirebilir. Ör. television = televizyon

¹⁰⁰ Localization Quality Assurance yani Yerelleştirme Kalite Güvence. Oyun çevirisi bittikten sonra ve çeviri oyuna entegre edildikten sonra yapılan kalite testlerinin ve denetimlerinin tamamıdır.

¹⁰¹ <http://commentanypage.co/1751257/Oyun-%C3%87evirileri-Neden-Genellikle-K%C3%B6t%C3%BC.html>

¹⁰² Oyunun henüz geliştirilme aşamasında düzgün çalışıp çalışmadığını test etmek amacıyla oluşturulmuş sürümleridir.

Alfa, beta aşamasından önceki sürümdür.

¹⁰³ Quality Assurance, yani kalite güvence. Ürünün piyasaya sürülmeden önce ve sürüldükten sonraki kalite kontrollerinin yapılmasını ve hataların geliştiriciye bildirilmesini kapsar.

veya sorunlar tamamen giderilmeden piyasaya çıkartılan oyun nasıl sağlıklı yerelleştirmiş bir oyun olabilir? ¹⁰⁴

Özellikle son yıllarda özel alan çevirileri içerisinde yazılım veya oyun yerelleştirmesi konuları henüz yeterli olarak öğrencilere sunulamamaktadır. Bu alanda çalışacak çevirmenlerin, mezuniyetten sonra kendi imkanlarıyla konuyu araştırıp öğrenmeleri veya yeterince şanslılarsa, oyun yerelleştirmesi yapılan şirketlerde şirket içi eğitim almaları gerekmektedir.

Görüldüğü üzere bu sürecin eyleyenleri, yerelleştirme ekibi ve akademi önemi çok büyüktür. Akademi iyi yerelleştirme uzmanları yetiştirecek, ama yerelleştirme uzmanı da her şeyi üniversiteden beklemeyip kendini geliştirecek ve işler doğru kişilere verilecek.

Yukarda yerelleştirme konusunda uzman olmayan kişilerin bu yerelleştirme yapmaya çalışması durumunda neler olabileceği oyun yerelleştirmesi örneğinde anlatılmıştır. Yerelleştirme sürecinde olman bir eyleyenin de yetkinliklerinin ne olması gerektiği nelere dikkat etmesi gerekliliğine dair tavsiyelerde bulunulmuştur.

Görüldüğü üzere; hem müfredat incelemesinden, yapılan anket çalışmalarından, öğrencilerin ve çeviri sektöründe yöneticilik yapan kişilerin görüşlerinden, yerelleştirme konusunda daha yapılacak çok işlerin olduğu anlaşılmaktadır. Fakat ne yapılmalı sorusunun cevabına gelince; uygun bir müfredat, sektörle ve işverenle iyi bir uyum, biraz daha özelde ise yapımcı veya yayıncı firmaların yerelleştirme çalışmalarına daha fazla önem göstermesi, sürece belirli standartlar getirmesi, yerelleştirme projeleri için eksiksiz bir iş akışı oluşturması ve o akışa, standartlara uyulmasını sağlaması durumunda, yetişmiş çeviri uzmanının bu sorunu çözebileceğine inanmaktayız.

4.3. Yerelleştirme Bağlamında Çeviri Teknolojileri Eğitiminin Önemi

Çağımızda küreselleşmenin sonucunda global bir köy haline gelen dünyamızda uluslar arası iletişime ihtiyaç artmıştır, bu ihtiyacın sonucunda da diller ve kültürler arası iletişimin gerekli hale gelmesiyle çeviriye karşı ihtiyaç artmıştır. Küreselleşmeye sebep olan en önemli etkenlerden biri de bilgi teknolojilerindeki yaşanan değişim ve

¹⁰⁴ <http://commentanypage.co/1751257/Oyun-%C3%87evirileri-Neden-Genellikle-K%C3%B6t%C3%BC.html>

gelişmelerdir. Bu gelişmeler çeviri dünyasını da etkilemiştir. Küreselleşme bilgi akışını hızlandırmış ve bu hızlı bilgi akışına yetişmek için teknolojinin sağladığı imkanlardan faydalanma gereğini de beraberinde getirmiştir. Bilgi üretiminde meydana gelen bu hız çeviri uygulamalarının hızlanmasını da desteklemiştir. Bilgi teknolojilerindeki bu artış, bilgiye karşı olan bu talep ve bu talebin de kendi kültürlerinde, kendi dillerinde olma arzusu yeni bir uzmanlık alanının doğmasına neden olmuştur. Bu alanda hepimizin bildiği gibi yerelleştirme alanıdır. Bu yeni uzmanlık alanı, yani yerelleştirme ile birlikte yerelleştirme sürecinde bu süreçlerden bir tanesi olan çeviri sürecinde, bu sürece yardımcı olacak yazılımlara ve elektronik cihazların kullanılmasına doğan ihtiyacın artmasıyla, çeviri edincine eklenmesi gereken alt edinçlerin ortaya çıktığı açıkça görülebilir. Yani çevirmen artık eski çevirmen değildir, en göze çarpan özelliği teknolojinin içinde olan onları kolaylıkla kullanabilen, yakın ilişkileri olan bir eyleyendir. Yerelleştirme çeviri hizmetinin tanımında, çevirmenin konumunda farklılıklara yol açmıştır. Bu farklılıklara yol açması, çevirmende olması gereken edinçlerin artması demektir. Bu da haliyle eğitim ihtiyacını doğurmaktadır. Yerelleştirme teknolojiden ayrı düşünülmemeyeceğinden, bu eğitimin içinde teknoloji eğitiminin de yer alması demektir.

Çeviri eğitiminin en temel amacı, öğrencilere çeviri eylemini yapabilmek için gerekli çeviri edinçlerini alt edinçlerle beraber kazandırmaya yardımcı olmaktır. Bu edinçler de onları profesyonel iş hayatında, amaçladıkları çeviri sektörü içinde iyi bir konuma gelmesini sağlayacaktır. Artık Çeviribilim literatüründe uzun süre tartışılmış olan, “Çeviri öğretilir mi?” sorusunu çok gerilerde bırakıp, çeviri eğitiminde cevabını aramamız gereken soru “Çeviri nasıl ve hangi şartlar altında öğretilmeli?” olmalıdır (Eruz, 2008:211). Çevirinin ancak çeviri edinci ile başarılabilecek bir iş olduğunu ve çeviri edincinin de eğitimle kazanılacağını vurgulamıştır. Çeviri eğitiminde yapılması gereken öğrencilere kısıtlı bir zaman diliminde sistematik bir şekilde çeviri edinci indirmektir. Çeviribilim literatüründe profesyonel bir çevirmenin sahip olması gereken çeviri edincini oluşturan edinçler; ana dil edinci, erek dil edinci, uzmanlık alan bilgisi, araştırma yöntemleri bilgisi ve genel dünya bilgisi olarak sıralanmıştır (Eruz, 2008: 211). Çeviri alanında gerçekleşen teknolojik gelişmelerle birlikte, çeviri edincini kuşatan alt edinçler arasına teknolojik araçları kullanma becerisi, bilgi yönetimi becerisi ve çok dilli metin oluşturma becerisi de eklenmiştir (Yazıcı, 2007: 139). Ve günümüzde

bir beceri daha eklenmiştir. Bu da küreselleşmenin sebep olduğu yerelleştirme becerisi ve bu bağlamda kullanılan teknoloji becerisidir.

Yerelleştirme ve teknoloji becerisinin edinimi için nasıl bir eğitimin olması gerektiği, nasıl bir yol izlenmeli sorusunun cevabını vermek gerekir. Bu konuya temel olacak iki pedagojik yaklaşımdan bahsedilebilir. Christiane Nord uyguladığı İşlevsel Kuramı ve Donald Kiraly uyguladığı Sosyal Yapılandırmacı Kuramı bu iki pedagojik yaklaşımlardır. Bu yaklaşımlar aşağıda detaylı olarak açıklanmışlardır.

4.3.1. Christiane Nord'un Uyguladığı İşlevsel Kuram

Hans Vermeer'in öncülüğünü yaptığı Skopos kuramından etkilenmiştir. Christiana Nord İşlevsel çeviri kuramını özetle çeviri, uzman bir çevirmen tarafından ekip çalışması yapılarak yürütülen ve belirli bir amaç doğrultusunda meydana getirilen kültürlerarası bir eylem denilebilir. Yani çevirmenin çeşitli iletişimsel işlevleri olması gereklidir. Kaynak metnin amaçlanan işlevini bilmeli, metnin dilbilimsel olan ve dilbilimsel olmayan özelliklerini bilmeli, bu özelliklerin durumsal ve kültürel faktörler tarafından etkilendiğini, bunun da hem kaynak hem de hedef kültürel metin üretimi için geçerli olduğunu bilmeli, yani üst iletişim yeterliliği olmalı. Problem olacak noktaları belirleyebilmeli, iki farklı kültür temsilcilerinin iletişim uyumsuzluklarına veya kültürel çatışmalarına taraf olmaksızın çözüm bulma yetisine sahip olma, yani kültürlerarası yetisi olmalı. Farklı kültürlerden kaynaklanan sebeplerden dolayı metinde oluşan hatalara yani metnin işlevine müdahale edebilme yetisi olmalıdır. Kaynak metin kötü yazılmış olsa bile, erek metni istenen işlevinde üretebilme, yani yazma yeteneklerine sahip olmalı ve hem modern yani elektronik çeviri araçları hem de geleneksel kaynaklara ulaşabilme yetisine sahip olmalıdır. Kaynak metnin ilgili olduğu konuyla ilgili derinlemesine bilgiye sahip olmalı ama değilse de bunu nasıl etkili bir şekilde üstesinden gelmeyi bilir yani araştırma yetisi olmalı. Çok hızlı olmalı stres altında bile mükemmele yakın iş çıkartmalı, yaptığı işin önemini bilir yani kendine kıymetinin farkında olmalı ve kendine güvenmelidir. (Nord, 2005:209-223). Bu özellikler yerelleştirme sürecinde de olmalıdır.

Çevirmende olması gereken yetiler bunlarla sınırlı kalmamalıdır, birkaç tane daha eklenebilir örneğin, dublaj, seslendirme, yerelleştirme (web sitesi yazılım, oyun,

doküman), yönetim ve lider yetkinlik, bir takımın üyesi olarak çalışabilme ve değişen çalışma şartlarına karşı sürekli adapte olma becerisi ve benzerleri. Bu donanımlar çevirmenden beklenmektedir. Yani fonksiyonel çevirmende olması gereken yetiler, başka bir deyişle profesyonel çevirmenin yetileri de denebilir. Ama eğitmenler bu donanımın edinimi için üniversite programının bu kadar geniş faaliyet yelpazesini içermesi için yeteri kadar kapsamlı olmalı ve mezuniyetten sonra, özel becerilerin hızlı edinimi için yeteri kadar da detaylı olmalı görüşündedirler. Sonuç olarak, işlevselik önemlidir. Çevirmenin işlevsel olması için de çok yönlü bir insan olmalıdır. Çok yönlü olabilmesi için Nord'a göre önce çevirmen adayı kültürler arası yeterlilik eğitimi almalıdır. Aslında çevirmende bu yetiler, yani dil ve kültür yetisi zaten tam olmalıdır. Fakat çevirmen adayları dil eğitim hazırlık sınıflarından gelseler bile bu yetilerinin her zaman tam istenen seviyede olması mümkün olmamakta, bu yüzden çeviri eğitimine başlamadan önce bu yetileri edinebileceği bir eğitime tabi tutulması gerekir (Nord, 2005:209-223).

Bunun yanında üst iletişimsel yeterlilik, yani yazılı ve sözlü ortamda meydana gelebilecek iletişim sorunlara yol açabilecektir. Bu daha çok kültürel farklılıklardan meydana gelebilecek problemleri aşma yeterliliğini içermektedir. Tabi ki anadil hakimiyeti de en olmazsa olmazıdır. Metin bilinci de geliştirmesi gereken yetiler arasındadır. Metne hakim olması gerekmektedir. Gramer yapıları, işlevi ve kültürel öğelerin anlamlandırılması gibi her anlamda hakimiyet gereklidir. Metin seçimi konusunda da pratik odaklı metin türlerini içermeli mesela; teknik metinler, bilgisayar kılavuzları, yazılım belgeleri, ürün belgeleri, sözleşmeler, iş ve pazar raporları, patentler, resimli broşürler, işletim talimatlar, öğrenci ders kitapları veya akademik makaleler, "AB metinleri" benzeri. Öğretim yöntemleri paralel metin analizi, ikili ve çok yönlü çeviri eleştirisi, yeniden yazım ve metin, yeniden gözden geçirmeyi içermelidir. Fonksiyonel çevirmenlerini eğitmek için yukarıda tarif edildiği gibi, eğitimcilerin hem pratik hem de teorik bilgiye ihtiyaçları vardır. Mesleğin gerektirdiği becerileri ve yetenekleri bilmelidirler yani hem pratik bilgi ve bunları bir tür teori kavram ve terimleri kullanarak nasıl tarif edeceğini bilmelidirler yani teorik bilgi sahibi olmalıdırlar. Nord'a göre, teknik alan hedefli çevirmen yetiştirme programının içeriği şu şekildedir: Teknik çevirmenlere yönelik eğitim programının da müfredat yapısı şu yolu takip etmelidir: Birinci Dönemden Üçüncü Döneme Kadar: Kültürlerarası iletişimin

teorik ve metodolojik kavramlarına giriş. Dördüncü Dönem: Genel ve uzmanlık alan metinlerin yerli ve yabancı dile tercümesinin teorik altyapıyla beraber çeviri pratiğinin yapılması. Beşinci Dönem: Uygulama dönemi. Üniversite dışında staj uygulamaları. Altıncı ve Yedinci Yarıyıl: Uzman çeviri, terminoloji uygulama ve teorisi, geleneksel ve elektronik çeviriye yardımcı araçların kullanımı, final sınavlarının pratik kısmı, uygulama sınavları. Sekizinci Sömestr: Bitirme tezi ve final sınavlarının teorik kısmı. Yerelleştirme de teknik bir işlem olduğundan yerelleştirme eğitimi için de bu şekilde bir uygulama yapılabilir.

Bir çeviri görevi nasıl tasarlanır: Kaynak metinler ve hedef metinlerin tasarımı. Çevirmen eğitiminin pratik aşamasına girmeden önce, öğrencilerin yeterli düzeyde dil ve kültür yeterliliğine ulaştığından, çeviriye yardımcı yani çeviri araçlarının nasıl kullanıldığını ve çevirinin temel kavramlar ile ilgili teorik bilgilerinin ve kültürler arası iletişim becerisinin kendisi veya başkaları tarafından kullanılan çeviri usulleri ve stratejileri üzerinde yorum yapmalarına olanak sağladığı düzeyde bilgi ve beceriyle donanmış olduğundan emin olunmalıdır. Eğer çeviri pratiği bu şekilde olursa, çeviri teorisi gerekli alt yapıyı oluşturursa ancak bu şekilde sistemli bir çeviri yetisi gelişimi olabilir. Bu, her çeviri görevinin çok fazla veya çok karışık çeviri problemi ortaya çıkmayacak şekilde tasarlanması gerektiği anlamına gelir. Bir çeviri görevinin zorluğu aşağıdaki faktörlerden etkilenir: Kaynak metnin karmaşıklığı ve bir alana özgülüğü (= kaynak metin nitelikleri). Verilen göreve yardımcı olacak materyallerin kalitesi ve kolay erişilebilirliği. (= mevcut belgeler). Hedef metnin amaçlanan işlevlerini, hedef kitlesinin ne olduğunu, kalite standartlarını vb. belirten çeviri özeti (= çeviri özeti). Çeviren kişinin bilgisi, kaynakları, becerileri ve yetenekleri (= öğrencinin yetkinlik düzeyi). Çeviri sınıfları için metin seçmek, ne katı ilkelere bağlı kalmak, ne de sadece sezgisel meseledir. Çeviri eğitiminde, yalnızca orijinal metinlerin ve gerçek konumunda olan metinlerin kullanılması gerektiği ve uygulamayla alakalı olması temel bir gerekliliktir. Yani orijinal metinler orijinal bağlamında orijinal konumunda kullanılarak çeviri deneyimi yaşatılmalıdır. Tüm kaynak metinler, görevi daha gerçekçi yapmak için orijinalin kullanıldığı veya kullanıldığı durum hakkında olabildiğince fazla bilgi sağlanacak şekilde öğrencilere sunulmalıdır (Nord, 2005:209-223).

Çevirmen eğitiminde diğer olması gereken uygulamalardan biri de öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime geçiştir. Bu da modern çeviri uygulamasıyla olabilir. Artık çevirmen takım çalışması ve yönetim becerisine hangi sektörde çalışmayı düşünürse düşünsün ister bir çeviri bürosu veya serbest meslek mensubu veya bir şirket için bu yetiler profesyonel çevirmen için gerekli niteliklerdir. Bu nedenle, eğitim sırasında çeviri uygulamalarında, en azından kısmen, her öğrencinin çeşitli roller oynamasına olanak tanıyan projeler düzenlenmelidir: Müşteri, gözden geçiren, terminoloji uzmanı, dokümantasyon asistanı, serbest çevirmen, bir çeviri firması için kadrolu çalışan gibi. Öğretmenin rolü, izlemek ve gerektiğinde kurtarıcı olmaktır. Bu sayede öğrenciler çeviri projelerini kendi başlarına yönetmeyi, çalışma koşullarına alışmayı, ücretler belirlemeyi ve alınan işi yetiştirmenin önemini yani işin bitiş tarihlerine sadık kalmayı bile öğrenirler. Bazı istisnai durumlarda, öğrenciler gerçek müşteriler tarafından istenen gerçek çeviri işleri üzerinde çalışabilir ve bunun için gerçek para da kazanabilirler (Nord, 2005:209-223).

Öğrencilere bir proje çerçevesinde eğitim vermek isteniyorsa, geleneksel üniversite programı (yani belirli bir göreve haftada belirli bir ders saati ayrılması, mesela salı günü 2-4 arası) terk edilmelidir. Yani mesleki pratik, bir çeviri görevinde haftada iki saat ve bir diğerinde iki saat daha fazla çalışmaktan ibaret değildir, üç veya dört ay süresince dört, beş küçük işleri tamamlamakla olmaz. Mesleki pratik, son teslim tarihi baskısını üzerinde hissetmek, uzun geceler ve pazar günleri boyunca çalışmak ve dinlenmek için yarım gününüz bile olsa o gününüzü de feda etmektir. Çevirmen eğitimini tamamen projeler içerisinde vermek gerekli değildir, ancak her öğrencinin en azından bazı projelerde eğitim almış olmasını, tercihen büyük bir projede olmasını sağlamaktır. Proje öğretiminin bir avantajı, kaynak metinlerin sınıf ortamında ele alınanlara göre daha uzun olması, daha gerçekçi olmasını sağlayacaktır.

Çeviri projelerinde öğrencilerin üstleneceği rollerden bir tanesi de, kalite yöneticisinin rolü olabilir. Sınıfta öğrenciler, kendi çevirilerini ve diğer çevirmenler tarafından üretilen çevirileri daha önce hazırlık derslerinde edindikleri çeviri becerileri doğrultusunda sınamak için gözden geçirme ve düzeltme okuması prosedürlerini uygulayarak, bu süreçlerden tecrübe sahibi olmuş olurlar. İzleme, öğrenme sürecinin farklı aşamalarında çeşitli biçimlerde olur. Durumsal makro yapılardan dilsel mikro

yapıya doğru ilerleyen yukarıdan aşağıya stratejisi kullanılarak, bu giriş safhasında pragmatik yeterlilik dilsel doğruluktan daha önemlidir, oysa stil ve dil kurallarının ihlal edilmesi, eğitim programının ileri safhalarında daha fazla ağırlık taşır. Kültürel ve dilsel hataların derecelendirilmesi, hedef metnin işlevi üzerindeki etkisine bağlıdır (Nord, 1997: 131-143). Eksik bir virgül veya yazım hatası, istenen işlevlerin herhangi birinin yorumlanmasına yol açarsa, artık dilsel normdan sapma değil, pragmatik sonuçlar doğurmaktadır. Referans fonksiyonunun baskın olduğu bir çeviride, kaynak metindeki verilen bilgiler herhangi bir başka fonksiyon veya alt fonksiyona göre önceliklidir. Fakat appellatif fonksiyonun (duyumsal) baskın olduğu bir çeviride, eğer istenilen appellatif fonksiyonu yani alıcıda olması istenen etkiyi engelliyorsa bazı bilgiler bile atlanabilir.

Hataların değerlendirilmesi için bir başka kıstas, gözden geçirme sürecinde gereken süre miktarı olabilir. Sürekli kullanılan yanlış bir terim işleme programının bul değiştir özeliğiyle bulunup düzeltilebilecek bir hata hedef kültürde sorun yaşatmıyorsa sadece o paragrafın gözden geçirilip tekrar yazılmasıyla sorun çözülebilir.

Öğrencileri ve eğitimcileri motive etmek için uygulanabilecek en iyi yöntem uygulama odaklı araştırma yöntemi olabilir. Bu yöntemde her türlü sözlü veya sözsüz davranış kurallarını tartışmak ve kendilerinin nasıl olduklarını görmelerine izin vermektir. Bu çalışmaların sonuçları sınırlı olsa da, bu sonuçlar doğrudan eğitime geri dönebilirler, bu yolla da daha iyi öğrenciler ve daha iyi eğitimciler kazanılacak ve çeviri sınıfları daha verimli olacaktır (Nord, 2005: 209-223).

4.3.2. Kiraly'ın Uyguladığı Sosyal Yapılandırmacı Kuram

Kiraly çeviri eğitiminde sosyal yapılandırmacı yaklaşımın izlenmesi gerektiğini savunur. Bu fikirlerinin oluşumunda Rus psikolog Lev Vygotsky'nin sosyal gelişim kuramı çok etkili olmuştur. Vygotsky'e göre çocuğun bilişsel gelişiminde yani yaşla birlikte düşünme, öğrenme ve hatırlama süreçlerinde olan değişimler süresince içinde bulunduğu 'sosyal çevrenin' çok önemli bir etkisi vardır. Çocuklar, öğrenmeye çevresindeki insanlardan ve onların sosyal dünyalarından başlamaktadırlar. Sosyal çevre çocukların kazandıkları kavramların, fikirlerin, olgunların, becerilerin tutumların kaynağıdır. Yani bu sosyal çevre bilişsel gelişimin kaynağı, kişisel psikolojik

süreçlerden önce, insanlar ve kültür arasındaki etkileşimdir. Vygostky eğitimi, sadece bilişsel gelişim için bir temel değil aynı zamanda sosyokültürel aktivite olduğunu savunmaktadır. Vygotsky, insanın düşünme şeklinin psikogenetik ve sosyokültürel olarak nasıl geliştiği üzerinde çalışmış olmasına rağmen çalışmasının temeli bireysel gelişimin sosyal kaynakları ve kültürel temelleridir (Moll, 1990).

Sosyal yapılandırmacı kurama göre, temel alan derslerini tasarlamak sürecinde çeviri sektörünün ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı. Öğrencilerin daha aktif olduğu öğrenci merkezli bir eğitim söz konusudur. Yani sosyal yapılandırmacı yaklaşımın temel ilkeleri "çok yönlü bakış açısı", "işbirlikçi öğrenme", "ödenek"(bir kültüre ait öğelerin benimsenmesi ya da kullanılması), "gerçek görev", "iskele"(öğretmenin sunduğu destek) ve "mesleki benlik kavramı" dır. Kiraly'ın görüşüne göre, "toplumsal bir ortamda çoklu gerçekler arasındaki değişim doğal olarak tartışmalara, müzakerelere ve böylelikle bakış açısı, değişime ve büyümeye yol açar" . Bu, çevirmen eğitimi için üç açıdan önem taşır: çevirmen eğitiminin amacı, çeviri eğitmeninin rolü ve öğretim / öğrenme eylemi (Kiraly, 2000: 12-50). Bu ilkeye göre, çevirmen eğitiminin amacı, çevirmenlerin mesleğe katılması sürecini kolaylaştırmaktır. Bu süreçte, çeviri eğitiminin rolü, öğrenciler, meslektaşlar ve çalışan profesyoneller arasında görüş alış verişini destekleyerek bu sayede çeviri eğitimine katkıda bulunmaktır. Bu tek yönlü iletim süreci değil, öğretim ve öğrenme eylemi açısından görüş paylaşma sürecidir.

İşbirlikçi öğrenme, sürece farklı bakış açıları getirdiğinden ve öğrencilerin bilgilerini etkileşim ve tartışma yoluyla tekrar gözden geçirmelerine yardımcı olduğu için ikinci temel ilke, işbirliğine dayalı öğrenmedir. Kiraly 'e göre, "işbirliğine dayalı öğrenme, bir işi basitçe görevlere ayırmak değildir. Bunun yerine, bir görevin ortak başarısı ikili öğrenme amaçlarından olan anlam yaratma ve bununla beraber her bir grup üyesi için kültürel ve mesleki bilginin edinilmesidir (Kiraly, 2000: 12-50).

Bir kültüre ait öğelerin benimsenmesi ya da kullanılması (ödenek) olan üçüncü ilke ise, işbirliğine dayalı öğrenme ile yakından ilişkilidir, çünkü "terim, öğrenmenin etkileşimli yapıcı bir süreç olduğunu ve bilginin aktarımı olmadığını önermektedir" (Kiraly, 2000: 39). Bu nedenle, işbirlikli öğrenme ancak öğretmen merkezli olmayan bir sınıf ortamında başarılabilir. Öğretmenin rolü yalnızca bir etkinlik sırasında öğrenmeyi

kolaylaştırmak ve yönlendirmektir ve öğretmen merkezli olmayan bir sınıf ortamı, öğrencileri kendi öğrenmeleri için sorumluluk üstlenmeye yönlendirir.

Sosyal yapılandırmacı yaklaşımda gerçek görevler büyük önem taşımaktadır. Yani eylem yoluyla öğrenmeyi ima eder. Kiraly'a göre, örneğin çeviri söz konusu olduğunda mesleki çeviri becerilerinin iyice geliştirilmesi, gerçek bir çeviri görevinin profesyonel çevirmenin işbirliğiyle onun gözetimi altında tüm zorluğuna rağmen gerçekleştirilmesiyle mümkün olabilecektir. Ulyrich'de (1996) Tüm dünya becerileri, gerçek dünya ölçütleriyle ilişkili değillerse tamamen akademik olarak kalacaktır görüşündedir. Öğrenciler sınıf ortamında gerçekleştirilen gerçek görevlerde, gerçek durumlarda yapılması gereken davranış tarzını gerçek durumlarda görev alarak öğrenirken, aynı zamanda hayat boyu öğrenmeye hazırlanmaktadırlar.

İskele ilkesinin beşinci prensibi öğrencilere çeviri problemlerinin çözülmesinde mümkün olan yollarını bulmak için gerekli rehberliği ve desteğin verilmesidir. Bu yolla öğrencilerin becerileri geliştikçe iskeleyi kademeli olarak kaldırır. Sosyal yapılandırmacı yaklaşımdaki öğretmen ve öğrenci ilişkisi usta ve çırağına benzemektedir. Öncelikle öğrenme, otantik eylem yoluyla gerçekleşir. İkincisi, profesyonel çevirmen olan usta veya öğretmen, öğrenciye elindeki görevi yerine getirmesi için gerekli desteği verir. Yani özetle, öğrenciler zihinsel modellerini paylaşımcı öğrenme yöntemiyle oluştururken, öğretmenin sunduğu destek olarak tanımlar. Buradaki ilk aşama, bir uzman tarafından yapılan işin gözlemlenmesidir. İkinci aşamada öğrenci gerçek hayattakine benzer bir çeviri görevini yaparken, öğretmen ona rehberlik yapar, yardımcı olur (Kiraly, 2000: 47). İskele sisteminin, geleneksel eğitimdeki yöntemden farkı şudur: Geleneksel eğitimde, öğretilecek konu önceden öğretmenin tasarladığı şekilde basitten karmaşığa giden bir sıralamayla öğrenciye aktarılır. İskele sisteminde ise, çeviri görevleri öğretmenin tasarladığı biçimiyle basitten karmaşığa gidecek biçimde sıralanmaz; öğrenciye gerçek hayattakine benzer, yani bütünlüklü, anlamlı ve amaçlı çeviri görevleri verilir ve öğrencinin yetkinliği arttıkça öğretmenin desteği azalır. Yani öğretmen, yapım aşamasındaki çeviri edincinin çevresine kurduğu 'iskeleyi', edinç geliştikçe yavaş yavaş söker (Baydan, 2011:108).

Bu ilkeler, öğrencilerin profesyonel benlik kavramını geliştirmeye yöneliktir. "Profesyonel benlik kavramı", gerçek çeviri faaliyetleriyle öğrenme ve deneyim yoluyla mesleki çevirmen olarak kendini hazırlamayı gerektirir. Kişinin yaptığı mesleği, kendi zihninde nasıl yorumladığı, nasıl tanımladığı, mesleğini nasıl konumlandığıyla ilgili bir öz imge olarak yorumlanabilir. Sözgelimi, çevirme uğraşını kaynak metne 'bağlı kalarak' kaynak metni eksiksiz bir biçimde aktarmak olarak tanımlayan biri kendi mesleğini de zihninde bu tanıma göre konumlandıracaktır: dikte edilenleri olduğu gibi kağıda döken bir sekreterin yaptığı işe benzer bir uğraş. Oysa çeviri, doğru yani bağlama uygun iletişimi kurmak için yeni bir metin oluşturmak, metni yeniden yazmaktır. Kişi böyle bir tanıma benimsediğinde veya içselleştirdiğinde, mesleki öz kimliğinin sekreterliğe yakın bir uğraş olmayacağı açıktır. Yaptığı işin sorumluluğunu alan çevirmenin de bu ikinci tanıma benimseyen çevirmen olacağı açıktır. Buna kısaca 'çevirmen duruşu' denebilir (Baydan, 2011:169). Bu noktadan hareketle öğretmen-merkezli çeviri sınıfının mesleki öz kimliğin oluşması için elverişli bir ortam olmadığını vurgular. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu söyleyen bir öğretmen/eğitmenin bulunduğu çeviri sınıfında çevirmen adayının yaptığı işle ilgili sorumluluk alması beklenemez (Kiraly, 2000: 12-50).

Öğretmenler öğrencilerini bilgi ile doldurmak yerine, tüm zorluklarına rağmen gerçek veya en azından taklit edilmiş çeviri faaliyetleri yaşayarak onların profesyonel çevirmenlere dönüşeceği etkinliklerin öğrenilme aşamasına, gelmesine yardımcı olabilecek rehberler, danışmanlar ve asistanlar olarak hizmet etmelidir. Eğer çevirmenler gibi düşünmeyi, yürümeyi, konuşmayı ve davranmayı öğrenirlerse o zaman çevirmen olacaklardır (Kiraly, 2000: 12-50). Öğrenciler kendi öğrenmelerine karşı bir sorumluluk duygusu ve gelecekteki mesleklerine karşı bir benlik saygısı geliştirdiklerinde, bu onların mesleki öz görüşlerini geliştirdikleri anlamına gelecektir.

Bilgisayar-tabanlı araçların kullanımıyla ilgili eğitim ise, alınan diğer derslerden bağımsız olmamalı tam tersi öğrenciler, çeviri uygulamasına dayalı özel alan çevirisi dersleri kapsamında özgün çeviri projelerinde görev almalı ve bilgisayar-tabanlı araçları bu projelerdeki görevlerini yerine getirirken öğrenmeli ve pekiştirmeliler. Böylelikle öğrenci aracı kullanmayı, sınavdan geçmek için ya da sadece sırf öğrenmiş olmak için değil, çeviri projesindeki görevini yerine getirmek, yani bu aracı öğrenmeye

ihtiyaç duyduğu için öğrenmiş olur. Bunu yapmadığı takdirde projedeki görevini yerine getiremeyecektir. Bu tarz bir çalışma, öğrenciye bilgisayar-tabanlı araçları kullanmayı neden öğrenmesi gerektiğini ve bu araçların ne kadar gerekli olduğunu gösterir. Öğrenci ders içerisinde, özgün bir çeviri projesi kapsamında yapmayı amaçladığı görevi yerine getirmek için hangi teknolojik becerileri edinmesi gerektiğini analiz eder ve henüz kendisinde olmayan becerileri nasıl edineceğini veya nasıl geliştirebileceğini içinde bulunduğu projenin diğer üyeleri yani sınıf arkadaşları ile eğitmenin rehberliğinde tartışır. Ve bu araçlarla ilgili çalışmaya başlama gereği duyar. Kiraly'nin öne sürdüğü çalışma düzeni şu şekilde değerlendirilebilir (Alkan, 2013:127-147) :

- a. Öğrencinin sorgulayıcı bakış geliştirmesini sağlayan bir düzendir. Öğrenci hangi bilgi ve becerilerin kendinde var olduğunu, hangilerinin olmadığını sorgular ve bu sayede kendisine gereken becerilerin neler olduğunu belirleyip bunları edinmeye başlar.
- b. Bu süreçte öğrenci, bilgiyi pasif bir şekilde tüketen bir tüketici olmaktan çıkıp, edinmesi gereken bilgiyi ekip çalışması içinde araştıran ve eriştiği bilgiyi ekibin diğer üyeleri ile paylaşan bir üretici konumuna gelir.
- c. Bu yolla öğrenci kendi kendine de öğrenme yetisi geliştirir. Bu süreç, öğrencinin “öğrenmenin bitmeyen, ömür boyu gerek duydukça devam edecek bir süreç” olduğunu içselleştirmesine yardımcı olur.

Kiraly'ye teknoloji eğitimini çeviri eğitimine dahil edilirken belirlenecek hedefin, kendi kendine öğrenme, sorun çözme ve ekip çalışması becerilerine sahip çevirmenler yetiştirmek olmalıdır (Kiraly, 2000:123-139). Teknoloji eğitimi beceri odaklı olmalıdır ki, bu eğitim onların hem bugünün hem de geleceğin teknolojilerine uyum sağlamalarına katkıda bulunabilsin. Fakat bu becerinin de gelişmesi, o günün koşullarında piyasada kullanılan teknolojik araçların öğretilmesi yoluyla olabilir. Çeviribilim Bölümlerinde teknoloji eğitimiyle ilgili bazı yayınlarda teknoloji eğitiminde çeviri programlarıyla ilgili eğitimin pek faydalı olmayacağını çünkü bu programlar her geçen gün güncelliğini kaybettiğini savunmaktadırlar (bkz. Mossop, 2000:21). Fakat bir programın mantığı kavrandıktan sonra, aynı amaca uygun programların veya o programın bir sonraki sürümlerini anlamak en fazla birkaç saat alır. Örneğin, Windows 95 ile bilgisayar çağının görsel serüveni başlamış oldu. Ardından Windows 98,

Windows milenyum, Windows 2000, Windows XP, Windows 7, Windows8, Windows 8,1, Windows 10. İlk Windows 95 çıktığında zorluk çekilebilir çünkü öncesinde Dos ortamı vardı. Fakat diğerlerinde hiç zorluk çekilmemiştir çünkü mantık hep aynı, sadece görsel olarak değişmekte veya birkaç özellik eklenmekte, ama gerisi hep aynı. Benzer şekilde Office yazılımları için de aynı şeyler söylenebilir. Yani önemli olan yazılımların genel özelliklerini, mantıklarını öğrenciye öğretmektir. Bu eğitim de o günün koşullarında, piyasada kullanılan teknolojik araçların öğretilmesi yoluyla olabilir. Ve bu eğitimin olmazsa olmaz bir eğitim olduğu açıktır.

4.3.3. Yerelleştirme Dersi İçin İçerik Önerileri

Çeviri eğitimi, çeviri çalışmalarının uygulamalı dalındaki önemli araştırma alanlarından biridir. İlk dilsel yaklaşımlar genelde öğretmen odaklıdır, çoğunlukla çevirme işlemi için kuralcı uygulamaları içerir.

Yıllar boyunca birçok kuram arasında işlevsel yaklaşımlar (Nord, 1997: 131-143) ve çeviri eğitimine sosyal yapılandırmacı yaklaşımlar (Kiraly, 2000: 12-50) bu alandaki araştırma ve uygulamada en çok kullanılan teorik modeller olarak söylenebilir. Bu yaklaşımların odak noktası önceden olduğu gibi öğretmen merkezli yaklaşımlar değil, mesleki ve öğrenci merkezli modellerdir. Getirilen işlevselci yaklaşımda çeviri sürecinde dikkate alınması gereken temel özellik, çevirinin komisyon üyesine veya müşteriye bağlılıktansa (Nord, 1997: 131-143) çevirinin işlevi olması gerekmektedir. Daha önceki yaklaşımlardaki ST-TT eşitlik üstünlüğünü yıkmada başarılı olmuşlardır. Eğitimde, Nord, çeviri öncesinde metinsel analizin rolünü ve 'çeviri özetleri' sağlanması gerekliliğini vurgulamıştır. Çevirinin yerine getirilmesi için, amaçlanan işlevler, adresler, zamansal veya durumsal faktörler, ayrıntılı talimatlar gibidir. Kısaca, ST'den farklı çeviriler üretme olanağını açtı.

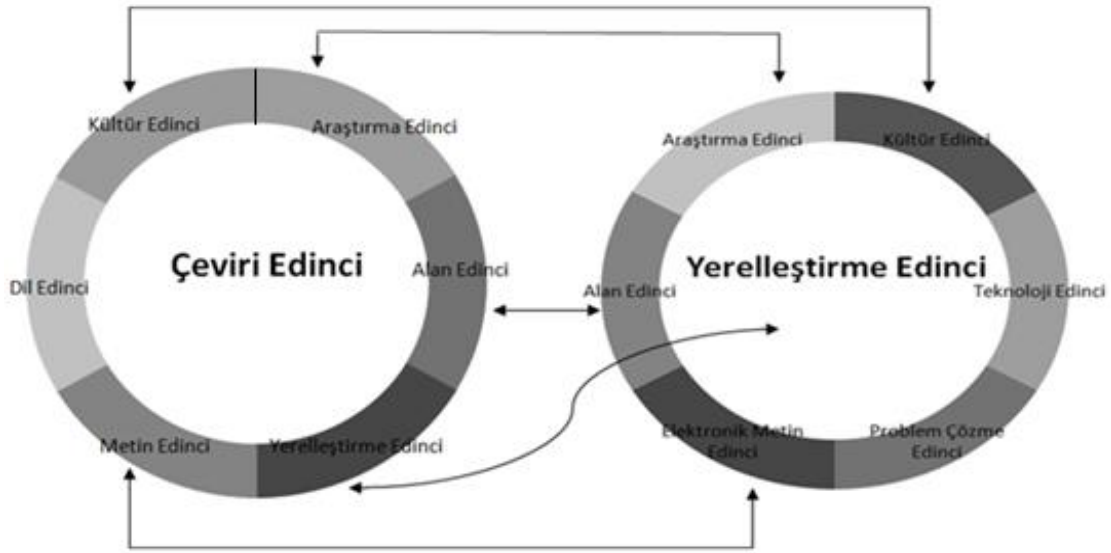
Öte yandan, sosyal yapısalıcı modeller (Kiraly 2000: 12-50), çeviri eğitimini, derslerin ve öğretmenlerin öğrencilerin çeviri önerileri konusunda nihai kararı aldığı, öğretmen merkezli yaklaşımlardan, çeviri öğrenmenin temelde aktif işbirlikçi olduğu bir modele geçiş sağlamıştır. Sosyo-kişisel süreçte öğrenciler toplumsal olarak kendi bilgilerini oluştururlar. Öğrenciler bu nedenle öğrenme sürecinin merkezindedir ve bu nedenle kendi öğrenmelerini kendi kendilerine yönetebilir ve kendi kendine yönetmeleri

beklenir. Bilgiyi kendiliğinden keşfederler ve gerçek hayatta mesleki çeviri ödevlerinde işbirliği yaparlar. Eğitimciler, burada öğrencilerin bilgi bulmalarına yardımcı olan danışmanlar veya kolaylaştırıcılar olarak görülür ve 'iskele' olarak bilinen kendi öğrenme yapılarını inşa ederler (Kiraly 2000: 49).

Yukarıda bahsedilen iki temel pedagojik yaklaşımdan, Christiane Nord'un İşlevsel kuramı ve Donald Kiraly'nin sosyal yapılandırmacı kuramı yerleştirme eğitimi sürecinde uygulanabilir, çünkü birbirlerine çok yakındır. Fakat Kiraly'nin sosyal yapılandırmacı kuramı yukarıda bahsedildiği gibi, bu eğitimin çeviri pazarında karşılaşılabilecek bir model içerisinde verilmesini ve çevirmenlerin teknolojik araçlarının kullanımının etkileşimli sınıf etkinlikleri kapsamında öğretilmesini önermektedir. Yerleştirmede teknik bir alan olduğundan, çeviri pazarında eğlendiğinden, teknolojik araçlarla iç içe olduğundan, daha çok uygulamaya yönelik olması gerekliliğinden ve sosyal yapılandırmacı model de sosyal etkileşim ve kültür kavramının önemi vurgulanmasından dolayı Kiraly'nin bu modeli Nord'un modeline göre bir adım önde değerlendirilebilir.

Kiraly çeviriye giriş dersi için içerik önerilerinde bulunmuştur. Bu öneriler dikkate alınarak yerleştirme ve bu süreçte kullanılan çeviri teknolojileri dersi için içerik önerisinde bulunmak amaçlanmıştır. Bahsi geçen derste amaç; öğrencilerin diğer yıllarda alacakları ileri seviye yerleştirme ve yerleştirme sürecinde kullanılan çeviri teknolojileri dersine bir alt yapı hazırlama, bu ders için bir üst bilinci kazandırma, yani yerleştirme alanında ve yerleştirme sürecinde kullanılan çeviri teknolojileri konusunda çevirmen adayında farkındalık yaratma olmalıdır. Çünkü artık yerleştirme bir uzmanlık alanı olmuştur. Yerleştirmenin bir uzmanlık alanı oluşu görüşünü Ersoy ve Balkul da desteklemektedir. Ersoy ve Balkul'a göre (2012: 298), teknolojik ilerlemeler meydana gelmiş ve bunun sonucunda çeviri eyleminde değişimler yaşanmış ve yerleştirme örneğinde yeni uzmanlık alanları meydana gelmiştir. Bu yeni uzmanlık alanı olan yerleştirme, çevirmenlerin halihazırdaki profillerini de etkilemiştir. Yerleştirme çeviri edincinin içerisinde yer alan fakat kendi içinde edinçlerden oluşan bir üst edinçtir denilebilir. Alt edinçlerden oluştuğu için bu üst edincin oluşması için gerekli alt edinçlerin geliştirilmesi gerekir. Peki, bu alt edinçler neler olabilir? Çevirmenin Yerleştirme süresince karşılaşacağı problemleri çözebilme ve bu

doğrultuda karar verme edinci, bu karşılaştıkları sorunlara çözüm bulma amacıyla edinmesi gereken araştırma edinci, karşılaşılabilecek olan metinler elektronik metinler olacaktır bu metinlere nasıl yaklaşılabileceğini bilmesi için gerekli metin edinci, çeviri yapacağı alan veya konu hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu yüzden alan ve konu edinci ve yerelleştirmede çok önemli olan kültür edinci ve son olarak teknoloji edinci diyebiliriz. Bütün bu edinçler oluştuğunda yerelleştirme için gereken edinçler oluşmuş olur. Yerelleştirme de genel çeviri edincinin bir parçası olduğundan yerelleştirme edinci içinde gerekli olan alt edinçlerin genel çeviri eğitimi verilirken alt yapısı yapılmış olur. Fakat bu yeterli değildir. Yerelleştirme eğitimi verilirken, yerelleştirme sürecinde gerekli olacak edinçlerin edindirilmesi için, daha detaylı özel alan eğitimi verilirken izlenen yollara benzer yollar izlenmelidir. Bu bahsedilenler aşağıdaki şekilde de görülebilir.

şekil 7: Genel Çeviri ve Yerelleştirme Edincini Oluşturan Alt Edinçler

İşte bu edinçlerin edinilmesi için, yani yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan çeviri teknolojileri dersine giriş için gerekli bu edinçlerin olduğu derste olması gereken, uygulanabilecek pedagojik yaklaşımlar yukarıda bahsedildiği gibi olabilir.

Bu derste, Yerelleştirmenin en temel kavramları ve bu süreçte kullanılabilecek yerelleştirme araçlarının tanıtılması ve genel kullanım mantığına temel olacak bir bakış sağlamak amaçlanır. Ve teorik bilgilerin bir karışımı sunulur. Örnek verilecek yazılım,

yazılım gösteri yoluyla gösterilir ve anlatılır. Mesela, Passolo yazılımının bu derste verilmesi kararlaştırıldı. O zaman Passolo'nun özellikleriyle ilgili genel bir bilgi verildikten sonra bu yazılımın temelleri ile bilgi verilmeye devam edilir. Daha sonra yerelleştirme iş akışı bu program üzerinde gösterilebilir.

Bu ders bitiminde, Çeviribilim öğrencileri temel şekliyle yerelleştirme konusunda ve yerelleştirme bağlamında kullanılan çeviri teknolojileri konusunda bilgi sahibi olacaklardır. Ve daha sonraki dönemlerde alacakları İleri Yerelleştirme ve Yerelleştirme dersi için güzel bir alt yapı olacak, dünyanın küçük ve büyük şirketlerinin ticari başarısı için ürün ve hizmetlerinin yerelleştirmesinin ve bu süreçte teknoloji kullanmanın neden önemli olduğunun farkına varacaklardır. Bu derste, öncelikle yerelleştirme olgusu öğrencilere kavratılıp daha sonra yerelleştirme sürecinde kullanılabilecek ozamanın en yaygın olarak tercih edilen araçlarından bir örnek araç seçilerek öğretilir. Bu dersin içeriği şu konuları içerebilir: yerelleştirmenin tanımı, yerelleştirmenin önemi, yerelleştirme tarihi, yerelleştirme süreçleri, yerelleştirme türleri, yerelleştirme uzmanının görevleri, Passolo temelleri Passolo yazılımının yüklenmesi Passolo başlangıç sayfası Bir Passolo proje klasörü yapısı oluşturma, ilk Passolo projesini oluşturma, mevcut çevirileri kullanma, çeviri paketleri oluşturma, Passolo'da çeviri paketleri alma, temel kalite kontrollerini yapmak, hedef dosyaları oluşturma, örnek yerelleştirme Projelerinde görev almak gibi. Örnek yerelleştirme projesinin uygulanması, çeviri firmalarında yürütülen projelerin süreçleri sınıf ortamında simülasyonu ile uygulanabilir.

Yerelleştirme projesinin gerçekleşmesi için proje içerisinde görev alacak öğrencilerin çeviri araçlarıyla ilgili bilgi sahibi olunması gerekmektedir. Bu proje çok kapsamlı çeviri sektöründe rastlanabilecek türden olmalıdır. Zamanda kısıtlı tutulmalıdır. Önce öğrenciler gruplara ayrılır, terimce çalışması yapanlar, metin oluşturma kılavuzu hazırlayıcıları, çevirmen seçimi, ücretlendirmesi, düzeltmenler (proofreaders) ve bu süreci tamamiyle yönetecek kişi olan proje yöneticisi. Bunun içinde küçük bir grup ise teknoloji yönetimiyle ilgilenir; yapılan işin ne tür bir teknolojiye gereksinim duyacağını araştırırlar. Bu konuda çok yönlü teknoloji bilgisi gerekmektedir. Sadece bir çeviri hafıza bilgisi yeterli olmamaktadır. Bunu da bütün çevirmenlerin bilmesi gerekmemektedir. Uzman kor bir kadro bunu yapabilir, hatta bu görevi bir kişi bile

yapabilir. Çeviri şirketlerinde genelde yapılan bu, onun için sınıfta da aynı model üzerinden gidilebilir. Terimceyi hazırlayanlar, terim çıkarma araçları (term extraction tools) kullanarak terim olanlar seçilir, diğerleri ayıklanır. Proje yöneticisi çevirmenlerin özelliklerine göre işin dağılımını yapar, hangi çevirmen çok hızlı, hangisi hızlı ve doğru, hangisi hızlı ama hata çıkabilir, hangisi ağır ve doğru gibi. Bu bilgilerin hepsini, proje yöneticisinin daha önceden çevirmenleri biliyorsa ona göre, bilmiyorsa onları test ederek belirlemesi ve ona göre işin dağılımını yapması gerekir. Proje yönetimi şirketlerde de bu şekildedir. Neticede çeviri şirketlerine gelen o çok boyutlu, kapsamlı, bazıları bir yıl süren, bazıları birkaç yıl süren, bazıları beş günde bitmesi gereken işlerde, bütün bu iş proje yöneticisinin sorumluluğundadır. Sınıfta proje sürecinin gösterilebilmesi için ve öğrenci sayısı fazla olduğu için bu kadar ayrıntılandırmak gerekir yoksa normal olarak bu daha küçük bir kadro içerisinde bir proje tamamlanabilir. Örneğin, 500 sayfalık çeviri verilip, ayrıntılandırılabilir. Bir kişi terimceyle uğraşabilir, öbürü metin oluşturma kılavuzu (style sheet) hazırlayabilir. Şirkette ise, proje yöneticisi bu işlerin hepsini kısa bir zamanda tek başına yapar.

Öğrencilere style sheetin önemi iyi anlatılmalıdır. Çünkü birden fazla insanın çalıştığı projede herkes başka bir şey kullanabilir: tense'ler (zamanlar) birbirine girer, terimce karışır, bellek yazılımı kullanılsa dahi, saat birimlerinde farklılıklar olabilir. Style sheet hazırlandığında proofreader'in işi çok daha kolaylaşır. Proofreading yapacak kişiye de, hatta bulmak için okumaması gerekliliği anlatılır. Eğer gerçekten hataysa, gerçekten değiştirilmesi gerekiyorsa düzelme yapması gerekliliği anlatılır. Bu şekilde bir süreç izlenirse, yerelleştirme projelerine yatkınlık sağlanılabilir (bkz. Baydan, 2011:182).

Teknolojinin, yerelleştirme sürecinde çok önemli yeri vardır. Teknolojiden korkulmamalıdır. Dil teknolojileri, kalifiye insan çevirmenlerinin yerini alamaz. Aksine çevirmenlerin daha kısa sürede daha iyi sonuçlar vermelerine ve küreselleşme tedarik zincirine değer katmalarını sağlarlar. Bilgisayarların çevirmen olarak insanların yerini alacağı yönündeki tahminler, 1950'lerden beri yapılmaktadır, ancak bugün elli yıldan daha fazla geçmesine rağmen böyle bir şey gerçekleşmemiştir ve gerçekleşmeside yakın bir zaman içerisinde gerçekleşecek gibi görünmemektedir. Teknoloji araçlarına ve yeni uygulamalara açık olunmalıdır.

Yazıcı(2007)de aynı görüştedir. Ona göre, çeviri eğitiminde yeni düşünce ve yöntemlere açık olunmalıdır. Çeviri alanındaki kuramların da çağın gereklerine ayak uydurmalı ve hatta daha da ileri gidip, çeviri edimini de etkileyecek yeni düşünce ve yöntemler üretmesi gerekmekte olduğunu savunur. Bu görüşten hareketle de çağın gereği olan yerelleştirme yetisini de geliştirmek için yeni düşünce ve yöntemler üretilmesi gerekliliği hissedilmiştir. Bundan dolayı bu çalışmada da bu yeni düşünce ve yöntemler üretilmesine yol açacak önerilerde bulunulmak amaçlanmaktadır. Bu önerilerin uygulanması sonucunda elde edilecek veriler de çok önemlidir. Yapılan çalışmalar başka bir çalışmaya öncülük etmelidir görüşünün desteklenmesi adına daha sonra bu konuda çalışma yapacak araştırmacılara burada ifade edilen görüşler ve anket çalışmasındaki verilerin sonuçları öncülük etmesi hedeflenmektedir.

4.4. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Alanında Yapılan Lisans Üstü Çalışmalar

Türkiye’de yapılan tez çalışmaları ve içerikleri bu tezin konumunu ve gerekliliğini ortaya konması açısından önemlidir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tez merkezine ait internet sayfasında tez adında yerelleştirme kelimesi geçen tezler araştırıldığında bu konuyla ilgili daha önce yapılmış üç adet yüksek lisans tezi ve iki adet doktora tezi bulunmaktadır. Yine aynı şekilde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tez merkezine ait internet sayfasında tez adında çeviri teknolojileri kelimeleri geçen tezler araştırıldığında bu konuyla ilgili daha önce yapılmış bir adet yüksek lisans tezi ve bir adet doktora tezi bulunmaktadır.

Şu anda bile ülkemizde bu konuyla ilgili yapılmış çalışmaların eksikliği göze çarparken bu tezin yazılmaya başlandığı 2013 tarihinde bu konuyla ilgili yazılmış sadece iki tane yüksek lisans çalışması vardı. Önceki bölümlerde bahsedildiği gibi bu durum yani bu alanda yapılan çalışmaların eksikliği bu çalışmanın yapılmasına karar verilmesi için önemli bir gerekçe oluşturmuştur.

Aşağıda şu ana kadar yerelleştirme ve çeviri teknolojileri alanında yapılmış olan yüksek lisans ve doktora tezleri ile ilgili daha detaylı bilgi verilmiştir. Öncelikle yerelleştirme alanında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri daha sonra ise çeviri teknolojileri alanında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerinden bahsedilmiştir.

Sinem Canım 2008 yılında Türkiye'de çeviri bürolarında web sitesi yerelleştirmeleri ve bu süreçte bilgi teknolojilerinin kullanımı isminde yüksek lisans tezi hazırlamıştır. Bu çalışmada bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve küreselleşme, başka pek çok alan gibi çeviri endüstrisi ve çeviri dünyasını da önemli ölçüde etkilendiğini belirtmiştir. Daha sonra araştırmacı, web sitesi yerelleştirme de bu gelişmelerin etkisi ve bilgi teknolojileri ile çevirinin etkileşimiyle somut bir sonuç olarak çeviri endüstrisinde ortaya çıkan yeni dil desteği türlerinden birisi olduğundan, çeviribilim literatüründe yerelleştirme sürecinin, bu süreçte bilgi teknolojilerinin nasıl kullanılacağını, bu süreçte görev alan eyleyenlerin ve bu eyleyenlerin görev kapsamlarının nasıl betimlendiğini göstermeyi ve ülkemizde web sitesi yerelleştirme sürecinin çeviribilim literatüründe olduğu tanımıyla örtüşüp örtüşmediğini, çeviri bürolarıyla yapılan bir anket çalışmasının verileri ışığında açıklamaya çalışmıştır. (Canım, 2008)

Diğer bir yüksek lisans tezi ise, Gizem Refika Bakır tarafından 2012 yılında yazılımda yerelleştirme ve çeviri isimli yüksek lisans tezidir. Araştırmacı yazılımda yerelleştirme çalışmalarını araştırma ve incelemeyi, bunun sebebi ise çeviri ve yerelleştirme arasındaki farkları irdelemeyi ve incelemeyi amaçlamıştır. Bu tez çalışmasında yerelleştirme alanında yapılan çalışmaların, çeviriden ne gibi farklar gösterdiğini, kullanılan yardımcı gereçlerin farklarını ve uzmanların metinlere yaklaşımı incelenmeye çalışılmıştır. (Bakır, 2012)

Şu ana kadar yapılan tezler içerisinde yerelleştirmeye ilgili yapılan diğer yüksek lisans çalışması ise Emine Öztürk tarafından 2013 yılında yapılan yerelleştirme ve çeviri: çeviribilimde ve çeviri eğitiminde yerelleştirmenin konumu isimli çalışmadır. Araştırmacı, küreselleşme olgusunun etkisiyle tüm dünyada sınırların ortadan kalkması ve buna ek olarak internet ve bilgi teknolojilerinde gelişmelerin yaşanması ve bu gelişmelerin de ekonomik sonuçları doğurması, herhangi bir alanda üretim yapan bir firmanın ya da şirketin uluslararası pazara çıkmasını kolaylaştırdığını, üreticilerin küresel pazardan elde ettiği gelirin artmasını sağladığını ve bu sayede de ticaretin artmasına ve sonuç olarak da farklı uygulamaların ortaya çıkmasını tetiklediğini belirtmiştir. Çalışma genel olarak çeviri sektörünün bu gelişmelerden etkilenmesiyle doğan yerelleştirme sektörüne ve yerelleştirme süreçlerine değinilmeye çalışılmıştır. Araştırmacı, yerelleştirme uygulamaları ve çeviri teknolojilerinin yaygın olarak çeviri

sektöründe kullanılmaları ve bu uygulamaların farklı beceri ve yetenekleri doğurması çevirmen profili ve çeviri mesleğinde de değişimlere sebep olduğu kanısındadır. Bununla paralel olarak da tüm bu gelişmelerden çeviri eğitiminin de etkilendiğini belirtmiştir. (Öztürk, 2013)

Şu ana kadar yerelleştirmeyeyle ilgili yapılan doktora tezlerine gelince, Sinem Canım tarafından 2014 yılında yapılan web sitesi yerelleştirmelerinde bir eyleyen olarak çevirmenin konumu: Türkiye örneği isimli çalışmadır. Araştırmacı, yerelleştirme tanımını web sitelerinin ve aynı zamanda yazılımlarının hedef kitlenin rahatça kullanması için hazırlanması olarak tanımlamaktadır. E-ticaretin dünyada yaygınlaşmış, buna paralel olarak yerelleştirme garaktiren oldukça büyük bir endüstri dalının geliştiğini belirtmiştir. Bu çalışmada sosyal bilimler literatüründe ve daha çok Türkiye’de çeviri ve yerelleştirme sektöründe bu kavramın nasıl anlamlandırıldığının sorgulamaya ve çeviri ile nasıl bir ilişkisinin olduğunu araştırmasını yapıp, durumu betimlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırmalar ışığında da ülkemizde web sitesi yerelleştirmelerinde çevirmenin bulunduğu konumu sorgulamıştır. Görüşme yöntemi ve doküman inceleme yöntemi kullanmıştır. Araştırmacı web sitesi yerelleştirme süreçlerinde değişik görevler alan dokuz görüşmeci ile görüşmüştür. Ve bu görüşmerlin sonuçlarına dair yorumlar yapmıştır. (Canım, 2014)

Diğer bir doktora çalışması ise M.C. Odacıoğlu tarafından 2016 yılında yapılan Çeviribilimde yerelleştirme paradigmasına doğru isimli çalışmadır. Araştırmacı, yerelleştirme endüstrisi, çeviri pratiğinin farklı olarak yapıldığı ve çeviri olgusuna yenilik katabilecek bir alan olarak düşünüp, endüstrinin çevirmenden çeviri yapmanın ötesinde farklı uğraş ve görevlerle de başa çıkmasını beklediğini bundan dolayı da çeviri dünyasına bir farklılık sunan yerelleştirmenin çeviribilim çatısı altında incelenip, kuramsallaştırılması gereken bir alan olduğu görüşündedir. Bu kuramsallaştırma çabalarına bir katkı olarak bu çalışmayı yapan yazar, yerelleştirmenin çeviribilim açısından bir paradigma adayı olup olmadığını tartışmaya açmayı amaçlamıştır. Bununla birlikte Küreselleşme ve Bilişim ve İletişim Teknolojilerinin yerelleştirme alanı üzerindeki etkisi, yerelleştirmede kullanılabilen çeviri araçlarının getirdiği yenilikler, yerelleştirmenin özellik ve sorunları üzerinde durup, sorunlara karşı çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Ve yerelleştirme halihazırda olan çeviri kuramları ile

kıyaslanarak, kuramsal bir deneme amaçlanıp çeviri edincisinin yeniden açıklanmasının yapılmasına çalışılmıştır. (Odacıoğlu,2016)

Çeviri teknolojileri alanında yapılan tezlere gelince, Caner Çetiner tarafından 2015 yılında yapılan Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık anabilim dalı öğrencilerinin çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarının incelenmesi isimindeki yüksek lisans tezinden bahsedilebilir. Araştırmacı çalışmasında, çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri teknolojilerine yönelik tutumlarının, ders öncesi (ön-test) ve ders sonrası (son-test) değerlendirme yöntemiyle incelemeyi amaçlamıştır. Bu amacı doğrultusunda örneklem grubu olarak Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Anabilim dalında okuyan ve Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) dersini alan öğrencileri seçmiştir. Ders öncesinde ve ders sonrasında yapılan tutum sorularından oluşan anket yoluyla öğrencilerin BDÇ araçlarına yönelik tutumlarında herhangi anlamlı bir değişiklik olup olmadığını belirlemeye çalışmıştır. Daha sonra ders öncesi ve ders sonrası yapılan anketlerin karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin ders aldıktan sonraki tutumları önceki tutumlarına göre daha olumlu olduğu ve BDÇ derslerinin çeviri bölümü müfredatlarında mutlaka olması gerektiği sonucuna varmıştır. (Çetiner,2015)

Çeviri teknolojileri alanında yapılan doktora tezi ise, H. İbrahim Balkul tarafından 2015 yılında yapılan Türkiye'de akademik çeviri eğitiminde çeviri teknolojilerinin yerinin sorgulanması: Müfredat analizi ve öğretim elemanlarının konuya ilişkin görüşleri üzerinden bir inceleme isimindeki doktora tezidir. Yazar bu çalışma, ülkemizde çeviri teknolojilerinin çeviri eğitimindeki yerini sorgulamaya ve akademik çeviri eğitiminde Türkiye'de bilgisayar destekli çeviri (BDÇ) araçlarının kullanımı adına geline son noktayı betimlemeyi ve bu bağlamda pedagojik tavsiyeler sunmayı amaçlamıştır. Araştırmacı ülkemizde aktif olarak lisans düzeyinde çeviri eğitimi veren bölümleri tespit etmiş ve bu bölümlerin müfredatlarını incelemiş, çeviri teknolojileri ile ilgili dersleri belirlemiştir. Bu araştırma sonucunda Türkiye'de çeviri bölümlerinin müfredatlarında çeviri teknolojileriyle ilgili derslerin yeterince temsil edilmediği sonucuna varmıştır. Bu eksikliğin giderilmesi adına pedagojik tavsiyelerde bulunmuştur. Daha sonra ülkemizde çeviri bölümlerindeki öğretim elemanlarının BDÇ araçlarının kullanımı ve öğretimi adına düşüncelerinin belirlenmesi adına anket

uygulaması gerçekleştirmiştir. Anket sonuçlarında yapılan değerlendirme sonucunda, çeviri bölümlerindeki öğretim elemanlarının çoğunluğunun BDÇ araçlarını bireysel ve eğitim amaçlı kullanma yüzdelerinin düşük olduğunu ama buna rağmen bu konuda ileriye yönelik olumlu tutumlarının olduğu saptamasını yapmıştır. Son olarak yazar uygulanan anket sonuçlarının, müfredat geliştirme sürecinde akademik amaçlarla birlikte çeviri sektörünün de görüşlerinin alınmasının BDÇ anlayışının ilerleme kaydedeceği yorumunu yapmıştır. (Balkul,2015)

2017 yılına kadar Türkiye’de bu alanda lisansüstü çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Bu çalışmanın amacı da tezin birkaç yerinde de belirtildiği gibi bu eksikliği olabildiğine kapatmak, bu alana katkı sağlamak, daha sonra yapılacak çalışmalar için yol gösterici olmaktır.

4.5. Bölüm Değerlendirmeleri

İyi bir müfredat çok sayıda önemli unsuru içermelidir. Bu unsurlardan en önemlileri de ders hedefleri (objectives) ve amaçlarıdır (aims) (Woolcock, 2006: 12). Yani müfredatın genel hedefinin iyi belirlenmesi gerekmektedir ve daha sonra bu hedefe ulaşmak için belirlenecek alt hedefler, yani amaçlar iyi belirlenmelidir. Bu hedeflerin ve amaçların belirlenmesinde de bu çalışmada yapıldığı gibi ihtiyaçları ve durumları belirleyecek anket uygulamalarının yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada da anket çalışmaları, bu alanda eğitim gören öğrencilerle yapılarak ve ardından yine bu alanda, yani yerleştirme alanında görev yapan sektördeki yöneticilerle de anket uygulamaları yapılarak, konu hakkında ihtiyaç ve durum, sektör gözüyle de belirlenmiştir.

Bu çalışmaya benzer bir çalışma yurt dışında LETRAC - Çeviri Müfredatına Yönelik Dil Mühendisliği projesi isminde uygulanmıştır. Bu proje Ocak 1998 tarihinden itibaren 15 ay süreyle programlanan bu proje Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilmiştir. Bu projeye, IAI - Institut der Gesellschaft zur Förderung der Angewandten Informationsforschung eV, Saarbrücken, Almanya, Proje koordinatörü, Saarlandes, Saarbrücken, Almanya, Universität Mainz, FASK, Mainz, Almanya, Universitat Pompeu Fabra, Barselona, İspanya, Universidade do Porto, Porto, Portekiz, İyon Üniversitesi, Corfu, Yunanistan, Aarhus Business School, Aarhus, Danimarka CIUTI -

Uluslararası İlişkiler Enstitüleri Universitaires de Traducteurs et Interprètes EC-Tercüme Hizmeti, Brüksel ve Luxemburg üniversiteleri dahil olmuştur.

LETRAC Uyumlu Eylem, LE (dil mühendisliği) unsurlarının lisans eğitimi (Bachelor of Science, BSc) ve yüksek lisans eğitimi için (Master of Science, MSc) çevirmen yetiştirme müfredatlarının hazırlanması ve hazırlanan bu müfredatların eğitim sürecine dahil edilmesi için ortak bir temel oluşturmayı amaçlayan bir girişimdir. Çalışma, mevcut müfredat bölümlerinin ve bu müfredatların önemli ölçüde iyileştirilmesi ve uygulanması amacıyla çevirmenlerin işverenleri tarafından formüle edilen gerekliliklerin ortak analizi ile oluşturulmuştur. İlk adım katılımcı üniversitelerin yanı sıra CIUTI¹⁰⁵ üyelerinden talepleri toplamak olmuştur ve bu talepler farklı mevzuat ve kültürel geçmişleri de dikkate alarak harmanlanmış, sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir. Daha sonra çevirmenleri hazırlayan yükseköğretim kurumlarının çeviri müfredatını incelendiğinde, kısa sürede, dil mühendisliği ve hatta bilgi teknolojisi alanındaki tutumları önemli derecede değiştiği açıkça görülmüştür.

Bazılarının müfredatta olan konularına sahip olduğu ve teknolojik olarak donanımlı olduğu görülürken, bazı kurumlarının genel organizasyonu ile bağlantılı sebeplerden dolayı, stajyer çevirmenler ve çeviri öğretmenleri bu teknolojiyi kullanmaktan kaçındıkları da görülmüştür. Yine bazılarında ise, müfredatta bu konuya çok az yer verilmesine rağmen, teknolojiyi sınıfa dahil edebilmişlerdir. Bu teknolojilerin kullanımı, kurumun teknoloji sunma ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma kabiliyetine bağlıdır.

Bu çalışma çevirmenleri hazırlamakta uzun bir geleneğe sahip kurumlarda da kısmen talep üzerine kısmen de olsa modern ihtiyaçları karşılamak gerekliliğinden bu isteklere cevap verecek pek çok ders ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu dersler için müfredat genellikle piyasanın gerçek ihtiyaçlarını değil, bu tür kurumların geleneksel ihtiyaçlarına ağırlık verse de yine de pazarın ihtiyaçları görmezden gelinememiştir.

LETRAC üyeleri ayrıca çeviri uzmanları ve dernekleri tarafından belirlenen ihtiyaçları ve katılımcı Komisyon Hizmetlerinde (Dil Koordinasyon Bölümü tarafından temsil

105 CIUTI, Belçika Yasası uyarınca kar amacı gütmeyen bir dernektir. Bu dernek çevirmenlerin eğitiminde yüksek kaliteyi sağlamayı amaçlamaktadır.

edilen) çalışma durumunu ve elde edilen kullanıcı ihtiyaçlarını araştırmışlardır. Teknolojinin rolü, çeviri pazarında öyle bir hızla ilerliyor ki, ne yapılırsa yapılsın, yükseköğretim müfredatlarının bu gelişmeye ayak uyduramaması zor görünüyor. Buna rağmen de ilgili programa katılan herkes özellikle devlet üniversitelerinde müfredat değiştirmenin oldukça uzun sürebileceğinin farkındadırlar.

Üniversitelerin ve pazarın durumunu inceleme aşaması tamamlandıktan sonra elde edilen bulguları kullanarak LETRAC, daha sonra LE (dil mühendisliği) ile ilgili standart unsurları tanımlamaya ve çevre, kültürel arka plan, yapılar, personel ve tesisler açısından yerel unsurları dikkate alarak bu unsurların farklı çevirmen müfredatlarına entegrasyonu hakkında bir fizibilite raporu hazırlamaya başlamıştır. Şimdiye kadar, bu alanın hızlı gelişimi sayesinde aralarında kesin bir ayrımın yapılması gittikçe zorlaştığı bilinmesine rağmen, Dil Mühendisliği ve Bilgi Teknolojisi arasında bir tanıma özen gösterilmiştir. Bununla birlikte, çevirmenin teknoloji bilgisi ne kadar fazla olursa, profesyonelce rekabet etme umutlarının o kadar iyi olacağı açıktır.

LETRAC'ın bir diğer amacı da bulgularını CIUTI kanalı vasıtasıyla ilgili çevrelerde yaygınlaştırmak ve teşvik etmek ve halihazırda çalışan ve gelecekteki çevirmenler için programlar organize edip bunlara katılmalarını sağlamaktır. Aynı zamanda, ACO-HUM¹⁰⁶ konferansı gibi etkinliklerde hedeflerini tartışarak, aynı veya benzer alanlarda görüş alışverişi yapmak ve başkalarından ilgili geribildirim almak umulmaktadır.¹⁰⁷

Görüldüğü üzere müfredatın önemi ve müfredatın oluşturulması için ihtiyaçların belirlenmesi ve bu ihtiyaç doğrultusunda hareket etmek gerekmektedir. Ancak bu doğrultuda hareket edilirse uygun bir müfredat hazırlanabilir.

¹⁰⁶ ACO -HUM, yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) müfredat içeriği, bilimsel metodoloji ve yüksek öğretim kurumlarındaki öğrenme yöntemleri üzerindeki etkisini araştıran bir kurumdur.

¹⁰⁷ <http://www.hd.uib.no/AcoHum/abs/Maia1.htm>

BÖLÜM 5: YERELLEŞTİRME VE ÇEVİRİ TEKNOLOJİLERİ HAKKINDA PAYDAŞLARIN GÖRÜŞLERİ

Tezin bu bölümü, Çeviribilim /Mütercim-Tercümanlık öğrencilerine ve Çeviri sektöründe öncü şirket yöneticilerine uygulanan anketlerin sonuçları ve bu sonuçlar üzerine yapılan yorumları içermektedir. Bu anket sorularına verilen yanıtların yüzde ve frekans aralıkları belirtilerek ve bazı anket soruları gruplandırılarak değerlendirilmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmenin amacı bu konu ile ilgili genel görüşlerin ne olduğunu belirlemek ve bu sayede çalışmanın bulmayı amaçladığı araştırma sorularına da yanıtlar bulmaktır. Veriler SPSS programı ile değerlendirilmiştir.

5.1. Öğrencilere Uygulanan Anket Çalışması

Öğrencilerle ilgili yapılan bu çalışma müfredatlarında yerelleştirme veya çeviri teknolojileri dersi olan 2'si devlet diğer 2'si ise vakıf olmak üzere, 4 üniversitedeki bu dersi daha önceden almış ve almamış olan 204 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar değerlendirilip yorumlanmıştır.

5.1.1. Çalışmaya Katılan Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

Tablo 5.1 ankete katılan öğrencilerinin demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla sorulan soruların analizini göstermektedir.

Tablo 5.1.
Çalışmaya Katılan Öğrencilerinin Demografik Bilgileri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	75	36,8
	Kadın	129	63,2
	Toplam	204	100,0
Yaş	17-20	38	18,6
	21-25	155	76,0
	26-30	5	2,5
	30 yaş ve üzeri	6	2,9
	Toplam	204	100,0
Üniversite Türü	Devlet Üniversitesi	133	65,2
	Vakıf Üniversitesi	71	34,8
	Toplam	204	100,0

Tablo 5.1.'in devamı.

Bulunduğu Sınıf	1. Sınıf	35	17,2
	2. Sınıf	66	32,4
	3. Sınıf	33	16,2
	4. Sınıf	70	34,3
	Toplam	204	100,0

Çalışmaya katılanların demografik bilgileri incelendiğinde; katılımcıların yüzde %36,8'inin erkek, %63,2'sinin ise kadın olduğu görülmektedir. Katılımcıların %18,6'sı 17-20 yaş aralığında, %76'sı 21-25 yaş aralığında, %2,5'i 26-30 yaş aralığında, %2,9'u ise 50 yaş ve üzeridir. Öğrenim gördükleri üniversitelerin %65,2'sinin devlet üniversitesi, %34,8'inin vakıf üniversitesi olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan bireylerin %17,2'si 1. sınıf, %32,4'ü 2. sınıf, %16,2'si 3. sınıf, %34,3'ü ise 4. sınıftır.

Ankete katılan bireylerin demografik bilgilerinin yer aldığı Tablo 5.1.'e bakıldığında, çalışmaya katılan bireylerin yarısından fazlasının kadın olduğu görülmektedir. Bu veri iki farklı şekilde yorumlanabilir. Öncelikle tabii ki ankete katılanların çoğunluğunun kadın olduğu söylenebilir. Diğer ise, ülkemizdeki çeviri bölümlerini tercih eden öğrencilerin çoğunluğunun kadın olduğu söylenebilir. Bu da ülkemiz genelinde yabancı dil bölümlerini tercih eden öğrencilerin ve bu bölümlerde görevli öğretim elemanlarının neden kadın olduğu sorusunun yanıtı olmuştur. Balkul (2015) yılında çeviri teknolojileri dersini veren öğretim elemanları ile ilgili yaptığı çalışmada da benzer sonuç çıkmıştır. Yani bu bölümde daha çok kadın istihdam edilmektedir.

Demografik bilgiler incelendiğinde ankete katılan bireylerin büyük bir çoğunluğunun (%76,0) 21-25 yaş arasında olduğu görülmektedir. Bunun sebebi de ankete katılanların (%82,8) 2. sınıf ve üstü olmasıdır.

Yine demografik bilgiler incelendiğinde 2 devlet, 2 vakıf üniversitesinde yapılan bu çalışmada katılımcılara bakıldığında devlet üniversitelerinde katılımcıların (65,2), vakıf üniversitelerinde ise katılımcıların (34,8) olduğu bu verilerden hareketle de öğrencilerin devlet üniversitelerini daha fazla tercih ettikleri veya devlet üniversitelerde kontenjanların daha fazla olduğudur.

5.1.2. Öğrencilerin Temel Bilgisayar ve İnternet Becerileri

Bu bölümde ise; katılımcıların temel bilgisayar ve internet becerilerinin ne seviyede olduğu incelenmektedir. Verilen yanıtlar Tablo 5.2’de gösterilmektedir.

Tablo 5.2.
Temel Bilgisayar ve İnternet Becerileri

		Frekans	Yüzde
Bilgisayar Kullanma Süresi	3-5 yıl arası	9	4,4
	5-7 yıl arası	19	9,3
	7-9 yıl arası	47	23,0
	9-13 yıl arası	111	54,4
	Diğer	18	8,8
	Toplam	204	100,0
İnternet Kullanma Süresi	3-5 yıl arası	16	7,8
	5-7 yıl arası	23	11,3
	7-9 yıl arası	80	39,2
	9-13 yıl arası	78	38,2
	Diğer	7	3,4
	Toplam	204	100,0
Bilgisayar Kullanımında Yeterlilik	Yetersiz	7	3,4
	Orta	49	24,0
	İyi	98	48,0
	Çok yeterli	50	24,5
	Toplam	204	100,0
İnternet Kullanımında Yeterlilik	Yetersiz	2	1,0
	Orta	32	15,7
	İyi	99	48,5
	Çok yeterli	71	34,8
	Toplam	204	100,0
Günlük hayatta mobil cihazlar, bilgisayar, internet, benzeri araç kullanma sıklığı	Hiç kullanmıyorum	2	1,0
	Bazen kullanıyorum	5	2,5
	Çoğunlukla kullanıyorum	95	46,6
	Çok sık kullanıyorum	102	50,0
	Toplam	204	100,0
Bilgisayar ve İnternet kullanımıyla ilgili ders alma deneyimi ve ders alma isteklilikleri	Hiç ders almadım	49	24,0
	Hiç ders almadım, ama almak isterim	35	17,2
	Hiç ders almadım, almamada gerek yok	38	18,6
	Ders aldım	77	37,7
	Diğer	5	2,5
	Toplam	204	100,0

Katılımcıların yüzde %4,4'ü bilgisayar kullanım süresini 3-5 yıl olarak belirtirken, %9,3'ü 5-7 yıl arası, %23'ü 7-9 yıl arası, %54,4'ü ise 9-13 yıl arası olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların internet kullanım süresi; %7,8'i 3-5 yıl arası, %11,3'ü 5-7 yıl arası, %39,2 si 7-9 yıl arası, %38,2 si %9-13 yıl arasıdır. Diğer ise, %3,4'tür. Katılımcıların %3,4'ü bilgisayar kullanımında kendisini yetersiz bulurken, %24'ü orta, %48'i iyi bulmaktadır. %24, 5'i ise bilgisayar kullanımında kendisini çok yeterli görmektedir. İnternet kullanımında; katılımcıların %1'i kendisini yetersiz, %15,7'si orta, %48,5'i iyi, %34,8'i ise çok yeterli görmektedir. Katılımcıların %1'i günlük hayatta mobil cihazlar, bilgisayar, internet ya da benzeri araçları hiç kullanmadığını belirtirken, %2,5'i bazen kullandığını, %46,6'sı çoğunlukla kullandığını, %50'si çok sık kullandığını belirtmiştir. Çalışmaya katılanların %24'ü bilgisayar ve internet kullanımıyla ilgili hiç ders almadığını belirtmektedir. %17,2'si hiç ders almadığını ancak ders almak istediğini belirtirken, %18,6'sı hiç ders almadığını ve ders almalarına da gerek olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %37,7'si ise bilgisayar ve internet kullanımıyla ilgili ders aldıklarını belirtmişlerdir. Diğer ise %2,5'tir.

Katılımcıların bilgisayar kullanma sürelerine bakıldığında uzun yıllardır bilgisayar kullandıkları, internet süresine bakıldığında da yine oldukça uzun süredir internet kullandıkları görülmektedir. Katılımcıların yine çoğunluğu bilgisayar kullanım konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Aynı şekilde internet kullanımında da kendilerini oldukça yeterli görmektedirler. Mobil cihazları, bilgisayarı ve interneti günlük hayatta da nerdeyse sürekli kullanmaktadırlar. Bilgisayar ve İnternet kullanımıyla ilgili ders alma isteklerine gelince, yine çoğunluğu ders almamıştır ve ders almayı da gerekli görmemektedir.

Bu istatistiklere bakarak şu sonuca varılabilir: Çalışmaya katılan Çeviribilim öğrencileri zaten teknoloji ile iç içedir. Ve çağımız gereği artık öğrenciler bu teknolojilerle zaten adeta doğdukları andan itibaren iç içedirler. Daha 1 veya 2 yaşından itibaren çocukların ellerinde bu teknolojik cihazları görmemek mümkün değildir ve günümüzde neredeyse herkesin evinde ve elinde bilgisayar, akıllı cep telefonu ve internet bağlantısı vardır. Ankete verilen cevaplar da bunu kanıtlamaktadır. Yani öğrencilere Yerelleştirme Kapsamında Kullanılan Çeviri Teknolojileri dersinden önce bilgisayar ve internet kullanımı dersi verilmesine gerek duyulmayabilir.

Byrne (2003) çeviri eğitim programının içermesi gereken özellikler içerisinde bilgisayar becerilerini de saymaktadır. Bu beceriler içerisinde, Office araçları (word, excel, Powerpoint), internet, masaüstü yayıncılık programlarının olması gerektiğini savunmaktadır.

Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerinde İngilizce ve Almanca Mütercim-Tercümanlık programlarından mezun olan 60 mezun üzerine açık uçlu sorular içeren anket çalışmasında mezunlar, edinilmesi gereken edinçler içerisinde bilgisayar okuryazarlığının da olması gerektiğini belirtmişlerdir (Doğan, 2001: 77).

Eğer bilgisayar kullanma becerileri yoksa bu ders mutlaka verilmelidir. Başlangıç düzeyde de olası bilgisayar kullanamayan öğrenci yerleştirme araçlarıyla ilgili dersi başarması zordur.

5.1.3. Öğrencilerin Yerleştirme Amacıyla Kullanılan Çeviri Teknolojileriyle İlgili Görüşleri

Bu bölümde, katılımcıların yerleştirme alanı ve bu süreçte kullanılan çeviri teknolojileriyle ilgili deneyimleri, ihtiyaçları ve görüşlerinin ne olduğu incelenmektedir. Verilen yanıtları Tablo 5.3’de gösterilmektedir.

Tablo 5.3.
Öğrencilerin Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileriyle İlgili Düşünceleri

		Frekans	Yüzde
Çeviri teknolojileri ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?	Hiç ders almadım	43	21,1
	Hiç ders almadım ancak almak isterim	71	34,8
	Hiç ders almadım zaten almama gerek yok	7	3,4
	Ders aldım	82	40,2
	Diğer	1	0,5
	Toplam	204	100,0
Yerleştirme ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?	Hiç ders almadım	69	33,8
	Hiç ders almadım ancak almak isterim	66	32,4
	Hiç ders almadım zaten almama gerek yok	9	4,4
	Ders aldım	59	28,9
	Diğer	1	0,5
	Toplam	204	100,0

Tablo 5.3.'ün devamı.

Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersi, çevirmen adayları için gerekli bir ders midir?	Çok gereksiz	5	2,5
	Gereksiz	3	1,5
	Fikrim yok	28	13,7
	Gerekli	107	52,5
	Çok gerekli	61	29,9
	Toplam	204	100,0
Üniversitenizin müfredatında Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojilerinin durumu nasıldır?	Zorunlu olarak bir ders var	33	16,2
	Zorunlu olarak bir ders ve bir tane de seçmeli ders var	9	4,4
	Sadece bir seçmeli ders var	34	16,7
	İki tane seçmeli ders var	11	5,4
	Bu konuyla ilgili hiç ders yok	102	50,0
	Diğer	15	7,4
	Toplam	204	100,0
Üniversite eğitiminiz sürecinde yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili kaç ders almak istersiniz?	Hiç ders olmamalı	22	10,8
	Seçmeli olan bir ders olmalı	91	44,6
	En az bir ders zorunlu olmalı ve her dönem de ileri düzey seçmeli dersler olmalı	84	41,2
	Diğer	7	3,4
	Toplam	204	100,0

Çalışmaya katılanların %21,1'i çeviri teknolojileri ile ilgili üniversitede ders almadıklarını belirtirken, hiç ders almadıklarını ancak almak istediklerini belirtenler %34,8'dir. %3,4'ü hiç ders almamıştır ve almasına da gerek olmadığını düşünmektedir. %40,2'si ise çeviri teknolojileri ile ilgili ders aldığını belirtmektedir. Diğer, %0,5'tir. Yerelleştirme ile ilgili üniversitede hiç ders almayanlar %33,8'dir. Hiç ders almayan ancak almak isteyenlerin oranı %32,4'tür. %4,4'ü hiç ders almadığını, ders almasına da gerek olmadığını düşünmektedir. Katılımcıların %28,9'u yerelleştirme ile ilgili üniversitede ders aldıklarını belirtmektedir. Diğer ise 0,5'tir. Katılımcıların %25,5'i yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili üniversitede hiç ders almamıştır. %38,7'si yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili üniversitede hiç ders almadığını ancak almak istediğini belirtmektedir. %5,9'u hiç ders almadığını, almasına da gerek olmadığını düşünmektedir. %28,4'ü yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili üniversitede ders almıştır. Diğer, %1,5'tir. Katılımcıların %2,5'i yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersinin çevirmen adayları için çok gereksiz olduğunu düşünmektedir. Yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersinin çevirmen adayları için gereksiz olduğunu düşünenler %1,5 iken, gerekli olduğunu düşünenler %52,5'tir. Katılımcıların %29,9'u

ise söz konusu derslerin çevirmen adayları için çok gerekli olduğunu düşünmektedir. Konu ile ilgili fikrim yok diyenlerin oranı ise %13,7'dir. Çalışmaya katılanların %16,2'si üniversitelerinin müfredatında yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersinin zorunlu olarak bir ders olduğunu, %4,4'ü zorunlu olarak bir ve seçmeli olarak bir ders olduğunu, %50'si ise üniversitelerinde konuyla ilgili hiç ders olmadığını belirtmektedir. Diğer ise %7,4'tür. Katılımcıların %10,8'i üniversite eğitimi sürecinde, yerleştirme ve çeviri teknoloji ile ilgili hiç ders alınmaması gerektiğini düşünmektedir. Seçmeli olan bir ders olmalı diye düşünenlerin oranı %44,6'dır. En az bir zorunlu ders olmalı ve her dönem de ileri düzey seçmeli dersler olmalı diyenler %41,2'dir. Diğer %3,4'tür.

Katılımcıların yarıdan fazlası üniversitede Çeviri Teknolojileri dersi almamıştır fakat almak konusunda isteklidirler. Yerleştirme konusunda da benzer, hatta Çeviri Teknolojileri dersinden daha fazla, bu dersi almadıklarını ve bu dersi almak konusunda istekli olduklarını belirtmişlerdir. Yerleştirme ve Çeviri teknolojileri dersi için yapılan sorgulamada da yine neredeyse tamamına yakını bu dersi alma konusunda çok istekli olduklarını belirtmişlerdir. Eğitim gördükleri üniversitelerin yarısından çoğunda böyle bir ders olmadığını da belirtmişlerdir. Yine neredeyse tamamına yakını Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersinin çevirmen adayı için gerekli olduğunun ve bu eğitimin öneminin farkındadır. Bu farkındalıklarını da, üniversite eğitiminiz süresince Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileri ile ilgili kaç ders almak istersiniz sorusuna, neredeyse tamamına yakınının verdiği mutlaka böyle bir ders olmalı cevabından bir kez daha anlayabiliriz. Teknolojinin önemi aşağıdaki çalışmalarda da vurgulanmaktadır.

Tüm teknolojik araçlar, dijital çağın çevirmene getirdiği çeviriye yardımcı araçlarıdır. Bu elektronik araçların nasıl kullanılacağını öğrenerek, çevirmenler artık çeviri teknolojisinin mantığına alışmalı ve bunu yapmak için, en azından çeviri işleminin üretkenliğini en üst düzeye çıkarmak için bilgisayarın nasıl kullanılacağını bilmeliler. Öte yandan, bilgisayar programlama ve mühendisliğini minimum seviyede bile anlamaya zorlarsa şu anda tüm yerleştirme projelerinin anahtar kelimelerinden biri olan verimlilik artacaktır (Köktürk, Odacıoğlu, 2015: 14).

Çeviri teknolojileri ile ilgili olarak Austermühl (2013: 334), Çeviri teknolojilerinin çeviri müfredatı içerisinde müfredattan kopuk bir şekilde işlenilmemesini, profesyonel

çeviri dünyasında kullanıldığı gibi çeviri uygulamaları kapsamında mümkün olduğunca fazla kullanılması gerektiği görüşündedir.

Yerelleştirme için teknoloji gereklidir. Çünkü yerelleştirme teknoloji üzerinfe dönmemektedir. Bu konuda çalışan araştırmacılar teknolojinin olmazsa olmaz olduğu konusunda aynı fikirdelerdir.

5.1.4. Öğrencilerin Yerelleştirme Dersinden Beklentileri

Bu bölümde, Yerelleştirme dersi alan öğrenciler ile yerelleştirme dersi almayan öğrencilerin bu dersin çevirmen adayları için gerekli olup olmadıklarına dair görüşlerinde bir farklılık olup olmadığının incelenmesi, Yerelleştirme ve bu amaçla kullanılan çeviri teknolojileri dersini almayı isteme nedenleri ve eğer almak istemiyorsa yine almak istememe nedenleri ve bu dersi hangi yöntemle almak istedikleri incelenmiştir. Verilen yanıtlar Tablo 5,4, 5,5 ve 5,6’da gösterilmektedir

Tablo 5.4.
Yerelleştirme Dersini Alan ve Almayan Öğrencilerin Dersin Gerekliliği ile İlgili Görüşleri

		Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersi, Çevirmen adayları için gerekli bir ders midir?					Toplam	Ki-kare Test	
		Çok gereksiz	Gereksiz	Fikrim yok	Gerekli	Çok gerekli		Değer	<i>p</i>
Yerleş tirme ile ilgili üniversitede ders aldınız mı?	Hiç ders almadım	4 %5,8	1 %1,4	19 %27,5	39 %56,5	6 %8,7	69 %100	69,824	,000
	Ders aldım	0 %0,0	1 %1,7	1 %1,7	28 %47,5	29 %49,2	59 %100		
	Hiç ders almadım ancak almak isterim	0 %0,0	0 %0,0	4 %6,1	38 %57,6	24 %36,4	66 %100		
	Total	5	3	28	107	61	204		

Tablo 5.4 'de yerelleştirme ile ilgili ders alan ve almayan öğrencileri arasında, yerelleştirme dersinin öneminin bilincinde olma açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ki-kare testi aracılığıyla ortaya konmuştur. Bu dersi alan ve almayan öğrencilerin bu sorulara verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. ($p=,000$, $p<0,05$). Hiç ders almadım diyen öğrencilerden bu dersi çok gereksiz görenlerin oranı %5,8, gereksiz görenlerin oranı %1,4, fikrim yok diyenlerin oranı %27,5, gerekli görenlerin oranı %56,5, çok gerekli görenlerin oranı ise %8,7dir. Ders aldım diyen öğrencilerden bu dersi çok gereksiz görenlerin oranı %0,0, gereksiz görenlerin oranı %1,7, fikrim yok diyenlerin oranı %1,7, gerekli görenlerin oranı %47,5, çok gerekli görenlerin oranı ise %49,2dir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, her iki grupta yer alan öğrenciler bu dersin öneminin farkındalardır. Fakat dersi aldıktan sonra dersin öneminin çok daha farkında oldukları görülmektedir. Bu yorum öğrencilerin çok gerekli şikkına verdikleri yanıtların fazlalığına bakıldıktan sonra yapılabilir. Sonuç olarak, yerelleştirme dersini daha önce alan öğrenciler ve almayan öğrenciler bu dersin çevirmen adayları için gerekli bir ders olduğunun farkındadırlar.

Tablo 5.5.
Öğrencilerinin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersini Tercih Etme ve Etmeme Sebepleri

		Frekans	Yüz de
Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini almak istiyorsanız isteme nedenleriniz ve beklentileriniz nelerdir?	Bu dersi almanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum	81/204	39,7
	Bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını istiyorum	102/204	50,0
	Bu dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemiyorum	44/204	21,6
	Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duymaktayım	65/204	31,9
	Yerelleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmanın kolaylaştıracağına inanıyorum	74/204	36,3
	Yerelleştirme ve Çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanıyorum	87/204	42,6
	Diğer	5/204	2,5
	Toplam	204	100,0

Tablo 5.5.'in devamı.

Yerleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini almak istemiyorsanız istememe nedenleriniz nelerdir?	Bu dersi almanın kesinlikle gereksiz olduğunu düşünüyorum	4/204	2,0
	Bu dersin yetersiz olacağını düşünüyorum	6/204	2,9
	Bu dersi veren öğretim elemanının bilgisinin yetersiz olacağını düşünüyorum	15/204	7,4
	Bu dersin uygulamaya yönelik olmayacağını düşünüyorum	23/204	11,3
	Bu dersin sadece teorik olacağını düşünüyorum	19/204	9,3
	Çeviri teknolojilerini öğrenmek için bu dersi almaya gerek yok	3/204	1,5
	Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duymaktayım	8/204	3,9
	Bu dersi almanın gerekli olup olmayacağına dair fikrim yok	16/204	7,8
	Yerleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin bana mezun olduktan sonra bir faydasını olacağını zannetmiyorum	8/204	3,9
	Diğer	10/204	4,9
	Toplam	204	100,0

Katılımcılar, bu iki soruda birden fazla seçenek işaretleme konusunda serbest bırakılmışlardır. Ve bu şekilde frekans ve yüzde değerleri alınmıştır. Katılımcıların %39,7'si yerleştirme ve çeviri teknoloji dersini almanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünmektedir. Bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını isterim diyenlerin oranı %50'dir. Yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersini almanın gerekliliğini düşünen katılımcıların %21,6'sı, dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemediğini belirtmektedir. Bu dersin içeriğiyle ilgili sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duyduğunu belirtenlerin oranı %31,9'dur. Katılımcıların %36,3'ü yerleştirme ve çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmalarını kolaylaştıracağını düşünmektedir. Yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğine inananların oranı %42,6'dır. Diğer ise %2,5'tir.

Bu soruya verilen cevaplardan öğrencilerin bu dersten neler beklediklerini, dersin içeriğinin nasıl olmasını istediklerine dair fikirler edinebiliriz. Katılımcıların yarıya yakını bu dersin alınmasının kesinlikle gerekli olduğunu, yarısı da bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını istediklerini, yine yarıya

yakını bu dersle ilgili bilgilere sahip olmanın mezun olduktan sonra iş bulmalarını kolaylaştıracağını ve bu ders sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğini düşünmektedir. Yani bu dersin mezun olduktan sonra gerekliliğinin bilincindedirler ve bu nedenle de dersin uygulamaya yönelik olmasını istemektedirler.

Çalışmaya katılanların %2'si yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersini almanın kesinlikle gereksiz olduğunu düşünmektedir. Bu dersin yetersiz olduğunu düşünenler %2,9'dur. Bu dersi veren öğretim elemanının bilgisinin yetersiz olacağını düşünenler %7,4'tür. %11,3'ü yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersinin uygulamaya yönelik olmayacağını düşünmektedir. Dersin sadece teorik olacağını düşünenler %9,3'tür. Çeviri teknolojilerini öğrenmek için bu dersi almaya gerek yok diyenler %1,5'tir. Dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duyduğunu söyleyen katılımcıların oranı ise %3,9'dur. Yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersini almanın gerekliliği ile ilgili fikri olmadığını söyleyenler %7,8'dir. Dersi almanın mezun olduktan sonra bir faydası olacağını zannetmeyenlerin oranı %3,9'dur. Diğer ise %4,9'dur.

Bu soru bu dersi neden almak istiyorsunuz sorusunun bir sağlaması gibidir. Bu dersi almanın kesinlikle gereksiz olduğunu düşünenlerin oranının %2' olması bu dersi gerekli gördüklerinin göstergesidir. %11,3'ü bu dersin uygulamaya yönelik olmayacağını ve sadece teorik olacağını düşünenlerin oranının da %9,3 olması bu dersin teorik değil uygulamaya yönelik olmasını istediklerinin göstergesidir. Bu dersi almaya gerek yok diyenlerin %1,5 olması bu dersi gerekli gördüklerinin göstergesidir. Yerleştirme ve çeviri teknolojileri dersini almanın gerekliliği ile ilgili fikri olmadığını söyleyenlerin %7,8 ve bu dersi almanın mezun olduktan sonra bir faydası olacağını zannetmeyenlerin oranının %3,9 olması bu ders ile ilgili bilgi sahibi oldukları ve gerekliliğinin farkında oldukları sonucuna varabiliriz.

Bu sayede de bu dersin Çeviribilim müfredatlarında öğrenci gözüyle olmazsa olmazlardan biri olduğu sonucuna varılmıştır. Katılımcı öğrenciler bu dersin mutlaka uygulamaya yönelik olmalı görüşünün de altını çizmektedirler. Bu görüşü aşağıda yapılan çalışma desteklemektedir.

Doğan (2001) tarafından, Hacettepe ve İstanbul Üniversitelerinde İngilizce ve Almanca Mütercim-Tercümanlık programlarından mezun olan 60 mezun üzerine açık uçlu sorular içeren anket çalışmasında da benzer görüşlere rastlanmıştır. Çalışmaya katılan mezunların, eğitim uygulamalarını geliştirme yönündeki önerileri şöyle olmuştur: teori ve pratik birbirleriyle bağlantılı olmalı, uygulama için daha fazla yer olmalı, teori daha işlevsel olmalı yanıtları alınmıştır. Uygulama da çeviri piyasasından seçilen örnekler doğrultusunda olmalıdır.

Tablo 5.6.

Öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersi ile İlgili Model Tercihleri

		Frekans	Yüzde
Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini hangi yöntemle almak istersiniz?	Örgün Öğretim Modeli	123	60,3
	Uzaktan Eğitim Modeli	13	6,4
	Karma Eğitim Modeli	13	6,4
	Fark etmez	55	27,0
	Toplam	204	100,0

Katılımcıların %60,3'ü yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersini, örgün öğretim modeli ile almak istediklerini belirtmektedir. %6,4'ü uzaktan eğitimi tercih ederken, %6,4'ü ise karma eğitim modelini tercih etmektedir. Fark etmez diyenlerin oranı %27'dir.

Yarıdan fazla öğrencinin örgün öğretim modeli tercih etmeleri öğrencilerin halen geleneksel yöntemlerle eğitim almak istediklerinin göstergesidir. Bunun nedeni de ülkemizde böyle bir eğitim verilmeyişinden veya uzaktan öğretim metodunun da yurtdışında uygulandığından, oldukça tercih edildiğinden haberdar olunmamasından olabilir. Fakat bilinmelidir ki günümüzde bulut teknolojileri ağırlıklı kullanılmaktadır ve bu teknolojilerin kullanma mantığı içerisinde uzaktan erişim ve etkin bir teknoloji bilgisi yer almaktadır.

Uzaktan eğitim modeli çok avantajları olan bir yöntemdir (bkz. Yazar, 2014). Türkiye'de yerelleştirme ve çeviri teknolojileriyle ilgili uzaktan yöntem metoduyla eğitim veren kurumlara rastlanmamasına rağmen yurtdışında bu yöntem oldukça tercih edilmektedir. Örneğin, uzaktan eğitim yöntemine MeLLANGE Projesi örnek verilebilir.

Bu projeye AB tarafından desteklenmiş ve üç yıl sürmüştür. Bu kısaltmanın açılımı şöyledir: ‘Multilingual eLearning in Language Engineering’ yani ‘Dil Mühendisliğinde Çok Dilli Elektronik Öğrenme’ anlamına gelmektedir. Bu projeden de anlaşılacağı gibi yurt dışında uzaktan eğitim yöntemi kullanılmıştır.

MeLLANGE'nin ilk amacı, çeviride dil kaynak yönetimi ve teknolojiye korpus tabanlı e-öğrenim ve öğretim içeriğinin işbirlikçi olarak oluşturulması için bir metodoloji tasarlamaktır. İkinci amacı, Bologna deklarasyonu çerçevesinde Yüksek Lisans (MA) programlarını koordine ederek, Avrupa düzeyinde bir mesleki eğitim politikası konusunu ele almaktır. MeLLANGE, MA tasarlanmış böylece Avrupa Topluluğu içinde öğrenci ve profesyonel hareketlilik sağlayan farklı ortaklar tarafından tanınması amaçlanmıştır.

MeLLANGE, devam eden küreselleşme sürecinden kaynaklanan yeni ihtiyaçlara çevirmenlerin ve diğer dil uzmanlarının mesleki eğitimlerini bu ihtiyaca göre uyarlamayı hedeflemektedir. Küreselleşmenin etkisi, kültürlerarası iletişimin teşvik edilmesi, dolayısıyla dil uzmanlarının henüz uyarlamadıkları kültürlerarası dil kaynaklarının yönetimine olan ihtiyacı teşvik etmek olmuştur. Bu nedenle, emek piyasasındaki dil uzmanları, özellikle Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BT) ve dil kaynak yönetimi konularında, yeni becerilere ve yeterliliklere giderek ihtiyaç duymaktadır. Pek çok araştırma, dil uzmanları için devam eden ve başlangıç eğitiminin, içerik yönetiminde yerleştirme ve küreselleşme gibi yeni pazar odaklı yetkinliklerin sürekli olarak edinilmesi için yenilikçi, dinamik ve işbirliğine dayalı öğrenme ortamlarına odaklanması gerektiği sonucuna varmıştır. Buna göre, MeLLANGE iki grubu hedeflemektedir:

- Dil uzmanı olmak isteyen ilk meslek eğitimindeki öğrenciler;
- Teknik yazarlar, yerelleştiriciler, dil kaynak yöneticileri ve geliştirmek ve değiştirmek isteyen Avrupa pazarlarında rekabet edebilmeleri için yetkinliklerini güncellemek ve artırmak isteyen eğitmenler gibi aktif olarak çalışan dil uzmanları.

MeLLANGE, bu grupların, Avrupa'daki zengin kültürel ve dilsel çeşitliliğin avantajlarından yararlanmalarını, korpus tabanlı gerçek yaşam öğretim materyalinden

faaydalanmalarını ve eğitimlerini uzmanlaşmış modüllere erişerek kişiselleştirmelerini sağlar. Bilgi iletişim teknoloјisi veri ve  ğretim materyalleri, bu alandaki eksiklikle mücadele edecek ve eğitim ile işgücü piyasası arasındaki boşluğu dolduracaktır. Dil uzmanları, ihtiyaç duydukları modülleri seçmek için proje çıktılarının modülerlik özelliklerinden yararlanmıştır.¹⁰⁸ Faydalı da olmuştur.

5.1.5. Öğrencilerin   eviri Sektörü İle İlgili Görüşleri

Bu bölümde, katılımcıların öğrenim g  rd  kləri bölümün programı hazırlanırken sektörün ihtiyaçlarının ne oranda programda yer alması gerekliliğine dair görüşleri incelenmiştir. Verilen yanıtlar Tablo 5.7 ve 5.8’de gösterilmektedir.

Tablo 5.7.
Ders Programları Hazırlanırken Sektör İhtiyaçlarının Dikkate Alınmasına Dair  ğrenci Görüşleri

		Frekans	Yüzde
Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık bölümleri programlarını hazırlarken, ��eviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne olarak hareket etmeli midir?	Çok gereksiz	2	1,0
	Gereksiz	4	2,0
	Fikrim yok	11	5,4
	Gerekli	87	42,6
	çok gerekli	100	49,0
	Toplam	204	100,0

Katılımcıların %1’i   eviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programları hazırlanırken,   eviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne olarak hareket etmenin çok gereksiz olduğunu belirtmektedir. Gereksiz olduğunu düşünenler %2’dir. Konu ile ilgili fikri olmayanların oranı %5,4’t  r. Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümlerinin programları hazırlanırken,   eviri sektörünün ihtiya  cını göz önüne almasının gerekli olduğunu düşünenler %42,6’dır. Çok gerekli olduğunu düşünenlerin oranı ise %49’dur.

Katılımcıların nerdeyse tamamına yakını,   eviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programları hazırlanırken,   eviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne olarak hareket etmelidir yanıtını vermiştir. Bu sorgulamadan   eviribilim   ğrencilerinin mezun olduktan sonra   eviri sektöründe görev almak istediklerini ve bu yüzden de üniversitede

¹⁰⁸ <http://mellange.eila.jussieu.fr/>

eğitim aldıkları süreçte sektörün taleplerini de karşılayacakları bir bilgi birikimine sahip olmak istedikleri söylenebilir.

Bir başka çalışmada çalışmaya katılan öğrenciler üniversite ve çeviri büroları iletişimin olmasını savunurken aynı zamanda da üniversitede eğitim veren öğretim elamanlarıyla çeviri piyasasında profesyonel olarak çalışan uzmanlar arasındada işbirliği olmasının verimli olacağı görüşündedirler. Bu işbirliği içinde, bununla birlikte, özel olarak programlanmış sınıflarda deneyimlemelerinin bu işbirliğini kurmak ve verimini artırmak için faydalı olabileceği önerisinde bulunulmuştur (Atıla, 2013:101).

Aynı çalışmada, teknik çeviri eğitimi veren öğretim elemanlarıyla yapılan görüşme sunucunda öğretim elemanlarının görüşleri şu şekildedir: Bu derslerin, pazardaki çeviri bürolarıyla yapılacak işbirliği sayesinde daha verimli olacağına, teknik çevirmenlerin ve eğitmenlerin çeviri bürolarıyla yakın bağları olması, BT becerilerine sahip olmaları ve CAT Araçları'nı kullanma konusunda yetkin olmaları gerektiği konusunda ortak fikirdelerdir. Bu işbirliği sayesinde öğrenciler gerçek çeviri dünyasını deneyimleyecekler ve bu uygulamalar, eğitim sürecini daha üretken ve etkili hale getirecektir. Akademisyenler, teknik çeviri eğitimi veren öğretim görevlilerinin çeviri piyasasında hizmet veren teknik uzmanlar ve profesyonellerle işbirliği yapması konusunda, eğitmenlerin ve teknik çevirmenlerin CAT Araçları'nı kullanma konusunda yetkin olmaları ve BT becerilerini geliştirmeleri konusunda aynı görüştedirler (Atıla,2013:104).

Görüldüğü gibi, Çeviribilim/Mütercim Tercümanlık bölümlerinde eğitim gören öğrenciler, ve akademisyenler, bölümleriyle Çeviri Sektörü arasında uyumun kesinlikle olması gerektiği görüşündedirler. Bu fikirleri, Mossop'un (2003) savunduğu gibi çevirmeni değişen piyasa taleplerine uyum sağlamalarına olanak tanıyan değişebilen becerilerle donatmalı görüşündense, Kiraly'n (2000) görüşü olan çeviri programları yapılırken sektör ihtiyaçlarına göz önüne alınmalı görüşle aynı fikirdedirler. Yine bunu destekleyen bir çalışma da Doğan (2001) tarafından, Hacettepe ve İtatanbul Üniversitelerinde İngilizce ve Almanca Mütercim-Tercümanlık programlarından mezun olan 60 mezun üzerine açık uçlu sorular içeren anket çalışması yoluyla mezunların, lisans eğitiminin eksiklikleri ile ilgili fikirleri sorularak yapılmıştır. Yanıtlardan bir

tanesi, çeviri pazarın gerektirdiği eğitimin verilmesi gerektiği, yani öğrencilerin pazarda karşılaşabilme ihtimali olan konular üzerinde durulmalı yanıtları alınmıştır.

Sonuç olarak çeviri sektörü, Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri, üniversitelerde çeviri eğitimi veren öğretim elemanları ve çeviri piyasasında profesyonel olarak çeviri yapan çeviri uzmanlarının birbirleriyle işbirliği içinde olması verimlilik açısından çok önemli olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5.8

Öğrencilerin Yerelleştirme Dersini Gerekli Görme ve Ders Programları Hazırlanırken Çeviri Sektörünün İhtiyaçlarının Karşılanması Arasındaki İlişki

		Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersi, Çevirmen adayları için gerekli bir ders midir?					Toplam	Ki-kare Test	
		Çok gereksiz	Gereksiz	Fikrim yok	Gerekli	Çok gerekli		Değer	<i>p</i>
Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programlarını yaparken, çeviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak hareket etmeli midir?	Çok gereksiz	0	0	0	0	2	2	55,209	,000
	Gereksiz	1	1	1	0	1	4		
	Fikrim yok	2	0	3	5	1	11		
	Gerekli	0	2	13	53	19	87		
	Çok gerekli	2	0	11	49	38	100		
	Total	5	3	28	107	61	204		

Tablo 5.8 incelendiğinde Çeviribilim öğrencilerinin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini gerekli görmeleri ile Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programlarını yaparken, çeviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak hareket etmelerini gerekli görme sorularına verdikleri yanıtlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. ($p=,000$, $p<0,05$). Yani Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri

dersinin, Çevirmen adayları için gerekli bir ders olduğunu düşünen öğrenciler Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programlarını yaparken, çeviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak hareket etmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu da Çeviribilim öğrencilerinin Yerelleştirme alanı ve bu süreçte kullanılan çeviri teknolojilerinin, Çeviri sektörü için öneminin farkında olduklarını göstermektedir.

Balkul (2015) üniversite-sektör işbirliğinin halihazırdaki durumunu belirlemek için üniversitelerde eğitim veren öğretim elemanlarının görüşlerini inceleyen bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, toplam 20 katılımcıdan sadece %25'i bu konuda olumlu bir yanıt verirken, katılımcıların %30'u konuya ilişkin bir bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların toplam %45'i ise BDÇ araçlarının öğretimi konusunda etkin bir üniversite-sektör işbirliği olmadığı yönünde görüş bildirmiştir.

Veriler yorumlandığında, katılımcıdan sadece %25'i bu konuda olumlu bir yanıt vermesinden hareketle ülkemizdeki çeviri bölümleri ile çeviri sektörü arasında işlevsel bir işbirliğinin olduğunu söylemek oldukça zor olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber çalışmaya katılanların konuya ilişkin olarak %30 oranında kararsız tutum sergilemeleri görev yapılan bölümdeki akademi-sektör ilişkisinin boyutunun bilinmemesinin çeviri bölümlerinde görevli öğretim elemanlarının hem kendi aralarında hem de idari yapı ile koordinasyon içerisinde olmadıklarının ya da bu koordinasyon boyutunun oldukça düşük olduğunun göstergesi olduğu yorumunu yapmıştır. Bu sorunun aşılabilmesi için bölümlerde görevli tüm öğretim elemanlarının üniversite-sektör iş birliği sürecine dâhil edilmesinin doğru olacağı tavsiyesinde bulunmuştur. Araştırmacı Ki-kare testi kullanarak, katılımcıların görev yaptıkları üniversitelerle üniversite-sektör işbirliğinin olduğu düşüncesi arasında ilişki araştırmıştır. Bu araştırmanın sonucunda da arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı yorumunu yapmıştır. Nihai yorumunda ise; gerek devlet üniversitelerinin gerekse vakıf üniversitelerinin BDÇ öğretimi adına çeviri sektörüyle yakın ilişkiler kurması gerektiğinin altını çizmiştir. Bunun nedeninin ise, çeviri eğitiminden önce çeviri teknolojileri alanındaki yenilikleri takip eden ve uygulamaya koyan çeviri sektörüyle yakın ilişkiler kurulması, çeviri eğitimi veren kurumların teknolojik gelişmeleri daha yakından takip etmelerine zemin hazırlayacağı yorumunu yapmıştır.

Bu çalışmada ise, öğrenciler üniversite ve sektör işbirliğinin olmasını istemektedir. Bu işbirliğinin öneminin farkındalar. Aynı şekilde Balkul da bu işbirliğinin gereğini çalışmasının sonucunda yaptığı yorumda belirtmiştir. Bunlara ek olarak ilişkinin kurulması gerektiğini çalışmanın devamında sektörde yönetici konumda olan katılımcılarda belirtmişlerdir. Ve neler yapılması gerektiği üzerinde de fikirler sunulmuştur

Bu işbirliği hakkındaki görüşler çalışmanın diğer bölümlerinde de farklı eyleyenlerin görüşleri alınarakda desteklenmiştir.

5.1.6. Öğrencilerin Mezuniyet Sonrası Görev Tercihleri

Bu bölümde, katılımcıların mezuniyet sonrası kendilerini nerde görmek istediklerine dair görüşleri incelenmiştir. Uygulanan Anketin sonuçları 5.9’da gösterilmektedir.

Tablo 5.9.
Öğrencilerin Mezun Olduktan Sonra Çeviri Dünyasında Almak İstedikleri Görevler

		Frekans	Yüzde
Mezun olduğunuz çeviri dünyasında nasıl bir rol almak istiyorsunuz?	Çevirmen	128/204	62,7
	Yerelleştirme Uzmanı	31/204	15,2
	Proje Yöneticisi	52/204	25,5
	Çeviri İşletmeni	39/204	19,1
	Diğer	36/204	17,6
	Toplam	204	100,0

Bu sorular katılımcılara teker teker sorulmuş ve yanıtları alınmıştır. Katılımcıların %62,7’si mezun olduğu çeviri dünyasında çevirmen olarak rol almak istemektedir. %15,2’si yerelleştirme uzmanı olarak rol almak istediğini belirtirken, %25,5’i proje yöneticisi olmak istemektedir. Çeviri işletmeni olarak rol almak isteyenlerin oranı %19,1’dir. Diğer, yani çeviri dünyasında rol almak istemeyen, çeviri dünyasının dışında görev almak isteyenlerin oranı da %17,6’dır.

Bu yanıtlardan anlaşılacağı gibi bu bölümlerde okuyan öğrencilerin sadece %17,6’sı okudukları bölümün direkt kapsama alanı içinde olmayan, bu alan dışında herhangi bir işte çalışmak istemektedirler. Çoğunluğu ise okudukları bölümle ilgili alanlarda

çalışmak istemektedir. Bu sonuç da bu bölümlerde okuyan öğrencilerin bu bölümlere girerken bilinçli olduklarını ve öğrencilere sektör ihtiyaçları göz önüne alınarak eğitim verilmesi gerektiği sonucuna varılabilir.

Kobyay,¹⁰⁹ 295 öğrenciye mezun olduktan sonraki planlarını öğrenmek amacıyla: Okul bitince çevirmenlik yapmak istiyor musunuz yoksa bu mesleği temel alan başka branşlarda mı çalışmak istiyorsunuz? Sorusunu sormuştur. Sonucunda şöyle yanıtlar almıştır: %17.1 Kadrolu olarak özel sektörde çevirmen olacağım (36/295 yanıt), %15.2 Diğer (32/295 yanıt), %13.3 Herhangi bir şirkette ne iş olsa yaparım, yeter ki maaşı iyi olsun (28/295 yanıt), %11.8 Serbest yazılı ve sözlü çevirmenlik yapacağım (25/295 yanıt), %11.8 Serbest yazılı çevirmenlik yapacağım (25/295 yanıt), %11.4 Kadrolu akademisyen olacağım (24/295 yanıt), %5.7 Serbest sözlü çevirmenlik yapacağım (12 /295 yanıt), %5.2 Kadrolu olarak kamuda çevirmen olacağım (11/295 yanıt), %4.7 Okul bitsin, bir daha tek kelime çeviri görmek istemiyorum (10/295 yanıt), %3.8 Kadrolu olarak bir çeviri bürosunda çalışacağım (8/295 yanıt). Kobyay, bu durumu öğrencilerin akıllarının çok karışmış olduğuna dair yorumlamıştır.

Güven (2012) yaptığı çalışmada, çeviri dünyasında genel olarak gözlemlenen, çevirmen adaylarının/mezunların çoğunun başka sektörlerle (örn. yabancı dil eğitimi, medya ve iletişim, halkla ilişkiler, dış ticaret vb) yönelmekte olduğu tespitini yapmıştır. Bunun çeşitli nedenleri olabileceğini ifade ederek, nedenlerini de şöyle sıralamıştır: mezunların zorlu bir eğitim sürecinin ardından emek-yoğun çeviri sektöründe emeklerinin karşılığını alamayacaklarını düşünmeleri, program amaçlarının kuruma, birimlere ve paydaşlara dayalı biçimde tanımlanmamış olması, akademik uygulamaların sektörün gerçek gereksinimlerini karşılamaması gibi.

5.1.7. Öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ile İlgili Tutumları

Bu bölümde, katılımcıların çeviri teknolojileri ile ilgili bilgi düzeylerinin ne durumda olduğu ve bununla beraber yine ilgilerinin de ne durumda olduğu incelenmiştir. Verilen yanıtlar Tablo 5.10'da gösterilmektedir.

¹⁰⁹ <http://www.ceviriblog.com/2016/04/01/eyvah-mezun-oldum-senem-kobyay/>

Tablo 5.10.
Öğrencilerin Çeviri Teknolojileri ile İlgili Tutumları

		Frekans	Yüzde
Masaüstü yayıncılık programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	85	41,7
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	12	5,9
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	78	38,2
	Yeterince bilğim var	24	11,8
	Çok iyi bilğim var	5	2,5
	Toplam	204	100,0
Terim yönetim sistemleri ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	114	55,9
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	33	16,2
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	42	20,6
	Yeterince bilğim var	12	5,9
	Çok iyi bilğim var	3	1,5
	Toplam	204	100,0
Yerelleştirme programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	100	49,0
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	21	10,3
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	61	29,9
	Yeterince bilğim var	21	10,3
	Çok iyi bilğim var	1	0,5
	Toplam	204	100,0
Çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	82	40,2
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	13	6,4
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	75	36,8
	Yeterince bilğim var	29	14,2
	Çok iyi bilğim var	5	2,5
	Toplam	204	100,0
Kelime işlemci programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	23	11,3
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	5	2,5
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	73	35,8
	Yeterince bilğim var	74	36,3
	Çok iyi bilğim var	29	14,2
	Toplam	204	100,0

Tablo 5.10'un devamı.

Bilgisayar çevirisi ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	19	9,3
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	7	3,4
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	70	34,3
	Yeterince bilğim var	78	38,2
	Çok iyi bilğim var	30	14,7
	Toplam	204	100,0
Optik karakter tanıma programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	110	53,9
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	32	15,7
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	45	22,1
	Yeterince bilğim var	12	5,9
	Çok iyi bilğim var	5	2,5
	Toplam	204	100,0
Ses tanıma ve metin okuma teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	112	54,9
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	24	11,8
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	47	23,0
	Yeterince bilğim var	18	8,8
	Çok iyi bilğim var	3	1,5
	Toplam	204	100,0
Web tasarım programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	88	43,1
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	30	14,7
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	68	33,3
	Yeterince bilğim var	12	5,9
	Çok iyi bilğim var	6	2,9
	Toplam	204	100,0
Ses ve görüntü düzenleme programları ile ilgili bilgi düzeyi	Hiç bilğim yok ama öğrenmek isterim	93	45,6
	Hiç bilğim yok ve öğrenmek istemem	24	11,8
	Biraz bilğim var geliştirmek isterim	62	30,4
	Yeterince bilğim var	17	8,3
	Çok iyi bilğim var	8	3,9
	Toplam	204	100,0

Çalışmaya katılanların %41,7'si masaüstü yayıncılık programları ile ilgili hiç bilgisinin olmadığını ancak öğrenmek istediğini belirtmektedir. Katılımcıların %5,9'unun hiç bilgisi yoktur ve öğrenmek de istememektedir. Biraz bilgisi olduğunu ve geliştirmek istediğini söyleyenlerin oranı %38,2'dir. %11,8'i yeterince bilgisi olduğunu belirtmektedir. Masaüstü yayıncılık programları ile ilgili çok iyi bilgim var diyenlerin oranı ise %2,5'tir.

Katılımcıların %55,9'unun, terim yönetim sistemleri ile ilgili hiç bilgisi yoktur ancak öğrenmek istemektedir. %16,2'si hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek istemediğini belirtmektedir. Biraz bilgisi olup, geliştirmek isteyenlerin oranı %20,6'dır. Yeterince bilgisi olduğunu belirtenlerin oranı %5,9'dur.

Katılımcıların %1,5'i ise terim yönetim sistemleri ile ilgili çok iyi bilgisi olduğunu belirtmektedir. Katılımcıların %49'u yerelleştirme programları ile ilgili hiç bilgi sahibi olmadığını ama öğrenmek istediğini belirtmektedir. %10,3'ü hiç bilgisinin olmadığını ancak öğrenmek de istemediğini belirtmektedir. Biraz bilgisi olduğunu ve geliştirmek istediğini belirtenlerin oranı %29,9'dur. Yeterince bilgisi olduğunu belirtenler 10,3'tür. Çok iyi bilgisi olduğunu belirtenlerin oranı %0,5'tir.

Çeviri bellek sistemleri ile ilgili hiç bilgisi olmayan ancak öğrenmek isteyenlerin oranı %40,2'dir. Katılımcıların %6,4'ü, çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgisi olmadığını ve öğrenmek istemediğini belirtmektedir. %36,8'i biraz bilgisi olduğunu ve geliştirmek istediğini belirtmiştir. Yeterince bilgisi olduğunu söyleyenler %14,2'dir. Çok iyi bilgisi olduğunu söyleyenler %2,5'tir.

Kelime işlemci programları ile ilgili hiç bilgisi olmadığını ancak öğrenmek istediğini belirtenlerin oranı %11,3'tür. Katılımcıların %2,5'i hiç bilgisi olmadığını ve öğrenmek istemediğini belirtmektedir. Biraz bilgisi olduğunu ve geliştirmek istediğini belirtenlerin oranı %35,8'dir. Katılımcıların %36,3'ü yeterince bilgisi olduğunu ifade etmektedir. Çok iyi bilgisi olduğunu söyleyenler %14,2'dir.

Katılımcıların %9,3'ünün bilgisayar çevirisi ile ilgili hiç bilgisi yoktur ve öğrenmek istemektedir. Hiç bilgisi olmayan ve öğrenmek de istemeyenlerin oranı %3,4'tür. Biraz

bilgisi olan ve geliştirmek isteyenlerin oranı %34,3'tür. Katılımcıların %38,2'sinin yeterince bilgisi olduğu görölmektedir. Çok bilgisi olduğunu söyleyenler %14,7'dir.

Katılımcıların %53,9'u, optik karakter tanıma programları ile ilgili hiç bilgisinin olmadığını ancak öğrenmek istediğini belirtmektedir. Hiç bilgisi olmadığını ve öğrenmek istemediğini belirtenlerin oranı %15,7'dir. Katılımcıların %22,1'i ise biraz bilgisi olduğunu ve geliştirmek istediğini belirtmektedir. %5,9'u yeterince bilgisi olduğunu düşünmektedir. Çok iyi bilgisi olduğunu düşünenler %2,5'tir.

Katılımcıların %54,9'u ses tanıma ve metin okuma teknolojileri ile ilgili hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek istediğini belirtmektedir. %11,8'i hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek istemediğini belirtirken, biraz bilgisinin olduğunu ve geliştirmek istediğini söyleyenlerin oranı %23'tür. Yeterince bilgisi olduğunu düşünenler %8,8 iken çok iyi bilgisi olduğunu düşünenler %1,5'tir.

Çalışmaya katılanların %43,1'i web tasarım programları ile ilgili hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek istediğini söylemektedir. Hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek de istemediğini belirtenlerin oranı 14,7'dir. Katılımcıların %33,3'ü biraz bilgisinin olduğunu ve geliştirmek istediğini söylemektedir. Yeterince bilgisi olduğunu belirtenler %5,9 iken çok iyi bilgisi olduğunu düşünenlerin oranı %2,9'dur.

Ses ve görüntü düzenleme programları ile ilgili bilgi düzeyleri sorulan katılımcıların %45,6'sı hiç bilgisi olmadığını ve öğrenmek istediğini belirtmiştir. Hiç bilgisinin olmadığını ve öğrenmek istemediğini söyleyenlerin oranı %11,8'dir. Katılımcıların %30,4'ü biraz bilgim var ve geliştirmek isterim derken, %8,3'ü yeterince bilgisi olduğunu söylemektedir. Çok iyi bilgisi olduğunu düşünenler %3,9'dur.

Katılımcıların masaüstü yayıncılık programları ile ilgili bilgi düzeyi sorusuna verdikleri yanıtlara bakılacak olursa bu programlar konusunda pek bilgi sahibi olmadıkları ama öğrenmeye istekli oldukları görölmektedir.

Terim yönetim sistemleri ile ilgili bilgi düzeyleri ile ilgili soruya verdikleri yanıtlardan da yine bu programlar konusunda pek bilgi sahibi olmadıkları ama öğrenmeye istekli oldukları görölmektedir.

Yerelleştirme programları ile ilgili bilgi düzeyine bakıldığında ise nerdeyse katılımcıların yarısının hiç bilgisinin olmadığı ama öğrenmek istediği görülmektedir. Az bilgisi olan ve öğrenmek isteyenlerde $\frac{1}{4}$ den daha çoktur. Yani bilgi düzeyleri çok yetersizdir.

Çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgi düzeylerinde de hiç bilgin yok ama öğrenmek isterim ile biraz bilgin var geliştirmek isterim seçeneklerine verilen yanıt nerdeyse katılımcıların yarısı kadardır. Yerelleştirme programları ile ilgili bilgi düzeyi ile çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgi düzeylerini karşılaştıracak olursak, öğrencilerin yerelleştirme programları ile ilgili bilgi düzeylerinin çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgi seviyesinden oldukça düşük olduğu görülebilir.

Kelime işlemci programları ile ilgili bilgi düzeyleri de verilen yanıtlara bakılacak olursa yeterince bilgin var, çok iyi bilgin var seçeneklerine verilen yanıtlar katılımcıların neredeyse yarısına yakındır. Yani konuyla ilgili bilgileri oldukça iyidir, yeterlidir.

Bilgisayar çevirisi ile ilgili bilgi düzeyi ise yeterince bilgin var, çok iyi bilgin var seçeneklerine verilen yanıtlar katılımcıların yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Yani konuyla ilgili bilgileri oldukça iyidir, yeterlidir.

Katılımcıların yarısından çoğu optik karakter tanıma programları ile ilgili bilgisinin olmadığını belirtmişlerdir. Bu programlarla ilgili bilgileri yetersizdir.

Ses tanıma ve metin okuma teknolojileri ile ilgili de katılımcıların yarısından çoğu bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Bu programlarla ilgili bilgilerinin yetersizliği çok açık görülebilir.

Web tasarım programları ile ilgili de katılımcıların yine yarısından çoğunluğunun bilgisinin olmadığı görülmektedir. Bu yanıtlardan çıkarılacak sonuç, öğrencilerin bu konuyla ilgili bilgilerinin oldukça yetersiz olduğudur.

Katılımcıların yarısından çoğu Ses ve görüntü düzenleme programları ile ilgili bilgisinin olmadığını belirtmişlerdir. Yani bu programlarla ilgili bilgileri yoktur.

Genel olarak Çeviribilim öğrencilerinin çeviri teknolojileri ile ilgili bilgi düzeyi ve ilgisine bakılacak olursa, öğrencilerin çeviri bellek sistemleri ile ilgili bilgi düzeyinde

diğerlerine göre daha iyi olmasına rağmen yine de yetersiz olduğu görülebilir. Çeviri sektöründe kullanılan diğer teknoloji araçlarında da bilgi seviyelerinin çok düşük olduğu fakat bunun yanında bu teknoloji araçlarını öğrenmek konusunda istekli olduğu yorumu yapılabilir. Bilmemek değil öğrenmemek ayıp sözünden hareketle, eğer verilen eğitimde bu eksiklerin tamamlanması amacıyla bu araçların eğitimi de programlara dahil edilirse, eksiklikler çok rahat aşılabılır.

Günümüzde hemen hemen tüm çeviri yetkinlik tanımları ve kategorileri, kendi başına bir yeterlilik olarak teknolojiyi dahil etmektedirler. Çevirmenlerin, çeviri pazarında yer alabilmeleri için teknoloji becerilerinin gerekliliğini yaygın bir şekilde kabul etmeleri gerekmektedir. Bu düşünceleri, Biau Gil ve Pym (2006: 6) teknolojinin bir ihtiyaçtan çok bir zorunluluk olduğunu savunarak desteklemektedirler. Aynı konuda, Thelen'e göre (2011: 161-163), çevirmenlerin teknik yani teknolojik araçlarla ilgili bilgiye ihtiyacı vardır. Bu araçlar şöyle sıralanabilir: işletim sistemleri, kelime işleme araçları, sunum araçları, hesaplama araçları, internet araçları, dosya biçimleri ve dosya dönüştürme, TM araçları, MT araçları, konuşma tanıma araçları, altyazı araçları ve terminoloji yönetim araçları, iletişim araçları ve tarama araçları gibi. Bu alanda teknolojinin etkisi yadsınamayacak kadar önemlidir.

5.1.8. Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri İle İlgili Düşüncelerinin Karşılaştırılması

Aşağıda verilen tablo 5.11'de, devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili görüşleri sorulmuş iki farklı grupta yer alan öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığı araştırılmıştır.

Başka bir deyişle; İstanbul ili sınırlarında olan iki vakıf üniversitesinde eğitim gören ve her türlü imkana kolay erişim sağlayabilen, çeviri firmalarının merkezlerinin olduğu konumda öğrenim gören öğrencilerle, İstanbul dışında olan ve diğer öğrencilere kıyasla imkanlara biraz daha zor erişebilen devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin bu konu hakkındaki düşüncelerinde farklılık olup olmadığı incelenip, yorumlanmıştır.

Katılımcı iki grubun sayılarının birbirine eşit olmamasından, farkın önemi parametresiz test yöntemi olan Kruskal-Wallis yöntemi kullanılarak devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin bu konuyla ilgili düşünceleri incelenmiş, bu iki grupta yer alan öğrenciler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. Tek yönlü varyans analizinin non-parametrik karşılığı bu yöntemdir. Diğer non-parametrik yöntemlerde olduğu gibi Kruskal-Wallis analizi ile grupların ortalamaları değil, ortancaları karşılaştırılır. Bu yöntem, grup içi dağılımın normale uymaması veya gruplardaki denek sayılarının eşit olmaması durumunda ortancaların karşılaştırılması için yapılır. Bu analiz, One-Way ANOVA'nın non-parametrik karşılığıdır (Sheskin, 2000: 595-681).

Tablo 5.11.

Öğrencilerin Yerelleştirme İle İlgili Görüşlerinin Karşılaştırılması

Kruskal-Wallis Test	Katılımcı Üniversiteler	Yanıt Veren Katılımcı Sayısı	Ortalama	Anlamlılık Değeri (p)
Bu dersi almanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum	Devlet Üniversiteleri	46	41,00	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	35	41,00	
Bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını istiyorum	Devlet Üniversiteleri	66	51,50	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	36	51,50	
Bu dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemiyorum	Devlet Üniversiteleri	26	22,50	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	18	22,50	
Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duymaktayım	Devlet Üniversiteleri	38	33,00	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	27	33,00	
Yerelleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmanın kolaylaştıracağına inanıyorum	Devlet Üniversiteleri	39	37,50	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	35	37,50	
Yerelleştirme ve Çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanıyorum	Devlet Üniversiteleri	42	44,00	1,000
	Vakıf Üniversiteleri	45	44,00	

Yukarıdaki tablo, çalışmaya katılan devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin yerelleştirmeye ilgili olan görüşlerini yansıtmaktadır. Yerelleştirme dersi almanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 41,00 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında yerelleştirme dersini gerekli görme konusunda bir farkın olmaması iki grupta yer alan öğrencilerinde bu dersi gerekli gördükleri söylenebilir.

Bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını istiyorum seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 51,50 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olması konusunda bir farkın olmaması iki grupta yer alan öğrencilerinde bu dersin uygulamaya yönelik olmasını istedikleri söylenebilir.

Bu dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemiyorum seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 22,50 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında, bu dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemiyorum konusunda bir farkın olmaması iki grupta yer alan öğrencilerinde bu dersi üniversitede öğrenmeyi istedikleri söylenebilir.

Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden duymaktayım seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 33,00 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında, bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekliliğini profesyonel çevirmenlerden

duymaktayım konusunda bir farkın olmamasından dolayı iki grupta yer alan öğrencilerinde bu konuyla ilgili olumlu destekler aldıkları söylenebilir.

Yerelleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmanın kolaylaştıracağına inanıyorum seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 37,50 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında, yerelleştirme ve çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmanın kolaylaştıracağına inanıyorum konusunda anlamlı bir farkın olmadığı görülebilir. Bu nedenle her iki grupta yer alan öğrencilerinde aynı şekilde yerelleştirme ve çeviri teknolojilerini bilmenin mezun olduktan sonra iş bulmalarını kolaylaştıracağına inandıkları sonucuna varılabilir.

Yerelleştirme ve Çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanıyorum seçeneğini işaretleyen devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin ortalamalarına bakıldığında her iki grubun ortalamasının 44,00 olduğu yani ortalamaların aynı olduğu görülmektedir. Aynı şekilde anlamlılık değeri olan p değerine bakıldığında $p=1,000$ olduğu ve $p>0,5$ olmasından dolayı gruplar arasında, yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanıyorum konusunda anlamlı bir farkın olmadığı görülebilir. Bu nedenle her iki grupta yer alan öğrencilerinde aynı şekilde yerelleştirme ve çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inandıkları sonucuna varılabilir.

Bu tablo genel olarak değerlendirecek olunursa, yerelleştirme konusu ile ilgili hem vakıf hem de devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin görüşleri arasında bir farklılığın olmadığı yorumu yapılabilir. Yani iki grupta yer alan öğrencilerin bu dersi kesinlikle almak istedikleri, dersin uygulamaya yönelik olmasını istedikleri, bu dersi üniversitede öğrenim görürken öğrenmek istedikleri, profesyonellerden de bu konunun önemiyle ilgili olumlu bildirimler aldıklarını, yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili bilgi sahibi olunca iş bulma ihtimallerinin artacağı, aynı şekilde bu edinilen beçeri sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanmaktadırlar. Sonuç

olarak her iki gruptaki öğrencilerin görüşlerinde anlamlı bir farklılık olmadığı, bu konunun öneminin kesinlikle farkında oldukları söylenebilir.

5.2. Çeviri Sektöründe Yönetici Olan Katılımcılara Uygulanan Anket Çalışması

Bu bölümde yapılan çalışmada, Yazıcı (2012:91) platform bildirilerinde, çeviri müfredatı hazırlanırken, küreselleşme etkisiyle sürekli değişen ve yenilenen uzmanlık alanlarına ve teknolojik gelişmelere yönelik çeviri taleplerini karşılama durumunda kalan ve bunu yaparken kendini sürekli yenilemek mecburiyetinde olan çeviri işletmelerinin çevirmen işe alma ve çalıştırma kriterlerinin de göz önünde bulundurulmasının gerekli olduğu görüşündedir. Bu görüşten hareketle çeviri sektörünün ihtiyaçları araştırılmıştır.

Çeviri Sektörü ile ilgili yapılan bu çalışma Çeviri Sektöründe lider konumda olan şirketlerde yönetici olarak görev yapan 12 katılımcıya uygulandı. Bu uygulama dört bölüme ayrılmaktadır. Birinci kısımda katılımcıların demografik bilgileri, ikinci kısımda işletmelerin çalışma alanları, üçüncü kısımda çevirmen adaylarından beklenen teknoloji yetisi ve bu yetinin kapsadığı çeviriye yardımcı araçlarla ilgili yetkinlik beklentileriyle ilgili sorular sorulmuş ve sonuçlar tablollaştırılıp, yorumlanmıştır.

5.2.1. Yöneticilerin Demografik Bilgileri

Tablo 5.12’de ankete katılan çeviri sektöründe yönetici olarak görev yapan 12 katılımcının demografik bilgilerini öğrenmek amacıyla sorulan soruların analizini göstermektedir.

Tablo 5.12.

Çeviri Sektöründe Yönetici Olan Katılımcıların Demografik Bilgileri

		Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	8	66,7
	Kadın	4	33,3
	Toplam	12	100,0
Yaş	23-29	2	16,7
	30-39	5	41,7
	40 yaş ve üzeri	5	41,7
	Toplam	12	100,0
İşletmedeki göreviniz	Yönetici	6	50,0
	Genel Müdür	4	33,3
	Koordinatör	1	8,3
	Şirket Sahibi	1	8,3
	Toplam	12	100,0

Çalışmaya katılanların %66,7'si erkek, %33,3'ü kadındır. Katılımcıların %16,7'si 23-29 yaş aralığında, %41,7'si 30-39 yaş aralığında, %41,7'si ise 40 yaş ve üzeridir. Katılımcıların %50'sinin yönetici olduğu görülmektedir. %33,3'ü genel müdür, %8,3'ü koordinatör, %8,3'ü ise şirket sahibidir.

Katılımcıların demografik bilgilerine bakıldığında, yönetici konumunda daha çok erkeklerin olduğu ve çoğunun 30 yaş üstünde olduğu görülmektedir. Cinsiyet olarak da erkek yöneticilerin daha fazla olduğu görülmektedir.

Çalıştıkları şirkette yönetici konumunda oldukları için şirketin işleyişi, personel alımına karar verme, alınacak personelin niteliklerini belirleme, şirkette kullanılacak teknolojik araçları belirleme gibi birçok teknik ve idari konularda fikir beyan etme, karar verme ve alınan kararları uygulama yetkisine sahiptirler. Bu sebeplerden dolayı, bu çalışmada örneklem grubu olarak işletmelerde yönetici pozisyonunda olan kişiler seçilmiştir.

5.2.2. Katılımcı Şirketlerin Çalışmaları

Tablo 5.13'de ankete katılan çeviri sektöründeki şirketlerin hangi yerelleştirme türleri üzerinde çalışma yaptıkları ve hangi tür üzerinde daha fazla yoğunlaştıkları araştırılmış, 5.14'de ise şirket yöneticilerinin aday personelde olmasını bekledikleri yetiler araştırılmış, verilen yanıtlar analiz edilip yorumlanmıştır.

Tablo 5.13.**Katılımcı Şirketlerin Çalışma Yaptıkları Yerelleştirme Türleri**

		Frekans	Yüzde
Yerelleştirme türlerinden hangileri üzerinde çalışma yapmaktasınız?	Doküman yerelleştirme	12/12	100,0
	Yazılım yerelleştirme	9/12	75,0
	Oyun yerelleştirme	7/12	58,3
	Web sitesi yerelleştirme	11/12	91,7
	Çoklu ortam yerelleştirme	7/12	58,3
	Toplam	12	100,0

Katılımcılara bu soruda birden fazla seçenek işaretleme serbestliği tanınmıştır. Yerelleştirme türlerinden hangileri üzerinde çalışma yaptıkları sorusuna karşın, doküman yerelleştirme üzerinde çalışanların oranı %100'dür. Yazılım yerelleştirme %75, oyun yerelleştirme ise %58,3'tür. Web sitesi yerelleştirme üzerinde çalışma yapanlar %91,7 iken çoklu ortam yerelleştirme üzerinde çalışanlar %58,3'tür.

Katılımcı şirketler, belirtilen yerelleştirme türlerinin hepsinde çalışma yapmaktadırlar. Fakat doküman yerelleştirme, web sitesi yerelleştirme üzerinde daha fazla çalıştıkları, bunların hemen ardından yazılım yerelleştirme geldiği, daha sonra da oyun yerelleştirme ve çoklu ortam yerelleştirme geldiği görülebilir. Yani tüm şirketlerde yerelleştirme uygulamalarının önemli olduğu kanısına varılabilir.

Tablo 5.14.**Aday Personelde Olması Beklenen Beceriler**

		Frekans	Yüzde
İşletmenizdeki kadrolara personel alırken, aday personelde olmasını istediğiniz özellikler nelerdir?	Yerelleştirme bilgisi ve deneyimi	8/12	66,7
	Erek dil becerisi	12/12	100,0
	Erek kültür becerisi	9/12	75,0
	Anadil hakimiyeti	12/12	100,0
	Proje yönetim bilgisi ve tecrübesi	6/12	50,0
	Çeviri teknolojileri kullanma bilgisi ve tecrübesi	10/12	83,3
	Ekip içinde çalışma ve iletişim becerisi	10/12	83,3
	Özel alanlarda sertifika sahibi olması	1/12	8,3
	Toplam	12	100,0

Katılımcıların %66,7'si, işletmelerindeki kadrolara alacakları personelin, yerelleştirme bilgisi ve deneyimine sahip olmasını istemektedir. %100'ü erek dil becerisine sahip olmasını isterken, %75'i erek kültür becerisine sahip olmasını istemektedir. Anadil

hakimiyeti olmasını isteyenler %100, proje yönetim bilgisi ve tecrübesi olmasını isteyenler %50, çeviri teknolojileri kullanma bilgisi ve tecrübesi olmasını isteyenler %83,3'tür. Ekip içinde çalışma ve iletişim becerisi olmasını belirtenler %83,3, özel alanlarda sertifika sahibi olmasını isteyenlerin oranı ise %8,3'tür.

Şirket yöneticilerinin tamamı işletmelerindeki kadrolara personel alırken, aday personelde ana dil hakimiyeti, erek dil becerisi olmasını istemektedirler. Tabi ki çevirinin olmazsa olmazı anadil ve erek dil hakimiyeti bunun yanında yine katılımcıların nerdeyse tamamının erek kültür becerisinin olmalarını istemeleri de çevirinin ve yerleştirmenin olmazsa olmazlarından kültür becerisinin olmazsa olmazlığındandır. Yerleştirme bilgisi ve deneyimi de yine katılımcıların çevirmen adaylarında en çok olmasını istedikleri becerilerden birisi olmuştur. Bunun da nedeni çeviri işletmelerinin son yıllarda yerleştirme alanında yoğunlaşmalarından ve bu alanda iş yoğunluklarının olmasından olabilir. Çeviri teknolojileri kullanma bilgisi ve tecrübesi de yine günümüz gerekliliklerinden çevirmenin sahip olması gereken becerilerdendir. Artık günümüzde diğer alanlarda olduğu gibi, mesela nasıl Autocad bilmeyen mühendis olamazsa Yerleştirme teknolojileri ve Çeviri teknolojilerini bilmeyen çevirmen olmaz görüşü böylelikle bir anlamda onaylanmış olmaktadır. Ekip içinde çalışma ve iletişim becerisi de katılımcıların nerdeyse tamamına yakınının istediği bir beceridir. Çünkü alınan işlerde birden fazla çevirmenin çalışması gerekmektedir bundan dolayı da çevirmenler ekip içinde uyum içinde çalışmak durumundadırlar.

Gümüş (2013) yılında yaptığı çalışmada, çeviri piyasası beklentilerini belirlemek için çeviri işletmeleri işverenleriyle görüşmeler yapmıştır. Görüşmede, işletmelerin çevirmenden beklentileri sorulmuştur. Bu görüşme esnasında görüşmeyi yaptığı firma bünyesinde çalıştırmak üzere tam zamanlı çevirmen aranmaktadır. Aradığı çevirmenden, iki yıllık deneyim, çeviri araçları bilgisi ve çeviri hızının olmasını beklenmektedir. Bu özellikleri çeviri firması değil, çeviri piyasasının istediğini firma sahibi belirtmiştir. Bunun yanında firma sahibi, hedef dil bilgisi konusunda adaylarda eksiklikler olduğu ve bunun giderilmesi gerektiğini de eklemiştir. Görüldüğü üzere Dil yeterliliği, deneyim ve teknoloji bilgisinin gerekliliği bu çalışmada da ortaya konmaktadır.

5.2.3. Çeviri Sektörü Tarafından Öğrencilerde Olması İstenilen Teknoloji Yetisi

Çalışmanın bu bölümünde, çeviri sektörünün çeviribilim ve mütercim tercümanlık öğrencilerinden beklediği yetilerden olan teknoloji yetisinin kapsadığı çeviriye yardımcı araçlarla ilgili, özellikle hangilerini ne kadar bilmelerini bekledikleri konusunda fikir sahibi olunup, analizler ve yorumlar yapılmıştır. Bu kısım, tablo 5.15-5.16 arasını kapsamaktadır.

Tablo 5.15.

Çevirmen Adaylarında Olmasını İstenilen Teknoloji Bilgisi

		Frekans	Yüzde
Çevirmen olarak çalışacak adayların işe alımında Teknoloji konusunda bilgi ve beceri sahibi olmasına özellikle dikkat ediyormusunuz?	Katılıyorum	3	25,0
	Kesinlikle katılıyorum	9	75,0
	Toplam	12	100,0

Katılımcıların %25'i, çevirmen olarak çalışacak adayların işe alımında teknoloji konusunda bilgi ve beceri sahibi olmasına özellikle dikkat etmektedir. Kesinlikle dikkat ettiğini belirtenler %75'tir.

Katılımcıların hepsi çevirmen olarak çalışacak adayların işe alımında teknoloji konusunda bilgi ve beceri sahibi olmasına özellikle dikkat ediyor olduklarını belirtmişlerdir. Yani çevirmen adaylarının sahip olması gereken yetilerden bir tanesi ve de yine en önemliler sırasında üstlerde olan teknoloji yetisi olduğu görülmektedir.

Tablo 5.16.**Aday Personelden Çeviri Araçlarıyla İlgili İstenilen Bilgi Düzeyi**

		Frekans	Yüzde
Masaüstü yayıncılık programları	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	2	16,7
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	7	58,3
	İyi bilmeli	3	25,0
	Toplam	12	100,0
Terim yönetim sistemleri	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	1	8,3
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	2	16,7
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	2	16,7
	İyi bilmeli	3	25,0
	Çok iyi Bilmeli	4	33,3
	Toplam	12	100,0
Yerelleştirme programları	İyi bilmeli	7	58,3
	Çok iyi Bilmeli	5	41,7
	Toplam	12	100,0
Çeviri bellek sistemleri	İyi bilmeli	6	50,0
	Çok iyi Bilmeli	6	50,0
	Toplam	12	100,0
Kelime işlemci programları	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	1	8,3
	İyi bilmeli	3	25,0
	Çok iyi Bilmeli	8	66,7
	Toplam	12	100,0
Bilgisayar çeviri programları	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	4	33,3
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	2	16,7
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	5	41,7
	İyi bilmeli	1	8,3
	Toplam	12	100,0
Optik karakter tanıma programları	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	2	16,7
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	1	8,3
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	4	33,3
	İyi bilmeli	4	33,3
	Çok iyi Bilmeli	1	8,3
	Toplam	12	100,0
Ses tanıma ve metin okuma teknolojileri	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	2	16,7
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	3	25,0
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	5	41,7
	İyi bilmeli	2	16,7
	Toplam	12	100,0
Web tasarım programları	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	3	25,0
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	4	33,3
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	3	25,0
	İyi bilmeli	2	16,7
	Toplam	12	100,0
Ses ve görüntü düzenleme programları	Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok	2	16,7
	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur	4	33,3
	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	4	33,3
	İyi bilmeli	2	16,7
	Toplam	12	100,0

Katılımcıların %16,7'si, masaüstü yayıncılık programları ile ilgili bilgi sahibi olsa da olur olmasa da olur diye düşünürken, %58,3'ü biraz bilgi sahibi olmasını yeterli görmektedir. Masaüstü yayıncılık programlarını iyi bilmeli diye düşünenler %25'tir.

Katılımcıların %8,3'ü, terim yönetim sistemleri ile ilgili hiç bilgi sahibi olmasına gerek yok diye düşünürken, %16,7'si bilgi sahibi olsa da olur, olmasa da olur şeklinde düşünmektedir. Biraz bilgi sahibi olmasının yeterli olduğunu düşünenler %16,7, iyi bilmeli diyenler %25, çok iyi bilmeli diye belirtenler %33,3'tür.

Katılımcıların %58'i, yerelleştirme programlarını iyi bilmeli diye düşünmektedir. %41,7'si çok iyi bilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Katılımcıların %50'si çeviri bellek sistemlerini iyi bilmesi gerektiğini düşünmektedir. %50'si de çok iyi bilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Katılımcıların %8,3'ü, kelime işlemci programları hakkında biraz bilgi sahibi olmasını yeterli görürken; %25'i iyi bilmesi gerektiğini, %66,7'si ise çok iyi bilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Katılımcıların %33,3'ü, bilgisayar çeviri programları hakkında hiç bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını belirtmektedir. Bilgi sahibi olsa da olur, olmasa da olur diye düşünenler %16,7'dir. Biraz bilgi sahibi olmasını yeterli bulanlar %41,7'dir. Bilgisayar çeviri programlarını iyi bilmeli diye düşünenler %8,3'tür.

Katılımcıların %16,7'si, optik karakter tanıma programları ile ilgili hiç bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını düşünmektedir. Bilgi sahibi olsa da olur, olmasa da olur diye düşünenler %8,3'tür. Biraz bilgi sahibi olmasının yeterli olduğunu düşünenler %33,3, iyi bilmeli diye düşünenler %33,3'tür. Optik karakter tanıma programlarını çok iyi bilmeli diye düşünenler ise %8,3'tür.

Katılımcıların %16,7'si, ses tanıma ve metin okuma teknolojileri ile ilgili hiç bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını düşünmektedir. Bilgi sahibi olup olmamasının önemli olmadığını düşünenlerin oranı %25'tir. %41,7'si ses tanıma ve metin teknolojileri hakkında biraz bilgi sahibi olmasını yeterli görmektedir. İyi bilmeli diye düşünenler ise %16,7'dir.

Katılımcıların %25'i, web tasarım programları ile ilgili hiç bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını düşünmektedir. Bilgi sahibi olsa da olur olmasa da olur diye düşünenler %33,3, biraz bilgi sahibi olmasının yeterli olduğunu düşünenler %25, iyi bilmesi gerektiğini düşünenler %16,7'dir.

Katılımcıların %16,7'si, ses ve görüntü düzenleme programları ile ilgili hiç bilgi sahibi olmasına gerek olmadığını düşünmektedir. %33,3'ü bilgi sahibi olsa da olur, olmasa da olur diye düşünmektedir. %33,3'ü biraz bilgi sahibi olmasının yeterli olduğunu düşünmektedir. İyi bilmesi gerektiğini düşünenlerin oranı ise %16,7'dir.

İşletme yöneticileri; işletmenizdeki kadrolara personel alırken, aday personelden ağırlıklı olarak masaüstü yayıncılık programlarıyla ilgili biraz bilgi sahibi olmalarının yeterli olacağını, terim yönetim sistemlerini bilmeleri gerektiği, yerleştirme programlarını iyi bilmelerinin neredeyse olmazsa olmaz olduğunu, çeviri bellek sistemlerini de aynı şekilde iyi bilmelerini, kelime işlemci programlarını da bilmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında bilgisayar çeviri programlarını, optik karakter tanıma programlarını, ses tanıma ve metin okuma teknolojilerini, web tasarım programlarını, ses ve görüntü düzenleme programlarını bilmelerinin o kadar da önemli olmadığını belirtmişlerdir. Muhtemelen işletmelerinde bu işleri yapan farklı kişiler olduğundandır. Görüldüğü üzere İşletmeler daha çok çeviri sürecinde yoğun kullanılan çeviriye yardımcı araçların bilinmesini istemektedirler.

Çevirmen adaylarının bu beklentiyi yerine getirebilmesi için çeviri eğitimi veren üniversitelere büyük bir sorumluluk düşmektedir. Çünkü teknolojinin çevirmenlere sunduğu araç ve kaynaklar hızlı bir gelişim ve değişim göstermektedir. Zamandan, iş gücünden ve maliyetten tasarruf etmek ve kalite standartları oluşturmak amacıyla çeviride teknoloji kullanımını gün geçtikçe artırmaktadır. Buna paralel olarak, çeviri piyasasının önemli paydaşlarından biri olan çevirmen adaylarından da bu gelişim ve değişime uyum sağlaması beklenmektedir.

Çeviride kullanılan teknolojik araç ve kaynakların sayısı ve çeşitliliği, teknolojinin hızlı gelişimi ve değişimi öğrencilerde endişeye sebep olabilir. Bu endişenin giderilmesi, çeviri eğitimi veren kurumlar tarafından giderilebilir. Bunun yanında her şey akademiden de beklenmemelidir çevirmen adayları da sorumluluk almalıdır. Yine akademi

tarafından çevirmen adayları yaşam boyu öğrenmenin gerekliliği konusunda bilgilendirilmeli, bilinçlenmesi sağlanmalıdır. Yaşam boyu öğrenmenin gerekliliğinin farkına varan, içselleştiren bir çevirmen, piyasadaki değişimleri gözlemler o anda yaygın olarak kullanılan ve kullanımı yaygınlaşacak teknolojik araçlar hakkında kendi kendini eğitmek için harekete geçer (Canım, 2013: 127-146).

Genel olarak sorulara verilen yanıtlara bakıldığında çevirmen adayında teknoloji bilgisinin mutlaka olması gerekliliği çok açıktır. Çeviri işletmelerinde yönetici konumunda olan katılımcılar bu gerekliliği açıkça belirtmektedirler. Bu bilgi nasıl edinilebilir noktasında da akademi ve öğrenci işbirliği gerekmektedir. Bu işbirliğinin olması içinde sektörle temas halinde olunması faydalı olacaktır. Sektör ihtiyaçları dikkate alınması, bu doğrultuda yapılabilecek bir program burada istenen yetilerin kazanılması amacına hizmet edeceği düşünülmektedir.

Tablo 5.17.

Çeviri İşletmelerinin Çevirmen Adaylarından Beklentileri

		Frekans	Yüzde
Aday personelden Masaüstü Yayıncılık Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	Adobe Acrobat	1	8,3
	Adobe Indesign	4	33,3
	Corel	1	8,3
	Adobe Framemaker	1	8,3
	Adobe Pagemaker	1	8,3
	Microsoft Publisher	1	8,3
Aday personelden Terim Yönetim Sistemlerinden hangisini bilmelerini istersiniz?	Nubuto TERM	1	8,3
	SDL Uygulamaları (Multiterm)	3	25,0
	Term Web	1	8,3
	Term Tilde	1	8,3
Aday personelden Yerleştirme Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	Nubuto	1	8,3
	SDL Trados Studio	2	16,7
	SDL Passolo	2	16,7
	MemoQ	2	16,7
	MemSource	1	8,3
Aday personelden Çeviri Bellek Sistemlerinden hangisini bilmelerini istersiniz?	Nubuto	1	8,3
	MemoQ	1	8,3
	SDL Trados Studio	6	50,0
	Heartsome TMX Editor	1	8,3
	TMX	1	8,3
	APSIC XBench	1	8,3
	Fordfast	1	8,3

Tablo 5.17.'nin devamı.

Aday personelden Kelime İşlemci Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	Microsoft Office Word ve Microsoft Office Excel	12	100,0
Aday personelden Bilgisayar Çevirisi Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	NubutoMT	1	8,3
	SDL Uygulamaları	4	33,3
	Google Translate	2	16,7
	MemoQ	2	16,7
	Asia Online	1	8,3
Aday personelden Optik Karakter Tanıma Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	Abbyy Fine Reader	5	41,7
	Adobe Acrobat Reader	3	25,0
Aday personelden Web Tasarım Programlarından hangisini bilmelerini istersiniz?	MVC	1	8,3
	WordPress	1	8,3
	ASP	1	8,3
	PHP	1	8,3

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; masaüstü yayıncılık programlarından, Adobe Acrobat programını bilmesini istemektedir. %33,3'ü Adobe Indesign programını, %8,3'ü Corel programını, %8,3'ü Adobe Framemaker programını, %8,3'ü Adobe Pagemaker programını, %8,3'ü ise Microsoft Publisher programını bilmesini istemektedir.

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; terim yönetim sistemlerinden, Nubuto TERM programını bilmesini istemektedir. %8,3'ü SDL Uygulamaları sistemini bilmesini istemektedir. %8,3'ü Term Web sistemini bilmesini istemektedir. %8,3'ü Term Tilde sistemini bilmesini isterken, %16,7'si Multiterm sistemini bilmesini istemektedir.

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; yerelleştirme programlarından Nubuto programını bilmesini istemektedir. SDL Trados Studio programını bilmesini isteyenler %16,7, SDL Passolo programını bilmesini isteyenler 16,7, MemoQ programını bilmesini isteyenler %16,7, MemSource programını bilmesini isteyenler %8,3'tür.

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; çeviri bellek sistemlerinden, Nubuto sistemini bilmesini istemektedir. MomoQ sistemini bilmesini isteyenler %8,3, SDL Trados Studio %50, Heartsome TMX Editör %8,3, TMX %8,3, APSIC Xbench sistemini bilmesini isteyenler ise %8,3'tür. Fordfast sistemini bilmesini isteyenler %8,3'tür.

Katılımcıların %100'ü aday personelden; kelime işlemci programlarından, Microsoft Office Word ve Microsoft Office Excel programlarını bilmesini istemektedir.

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; bilgisayar çevirisi programlarından, NubutoMT programını bilmesini istemektedir. %33,3'ü SDL Uygulama programlarını, %16,7'si Google Translate programını, %16,7'si MemoQ programını, %8,3'ü Asia Online programını bilmesini istemektedir.

Katılımcıların %41,7'si aday personelden; optik karakter tanıma programlarından, Abbyy Fine Reader programını bilmesini isterken, %25'i Adobe Acrobat Reader programını bilmesini istemektedir.

Katılımcıların %8,3'ü aday personelden; web tasarım programlarından MVC programını bilmesini istemektedir. WordPress programını bilmesini isteyenler %8,3, ASP programını bilmesini isteyenler %16,7, PHP programını bilmesini isteyenler ise %16,7'dir.

Görüldüğü üzere, işletmeler daha çok aday personelden; masaüstü yayıncılık programlarından Adobe Indesign'ı, terim yönetim sistemlerinden SDL Uygulamalarını (Multiterm), yerelleştirme programlarından SDL Passolo'yu, çeviri bellek sistemlerinden SDL Trados Studio'yu, kelime işlemci programlarından Microsoft Office Word ve Microsoft Office Excel'i, bilgisayar çevirisi programlarından SDL yazılımlarını, optik karakter tanıma programlarından Abbyy Fine Reader'ı, web tasarım programlarından ise ASP ve PHP programlarını bilmelerini tercih etmektedirler. Bu tercihin bir nedeni de Çeviri şirketlerinin bu programı tercih eden işveren şirketlerle çalışması olabilir.

Costales (2009) yazılım yerelleştirme alanında bilgisayar destekli araçların rolü isimli uygulamalı bir çalışmayla ilgili yazdığı makalesinde, bilgisayar destekli araçların yerelleştirme çalışmalarında çok önemli bir yerinin olduğunu çalışmanın sonuç kısmında belirtmektedir. Yazılım yerelleştirmesinde CAT kullanımı, çevirmenler ve yerelleştiriciler için önemli faydalar sağladığını, Mmetin tutarlılığı ve terminolojik tutarlılığın yanı sıra, yardımcı çeviri araçları, daha önce çevrilmiş dizeleri geri dönüştürerek zamandan tasarruf etmeye yardımcı olduğunu belirtmiştir. Çeviri

araçlarının hedefi belirli bir projeyi tamamlarken çevirmenin performansını iyileştirmek olduğunu, bu nedenle CAT profesyoneller için bir tehdit oluşturmaz, çünkü yapılan işin çıktısına kalite bakımından mutlaka etkisi olacağını, bu yazılımlar kullanılmalıdır çünkü bu uygulamalar gerçekten yerleştirilmiş bir ürün elde etmek için açıkça bir avantaj sunmakta olduğunu da altını çizmiştir.

Bu avantajlardan faydalanmak isteyen çeviri işletmeleri de işe alırken yukarıda bahsedilen çeviriye yardımcı araç bilgisine sahip çevirmen adaylarını tercih etmektedirler.

Yapılan bir araştırmada da, çeviri firmalarının, tecrübeyi eğitim geçmişinden daha önemli bir ölçüt olarak gördüğü, birçok çeviri bürosunun, Trados, Across, MemoQ gibi CAT Araçları'nı kullandığını, bu araçları kullanma konusunda yetkin olmak çeviri büroları için önemli bir nitelik olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, bu becerilerin teknik çeviri eğitimine dahil edilmesi gerektiği, bunun içinde piyasada var olan en popüler çeviriye yardımcı araçları belirlemek, teknik çeviri eğitim materyalleri seçimine yardımcı olabileceği sonucuna varılmıştır (Atila, 2013:103).

Gerek bu çalışmada gerekse bahsedilen diğer çalışmalarda, çeviri teknolojileri kullanımının günümüz çeviri piyasasında mutlaka olması istenen, çevirmende olması gereken bir yeti olduğu kesindir.

5.2.4. Çeviri Sektörünün Kullandıkları Çeviri Teknolojileri

Çeviri Sektörünün, çeviri hizmeti verirken çeviriye yardımcı araçlardan hangi araçları kullanmayı tercih ettikleri ve tercih etme sebepleri sorgulanmış, alınan yanıtlar doğrultusunda yorumlar yapılmıştır. Bu kısım Tablo 5.18-5.26 arasını kapsamaktadır. Bu sorularda katılımcılar birden fazla seçenek işaretleme konusunda serbest bırakılmışlardır.

Tablo 5.18.

İşletmelerde Kullanılan Proje Yönetim Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizdeki kullandığınız Proje Yönetim Araçları nelerdir?	Nubuto	1	8,3
	IBM Lotus Notes	1	8,3
	mix.com Uygulamaları	1	8,3
	Translation Projex	1	8,3
	Translation Workspace	1	8,3
	Gliderpath	1	8,3
	XTRF	1	8,3
	Diğer	2	16,7
	Firmanın Kendi Uygulaması	3	25,0

Çalışmaya katılanların %8,3'ü işletmelerinde, proje yönetim aracı olarak Nubuto kullandığını, %8,3'ü IBM Lotus Notes kullandığını, %8,3'ü mix.com uygulamalarını kullandığını, %8,3'ü Translation Projex kullandığını, %8,3'ü Translation Workspace kullandığını belirtmektedir. Gliderpath kullandığını belirtenler %8,3 iken XTRF kullananların oranı %8,3'tür. Diğer %16,7'dir. Firmanın kendi uygulamalarını kullandığını belirtenler ise %25'tir.

Proje yönetimi proje ihtiyaçlarını karşılamak üzere bilgi, yetenek, koordinasyon, ekip çalışması, planlama, çeviri araçları ve kontrol tekniklerinin proje faaliyetlerine uygulanmasıdır. Çeviri sürecinin birbirini etkileyen tüm bu karmaşık işlemlerinde proje yönetimi beceri, gereksinim ve uzmanlıkları birleştiren ortak bir paydadır.

Görüldüğü üzere şirketlerde proje yönetim araçları tercih edilmektedir. Ama bu çalışmaya katılan şirketler farklı proje yönetim araçları işletmeler tarafından tercih edilmektedir. Bazı şirketler kullandıkları araçların isimlerini vermezken, işletmelerin daha çok kendi şirketlerinin ihtiyaçlarına göre yazdırdıkları özel proje yönetim araçlarını kullandıkları görülmektedir.

Bu araçları kullanma tercih etme amaçları da muhtemelen bu araçların görev yönetimi, belge paylaşım ve işbirliği, zaman takibi, bütçeleme özelliği, takvim ve kişi listesi bakımından işletmeye kolaylık sağlamasından dolayıdır.

Proje yönetim araçlarının kullanılmasını gerektiren sebepler ise, çeviri sektörünün küreselleşmeyle birlikte gelişmesidir. Bu gelişmeyle de çevirinin artık birden fazla dile

yapılması, çeviri ekiplerinin sanal ortama geçişi, çevirmenlerin uzmanlaşmaya doğru gidişleri, çeviri süreçlerinin karmaşıklaşması, bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ile BDÇ araçlarının ortaya çıkışı gibi nedenler sonucunda proje koordinatörlüğü çevirinin en önemli aşamalarından biri haline gelmiştir.¹¹⁰ Bu süreçte farklı eyleyenler ve çeşitli işlemler olduğu için proje yönetim araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu anlamda bu araçlar da yapılan işi çok kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden bu araçlar tercih edilmektedir.

Tablo 5.19.

İşletmelerde Kullanılan Yerelleştirme Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizde kullandığınız Yerelleştirme Araçları nelerdir?	Nubuto	1	8,3
	SDL Trados Studio	3	25,0
	SDL Pasollo	3	25,0
	MemoQ	1	8,3
	MemSource	1	8,3
	Verifika	1	8,3
	Alchemy Catalyst	1	8,3
	APSIC XBench	2	16,7
	Diğer	3	25,0
	Firmanın Kendi Uygulaması	1	8,3

Katılımcıların %8,3'ünün, işletmelerinde yerelleştirme aracı olarak Nubutoyu kullandığı görülmektedir. %25'i Yerelleştirme aracı olarak SDL Trados Studio kullanırken, %25'i SDL Pasollo kullanmaktadır. MemoQ kullandığını belirtenler %8,3, MemSource kullananlar %8,3, Verifika kullananlar %8,3, Alchemy Catalyst kullananlar %8,3'tür. İşletmesinde yerelleştirme aracı olarak APSIC XBench kullandığını belirtenler %16,7'dir. Diğer %25 iken, firmanın kendi uygulamasını kullandığını belirtenler %8,3'tür.

İşletmelerde piyasada olan farklı yerelleştirme araçlarını tercih etmektedirler. Ama en çok tercih edilenler ise Trados firmasına ait olan; SDL Trados Studio ve SDL Pasollo'dur.

Web site yerelleştirme gibi yazılım yerelleştirme, oyun yerelleştirme de, çalışma aşamalarında çok özenli ve dikkatli bir koordinasyon gerektiren oldukça karmaşık bir uygulamadır ve yerelleştirme uzmanlarından, çevirmenlerden, grafik tasarımcılardan ve

¹¹⁰ <http://www.dilta.com.tr/images/projeyonetimi3.pdf>

programcılardan pazarlama uzmanlarına kadar çok farklı profesyonellerin işbirliğini ve yukarıda bahsi geçen yerelleştirme araçlarını kullanma deneyimini lüzumlu kılar. Yine yerelleştirme sürecinin karmaşık bir süreç olduğu ve bu süreçte görev alan farklı eyleyenlerin olduğu ve teknoloji bilgisinin gerekli olduğu yorumu yapılabilir.

Tablo 5.20.

İşletmelerde Kullanılan Çeviri Belleği Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizde kullandığınız Çeviri Belleği Araçları nelerdir?	NubutoTAM	2	16,7
	SDL Trados Studio	5	41,5
	SDL TM	1	8,3
	MemoQ	1	8,3
	Heartsome TMX Editor	1	8,3
	Okapi Olifant	1	8,3
	Transit	1	8,3
	APSIC XBench	2	16,7
	XTM	1	8,3
	Diğer	2	16,7

Katılımcıların %16,7'si, işletmelerinde çeviri belleği aracı olarak NubutoTAM kullandığını belirtmektedir. %41,5'i SDL Trados Studio kullanırken, %8,3'ü SDL TM kullanmaktadır. MemoQ kullananların oranı %8,3'tür. Heartsome TMX Editör kullananlar %8,3, Okapi Olifant kullananlar %8,3, Transit kullananlar %8,3, APSIC XBench kullananlar %16,7'dir. Katılımcıların %8,3'ü ise XTM kullandıklarını ifade etmektedir.

İşletmeler piyasadaki farklı Çeviri Belleği Araçlarını kullanmaktadırlar. En çok tercih edilen ise SDL firmasına ait olan; SDL Trados Studio' dur.

Bu araçlar sağladığı faydalardan dolayı çeviri firmalarında kullanılması tercih edilmektedir. LISA'ya (2007:38) göre de, bir ürüne ait metinler genellikle yeni sürümleri piyasaya çıktığında yeni metin eskisinin biraz revize edilmiş hali olur. Bu yeni sürümler yeniden çevrildiğinde, metnin değiştirilmemiş bölümlerini çevirmenin yeniden çevirmesi mantıklı değildir. Bu sorunun çözümü için teknoloji işin içine dahil olur yani çeviri belleği (TM), metinleri ve çevirilerini, segmentlere ayırır (genellikle cümleler halinde) ve bu şekilde küçük parçalara ayırarak daha sonra kullanmak için

depolar. Metnin yeni bir sürümü tercüme edildiğinde, TM aracı metni işler ve daha önce belirtilenlerle değiştirilmemiş olan parçaları otomatik olarak değiştirir.

Oluşturulan çeviriler. Bu, insan çevirmeninin yeni içeriğe odaklanmasını sağlar. Yalnızca kısmen değiştirilen ("bulanık" eşlemler) metinlerde çevirmen en yakın eşleşmeleri ve çevirileri referans ve düzenleme için verilir. Bu işleme kaldıraç denir. Çeviri belleği mevcut metinlerin revizyonları için en verimli, ancak bazen dahili kaldıraç yaratmak için bileşenler arasında (örn. Çevrimiçi yardım ve kullanım kılavuzları) önemli ölçüde çoğaltılmış projelerde kullanılır. Çeviri belleğindeki sonuçların kalitesi önceki çevirilerin kalitesine bağlıdır. Verimlilik, veritabanının ne kadar iyi muhafaza edildiğine ve aracı kullanmada ne derece iyi çevirmenler bulunduğuyla bağlıdır.¹¹¹ Anlaşıldığı üzere, bu araçlar oldukça faydalıdır. Bu sebeplerden dolayı da işletmelerde bu araçlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Özellikle yerleştirme projelerinde görev alınıyorsa bu araçlar kullanılmadan projeyi sürdürmek ve sonlandırmak mümkün değildir.

Tablo 5.21.

İşletmelerde Kullanılan Makine Destekli Çeviri Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizde kullandığınız Makine Destekli Çeviri Araçları nelerdir?	Nubuto MT	1	16,7
	SDL IMT	7	58,3
	Matecat	1	8,3
	MemoQ	1	8,3
	AsiaOnline	1	8,3
	Memsources	2	16,7
	Diğer	1	8,3

Çalışmaya katılanların %16,7'sinin, işletmelerinde makine destekli çeviri aracı olarak Nubuto MT kullandığı görülmektedir. %58,3'ü SLD IMT kullanırken, Matecat kullananlar %8,3, MemoQ kullananlar %8,3, AsiaOnline kullananlar %8,3, Memsources kullananlar %16,7'dir. Diğer, yani hangi aracı kullandığını belirtmek istemeyen katılımcı oranı ise %8,3'tür.

¹¹¹ http://liberalarts.utexas.edu/tlc/_files/conferences/heritage/lisa_globalization_primer.pdf

İşletmeler piyasada olan farklı Makine Destekli Çeviri Araçlarını tercih etmektedirler. En çok tercih edilenin ise SDL firmasına ait olan; Intelligent Machine Translation (iMT) olduğu görülmektedir.

LISA'ya (2007:39) göre makine çevirisi yapan araç (MT) bir veritabanında olmayan metni çevirir. Çoğu MT sistemi dilbilgisel olarak kaynak metnini analiz eder (ayrıştırır) ve ardından bu analiz üzerine bir çeviri üretir. Daha yeni teknolojiler, istatistiksel analiz veya hem dilsel hem de istatistiksel analizden yararlanan karma bir işlem yapar. MT'nin sonuçları genel olarak insanlar tarafından üretilen çeviriler kadar iyi değildir ancak bir metnin ne yazdığını kabaca anlayabilmek için yararlı olduğu söylenebilir.

Portallar, belki de dünyanın en yaygın kullanılan çeviri aracıdır, ancak bu sonuçlar nadiren yayınlanmak üzere yerleştirilmiş belgelere dahil edilirler. Bazı durumlarda, insan çevirmenleri "post-editing" denilen nihai çevirileri üretmek için makine çeviri sonuçlarını kullanırlar. Makine çevirisi belirli kontrol koşulları altında kullanılırsa çok kaliteli çeviri sağlayabilirler. Bu olumlu yönlerinden dolayı firmalar bu aracı kullanmayı tercih edebilirler.

Tablo 5.22.

İşletmelerde Kullanılan Masaüstü Yayıncılık Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizdeki kullandığınız Masaüstü Yayıncılık Araçları nelerdir?	Adobe Indesign	5	41,5
	Abbyy Pro	2	16,7
	Adobe Pagemaker	1	8,3
	Adobe Framework	1	8,3
	Adobe Fine Reader	1	8,3
	Adobe Illustrator	1	8,3
	Corel	1	8,3

Katılımcıların %41,5'i, masaüstü yayıncılık aracı olarak işletmelerinde Adobe Indesign kullandığını belirtmektedir. Abbyy Pro kullandığını ifade edenler %16,7'dir. %8,3'ü Adobe Pagemaker, %8,3'ü Adobe Framework, %8,3'ü Adobe Fine Reader, %8,3'ü ise Adobe Illustrator kullanmaktadır. Corel kullananların oranı ise %8,3'tür. İşletmeler piyasadaki farklı Masaüstü Yayıncılık Araçlarını kullanmaktadır. Ama en çok tercih edilenler Adobe ürünleridir. Bunlar içinde ise en çok kullanılanın Adobe Indesign ürünü olduğu görülmektedir.

Tablo 5.23
İşletmelerde Kullanılan Kalite Kontrol Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizde kullandığınız Kalite Kontrol Araçları nelerdir?	SDL Trados Studio	1	8,3
	NubutoTAM	1	8,3
	MemoQ	1	8,3
	APSIC Xbench	3	25,0
	LQI	1	8,3
	Verifika	1	8,3
	Firmanın Kendi Uygulaması	1	8,3
	Diğer	2	16,7

Katılımcıların %8,3'ü işletmelerinde, kalite kontrol aracı olarak SDL Trados Studio kullandığını belirtmektedir. %8,3'ü Nubuto TAM, %8,3'ü MemoQ, %16,7'si APSIC Xbench, %8,3'ü LQI, %8,3'ü APSIC Xbench, %8,3'ü LQI kullandığını belirtmektedir. Verifika kullananlar %8,3'tür. %8,3'ü ise firmanın kendi uygulamasını kullanmaktadır. Diğer, %16,7'dir.

İşletmeler piyasada olan farklı Kalite Kontrol Araçlarını tercih etmektedirler. Ama en çok tercih edilenlerin ise APSIC Xbench olduğu görülmektedir.

Tarihsel olarak, hataları arayan, hata avcısı görevliler genel proje kalitesini değerlendirirlerdi. Bu süreç son derece nesnel olduğundan kalite konusunda anlaşmazlıklar oldukça yaygındı. Buna ek olarak, gözden geçirenlerin tanımladığı problemlerin çoğu, asıl olarak yerleştirilen kaynak metindeki problemlerdi, yerleştirilen metindeki problemler değildi. Kaliteyi değerlendirmede karşılaşılan güçlükler nedeniyle çoğu küreselleşme uzmanı, resmi kalite yönetim süreci uyguladılar. En popüler kalite standartları arasında ISO 9000 serisi, Toplam Kalite Yönetimi (herhangi bir sektör için özelleştirilebilen bir standart), EN-15038 (Avrupa Birliği standardı), DIN 2345 (bir Alman standardı ve CMM yazılım geliştirme). Bu standartların yanında birçok da kalite kontrol aracı vardır. LISA QA Modeli (Ocak 2007 itibarıyla sürüm 3.1) yerleştirme için en sık kullanılan kalite değerlendirme aracıdır. Bu araç, normalde çeviri standartları tarafından ele alınmayan küreselleşme kalite sorunlarını ele almak için LISA tarafından üyeleri ile birlikte geliştirilmiştir. Uygulamada, LISA üyelerinin birçoğu, mevcut ihtiyaçlara kolayca uyarlanabilen

özelleştirilmiş kalite yönetimi çözümleri sağlamak için birden fazla standartları uygularlar (LISA 2007:43).

Tablo 5.24.

İşletmelerde Kullanılan Proje Yönetim Araçları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizde Proje Yönetim Araçları kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?	İşletmenin maliyetlerini azaltıyor	5	41,7
	İşletmenin gelirlerini artırıyor	4	33,3
	Proje takibini kolaylaştırıyor	11	91,7
	Raporlama işlemlerini kolaylaştırıp daha da hızlandırıyor	11	91,7
	İşletmenin iş akışının daha rahat takibini sağlıyor	10	83,3
	Güncellemeleri kolaydır	4	33,3
	Fiyatı uygundur	1	8,3
	Kullanmıyoruz	1	8,3

Katılımcıların %41,7'si proje yönetim araçlarını, işletmelerinin maliyetini azalttığı için kullandıklarını belirtmektedir. %33,3'ü proje yönetim araçlarını kullanmanın işletmelerinin gelirlerini artırdığını düşünmektedir. İşletmelerinde proje yönetim araçlarını kullanmanın, proje takibini kolaylaştırdığını belirtenler %91,7, raporlama işlemlerini kolaylaştırıp daha hızlandığını belirtenler %91,7, işletmelerinin iş akışının daha rahat takip edilmesini sağladığını belirtenler ise %83,3'tür. %33,3'ü güncellemeleri kolaydır derken, %8,3'ü fiyatının uygun olduğunu belirtmektedir. İşletmelerinde proje yönetim araçlarını kullanmadıklarını söyleyenlerin oranı ise %8,3'tür.

İşletmelerin hemen hemen hepsi Proje Yönetim Araçlarını kullandıklarını beyan etmişlerdir. Bu araçları kullanmalarının en çok nedeni ise; Raporlama işlemlerini kolaylaştırıp daha da hızlandırıyor olması, proje takibini kolaylaştırıyor olması, işletmenin iş akışının daha rahat takibini sağlıyor olması ve işletmenin maliyetlerini azaltıyor olmasından dolayı olduğu söylenebilir.

Şirketler proje yönetim yazılımı ararken, ilk önce ihtiyaç belirlemeleri önemlidir. Yazılımı kullanmanın nedenleri açık ve net olmalıdır. Piyasada değişik özelliklere sahip çok çeşitli proje yönetimi yazılımları bulunmaktadır. Bazıları beklentilerin üstünde olurken bazıları da hatalar ve sistem eksiklikleri içerebilir.

Aşağıda proje yönetimi yazılımında aranması gereken en önemli özelliklerden bazılarına değinilmiştir.

Görev yönetimi - bu, proje yönetimi yazılımı için önemli bir özelliktir. Görevlerin tanımlanmasına, zamanlamanın ayarlamasına ve projenin yönünün belirlenmesine izin verir. Görev yönetimi özelliği, yöneticinin görevlere genel bir şekilde incelemesini ve son tarihleri izlemesini sağlar.

Belge paylaşımı ve işbirliği - her ekip tüm projeyi tamamlamak için belgeleri paylaşmaya ihtiyaç duyar. Böylece, proje yönetim yazılımı, kullanıcıların tercihen gerçek zamanlı olarak belgeleri yüklemesine, depolamasına ve düzeltmesine izin verir. Bu belge paylaşım özelliği artık çevrimiçi yönetim yazılımında her yerde bulunmaktadır. Bu özellik de karışıklık ve kaybolan dosyalarla ilgili sorunlarını ortadan kaldırmayı sağlar. Program dahilinde her bir iş için gerekli görev atanmasını, tarih belirlenmesini ve her bir görev için gerekli saatleri tahmin edilmesini sağlayan gelişmiş programlar vardır.

Zaman takibi - üstlenilen projenin türüne bağlı olarak, zaman takibi merkezi özellik veya sadece bir eklenti olabilir. Saat izleme fonksiyonu kavram olarak basit gibi görünebilir ancak proje yöneticisi için çok yararlı bir araçtır. Proje yöneticisi bu sayede ekip üyelerinin her bir göreve ne kadar zaman ayırdıklarını bilir ve bu doğrultuda bütçeyi ayarlayabilir ve buna göre programlayabilir.

Bütçeleme özelliği - proje yönetimi yazılımındaki bütçeleme özelliği belirli projeler için önemlidir. Maliyet, zaman, gelir ve harcama bütçelerinin ele alınmasını veya oluşturulmasını sağlayan bazı programları içerirler.

Takvim ve kişi listesi - üretkenliği artırabilir, takım üyelerinin takvim ve kişi listesine kolayca erişebilmeyi sağlar. Örneğin, ekibin kişi listesine erişimi varsa, sorularınız olduğunda veya sorunlar olduğunda birbirinize hızlı bir şekilde ulaşabilirsiniz. Bu daha hızlı bir çözüm sağlar, bu yolla proje yöneticisini konunun içine dahil etmenize gerek kalmaz. Takvim özelliği, ekipteki herkes mevcut olduğunda proje yöneticisinin

toplantılar zamanlamasına izin verdiği için de yararlı olabilir. Bunlar, bir proje yönetimi aracında olmazsa olmazlardır. ¹¹²

Tablo 5.25.

İşletmelerde Kullanılan Yerelleştirme Araçlarının Faydaları

		Frekans	Yüzde
İşletmenizdeki Yerelleştirme Araçlarını kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?	Terim tutarlığı sağlıyor	11	91,7
	Zamandan tasarruf sağlıyor	11	91,7
	Çeviri maliyetini azaltıyor	10	83,3
	İşletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumludur	7	58,3
	Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor	11	91,7
	Yerelleştirme süreçlerine uyumludur	10	83,3
	Güncellemeleri kolaydır	3	25,0
	Kullanmıyoruz	1	8,3

Katılımcıların %91,7'si; yerelleştirme araçlarını, terim tutarlığı sağladığı için işletmelerinde kullandıklarını ifade etmektedir. %91,7'si zamandan tasarruf sağladığı için, %83,3'ü çeviri maliyetlerini azalttığı için, %58,3'ü işletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumlu olduğu için kullanmaktadır. %91,7'si yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırdığı için, işletmelerinde yerelleştirme araçları kullanmayı tercih ettiklerini belirtmektedir. %83,3'ü yerelleştirme süreçleriyle uyumlu olduğu için, %25'i güncellemeleri kolay olduğu için yerelleştirme araçlarını kullandığını belirtmektedir. İşletmelerinde yerelleştirme araçlarını kullanmadığını belirtenlerin oranı %8,3'tür.

İşletmelerin hemen hemen hepsi Yerelleştirme Araçlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu araçları kullanmalarının en çok nedeni ise; Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor olması, terim tutarlığı sağlıyor olması, zamandan tasarruf sağlıyor olması, yerelleştirme süreçlerine uyumlu olması ve çeviri maliyetini azaltıyor olmasından dolayıdır.

¹¹² <https://project-management.com/top-5-features-you-should-look-for-in-a-project-management-software/>

Tablo 5.26**İşletmelerde Kullanılan Çeviri Belleği Araçlarının Faydaları**

		Frekans	Yüzde
İşletmenizdeki Çeviri Belleği Araçlarını kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?	Terim tutarlılığı sağlıyor	11	91,7
	Zamandan tasarruf sağlıyor	11	91,7
	Çeviri maliyetini azaltıyor	10	83,3
	İşletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumludur	7	58,3
	Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor	9	75,0
	Yerelleştirme süreçlerine uyumludur	10	83,3
	Güncellemeleri kolaydır	3	25,0

Çalışmaya katılanların %91,7'si; çeviri belleği araçlarını, terim tutarlılığı sağladığı için işletmelerinde kullandıklarını ifade etmektedir. Zamandan tasarruf sağladığı için kullananlar %91,7, çeviri maliyetini azalttığı için kullananlar %83,3, işletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumlu olduğu için kullananlar %58,3, yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırdığı için kullananlar %75'dir. Yerelleştirme süreçlerine uyumlu olduğu için kullananlar %83,3 iken güncellemeleri kolay olduğu için kullandığını belirtenler %25'dir.

İşletmelerin hepsi Çeviri Belleği Araçlarını kullandıklarını beyan etmişlerdir. Bu araçları kullanmalarının en çok nedeni arasında terim tutarlılığı sağlıyor olması, zamandan tasarruf sağlıyor olması, çeviri maliyetini azaltıyor olması, yerelleştirme süreçlerine uyumlu olması, yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor olması gelmektedir.

Sayarı (2012) çeviriye yardımcı araçların kullanılması sebepleriyle ilgili benzer görüşünü paylaşmaktadır. Çeviri eyleminin daha endüstriyel bir hale getirilerek çeviri alanının daha etkin kılınabileceğini, bunun çeviriye teknoloji ve yenilik katacağını ifade etmiştir. Çevirmenler, işlerini yıllardır zahmetli ve yeri geldiğinde kendini tekrarlayan adımlarla yürüttüklerini, çevirmenlerle teknolojiyi bir araya getirilmesini bu birlikteliğin sonucunda revizyon sayısını en aza çekilerek para ve zamandan tasarruf edilmesini sağlayacağını, bir çok kişinin aynı proje üzerinde çalışmasını kolaylaştıracağını ve terminoloji tutarlılığının korunulacağını belirtmiştir. Devamında bilgisayar yardımcı çeviri sistemleri, Çeviri Hafızaları ve Makine Çeviri sistemleriyle, özellikle teknik çeviri yapan çevirmenlerin, aynı cümleleri, aynı terimleri tekrar tekrar çevirmesine

engel olacağını, bu sayede hem iş yükünü azaltıp, hem de metinde devamlılık ve tutarlılık sağlayacağını vurgulamıştır. İçerisinde bulunduğumuz çağın getirdiği kolaylıklardan faydalanılırsa, çevirinin hem hızı, hem kalitesi hem de iş yükü azalacağından bu yazılımlara ihtiyaç duyulduğunun altını çizmiştir.

Görüldüğü üzere Sayarı'nın çeviriye yardımcı bu teknolojik araçların olması gerektiğine dair görüşleriyle, çeviri sektörünün çeviriye yardımcı teknolojik araçları tercih etme sebepleri örtüşmektedir.

5.2.5. Çeviri Sektörünün Akademiyle İlgili Görüşleri

Tablo 5.27'de Çeviri Sektörünün üniversitelerle bir ortaklık isteyip istemediğiyle ilgili soru sorulmuş ve yanıtları aşağıda analiz edilip yorumlanmıştır.

Tablo 5.27.
Çeviri Sektörü ve Akademi İşbirliği

		Frekan s	Yüzde
Sizce Çeviribilim Bölümleriyle, Çeviri Sektörü arasında uyum olması gerekiyor mu?	Gerekli	3	25,0
	Çok gerekli	9	75,0
	Toplam	12	100,0
Sizce Çeviribilim Bölümleriyle Çeviri Sektörü arasında uyum olması gerekiyorsa nasıl bir uyum olmalıdır?	Bölüm ve sektör arasında işbirliği olmalıdır	8	66,7
	Okutulan müfredat sektöre uyumlu olmalıdır	4	33,3
	Toplam	12	100,0

Katılımcıların %25'i Çeviribilim bölümleriyle, çeviri sektörü arasında uyum olmasının gerekli olduğunu düşünürken; % 75'i Çeviribilim bölümleriyle, çeviri sektörü arasındaki uyumun çok gerekli olduğunu düşünmektedir.

Katılımcıların %66,7'si Çeviribilim bölümüyle, çeviri sektörü arasında işbirliği yapılarak uyumun sağlanacağını düşünürken; %33,3'ü, Çeviribilim bölümlerinde okutulan müfredatın çeviri sektörüne uyumlu olması gerektiğini düşünmektedir.

Araştırmaya katılan işletme yöneticilerinin bu konuyla ilgili yorumlarının analizleri genel olarak aşağıdaki gibidir:

- Müfredat ve Staj Ortaklığı yapılmalıdır. Bu sayede öğrenci sektörle tanıştırılmalıdır. Bu sayede öğrencinin sektörün iş alımından çevirisine, kontrol sürecinden faturalandırma sürecine kadar her aşamasını bilerek mezun olması sağlanmalıdır.
- Eğitim müfredatı sektörün gereksinimleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır.
- Çeviri bilim bölümleri sektörü anlayarak bu doğrultuda araştırma ve geliştirme yapmalıdır.
- Öğretmenler, sektörü takip ederek fantezi çeviriler değil, gerçekçi çeviriler yaptırmayı öğretmelidir. Metin seçimlerine daha fazla dikkat edilmelidir.
- Çeviribilim bölümleri bilimselliğin yani sıra sektörü destekleme amaçlı mesleki yeterliliğe de önem vermelidir.
- Öğrenciler, hiçbir simülasyon görmeden bir anda kendilerini ciddi bir iç yoğunluk içerisinde bulurlar. Bunun olmaması için, bir Çeviribilim öğrencisinin sektöre dair ciddi bilgi sahibi olması ve kendisini hazırlaması gerekmektedir (Belirli bir konuda "uzmanlaşmak" bir çevirmenin kendisi için yapabileceği en doğru hareketlerden biridir).
- Ayrıca öğrencilerin uzmanlık alanlarını belirlemelerine yardımcı olmak adına çeviri topluluklarıyla ve sektördeki başarılı kişilerle anlaşarak konferanslar, çalıştaylar düzenlenmeli ve bilgi akışı sağlanmalıdır.
- Sektör ve Akademi uyumlu olmak zorundadır. Profesyonel ihtiyaçlara cevap verebilecek, güncel tekniklere aşina, çevirmenlik mesleğin gerekliliklerini yerine getirebilecek seviyede öğrencilerin mezun olması; firma, çevirmen ve müşteri ilişkileri için her anlamda verimliliği arttıracaktır.

Üniversite ve Sektör işbirliği konusunda da yukarda söylenen çalışmalara az da olsa başlanmıştır. Çeviri işletmenleri derneği üyesi olan ve Türkiye’de önemli işlere imza atan bir çeviri işletmesinin de yönetim kurulu başkanı olan Ahmet Çallı bu ilişkinin olması görüşündedir. Bu diyalog içinde eylemlere başlamıştır. Görüşleri ve yaptıkları söyle açıklanabilir: Gelecek nesillerin bilgi ve becerilerini arttırmak amacıyla dünyanın her yerinde akademik kurumlarla sektör temsilcileri arasında sıkı işbirliği kurulduğunu, bu görüş doğrultusunda Çeviri İşletmeleri Derneği de bir program geliştirerek Türkiye’de Üniversitelerin Mütercim Tercümanlık Bölümleriyle Çeviri Sektörü

arasında yakın işbirliği sağlamış olduğunu belirtmiştir. Bu geliştirilen program çerçevesinde üniversiteler ziyaret edilerek konferanslar düzenlendiğini, konuşmacıların ise bu derneğin üyesi olan işletmelerin temsilcilerinden olduğunu, bu temsilcilerin sektörde elde ettiği deneyimleri genç nesillere aktardığını ve gelecekte çeviri sektörünün aktif oyuncularını olacak olan öğrencilere kendilerini nasıl hazırlamaları gerektiği konusunda önerilerde bulunulduğunu ifade etmektedir. ¹¹³ÇİD'in bir sosyal sorumluluk projesi olan ve 2015 yılında başlayan projede bugüne kadar 20'ye yakın konferans gerçekleştirilmiş olduğunu da belirtmiştir.

Anlaşılabileceği gibi Çeviri sektörünün aktörleri Çeviribilim Bölümleriyle, Çeviri Sektörü arasında uyumun kesinlikle olması gerektiği konusunda aynı fikirdelerdir. Bu fikirleri Kiraly'nın (2000) görüşü olan çeviri programları yapılırken sektör ihtiyaçlarına göz önüne alınmalı görüşle örtüşmektedir. Çeviri sektöründeki bazı kuruluşlar bu düşüncelerini de uygulamaya bile koymuşlardır.

5.2.6. Çeviri İşletmelerinin Kadrolarında Görevli Personelin Sayısı ve Sorumlulukları

Tablo 5.28'de Çeviri Sektöründe görev alan çeviri işletmelerindeki görevli personelin sayısı ve hangi görevde olduklarına dair fikir edinmek amacıyla sorular sorulmuştur. Bu sorulara verilen yanıtlar, frekans ve yüzde değerler olarak sınıflandırılmış, bu sınıflandırmaya ışığında analizler ve yorumlar yapılmıştır.

¹¹³ <http://cid.org.tr/Kurumsal/IhtisasKurulu>

Tablo 5.28.

İşletmelerde Görevli Olan Personelin Görevi ve Sayısı

		Daimi Kadroda Görevli Sayısı		Freelance/Vendor olarak Görevli Sayısı	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Çevirmen	Yok	1	8,3	-	-
	2 kişi	2	16,7	1	8,3
	3 kişi	1	8,3	-	-
	4 kişi	6	50,0	-	-
	5-10 arası	2	16,7	7	58,3
	20 ve üzeri	-	-	4	33,3
Yazılım mühendisi	Yok	7	58,3	9	75,0
	1 kişi	3	25,0	2	16,7
	2 kişi	1	8,3	1	8,3
	3 kişi	1	8,3	-	-
Web tasarımcısı	Yok	6	50,0	9	75,0
	1 kişi	3	25,0	1	8,3
	2 kişi	3	25,0	1	8,3
	3 kişi	-	-	1	8,3
Terminoloji Uzmanı	Yok	1	8,3	7	58,3
	1 kişi	4	33,3	3	25,0
	2 kişi	2	16,7	3	25,0
	3 kişi	3	25,0	-	-
Masaüstü Yayıncılık Personeli	Yok	4	33,3	7	58,3
	1 kişi	2	16,7	2	16,7
	2 kişi	4	33,3	1	8,3
	3 kişi	2	16,7	2	16,7
Satış ve Pazarlama Personeli	Yok	1	8,3	12	100,0
	1 kişi	4	33,3	-	-
	2 kişi	5	41,7	-	-
	3 kişi	1	8,3	-	-

Çalışmaya katılan işletmelerin %8,3'ü daimi kadrosunda çevirmen bulundurmadığını belirtmektedir. 2 çevirmen bulunduranlar %16,7'dir. 3 çevirmen bulunduranlar %8,3 iken, 4 çevirmen bulunduranlar %50'dir. 5-10 kişi arası çevirmen bulunduranlar %16,7'dir. 20 ve üzeri kişi çevirmen bulunduranlar %0'dır.

Daimi kadrolarında yazılım mühendisi bulundurmayanlar %58,3'tür. 1 yazılım mühendisi bulunduranlar %25, 2 yazılım mühendisi bulunduranlar %8,3'tür. İşletmelerinde yazılım mühendisi olarak 3 kişi bulunduranların oranı ise %8,3'tür.

Daimi kadrolarında Web tasarımcısı olmayan işletmelerin oranı %50'dir. 1 kişi bulunduranlar %25, 2 kişi bulunduranlar %25'dir. 3 yazılım mühendisi bulunduranlar %0'dır.

İşletmelerin %8,3'ü, daimi kadrolarında terminoloji uzmanı bulundurmamaktadır. 1 kişi bulunduranlar % 33,3, 2 kişi bulunduranlar %16,7'dir. 3 terminoloji uzmanı bulunduranlar ise %25'tir.

Daimi kadrolarında, masaüstü yayıncılık personeli bulundurmayan işletmelerin oranı %33,3'tür. 1 kişi bulunduranlar %16,7'dir. 2 masaüstü yayıncılık personeli bulunduranlar %33,3 iken 3 kişi bulunduranlar %16,7'dir.

Çalışmaya katılan işletmelerin %8,3'ü, daimi kadrolarında satış ve pazarlama personeli bulundurmamaktadır. Satış ve pazarlama personeli olarak daimi kadrolarında 1 kişi bulunduranlar %33,3'tür. 2 kişi bulunduranlar %41,7 iken 3 kişi bulunduranlar %8,3'tür.

Çalışmaya katılan işletmelerin %8,3'ü, Freelance/Vendor kadrolarında 2 çevirmen bulundurmaktadır. 3 ve 4 çevirmen bulunduranlar %0'dır. 5-10 kişi arası çevirmen bulunduranlar %58,3, 20 ve üzeri sayıda çevirmen bulunduranlar %33,3'tür. Freelance/Vendor olarak yazılım mühendisi bulundurmamayanlar %75'tir. %16,7'si yazılım mühendisi olarak 1 kişi bulundururken, %8,3'ü 2 kişi bulundurmaktadır. 3 kişi bulunduranların oranı %0'dır. Freelance/Vendor olarak web tasarımcısı çalıştırmamayanlar %75'tir. 1 kişi bulunduranlar %8,3, 2 kişi bulunduranlar %8,3'tür. İşletmelerinde 3 kişi web tasarımcı bulunduranlar ise %0'dır.

Çalışmaya katılan işletmelerin %8,3'ü, Freelance/Vendor kadrolarında 2 çevirmen bulundurmaktadır. 3 ve 4 çevirmen bulunduranlar %0'dır. 5-10 kişi arası çevirmen bulunduranlar %58,3, 20 ve üzeri sayıda çevirmen bulunduranlar %33,3'tür.

Freelance/Vendor olarak yazılım mühendisi bulundurmamayanlar %75'tir. %16,7'si yazılım mühendisi olarak 1 kişi bulundururken, %8,3'ü 2 kişi bulundurmaktadır. 3 kişi bulunduranların oranı %0'dır.

Freelance/Vendor olarak web tasarımcısı çalıştırmayanlar %75'tir. 1 kişi bulunduranlar %8,3, 2 kişi bulunduranlar %8,3, 3 kişi bulunduranlar ise %8,3'tür.

Freelance/Vendor olarak işletmelerinde terminoloji uzmanı bulundurmadıklarını belirtenler %58,3'tür. 1 kişi bulunduranlar %25, 2 kişi bulunduranlar %25'tir. 3 kişi bulunduranlar ise %0'dır.

Freelance/Vendor olarak işletmelerinde masaüstü yayıncılık personeli çalıştırmayanların oranı %58,3'tür. Masaüstü yayıncılık personeli olarak 1 kişi bulunduranlar %16,7, 2 kişi bulunduranlar %8,3, 3 kişi bulunduranlar ise %16,7'dir.

Çalışmaya katılan işletmelerin %100'ü, Freelance/Vendor olarak işletmelerinde satış ve pazarlama personeli bulundurmadıklarını belirtmektedir.

İşletmeler çevirmen olarak görevlendirdikleri personellerini daimi kadrolarında (indoor) ve serbest çevirmen olarak da bulundurmaktadırlar. Ama çalışmaya katılanların verdikleri yanıtlara bakılırsa çevirmenler daha çok serbest çevirmen olarak görevlendirmektedirler (outsourcing). Yazılım mühendisi görevinde yine daha çok dış kaynak kullanımını tercih etmektedirler. Web tasarımcı görevinde neredeyse iki şekilde de yok gibi. Terminoloji uzmanı daha çok daimi kadroda görevli, masaüstü yayıncılık personelinin yine daimi kadroda görevli olmasını tercih etmekte bu da muhtemelen bir personelin birden çok görevi yapmasını beklediklerinden olabilir, satış ve pazarlama personeli ise mutlaka daimi kadroda görevlendirmektedirler.

Teknik çeviri eğitimi konulu çalışmada araştırmacı yaptığı araştırma sonucu şu sonuca varmıştır: Araştırma, teknik çevirmenlerin çoğunlukla serbest çalışanlar olarak istihdam edildiğini ortaya koyuyor. Bunun nedeni, piyasada istihdam edilen teknik çevirmenlerin çoğunun teknik uzmanlar olması ve aynı zamanda mühendis, mimar olarak çalışması olabilir. Tam zamanlı veya yarı zamanlı çalışan çevirmen sayısı serbest çalışanların sayısının yarısı kadardır (Atila, 2013:103).

Bulut'un yerelleştirmedeki çevirmen profili ile ilgili görüşleri bu konuyla ilgili ışık tutucu olabilir. Bulut'a göre, yerelleştirme bağlamında çevirmen rolü esnek olabilir. Yerelleştirme içindeki çeşitli alanlardaki çevirmenlerin aslında bir mühendis kadar konunun içinde yer alabildiğini, bu nedenle şirketlerce "çevirmen" olarak

değerlendirilmeyen kadroların bile en önemli görevlerinin çeviri olabileceğini, yerleştirmenin bir ekip tarafından yapıldığına, çevirmenlerin bu ekip içerisinde sadece çevirmen kimlikleriyle yer alamayabileceklerini, bundan daha farklı görevler de üstlenebileceklerini ifade etmektedir. Sonuçta çevirmenlik görevini üstlenen çevirmen adayının, diğer görevleri üstlenebilecek bilgilerle donatılması durumunda bu görevleri de çok rahat yapabileceğini savunmaktadır.¹¹⁴

Yazıcı (2012:91) işletmelerde uygulanan süreçlerin ve verilen çeviri hizmetinin, dünyada kabul görmüş çeviri hizmeti standartlarına göre verildiğini, bu takip edilen süreçlerin çeviribilim bölümlerinde uygulamalı olarak öğretilmesini, bu yolla çeviribilim bölümlerinden yalnızca çevirmen değil, çeviri projeleri koordinatörü/yöneticisi, idari dil koordinatörü gibi ünvanlarla gelişkin çeviri şirketlerinde veya diğer sektörlerde açılacak kadrolara eleman yetişmesi de sağlanabileceğini belirtmiştir.

Görüldüğü üzere Çeviribilim /Mütercim-Tercümanlık bölümü mezunlarından beklentilerin arttığı ve bu beklentiyi de karşılayabileceğine inanılan bir çağdayız. Bütün bu beklentilerin artmasına neden olan gücünde çalışmada vurgulanan, küreselleşme, teknolojik gelişmeler ve bunun sonucunda ortaya çıkan yerelleştirme gibi yeni talepler olduğuna inanılmaktadır.

¹¹⁴ <http://ceviribilim.com/?p=56>

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, bu çalışmada yerelleştirme sürecinin önemli iki eyleyeni olan yerelleştirme adayları olan öğrenciler ve çeviri sektöründe hizmet veren firma yöneticileri örneklem olarak seçilmiştir. Çeviri Sektörünün durumu, istekleri, ihtiyaçları ve yerelleştirme hakkında görüşleri tespit edilmiştir. Aynı şekilde Çeviribilim Öğrencilerinin de durumu, istekleri, ihtiyaçları ve yerelleştirmeye karşı görüşleri tespit edilmiştir. Bu iki eyleyenin sektör ve üniversiteler arasındaki işbirliği hakkında görüşleri incelenmiş ve diğer araştırmalarla bu görüşler desteklenmiştir. Bununla birlikte, üniversitelerdeki müfredatta bu eğitimin verilmesi için olması gereken mevcut dersler incelenmiş ve genel müfredattaki konumu karşılaştırılarak yorumlar yapılmıştır. Bunun akabinde de bu derse dair kuramsal altyapının nasıl olabileceğine ve bu ders içerisinde geçebilecek konu başlıkları da verilerek, yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan yerelleştirme dersi için olabilecek bir içerik önerisinde bulunulmuştur.

Günümüzde çok yeni bir alan olan yerelleştirme ve çeviri teknolojileri alanında çok az olan Türkçe literatüre bu çalışma sayesinde katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu sağlanacak katkı bir sonraki araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Bu çalışmada uygulanan anket çalışmalarının sonuçları hem bu alanda eğitim gören öğrenciler hem de bu alanda hizmet veren sektör üyelerinin görüşlerini yansıttığı için bu sonuçlar göz önüne alınarak daha iyi ders içerikleri hazırlanabilir ve bu hazırlanan içerikler bir dönem uygulanıp, bu dersle ilgili geliştirmeler ve eleştirmeler yapılabilir. Ancak, araştırmacıların teknolojinin çok hızlı geliştiğinin ve değiştiğinin göz önüne alması gerekmektedir.

Yerelleştirmenin önemi ve ne olduğu kavranmalıdır. Yerelleştirme sürecine, yüksek teknoloji bir ürünün çevirisinden başka bir şey değilmiş gibi muamele edilmesi yerelleştirmenin önemini, karmaşıklığını veya yerelleştirme sırasında aslında nelerin gerçekleştiğinin anlaşılmadığı anlamına gelebilir. Ayrıca, bu bakış açısı yerelleştirmenin etkili olması için diğer iş süreçleriyle entegre olması gerektirdiği gerçeğini de gizler.

Yerelleştirme, küreselleşmenin ayrılmaz bir parçasıdır ve o yoksa küreselleşme çabaları etkisiz kalır. Yerelleştirme tam olarak çeviri değil, ürünleri veya hizmetleri değiştirme sürecidir denilebilir. Aslında birçok iş alanını etkiler, teknik konularla ilgilidir ve

başarıyla uygulanması için iyi uzmanlık seviyesi gerektirir. Yerelleştirme, bir ürünün veya hizmetin başka bir pazarda satılması veya kullanılması için gerekli olan adaptasyonunu içerir. Bu süreç, kuruluşları teknik ve iş hacmi açısından önemli ölçüde etkiler. Buna satışların nasıl yapıldığı, ürünlerin ve hizmetlerin nasıl tasarlandığı, desteklendiği, finansal raporlama sistemlerinin uygulanması da dahildir. Çeviri ve yerelleştirme arasında örtüşme olduğu halde, yerelleştirme genellikle çevirinin yanında ürünlerin veya hizmetin metin dışı olan bileşenlerini ele alır (LISA, 2007:11).

Yerelleştirme süreci içinde görev almak için bilgisayar teknolojileri kapsamında bilgisayar ve internet bilgisine sahip olunmalıdır. Çünkü bu süreçte olması gereken araçlardan bir tanesi bilgisayar ve kullanılan ortamda internet ortamı olacaktır. Bu yüzden Üniversitelerde ilk yıllarda bilgisayar okuryazarlığı dersleri verilmeli, öğrencilerin çeviri araçlarını kullanmaları için gerekli temel programları öğrenmeleri amaçlanmalıdır.

Eğer Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlıkta öğrenim gören öğrenciler bu dersleri almazlarsa veya bu derslerde kendilerini gerekli şekilde donatmazlarsa veya tam manasıyla kendilerini yetiştiremezlerse, yerelleştirme alanı gibi, bilgisayar yeterliliği gerektiren derslerde çok ciddi sorunlar yaşayabilirler. Bilgisayarlı çeviri ana diline ve erek dile hâkim iyi bir dilbilimci ve çevirmenin yanında deneyimli bir bilgisayar donanım ve yazılım uzmanıyla mümkün olabilir (Türker,1991: 49-62). Bu sebeple teknoloji bilgisini ölçmek amacıyla çevirmen adaylarına bilgisayar ve internet bilgisinin hangi seviyede olduğunu sorduğumuzda yanıtlar olumluydu. Öğrenciler teknoloji ile iç içe olduklarından, yani teknoloji yerlisi olduklarından, nerdeyse herkesin evinde ve elinde bilgisayarları ve akıllı cep telefonu ve internet bağlantısı olduğundan yerelleştirme ve bu bağlamda kullanılan çeviri teknolojileri dersinden önce bu bilgisayar okuryazarlığı dersinin verilmesine gerek duyulmayabileceği görüşüne varılmıştır.

Ülkemizde Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini veren üniversitelerin sayılarının artması gerekmektedir: Türkiye genelinde Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık bölümleri olan devlet üniversitesi ve vakıf üniversiteleri incelendiğinde, yerelleştirme dersinin 9 üniversite tarafından verildiği ve bu dersin genel 8 dönemlik derslere oranı kıyaslandığında, genel çeviri eğitimi içerisinde ağırlığının tespiti yapılmıştır. Bu çalışmanın yapıldığı ikisi devlet ve ikisi vakıf üniversitesinde çeviri teknolojileri dersi

almamış öğrencilerin bu dersi alma konusunda çok istekli oldukları, bu dersi alanların ise bu dersin öneminin farkında oldukları belirlenmiştir. Yani öğrenciler teknoloji konusunda bilinçli ve isteklidirlerdir. Ancak bu öğrenciler biraz da yönlendirilirse daha da iyi olabilir.

Yerelleştirme konusunda benzer durum söz konusudur. Öğrenciler bu dersin öneminin farkındalar ve bu dersi almaya çok isteklidirler. Bu istekliliklerini, bu dersin çevirmen adayı için çok önemli olduğunu ifade etmelerinden anlayabiliriz. Almak istedikleri dersten beklentilerini ve kazanımlarını şöyle sıralayabiliriz:

- a. Üniversiteler bu dersi mutlaka programlarına almalılar.
- b. Bu ders teorik bilgilerin yanında mutlaka daha çok uygulamaya yönelik olmalıdır.
- c. Bu ders sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğine inanmaktadırlar.
- d. Yine bu dersi ilgili bilgilere sahip olmanın mezun olduktan sonra iş bulmalarını kolaylaştıracağını düşünmektedirler.
- e. Bu dersi verecek yeterliliğe sahip öğretim elemanları olmalıdır.

Yerelleştirme eğitimi süresince akademi ve sektör arasında işbirliği olmalıdır. Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık öğrencileri mezun olduktan sonra çeviri sektöründe görev almak istedikleri için üniversite eğitimi süreçlerinde sektörün taleplerini de karşılayacakları bir bilgi birikimine sahip olmak istemektedirler. Bu isteklerini destekler mahiyette de Çeviribilim ve MütercimTercümanlık bölümleri programlarını yaparken, çeviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak hareket etmelidirler.

Bu ortaklık vasıtasıyla öğrenciler sektörü anlayacak ve bu doğrultuda çalışmalar yapacak ve kendilerini yetiştireceklerdir. Çeviribilim öğrencileri yapacakları meslek hakkında bilgi sahibi olacaklar, çeviri piyasasında neler olduğu konusunda bilgileneceklerdir. Bu bilgilendirme sayesinde sektördeki başarılı kişiler ile buluşma imkanları olacaktır. Bu sayede de sadece öğrenciler değil o dersi veren öğretim elemanları da kendilerini yenileyip onlarında çeviri piyasasını ve sektörünü yakından takip etmeleri sağlanmış olacaktır.

Öner, bu konuda Üniversitenin sektörle bağının çok önemli olduğunu fakat Üniversitenin sektör olmamasını, Akademi-sektör işbirliğinin olması gerektiğini ama o ilişkiyi sağlıklı yürüterek götürebilmenin gerekliliğini, bu ilişki sağlıklı yürütülmezse sektöre kaliteli elemanların gelmeyeceğine dair fikirlerini ifade etmiştir. Yani üniversite yapılması gerekenlerin çok farkında olup, sektör bağında iyi anlaşılıp bu yapılabileceklerin eklenmesi gerekliliğini ifade etmiştir (bkz. Baydan, 2011:182). Çeviribilim öğrencilerinin çoğunluğunun okudukları bölümle ilgili alanlarda çalışmak istemelerinden dolayı bu işbirliğinin gerekliliği bir kat daha arttırmaktadır.

Bu ders yani “ *Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri*” dersinin verilme modeli uzaktan öğretim yoluyla da olabilir. Öğrenciler, bu dersi örgün öğretim modeli yoluyla yani halen geleneksel yöntemler aracılığıyla almak istediklerinin ifade etmişlerdir. Bu modelin uygulanabilirliğinden söz eden çalışmalar vardır, bu çalışmalarda da uzaktan eğitim modelinin verimli öğretim modeli olduğunu vurgulanmaktadır. (bkz. Pym, 2000; Massey, 2005). Bu model öğrencilerin tercih etmemelerine rağmen, gerekli olduğunda kullanılabilecek verimli bir yöntemdir. Bununla ilgili daha fazla bilgi için “Türkiye’deki Çeviribilim bölümlerinde uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak standartlaşmayı sağlamak” ismindeki makale incelenebilir. (bkz. Yazar, 2013)

Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersinin Çeviribilim ve Mütercim Tercümanlık bölümlerindeki müfredatlarına eklenmesinin büyük yararları vardır. Öğrencilerin yerelleştirme ve çeviri araçları konusuyla ilgili bilgi düzeyleri ölçülmüş sonucunda yerelleştirme ve çeviri araçları konusunda bilgilerinin çok yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada birkaç kez ifade edildiği gibi iyi bir müfredat ve yeterli bir eğitmen ile bu eksikler kolayca tamamlanabilir.

Çeviri Sektörünün çalışma alanları yoğunlaştığı konular incelendiğinde yerelleştirme hemen göze çarpmaktadır. Yerelleştirme türlerinden de hepsi ile ilgili çalışma yapmakta olduğu yapılan anket çalışmasında ortaya çıkmaktadır. Ama sıralamaya koyacak olursak en çok doküman yerelleştirmesi ve web sitesi yerelleştirmesi bunların hemen ardından da yazılım yerelleştirmesi daha sonra da oyun yerelleştirmesi, çoklu ortam yerelleştirmesi geldiği net bir şekilde anlaşılabılır.

Öğrencilerin çeviri yetilerine sahip olmaları gerekmektedir. Çeviri Sektöründe yönetici olarak görev yapan eyleyenler, çevirmen olarak çalışacak adayları işe alırken teknoloji konusunda bilgi ve beceri sahibi olmasına özellikle önem verdiklerini ifade etmişlerdir. Yani çevirmen adaylarının sahip olması gereken yetilerden olmazsa olmazı teknoloji yetisi olması gerektiği yorumu kolaylıkla yapılabilir.

Bu yeti kapsamında çevirmenler teknoloji araçları ile ilgili de bilgi sahibi olmalılar ama bu araçların hepsini aynı seviyede bilmeleri gerekemeyebilir. Örneğin, işletme yöneticileri, işletmelerindeki kadrolara personel alırken, aday personelden çok fazla masaüstü yayıncılık programlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalarını istememektedirler. Yine bilgisayar çeviri programlarını, optik karakter tanıma programlarını, ses tanıma ve metin okuma teknolojilerini, web tasarım programlarını, ses ve görüntü düzenleme programlarını da bilmelerinin o kadar da önemli olmadığını belirtmişlerdir. Fakat terim yönetim sistemlerini bilmelerini, yerelleştirme programlarını iyi bilmelerini, çeviri bellek sistemlerini de aynı şekilde iyi bilmelerini, kelime işlemci programlarını da bilmeleri gerektiğini hatta nerdeyse olmazsa olmaz olduğunu belirtmişlerdir.

Bu araçların çevirmen adayları tarafından bilinmesi isteniyor çünkü bu araçlar işletmelerin işlerini kolaylaştırmaktadır. İşletmeler; raporlama işlemlerini kolaylaştırıp daha da hızlandırıyor olmasından, proje takibini kolaylaştırıyor olmasından, işletmenin iş akışının daha rahat takibini sağlıyor olmasından ve işletmenin maliyetlerini azaltıyor olmasından dolayı, proje yönetim araçlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor olmasından, terim tutarlığı sağlıyor olmasından, zamandan tasarruf sağlıyor olmasından, yerelleştirme süreçlerine uyumlu olması ve çeviri maliyetini azaltıyor olmasından dolayı yerelleştirme araçlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Benzer sebeplerden dolayı da işletmeler çeviri belleği araçlarını kullandıklarını ifade etmişlerdir.

İstenen yetillere sahip çevirmen adaylarını işletmeler, çevirmen olarak işe almaktadırlar. İşe aldıkları aday çevirmenleri daimi kadrolarında (indoor) veya serbest çevirmen olarak görevlendirebilmektedirler. İşletmelerde farklı görecde personel bulunmaktadır. Yerelleştirme projelerinde çevirmenler daha çok serbest çevirmen olarak görevlendirmektedirler (outsource). Yazılım mühendisi görevinde, web tasarımcı görevinde de yine daha çok dış kaynak kullanılmaktadır. Bazı durumda da iki farklı

görev vermekte oldukları anlaşılmaktadır. Çünkü Terminoloji uzmanı ve masaüstü yayıncılık personeli daha çok daimi kadroda görevli olmasını tercih etmekte. Ve son olarak, satış ve pazarlama personeli mutlaka daimi kadrodan seçmektedirler. Çevirmen, işletmelerde bu kadrolarda çalışmak istiyorsa eğitim sürecinde kendini bu bilgilerle donatması gerekmektedir.

Günümüzde nasıl AutoCAD (bilgisayar destekli tasarım) yazılımını bilmeyen mühendisin piyasada iş bulma olanağı hemen hemen hiç yoksa çeviri teknolojilerini yani bilgisayar destekli çeviri (BDÇ) programlarını bilmeyen çevirmenin de piyasada iş bulma olanağının olmadığı aşıkardır. Çeviri sürecinde özellikle, teknik belgeler, kullanım kılavuzları vb. gibi kullanım metinleri denilen metin türlerinin çevirisinde ve özel bir çeviri türü olan yerelleştirme işlemlerinde BDÇ yazılımlarından sıkça yararlanılır. Bundan dolayıdır ki çeviri teknolojileri çeviribilim bölümlerindeki öğrencilerin edinmeleri sağlanmalı ve çeviri teknolojilerinden farkında ve onların yetkin kullanıcıları olarak üniversite eğitimlerini tamamlamalıdır (Yazar,2014:88-99).

Teknoloji yetisi dışında çevirmende olması gerekli yetilerle ilgili soruda şirket yöneticilerinin tamamı işletmelerindeki kadrolara personel alırken, aday personelde anadil hakimiyeti beklemekte olduklarını ifade etmişlerdir. Anadil¹¹⁵kişinin doğduğu andan itibaren içinde bulunduğu aile ve çevre içerisinde öğrendiği dildir. Ana diline hakim ve ana dili bilincine sahip bireyler aynı ulus içersinde yaşayan diğer insanlarla ortak bir düşünce sistemine ve evreni birlikte anlama ve kavrama yeteneğine sahip olurlar.

Çeviri açısından ana dili eğitiminin okuma eğitimi ile çok sıkı bir bağı vardır. Kitap okumayan öğrencilerin dili iyi kullanamadıkları, okuduklarını da anlamadıkları gerçeğinden yola çıkarak çevirmen de okuduğunu anlamayacak, metni analiz edemeyecek ve sonuç olarak ortaya hatalı çeviriler çıkaracaktır. Bunları gidermek için çeviri bölümlerinde, çevirmen adayları olan öğrencilere mutlaka farklı bağlamlara sahip metinler üzerinden eğitim verilmelidir. Özetle, ana dili yetisi, çeviri yetisi içinde olmazsa olmazdır.

¹¹⁵ Almancada Muttersprache, İngilizcede ise Native language, mother tongue anlamına gelmektedir.

Çevirmenden istenen bir beceri de erek dil becerisidir. Erek dil yapılan çevirinin yazıldığı, söylendiği dildir. Bu yeti kısaca erek dilde gramer yapısı yetisi, kelime yapısı yetisi, sesbilimsel özellikleri yetisi ve en önemlisi de pragmatik (pragmatics) yetisini kapsamaktadır. Pragmatik yetisi, erek dile uygun iletişim stratejilerini kullanmayı içerir. Diller arası aktarım, söz konusu dil öğelerinin farklı toplumsal durumlara göre - iki tarafın birbirleriyle olan ilişkisi, ortam ve iletişimin amacı gibi değerlendirilmesi ve dilin en uygun şekilde kullanılması ile gerçekleşir. Çevirmen gramer yetisine sahip olsa bile eğer pragmatik yeterliliğe sahip değilse, hatalı çeviriler yapmaları kaçınılmazdır. Örneğin, dilbilgisel açıdan karmaşık ve doğru sözceler kullanabilen ileri dil seviyesindeki bir öğrencinin, yukarıda sözü edilen başarısızlıkları yaşaması - ana dilden erek dile uygun olmayan sözceler aktarması veya söz eylemlerinde erek dile ait sözel ifadeleri doğru yansıtamaması yaygın olarak karşılaşılan bir olaydır. Bunun önlenmesi için öğrencilere erek dil yetisi içerisinde ağırlıklı olarak edim bilim yetisinin kazandırılması gerekmektedir. Çünkü pragmatik yeterlilik, erek dilde olan yazılı ve sözlü metinleri doğru şekilde anlamayı ve haliyle aktarmayı olumlu yönde etkilemektedir. Öner, metin yetisinin çok önemli olduğunu, bu yeti sayesinde hangi durumda nasıl bir dil kullanıldığı, anlatım biçimleri, çevirinin ne gerektirdiğinin farkında olunabileceğinin altını çizmiştir. Metin duyarlılığı için farklı alanlardan farklı eserler okunmasının çok faydalı olacağını ifade etmiştir (bkz. Baydan,2011:178).

Çeviri sektörünün çevirmen adaylarından en çok beklediği yetilerden biri de erek kültür yetisidir. Kültürlerarası edinç, hem küresel dünyamızda başka kültürleri öğrenmek, hem de çok kültürlü ülkelerde farklı kültürden insanların birbirlerini tanımaları ve iletişim kurmaları açısından çok önemli bir yeri vardır. Bireylerin, çok kültürlü dünyada yaşamaya hazırlıklı olmaları gerektiğinden kültürlerarası edinç çalışmaları çok önemlidir. Bu bakımdan, gerek iş dünyasında, gerek eğitim alanında kişilerin kültürlerarası kimlik özelliklerini edinmiş olmaları çok önemlidir. Kültürlerarası edincin herhangi bir derecesinde olan bir kişi, hem kendi toplumunda hem de başka toplumlarda, diğer kültürlerle arasında ilişkileri görebilendir. Aynı zamanda da hem diğer kültürlerden insanlar, hem de o kültüre ait insanlar için yorum yapabilen ve uzlaştırıcı olmayı becerebilen kişi oldukları için, tek kültürlülükten kurtulmuş, çoklu kültürlü dünyada var olabilmeyi başarabilen kişilerdir.

Kültürlerarası edinç vasfına sahip kişi, aynı zamanda, kendisinin ya da başkalarının kültürlerini eleştirel ve çözümsel olarak anlayabilme becerisine sahip olma yanında, kendi bakış açıları bakımından bilinçliliğe de erişmektedir. Öner, kültür bilincinin yetisinin çok önemli olduğu, çevirmen adaylarında bu yetinin gelişmiş olmasının beklendiğini vurgulamıştır. Küreselleşmeden dolayı sınırların kalmadığını, kültürlerarası iletişimin global bilgi bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini, global bilginin hazmedilmesi gerektiğini ve bunun içinde sınırlarımızı aşmamaız gerektiğini ifade etmiştir (bkz. Baydan,2011:177).

Kültürel bakış, çeviri becerisin ayrılmaz parçalarından biridir. Eruz'a göre çeviri birçok katmanın aynı anda saydamlaştırılarak kaynak metnin erek kültür için (yeniden) üretildiği karmaşık bir süreç içinde gerçekleşen bir eylem türüdür (Eruz:2003: 72). Diğer taraftan kültür edinci, kişinin kendi üyesi olduğu kültürden ve içinde bulunduğu durumdan soyutlama, yabancı kültürü izleme, bunları yaparken de gözlemlerini oluşturduğu varsayımları belli bir durumda hedefi ve kültürü uygulama becerisi olarak adlandırılır. Bu anlayış çerçevesinde artık çevirmenlerden çalışmalarında kültür boyutunu dikkate almaları beklenmektedir. Çünkü farklı kültürler arasında hedeflenen iletişimin gerçekleşip gerçekleşmemesi ve nasıl gerçekleştiği, çevirmenlerin kültür konusundaki yetkinliğine ve edincine bağlı bir durumdur (Amman, 2008: 73).

Kültür edinci sağlamak için erek dilde filmler seyrettirilebilir, erasmus ve diğer programlar aracılığıyla öğrenciler erek dilin konuşulduğu ülkelere gönderilebilir ve kültür öğelerinin yoğunlukta olduğu metinler üzerinde çalışmalar yaptırılabilir. Sonuç olarak, yerelleştirme sürecinde kültür yetisi de olmazsa olmazlardandır

Yine yerelleştirme sürecinde çok önemli olan ekip içinde çalışma ve iletişim becerisi de çeviri piyasasında çalışmak isteyen çevirmen adaylarında olması beklenen yetilerdendir. Modern çağ, yoğun ve hızlı bir bilim bölünmesine ve uzmanlaşmaya tanık olmaktadır. Günümüzde hemen her bilim alanında bilgi birikimi o denli artmıştır ki, bir kişi ya da meslek tarafından bir alanın tümüyle bilinmesi adeta imkansız hale gelmiştir. Bilimler derinleştikçe bölümlere ve dallara ayrılmış, uzmanlaşma başlamıştır. Bu bölünme sonucu bütünün gözden kaçma olasılığı ve dolayısıyla tehlikesi söz konusu olmuştur. Aynı şekilde modern yasadaki insan sorunlarının da karmaşık, çeşitli ve çok yönlü olması bunların tek bir kişi ya da meslekçe ele alınabilmesini ve çözümlenebilmesini

zorlaştırmıştır. Sonuçta, hemen her meslek çalışmaları sırasında kendi bölümleri arasında bir bilgi alış verisine yönelme ötesinde çoğu zaman diğer mesleklerle de görüşme, danışma, birlikte hareket etme zorunda kalmıştır (Koşar, 1992: 13).

Her alanda, ekip çalışmasında amaca ulaşmak için farklı bilgi ve beceriye sahip profesyoneller bir araya gelerek kendi kaynaklarını ortaklaşa kullanırlar. Yani ekip üyelerinin felsefesi ve amacı ortak olduğu halde, becerileri farklı yöndedir. Her ekip elemanı mesleği doğrultusunda katkı verir ve meslek grubunun özel otoritesini temsil eder. Meslek sahiplerinin kendi özel becerileri hakkında bilgi sahibi olmaları yeterli değildir. Neleri yapamayacaklarını da bilmeleri gerekir. Yani her mesleğin bir sınırı vardır. Bu durum, disiplinler arası ekiplerin önemini ortaya çıkarmaktadır (Horwits 1970; Akt. Bulut 1999: 28). Yerelleştirme süreci de tam böyle bir ekip çalışmasını gerektirmektedir.

Özetle, yerelleştirme ve çeviri teknolojileri konusu çok yeni bir alandır. Bu alanda görev almak ve başarılı olmak için çok yönlü yeteneklere sahip olunması ve her zaman güncel gelişmelerin takip edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Amman, M. (2008), “*Akademik çeviri eğitime giriş*”, (Çev. D. Ekeman) İstanbul: Multilingual, s.73-80
- Austermühl, Frank (2001), “*Electronic Tools for Translators*” Manchester ve Northampton: St Jerome Publishing. . s.14-20
- Austermühl, Frank (2013), “*Future (and not-so-future) Trends in the Teaching of Translation Technology*”, Tradumàtica, s. 334
- Bachmann-Medick, Doris. (2007), “*Cultural turns. Neuorientierungen in den Kulturwissenschaften*” Reinbek: Rowohlt.
- Baker, Mona & Saldanha, Gabriela (2008), “*Routledge Encyclopedia of Translation Studies*”, London/New York: Routledge s.271-275
- Balcı, A. S (2005), “*Sosyal Bilimlerde Araştırma*” Ankara, Pegem Yayıncılık. s.21-26
- Brooks, David. (2000), “*What Price Globalization? Managing Costs at Microsoft*. Robert C. Sprung, ed. Translating into Success. Cutting-edge strategies for going multilingual in a global age. Amsterdam and Philadelphia: Benjamins. 43-57.
- Bowker, Lynne (2002), “*Computer-aided Translation Technology: A Practical Introduction*” Ottawa: University of Ottawa Press. s.13-20
- Bowker, Lynne (2003), “*Terminology Tools for Translators, Eds; Somers, Harold, Computers and Translation: A Translator’s Guide*”, John Benjamins Publishing Company, s. 31-47.
- Bowker, Lynne (2015), “*Computer Aided Translation: Translator Training*”, The Routledge Encyclopedia of Translation Technology İçinde, Edt. Chan-Sin Wai, Routledge, Londra ve New York, s. 88-104.
- Brewer, J. ve Hunter, A. (1989, “*Multimethod research: A synthesis of styles*”, Newbury Park, CA: Sage.
- Byrne, Jody (2003), “*Freelance Translation: Teaching Students to Create Their Own Jobs*” In: Daniel Gouadec & Daniel Toudic (eds) Traduction, Terminologie, Rédaction. Paris: La Maison du Dictionnaire, s.161-174.
- Chandler, H. (2005), “*The Game Localization Handbook*”, Massachusetts: Charles River Media.
- Cheung, Martha (ed.). (2006), “*An Anthology of Chinese Discourse on Translation: From earliest times to the Buddhist project*” Vol.1. Manchester: St. Jerome.

- Dunne, Keiran J. (2006), “*A Copernican Revolution, in Perspectives on Localization*”, John Benjamins Publishing Company, Philadelphia. s.4
- Eruz, F. S. (2008), “*Akademik Çeviri Eğitimi: Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi*”, İstanbul: Multilingual Yayınları. s. 211
- Eruz, F. S. (2003), “*Çeviriden Çeviribilime*” İstanbul: Multilingual Yayınları. s. 72
- Esselink, Bert (2000), “*A Practical Guide to Localization*”, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam. s.2-383
- Folaron, Debbie, (2006), “*A Discipline Coming of Age in the Digital Age*”, Perspectives on Localization John Benjamins, Amsterdam/Philadelphia s. 213-216
- Gambier, Y. & van Doorslaer, L. (2010), “*Handbook of translation studies*” (Volume 1). Amsterdam: John Benjamins.
- Gentzler, Edwin. (1993), “*Contemporary Translation Theories*” London & New York: 1st edition. Routledge.s.92
- Gouadec, D. (2007), “*Translation as a Profession*”, Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins. s.40-54
- Gökçe, B. (1988), “*Toplumsal bilimlerde araştırma*” Ankara: Savaş Yayınları.
- Hartley, Tony (2009), “*Technology and Translation*”, *The Routledge Companion to Translation Studies*, İçinde, Edt. Jeremy Munday, Routledge, Londra ve New York, s.106-127
- Holmes, James S. (1972), “*The Name and nature of Translation Studies*” In Third International Congress of Applied Linguistics (Copenhagen, 21–26 August 1972): Congress Abstracts, Jacques Qvistgaard et al. (eds),s. 88.
- Holmes, James S. (1988), “The Name and nature of Translation Studies” In *Translated! Papers on Literary Translation and Translation Studies*, James S. Holmes (ed.), 67–80, Amsterdam & Atlanta: Rodopi.s.71
- Hurtado, A. (2001), “*Teaching to translate*” Methodology in the teaching of translators and interpreters, Madrid: Edelsa
- Imre, Attila, (2015), “*Machine Translation and CAT-tools*”, Scientia Publishing House, s.187-203.
- Jakobson, Roman. (1959), “*On linguistic aspects of translation.*” In *On Translation*, Reuben Brower, Cambridge, Mass: Harvard University Press. s.95–173.
- Jimenez Crespo, Miguel A. (2013), “*Translation and Web Localization*”, Routledge, Londra ve New York. s.8-38

- Karasar, N. (2005), "*Bilimsel Araştırma Yöntemi*" Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. s.110-178
- Kiraly, Donald (2000), " *A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*", Manchester, Northampton: St. Jerome.12-50
- Koşar G. Nesrin (1992), "*Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahi Alanı*" İkinci Baskı. Ankara. s.13
- Lommel, Arle R. (2007), "*Globalization Industry Primer*" İçinde, Edt. Rebecca Ray, The Localization Industry Standards Association. s.53
- Madge, J. (1965), "*The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques*" Anchor Books Doubleday and Comp.
- Malmkjaer, K. & Windle, K. (2011), "*The Oxford Handbook of Translation Studies*" Oxford University Press.
- Mazur, Iwona (2007), "*The metalanguage of localization: Theory and Practice*" The Metalanguage of Translation, Ed. Yves Gambier ve Luc van Doorslaer, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins, s.339
- Moll, L. C. (1990), "*Vygotsky and Education*" Cambridge: Cambridge University Press(s. 1-30).
- Munday, Jeremy. (2009), "*The Routledge companion to translation studies*" (2nd ed.).London: Routledge.
- Munday, Jeremy (2010), "*Handbook of Translation Studies*", John Benjamins Publishing Company, Amsterdam. s.419-428
- Nord, C. (2005), "*Training for the New Millennium. Training Functional Translators Translation*" içinde. John Benjamins, s.209-223.
- Nord, C. (1997), "*Translating as a Purposeful Activity.*" Functionalist Approaches Explained" Manchester: St Jerome Press. s.131-143
- O'hagan, M. ve Mangiron C. (2002), "*Translation-mediated Communication in a Digital WorldFacing the Challenges of Globalization and Localization*", Multilingual Matters. s 15-22.
- O'hagan, Minako (2012), "*The Impact of New Technologies on Translation Studies*", in The Routledge Handbook of Translation Studies, John Benjamins Publishing Company. s.503-518
- O'hagan, Minako ve MANGIRON, Carmen. (2013), "*Game Localization: Translating for the Global Digital Entertainment Industry*" Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. s.10-60

- Öztürk, İlyas (1997), “*Metin Türlerine Göre Çeviri Süreçleri*”, Sakarya Üniversitesi Yayını Nr. 33. Vol. 63 Sakarya.
- Pym, A. (2004), “*The Moving Text: Localization, Translation and Distribution*” Amsterdam: John Benjamins. s.2-199
- Pym, Anthony (1992), “*Translation Error Analysis and the Interference with Language Teaching*”, in C. Dollerup and A. Loddegaard (eds) *The Teaching of Translation*, Amsterdam: John Benjamins, s. 279-88.
- Pym, Anthony, Schlesinger, Miriam & Simeoni, Daniel (eds). (2007), “*Beyond Translation Studies*” Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.
- Schäler, R. (2008), “*Linguistic Resources and Localisation*” In E. Y. Rodrigo, & E. Y. Rodrigo (Ed.), *Topics in Language Resources for Translation and Localisation* Amsterdam, The Netherlands: John Benjamins s.195-196).
- Snell-Hornby, Mary (2006), “*The Turns of Translation Studies: New paradigms or shifting viewpoints?*” Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.s.8-27
- Snell-Hornby, Mary (2010), “*Handbook of Translation Studies*”, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam. s. 366-370
- Sheskin, D. J. (2000), “*Handbook of Parametric and Nonparametric Statistical Procedures*”, Chapman & Hall/CRC, 2. Edition, Boca Raton London New York Washington, D.C. s.595-681.
- Toury, Gideon. (1995), “*Descriptive Translation Studies and Beyond*”, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins.s.10
- Tymocko, Maria. (2007), “*Enlarging Translation, Empowering Translators*”, Manchester: St. Jerome. van Doorslaer, Luc. 2007. “Risking conceptual maps.” *Target* 19 (2): s.217–33.
- Ulyrich, M. (1996), “*Real-world Criteria in Translation Pedagogy*”, In D. Cay & V. Appel(Eds.), *Teaching Translation and Interpreting 3: New Horizons*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins. s. 251-263.
- Uren, Emmanuel, Howard. “Robert, ve Tiziana Perinotti (1993),”*Software Internationalization and Localization: An Introduction*”, New York: Van Nostrand Reinhold s.60-86
- Venuti, Lawrence. (1995/2008), “*The Translator’s Invisibility: A history of translation*”, 1st/2nd edition. London & New York: Routledge.
- Wright, S. E. and Budin. G. (2001), “*Handbook of terminology management*”, Volume 2: Application-oriented terminology management. Amsterdam: John Benjamins.
- Xiaojun, L. (2015), “*Machine Translation: General*”, İçinde C. Sin-wai, *The Routledge Encyclopedia of Translation Technology* New York: Routledge. s.105-107

Yazıcı, M. (2007), “*Yazılı Çeviri Edinci*”, İstanbul: Multilingual Yayınları

Yunker, John (2002), “*Beyond Borders. Web Globalization Strategies*”, Indinapolis: New Riders Publishing

Sürekli Yayınlar

Alkan, Canım S. (2013), “*Lisans Düzeyinde Çeviri Eğitiminde Teknoloji Eğitiminin Yeri*”, İ.Ü. Çeviribilim Dergisi. (7), s. 127-147.

Altay, Ayfer ve Ateşman, Ender (2012), “*Ulusal Çeviri Politikasına Doğru*”, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri. s.1-3

Atila, Oğuz. (2013), “*A Model for Technical Translation Training in University Departments of Translation & Interpretation in Line with Translation Market Requirements in Turkey*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Atılım Üniversitesi SBE. s.101-105

Austermühl, Frank (2011), “*On Clouds and Crowds: Current Developments in Translation Technology*”, Translation in Transition. s.1-45

Bakır, G. (2012), “*Yazılımda Yerelleştirme ve Çeviri*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.

Balkul, Halil İbrahim (2015), “*Türkiye’de Akademik Çeviri Eğitiminde Çeviri Teknolojilerinin Yerinin Sorgulanması: Müfredat Analizi ve Öğretim Elemanlarının Konuya İlişkin Görüşleri Üzerinden Bir İnceleme*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 27-40

Baydan, Birkan E. (2011), “*Yapısalcılık Sonrası Kuramsal Görüşler Doğrultusunda Çeviri Eğitimine giriş: Toplumsal Oluşumcu Yaklaşım Işığında Uygulama Örnekleri*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi s.108-169

Berk, Ö. (2001), “*Ulusların ve Ulusal Kimliklerin Oluşturulmasında Çeviri Yöntemlerinin Rol ve İşlevi*”, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, sayı:4, s.49-66

Biau-Gil J.R. ve Pym A. (2006), “*Technology and Translation (a pedagogical overview). Translation Technology and its Teaching*”, Anthony Pym, Alexander Perestrenko & Bram Starink (eds.). Intercultural Studies Group, Universitat Rovira i Virgili; Tarragona (Spain) s. 5– 19

Bowker, Lynne (2005), “*Productivity vs quality: A pilot study on the impact of translation memory systems, Localisation focus*”, The international journal for Localisation s.13-20.

Bulut, Işıl (1999), “*Özel Eğitimde Ekip Çalışması ve Sosyal Hizmet*”. Saray Rehabilitasyon Dergisi Ankara: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Saray Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yayını, s, 1.

- Cadieux, Pierre, ve Esselink, Bert (2002),“GILT: *Globalization, Internationalization, Localization, Translation*”, Globalization Insider s,11.
- Canım Alkan, Sinem (2008), “*Türkiye’de Çeviri Bürolarında Web Sitesi Yerelleştirmeleri ve Bu Süreçte Bilgi Teknolojilerinin Kullanımı*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Anabilim Dalı. s.43-87
- Canım, Alkan, Sinem. (2014), “ *Web Sitesi Yerelleştirmelerinde Bir Eyleyen Olarak Çevirmenin Konumu: Türkiye Örneği*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Canım, S. (2011), “*Translation Memory Systems for Avoiding Context Deficiency*”, İ.Ü.Çeviribilim Dergisi. (3), 117-142.
- Costales, F. Alberto (2009),“ *The role of Computer-Assisted Translation in the field of Software Localization*”, Linguistica Antverpiensia New Series. Themes in Translation Studies. s.194
- Creswell, J. W. (2003), “ *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches*”, (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage
- Creswell, J. W. (2008), “*Educational Research Planning, Conducting and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*”, International Pearson Merrill Prentice Hall.
- Creswell, J.ve Plano Clark, V. L. (2007), “*Understanding Mixed Methods Research*”, In J. Creswell (Ed.), Designing and Conducting Mixed Methods Research.Thousand Oaks, CA: Sage. s.19
- Çakır, Hüseyin ve Okutan, Bekir (2011),“*Bilişim Teknolojileri*” Bilişim Teknolojileri Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, Ocak. s. 13-17
- Çetiner, C. (2015), “ *Kırıkkale Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı Öğrencilerinin Çeviri Teknolojilerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Çalli, Ahmet (2012), “*Yerelleştirme Çevirileri ve Sureci*”, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, s.10-12
- Doğan, Aymil. (2001), “*Eğitimden Piyasaya: Çevirmenlik Mesleği*”. Hacettepe University Journal of Translation Studies 11: 75-90.
- Ersoy, Hüseyin ve Balkul, H. İbrahim (2012), “*Teknolojik Gelişmelerin Çevirmen ve Çeviri Mesleği Açısından Olumlu ve Olumsuz Etkileri: Çeviri Alanında Yeni Yaklaşımlar*”, Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of AcademicInquiries), Cilt:7, Sayı, 2, s.295-307.

- Esselink, Bert (2002), “*Localization Engineering: The Dream Job*”, Traduccio i Tecnologies de la Informacio i la Comunicacio Numero 1: La Localitzacio: Octubre 2002:
- Gambier, Y. and Gottlieb, H (2001), “*MultiMedia Translation*”, Concepts, practices, and research. John Benjamins Publishing Company, Londra.
- Gümüş, Yılmaz V. (2013), “*Training for the Translation Market in Turkey: An Analysis of Curriculum and Stakeholders*”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Tarragona: Universitat Rovira I Virgili.s. 188-192
- Güven, Mine (2012), “*Bir Uzmanlık Alan Çevirisi Eğitimi*”, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, s.30-39
- Horwits, (1970), Bulut Isil (1999), “*Özel Eğitimde Ekip Çalışması ve Sosyal Hizmet*”. Saray Rehabilitasyon Dergisi. Ankara: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Saray Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi Yayını, s.28
- Hutchins, John (1998), “*The Origins of the Translator’s Workstation*”, In Machine Translation 13,s. 287-307.
- Johnson, B. ve Christensen, L. (2004), “*Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches*” (2nd ed.). Needham Heights, MA: Allyn ve Bacon
- Kay, Martin (1980), “*The Proper Place of Men and Machines in Language Translation*” In Research Report CSL-80- 11, Xerox Palo Alto Research Center, Palo Alto, CA. Reprinted in Machine Translation s.3-23.
- Köktürk, Şaban, Odacıoğlu, M. (2015), “*From Interdisciplinarity to Transdisciplinarity in Translation Studies in the Context of Technological Tools & Localization Industry*”, International Journal of Comparative Literature & Translation Studies Vol.3 No. 3;July 2015 s.14
- Lisa, (2007), “*LISA Globalization Industry Primer*”, Romainmôtier, Switzerland: Localization Industry Standards Association.s.7-11
- Mangiron, C. and M. O’Hagan (2006),“*Game Localisation: Unleashing Imagination With Restricted Translation*”, The Journal of Specialized Translation s. 10–21
- Massey, G. (2005), “*Process-oriented Translator Training and the Challenge for E-learning*”. Meta: Journal des traducteurs Meta: Translators' Journal, 50.2, 626-633.
- Mossop, Brian. (2000), “*The Work place Precedures of Professional Translators*”, Translation in Context. s, 20-22.
- Mossop, Brian. (2003),“*What Should be Taught at Translation School?*” In Innovation and E-Learning in Translator Training, Universitat R.i Virgili. s, 20-22.

- Odacıoğlu, C. (2016), “Çeviribilimde Yerelleştirme Paradigmasına Doğru”, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Öner, Işın-Bengi (2006), “Yerelleştirme’nin Tanımı”, Varlık, İçinde Edt. Enver Ercan, s.33-35.
- Öner, Işın-Bengi (2012), “Sektörde ve Akademide Kronometre Çalışmaya Başladı. Yarışı Göğüslemek İçin Ne Yapmalıyız? ”, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, s.4-9
- Öztürk, E. (2013), “Yerelleştirme ve Çeviri: Çeviribilimde ve Çeviri Eğitiminde Yerelleştirmenin Konumu”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi SBE.
- Pym, A. (2000), “On the Distance in Distance Learning.” D. Apollon ve F. Austerlühl (Ed.). *Humanities Education and the Challenge of E-Learning* içinde, Bergen: University of Bergen, 55-63.
- Pym, A. (2009), “Website localization” Preparatory text for the Oxford Companion to Translation Studies. http://usuaris.tinet.cat/apym/online/translation/2009_website_localizationfeb.pdf s.1-14
- Pym, A. (2010), “Exploring Translation Studies”, Routledge Taylor & Francis Group, Oxon. s.125
- Pym, A. (2012), “Translation skill-sets in a machine-translation age”. Universitat Rovira i Virgili, Tarragona, Spain
- Pym, Anthony, Perekrstenko, Alexander, Starink, Bram (2006), “Translation technology and its teaching”, Tarragona: Universitat Rovira i Virgili (Intercultural Studies Group).
- Pym, Anthony. (2011), “What technology does to translating”, Retrieved from Translation & Interpretation: s. 1-9.
- Remael, A. (2010), “Audiovisual Translation”. In Y. Gambier & L. Dorslaer s.12-17
- Sandrini, Peter. (2005), “Website Localization and Translation” MuTra– Challenges of Multidimensional Translation: Conference Proceedings. EU-High-Level Scientific Conference Series s.131-138.
- Sayarı, Işın (2012), “M.Ü’de Eğitimde Yeniden Yapılandırma Süreci”, Avrupa Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, s.75-77
- Schäler, R. (2003), “Making a Business Case for Localisation”, In *Translating and the Computer*. Proceedings of the Twenty-fifth International Conference on Translating and the Computer London: Aslib/IMI. S.106-109
- Shneor, Rotem (2014), “Influences of Culture, Geography, and Infrastructure on Website Localization”, Cross Cultural Management. s 352–374

- Sprung, R. (2000), “*Translating into Success*”, John Benjamins Publishing Company, Londra.
- Şen K. Ö, Köse C. Aras, S. (2011),“ *Bir Konuşmacının konuştuğu dilin belirlenmesi*”, III. İletişim Teknolojileri Ulusal S., Adana, s. 1-7
- Şimşek, A. S. (2014), “*Anket ile ölçek arasındaki farklar nelerdir?* ” Alfa İstatistik
- Tashakkori, A. ve Teddlie, C. (2003), “*The Past and Future of Mixed Methods Research: From data Triangulation to Mixed Model Designs*”, In A. Tashakkori ve C. Teddlie (Eds.). Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research, Thousand Oaks, CA: Sage, s. 671-701.
- Thelen, M. (2011), “*The Structure of the Lexicon. Incorporating a cognitive approach in the TCM lexicon, with applications to lexicography, terminology and translation*”, Ghent: Academia Press. PhD dissertation
- Türker, F. (1991), “*Bilgisayarlı Çeviriye Doğru*” Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi 1.1. s.49-62
- Vandepitte, S. (2008), “*Remapping Translation Studies: Towards a Translation Studies Ontology*”, Meta, s.69-88.
- Woolcock, Michael J.V. (2006), “*Constructing a Syllabus*” The Harriet W. Sheridan Center for Teaching and Learning Brown University, s.12-15
- Yazar, Ulvican (2013), “*Türkiye’de Çeviribilim Bölümlerinde Uzaktan Eğitim Yöntemi Kullanılarak Standartlaşmayı Sağlamak*. SAÜ Fen Edebiyat Dergisi (2013-II) s.137-147.
- Yazar, Ulvican (2014), “*Çeviribilim Bölümlerinde Verilen Derslerin, Özellikle Bilgi Teknolojileri Derslerinin, Çeviri Edinci Kazanılmasına Katkısı*”, Journal of Language and Literature Education, s.88-99.
- Yazıcı, Dilek (2012),“*Çeviribilim Eğitiminde Üniversite-Çeviri İşletmeleri bağlantısı*”, A. Birliği Bakanlığı Çeviri Platformu Bildirileri, s.91-92
- Yücel, Faruk (2004),“*Küreselleşme Sürecinin Çeviri Olgusuna Yansımaları*”, Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, cilt: 8, sayı:1.s.1-16
- Zerfass, A. (2000),“*Evaluating Translation Memory Systems*”, Freelance Translation Tools Consultan

İnternet Kaynakları

https://en.wikipedia.org/wiki/Language_localisation#cite_note-lisa-what-is-2
(09.10.2015)

<https://www.textform.com/en/introduction-to-multimedia-localization/> (09.10.2015)

<https://support.office.com/tr-tr/article/ASCII-veya-Unicode-Latin-tabanlı%C4%B1-simgeler-ve-karakterler-ekleme-d13f58d3-7bcb-44a7-a4d5-972ee12e50e0>
(09.10.2015)

<http://www.effectiveui.com/> (20.10.2015)

<https://www.mobiroller.com/tr/> (20.10.2015)

<http://binarysemantics.com/blog/index.php/importance-culture-localization/>
(25.10.2015)

<http://www.translationromani.net/tr/ceviri/teknoloji/ceviriteknolojileri> (25.10.2015)

<http://www.unige.ch/eti/ptt/> (25.10.2015)

<http://www.lrec-conf.org/proceedings/lrec2002/> (30.10.2015)

<http://www.bilimar.com/tr/telekom-internet-ve-bilgi-politikasi/109-telekom-internet-ve-bilgi-politikasi/170-cevr-sektoeruene-genel-baki.html> (30.10.2015)

https://www.academia.edu/23283902/Web_Sitesi_Yerelle%C5%9Ffirmeleri_ve_%C3%87evirmen_Sunumu (10.11.2015)

<http://www.tcworld.info/e-magazine/content-strategies/article/the-silent-revolution-cloud-based-translation-memory-systems/> (10.11.2015)

http://memko.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/01/19/726781/dosyalar/2016_05/30064502_calismanotu21.pdf (10.11.2015)

<http://www.milengo.com/translation-resources/faq/desktop-publishing-dtp/>
(01.12.2015)

http://www.abbyy.com.tr/products/personal/finereader/about_ocr/whatis_ocr/#-Section_3; (09.01.2016)

<https://blog-english.jrlanguage.com/what-is-gilt-globalization-internationalization-localization-and-translation/> (04.03.2016)

https://en.wikipedia.org/wiki/Internationalization_and_localization (04.03.2016)

<https://www.mediaticlick.com.tr/blog/web-tasarim-programlari> (04.03.2016)

http://liberalarts.utexas.edu/tlc/_files/conferences/heritage/lisa_globalization_primer.pdf
(04.03.2016)

http://www.trans.uma.es/pdf/Trans_15/19-28.pdf (04.03.2016)

<https://multilingual.com/> 05.03.2016

http://webshop.tech-lingua.hu/images/tartalom/SDL_pb_Passolo_2015_EN_A4_hires.pdf (05.03.2016)

<http://www.grafikerler.org/forum/konu/vektor-nedir-bitmap-nedir.25109/> (05.03.2016)

<http://www.fileviewpro.com/tr/file-extension-properties> (05.03.2016)

<https://tr.wikipedia.org/wiki/ActiveX> (05.03.2016)

<http://www.sisulizer.com/localization/editions/sisulizer-enterprise.shtml> (08.04.2016)

<http://nubuto.com/index.php/about-nubuto/nubuto-team> (08.04.2016)

https://xtmintl.com/manuals/Nubuto_Cloud_%C4%B0leri_D%C3%BCzey_Kullanım_Kilavuzu.pdf (08.04.2016)

<https://www.wordbee.com/en/Blog> (08.04.2016)

<http://documents.wordbee.com/display/WBT/File+Formats> (09.04.2016)

<http://www.osym.gov.tr/TR,12734/2016-yili-yayinlari.html> (25.05.2016)

<http://commentanypage.co/1751257/Oyun-%C3%87evirileri-Neden-Genellikle-K%C3%B6t%C3%BC.html> (25.05.2016)

<http://ceviribilim.com/?p=56> (25.05.2016)

<http://www.t21n.com/homepage/articles/T21N-2010-08-Austermuehl,Mirwald.pdf> (30-05-2016)

https://www.turkcebilgi.com/arcade_ve_arcade_oyunlar%C4%B1 (05-06-2016)

<http://www.effectiveui.com/> (05-06-2016)

<http://cid.org.tr/Kurumsal/IhtisasKurulu> (05-06-2016)

<https://www.mobiroller.com/tr/> (06-06-2016)

<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> (06-06-2016)

<http://www.alfaistatistik.com/single-post/2014/02/05/Anket-ile-%C3%B6l%C3%A7ek-ara%C4%B1ndaki-farklar-nelerdir> (06-06-2016)

<http://oguzcetin.gen.tr/bilimsel-arastirma-yontemleri.html> (06-06-2016)

<https://odabashuseyin.files.wordpress.com/2011/04/2.pdf> (06-06-2016)

<http://mellange.eila.jussieu.fr/> (08-07-2016)

<http://www.hd.uib.no/AcoHum/abs/Maia1.htm> (08-07-2016)

<https://project-management.com/top-5-features-you-should-look-for-in-a-project-management-software/> (08-10-2016)

<http://www.ceviriblog.com/2016/04/01/eyvah-mezun-oldum-senem-kobyay/> (08-07-2016)

<http://transint.boun.edu.tr/?q=tr/node/53> (09-10-2016)

<http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/dosyalar/06-MTB-DT.pdf> (09-10-2016)

<http://ebys.ege.edu.tr/ogrenci/ebp/course.aspx?zs=2&mod=1&kultur=tr-tr&program=2711&did=242273&mid=651912&pmid=15846> (09-10-2016)

<http://dti.yasar.edu.tr/ders-icerigi-ve-mufredat/> (09-10-2016)

http://otomasyon.kku.edu.tr/katalog/lisans_detay.php?department_information=121 (09-10-2016)

<http://www.arel.edu.tr/faculty-of-science-and-letters/department-of-translation-and-interpreting/course-content> (09-10-2016)

http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/tr/5761/ebs_bolum_lisans (09-10-2016)

<http://dti.ieu.edu.tr/tr/syllabus/type/read/id/ETI+390> (09-10-2016)

<http://mtb.atilim.edu.tr/academicprogramcourses/courseFile/circulumId/133/id/7873?lang=tr> (09-10-2016)

<http://www.dilta.com.tr/images/projeyonetimi3.pdf> (09-10-2016)

EKLER

EK 1: Türkiye’de Çeviribilim Bölümlerinde Okuyan Öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri Dersine Karşı Bakış Açılarını, Deneyimlerini, İlgilerini ve İsteklerini Belirlemek Amacıyla Hazırlanan Anket Formu.

Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri (Çeviribilim Öğrencileri)

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma, Türkiye’de Çeviribilim Bölümlerinde okuyan öğrencilerin Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersine karşı bakış açılarını, deneyimlerini, ilgilerini ve isteklerini belirlemek için hazırlanmıştır.

Katılımınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Ulvican Yazar

1. Hangi yaş aralığındasınız?

- A. 17-20
- B. 21-25
- C. 26-30
- D. 30 ve üstü

2. Cinsiyetiniz?

- A) Erkek
- B) Kadın

3. Şu anda kaçınıcı sınıftasınız?

- A. 1.Sınıf
- B. 2.Sınıf
- C. 3.Sınıf
- D. 4.Sınıf

4. Hangi üniversitede eğitim görmektesiniz?

5. Kaç yıldır bilgisayar kullanıyorsunuz?

- A. 1-3 yıl arası
- B. 3-5 yıl arası
- C. 5-7 yıl arası
- D. 7-9 yıl arası
- E. 9-13 yıl arası
- F. Diğer: _____

6. Kaç yıldır internet kullanıyorsunuz?

- A. 1-3 yıl arası
- B. 3-5 yıl arası
- C. 5-7 yıl arası
- D. 7-9 yıl arası
- E. 9-13 yıl arası
- F. Diğer: _____

7. Bilgisayar kullanımı konusunda kendinizi ne kadar yeterli hissediyorsunuz?

- A. Yetersiz
- B. Orta
- C. İyi
- D. Çok Yeterli

8. İnternet kullanımı konusunda kendinizi ne kadar yeterli hissediyorsunuz?

- A. Yetersiz
- B. Orta
- C. İyi
- D. Çok Yeterli

9. Günlük hayatınızda mobil cihazlar, bilgisayarlar, internet ve benzeri araçları ne kadar sıklıkla kullanıyorsunuz?

- A. Hiç kullanmıyorum
- B. Bazen kullanıyorum
- C. Çoğunlukla kullanıyorum
- D. Çok sık kullanıyorum

10. Bilgisayar ve İnternet Kullanımı ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?

- A. Hiç almadım
- B. Hiç almadım ama almak isterim
- C. Hiç almadım zaten almama gerek yok
- D. Ders aldım
- E. Diğer.....

11. Çeviri Teknolojileri ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?

- A. Hiç almadım
- B. Hiç almadım ama almak isterim
- C. Hiç almadım zaten almama gerek yok
- D. Ders aldım
- E. Diğer.....

12. Yerelleştirme ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?

- A. Hiç almadım
- B. Hiç almadım ama almak isterim
- C. Hiç almadım zaten almama gerek yok
- D. Ders aldım
- E. Diğer.....

13. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri ile ilgili üniversitede ders aldınız mı? Almadıysanız almak ister misiniz?

- A. Hiç almadım
- B. Hiç almadım ama almak isterim
- C. Hiç almadım zaten almama gerek yok
- D. Ders Aldım
- E. Diğer.....

14. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersi çevirmen adayları için gerekli bir ders midir?

- A. Çok gereksiz
- B. Gereksiz
- C. Fikrim yok
- D. Gerekli
- E. Çok gerekli

15. Üniversitenizin müfredatında Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersinin durumu nasıldır?

- A. Zorunlu olarak bir ders var.
- B. Zorunlu olarak bir ders ve bir tane de seçmeli ders var.
- C. Sadece bir seçmeli ders var.
- D. İki tane seçmeli ders var.
- E. Bu konuyla ilgili hiç ders yok.
- F. Diğer: _____

16. Üniversite eğitiminiz süresince yerelleştirme ve çeviri teknolojileri ile ilgili kaç ders almak istersiniz?

- A. Hiç ders almak istemem
- B. Seçmeli olan bir ders olmalı
- C. En az bir ders zorunlu olmalı ve her dönem de ileri düzey seçmeli dersler olmalı
- D. Diğer: _____

17. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini almak istiyorsanız isteme nedenleriniz nelerdir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- A. Bu dersi almanın kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum.
- B. Bu dersin teorik bilgilerin yanında daha çok uygulamaya yönelik olmasını istiyorum.
- C. Bu dersin içeriğini öğrenmek için daha sonra para ve zaman harcamak istemiyorum.
- D. Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekli olduğunu çeviri işini profesyonel olarak yapan çevirmenlerden duymaktayım.
- E. Yerelleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin ileriki hayatımda iş bulmamı kolaylaştıracağına inanıyorum.
- F. Yerelleştirme ve Çeviri teknolojileri dersi sayesinde daha hızlı ve tutarlı çeviri yapabileceğime inanıyorum.
- G. Diğer: _____

18. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini almak istemiyorsanız istememe nedenleriniz nelerdir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- A. Bu dersi almanın kesinlikle gereksiz olduğunu düşünüyorum.
- B. Bu dersin yetersiz olacağını düşünüyorum.
- C. Bu dersi veren öğretim elemanının bilgisinin yetersiz olacağını düşünüyorum.
- D. Bu dersin uygulamaya yönelik olmayacağını düşünüyorum.
- E. Bu dersin sadece teorik olacağını düşünüyorum.
- F. Çeviri teknolojilerini öğrenmek için bu dersi almaya gerek yok.
- G. Bu dersin içeriğiyle ilgili bilgi sahibi olmanın gerekli olmadığını, çeviri işini profesyonel olarak yapan çevirmenlerden duymaktayım.
- H. Bu dersi almanın gerekli olup olmayacağına dair bir fikrim yok.
- İ. Yerelleştirme ve Çeviri teknolojilerini bilmenin, ileriki hayatımda bir faydası olacağını zannetmiyorum.
- J. Diğer: _____

19. Çeviribilim ve Mütercim-Tercümanlık bölümleri programlarını yaparken çeviri sektörünün ihtiyaçlarını göz önüne alarak hareket etmelidir.

- A. Çok gereksiz
- B. Gereksiz
- C. Fikrim Yok
- D. Gerekli
- E. Çok gerekli

20. Mezun olduğunuzda çeviri dünyasında nasıl bir rol almak istiyorsunuz? Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz

- A. Çevirmen
- B. Yerelleştirme Uzmanı
- C. Proje Yöneticisi
- D. Çeviri İşletmeni
- E. Diğer _____

21. Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri dersini hangi yöntemle almak istersiniz?

- A. Örgün öğretim modeli
- B. Uzaktan eğitim modeli
- C. Karma eğitim modeli
- D. Fark etmez

22. Aşağıdaki çeviri teknolojileri hakkında ne kadar bilginiz var? Bilginiz yoksa da öğrenmek ister misiniz? Öğrenmek isterseniz de hangi programı tercih edersiniz?

		Hiç Bilgim Yok ama öğrenmek isterim	Hiç Bilgim yok ve öğrenmek istemem.	Biraz Bilgim var geliştirmek isterim.	Yeterince Bilgim Var	Çok iyi Bilgim Var
22.1	Masaüstü yayıncılık programları(Adobe FrameMaker, Adobe InDesign, Adobe PageMaker, Microsoft Publisher, Corel Ventura gibi.) Hangisini öğrenmek istersiniz...	☐	☐	☐	☐	☐
22.2	Terim yönetim sistemleri(Term Web gib) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.3	Yerelleştirme programları (Nubuto, SDL Passolo, Alchemy Catalyst, ve Susilizer gibi) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.4	Çeviri bellek sistemleri(Nubuto, MemoQ, Trados gibi) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.5	Kelime işlemci programları(Word gibi) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.6	Bilgisayar çevirisi(Google Translate, Bing Translator, Babel Fish gibi) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.7	Optik karakter tanıma programları(ABBYY FineReader OCR gibi) Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.8	Ses tanıma ve metin okuma teknolojileri Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.9	Web tasarım programları Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐
22.10	Ses ve görüntü düzenleme programları Hangisini öğrenmek istersiniz.....	☐	☐	☐	☐	☐

EK 2: Türkiye’de Çeviri Sektörünün Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojilerine Karşı Bakış Açıları ve Tutumlarını Bununla Birlikte Çevirmen İstihdam Ederken Çevirmen Adaylarında Hangi Özellikler Arıyor Olduklarını Belirlemek Amacıyla Hazırlanan Anket Formu.

Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojileri (Çeviri Sektörü)

Bu çalışmada Çeviri Sektörünün Yerelleştirme ve Çeviri Teknolojilerine karşı bakış açılarını ve tutumlarını bununla birlikte çevirmen istihdam ederken çevirmen adaylarında hangi özellikler arıyor olduklarını belirlemek için hazırlanmıştır. Katılımınız ve desteğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Gizlilik kurallarına kesinlikle uygulanacaktır.

Ulvican Yazar

1. Hangi yaş aralığındasınız?

- A. 18-22
- B. 23-29
- C. 30-39
- D. 40 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz?

- A) Erkek
- B) Kadın

3. İşletmedeki göreviniz nedir?

4. İşletmenizde hangi kadrolarınız vardır? Bu kadrolar kaç kişiliktir? Daimi kadro mu? Yoksa freelance mı? Ve toplam sayıları kaçtır?

	Var	Yok	Daimi kadro	freelance	Toplam Kaç Kişi
Çevirmen	☐	☐	☐	☐	☐
Yazılım Mühendisi	☐	☐	☐	☐	☐
Web Tasarımcısı	☐	☐	☐	☐	☐
Terminoloji Uzmanı	☐	☐	☐	☐	☐
Masaüstü Yayıncılık Personeli	☐	☐	☐	☐	☐
Satış ve Pazarlama Personeli	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐	☐

5. Yerelleştirme türlerinden hangileri üzerinde çalışma yapmaktasınız? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- A. Doküman Yerelleştirmesi
- B. Yazılım Yerelleştirmesi
- C. Oyun Yerelleştirmesi
- D. Web Sitesi Yerelleştirmesi
- E. Çoklu Ortam Yerelleştirmesi
- F. Tümü
- G. Diğer _____

6. Çevirmen olarak çalışacak adayların işe alımında Teknoloji konusunda bilgi ve beceri sahibi olmasına özellikle dikkat ediyor musunuz?

- A. Kesinlikle katılmıyorum
- B. Katılmıyorum
- C. Kararsızım
- D. Katılıyorum
- E. Kesinlikle katılıyorum

7. İşletmenizdeki kadrolara personel alırken, aday personelde olmasını istediğiniz özellikler nelerdir? Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.

- A. Yerelleştirme bilgisi ve deneyimi
- B. Erek dil becerisi
- C. Erek kültür bilgisi
- D. Anadil hakimiyeti
- E. Proje yönetim bilgisi ve tecrübesi
- F. Çeviri Teknolojileri kullanma bilgisi ve tecrübesi
- G. Ekip içinde çalışma ve iletişim becerisi
- H. Özel alanlarda sertifika sahibi olması. Hangi alanlar? _____
- İ. Hepsi
- J. Başka aradığınız özellikler _____

8. İşletmenizde kullandığınız çeviri teknolojileri nelerdir?

Kullanmıyorsanız nedenlerini yazar mısınız?

- A. Proje Yönetim Araçları: _____
- B. Yerelleştirme Araçları: _____
- C. Çeviri Belleği Araçları: _____
- D. Makine Destekli Çeviri Araçları: _____
- E. Masaüstü Yayıncılık Araçları: _____
- F. Diğerleri: _____

**9. İşletmenizde Proje Yönetim Araçları kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?
Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.**

- A. İşletmenin maliyetlerini azaltıyor.
- B. İşletmenin gelirlerini artırıyor.
- C. Proje takibini kolaylaştırıyor.
- D. Raporlama işlemlerini kolaylaştırıp daha da hızlandırıyor.
- E. İşletmenin iş akışının rahat takibini sağlıyor.
- F. Güncellemeleri kolaydır.
- G. Fiyatı uygundur.
- H. Diğer: _____

**10. İşletmenizde Yerelleştirme Araçlarını kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?
Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.**

- A. Terim tutarlığı sağlıyor.
- B. Zamanda tasarruf sağlıyor.
- C. Çeviri maliyetini azaltıyor.
- D. İşletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumludur.
- E. Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor.
- F. Yerelleştirme süreçlerine uyumludur.
- G. Güncellemeleri kolaydır.
- H. Fiyatı uygundur.
- İ. Diğer: _____

**11. İşletmenizde Çeviri Belleği Araçlarını kullanmayı neden tercih ediyorsunuz?
Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.**

- A. Terim tutarlığı sağlıyor.
- B. Zamanda tasarruf sağlıyor.
- C. Çeviri maliyetini azaltıyor.
- D. İşletmede kullanılan diğer elektronik araçlarla uyumludur.
- E. Yerelleştirmesi yapılan metinlerin kalitesini artırıyor.
- F. Yerelleştirme süreçlerine uyumludur.
- G. Güncellemeleri kolaydır.
- H. Fiyatı uygundur.
- İ. Diğer: _____

12. Sizce Çeviribilim Bölümleriyle Çeviri Sektörü arasında uyumun olması gerekiyor mu?

- A. Çok gereksiz
- B. Gereksiz
- C. Fikrim Yok
- D. Gerekli
- E. Çok gerekli

13. Sizce Çeviribilim Bölümleriyle Çeviri Sektörü arasında uyum olması gerekiyorsa nasıl bir uyum olmalıdır?

14. İşletmenizdeki kadrolara personel alırken, aday personelden aşağıdaki çeviri teknolojileri hakkında ne kadar bilgi sahibi olmasını bekliyorsunuz?

		Hiç Bilgi Sahibi olmasına gerek yok .	Bilgi Sahibi olsa da olur olmasa da olur.	Biraz Bilgi Sahibi olsa Yeter	İyi bilmeli	Çok iyi Bilmeli
14.1	Masaüstü yayıncılık programları(Adobe FrameMaker, Adobe InDesign, Adobe PageMaker, Microsoft Publisher, Corel Ventura gibi.)Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.2	Terim yönetim sistemleri(Term Web gib)Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.3	Yerelleştirme programları(Nubuto, SDL Passolo, Alchemy Catalyst, ve Susilizer gibi) Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.4	Çeviri bellek sistemleri(Nubuto, MemoQ, Trados, Wordfast gibi) Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.5	Kelime işlemci programları(Word gibi) Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.6	Bilgisayar çevirisi (Google Translate, Bing Translator, Babel Fish gibi) Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.7	Optik karakter tanıma programları (ABBYY FineReader OCR gibi) Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.8	Ses tanıma ve metin okuma teknolojileri Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.9	Web tasarım programları Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐
14.10	Ses ve görüntü düzenleme programları Hangisini bilmesini istersiniz?.....	☐	☐	☐	☐	☐

ÖZGEÇMİŞ

Ulvican Yazar, 1973 yılında Artvinin Şavşat ilçesinde doğdu. 1985 yılında Kocaeli’de Mehmet Akif İlkokulu’nu, 1991’de Özel Kocaeli Koleji’ni bitirdi. 1991’de Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümü’nü kazandı. 1996 yılında bitirme tezi olarak İngilizceden Türkçe’ye kısa hikaye çeviri çalışmaları (British Short Stories) hazırlayarak lisans eğitimini tamamladı. 1998 yılında Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İngiliz Dili Eğitimi Bölümü’nde yüksek lisans sınavını kazandı. 2001 yılında Okuma Stratejileri Kullanılarak Etkili Okuma Dersi Öğretimi (Teaching Reading Effectively with Reading Strategies) isimli tezini tamamlayıp, bilim uzmanı unvanını alarak mezun oldu. Lisans Mezunundan sonra 2 yıl süresince orta öğretim kurumlarında İngilizce öğretmeni olarak görev yaptı. 1998 yılında Sakarya Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü’nde, öğretim elemanı olarak görevlendirilmek amacıyla açılan sınavı kazandı. 2003 yılında Asteğmen olarak Gelibolu Garnizon Lisan Dershanesi’nde, 16 ay görev yapmış olduğu askerlik hizmetini tamamladı. 2012 yılında Çeviribilim Bölümünde Doktora eğitimini yapmaya başladı. 2017 yılında doktora eğitimini tamamladı. Yerelleştirme ve Bu Bağlamda Kullanılan Çeviri Teknolojileri (Çeviribilim Öğrencileri ve Çeviribilim Sektörü Örneklemelerinde) Translation Technologies Used in the Context of Localization (In Samples of Department of Translation Studies Students and Translation Sector) isimli doktora tezi hazırladı.

Evlidir ve bir oğlu vardır. Kitap okumaktan, kort tenisi oynamaktan, kort tenisi hakemliği ve antrenörlüğü yapmaktan, motosiklet sürmekten ve motosiklet gezilerine katılmaktan hoşlanır. Çok iyi derecede İngilizce, orta derecede Almanca ve başlangıç seviyesinde İspanyolca bilir. Bilgisayar programlarına, bilgisayar oyunlarına ve web sayfası tasarımına özel ilgisi vardır. Uzmanlık alanları içerisinde Söylem Analizi, İngiliz Dili Eğitimi, Çeviri Eğitimi, Yerelleştirme Eğitimi ve Çeviri Teknolojileri Eğitimi sayılabilir.

Halen Sakarya Üniversitesi, Yabancı Diller Bölümü, Hazırlık Sınıflarında öğretim elemanı olarak görev yapmaktadır.

Ulvican YAZAR